iuri korolkov
în caz de pericol
arde!

I. KOROLKOV

ÎN CAZ DE PERICOL, ARDE!

EDITURA MERIDIANE
1975

CUVÎNT ÎNAINTE

În anii ce au urmat celui de-al doilea război mondial, în mai toate ţările a apărut o adevărată avalanşă de cărţi, studii, monografii, memorii, care redau sau descriu cele mai importante operaţiuni de pe fronturile de est şi de vest, unele fenomene ale războiului a căror existenţă interesează în cel mai înalt grad omenirea.

Cel de-al doilea război mondial a însemnat cea mai amplă desfăşurare de forţe militare pe care le-a cunoscut istoria, un număr impresionant de victime şi incalculabile daune materiale, o dezvoltare nemaiîntîlnită pînă atunci a arsenalului militar, în cadrul căruia bomba atomică aruncată asupra Japoniei deschidea calea cursei armelor de exterminare în masă, perfecţionate continuu.

Cel de-al doilea război mondial a însemnat, totodată, şi cea mai cuprinzătoare coaliţie pe care a cunoscut-o vreodată omenirea, cea mai amplă mişcare de rezistenţă antifascistă împotriva unui inamic care semănase distrugere, moarte, panică, pe o uriaşă suprafaţă a planetei noastre. Se manifestă şi în prezent un interes deosebit pentru înţelegerea dificultăţilor întîmpinate şi a modului în care au fost depăşite şi, mai ales, felului concret de desfăşurare a bătăliilor şi acţiunilor care au dus la înfrîngerea fascismului. Fiecare bătălie cîştigată, fiecare acţiune reuşită constituie un exemplu şi un imbold la menţinerea şi apărarea păcii în lume.

Numeroase cărţi şi studii sînt închinate de asemenea luptei aprige ce s-a dus în acea perioadă, dar şi mai înainte, în culisele războiului, pe frontul invizibil, pentru a-i smulge duşmanului fascist secretele militare, pentru a-i zădărnici uneltirile războinice, pentru a grăbi ziua victoriei. Este vorba de activitatea serviciilor de informaţii ale aliaţilor, al celui sovietic, ai căror agenţi au dat dovadă de curaj, inventivitate, abnegaţie, spirit de sacrificiu pentru a-şi duce la îndeplinire misiunea. Sînt oameni care-şi îndeplinesc misiunea, aflîndu-se chiar în bîrlogul duşmanului, în anturajul căpeteniilor hitleriste. Ei sînt activ sprijiniţi de patrioţii germani sau japonezi, adversari ai regimului fascist. Expunîndu-se unor primejdii de moarte sau înfruntîndu-le cu bărbăţie ei şi-au

făcut în acest fel datoria, pentru a grăbi momentul eliberării, pentru a contribui la eliberarea popoarelor aservite, pentru a curma cu un ceas mai devreme grozăviile războiului şi pierderile de vieţi omeneşti.

Se ştie că o seamă de agenţi de informaţii sovietici au reuşit să se implanteze temeinic în realităţile Germaniei hitleriste, să pătrundă în taina tainelor inamicului, aducînd servicii de nepreţuit frontului, înlesnind operaţiunile militare şi grăbind victoria. În timpul războiului, prin agenţii de informaţii strecuraţi în vîrful piramidei hitleriste, Comandamentul Suprem Sovietic a reuşit să obţină informaţii amănunţite cu privire la cele mai multe planuri strategice ale naziştilor pe frontul de est, date certe cu privire la dislocările de trupe, efective, producţia de armament, în timp ce hitleriştii n-au reuşit să-şi procure asemenea date despre sovietici, deşi încercări s-au făcut multe.

În baza acţiunilor agenţilor de informaţii sovietici se aflau înalte considerente morale, care trezesc stima. Grăitoare sînt unele mărturii ale lui Richard Sorge, după arestare: „Eu şi grupul meu – a declarat el – nu am venit în această ţară ca duşmani ai Japoniei... Centrala ne-a instruit ca prin activitatea noastră să obţinem zădărnicirea posibilităţii unui război între Japonia şi U.R.S.S...

Principala sursă de informaţii a fost pentru mine ambasada germană. Informaţia ni se punea la dispoziţie de bună voie. Pentru a o obţine, nu se făcea uz de acte pasibile de pedeapsă. Niciodată n-am recurs la ameninţări sau violenţă...”

Cine era deci Richard Sorge, intrat în istorie ca unul din cei mai mari agenţi de informaţii ai secolului XX? Cum a ajuns el în Japonia şi a reuşit să deţină informaţii ultrasecrete, privind atît planurile hitleriştilor, cît şi intenţiile japonezilor, ajungînd în unele cazuri să influenţeze mersul evenimentelor, să le canalizeze în sensul dorit? Cine erau tovarăşii săi de luptă grea, care i-au înlesnit îndeplinirea misiunii primite?

Se impune să enunţăm unele consideraţii, să aruncăm o privire retrospectivă asupra situaţiei internaţionale extrem de complexe a epocii la care se referă acest roman-cronică şi problemele de care se ocupă.

Japonia – ţara în care şi-a desfăşurat timp de mai mulţi ani

munca Richard Sorge în slujba serviciului de informaţii sovietic, a fost, în deceniul 4, prima ţară care a luat calea agresiunii. În 1931, militariştii japonezi – fără o declaraţie oficială de război – ocupă provinciile din nord-estul Chinei (Manciuria) pentru ca mai tîrziu să-şi extindă agresiunea asupra restului teritoriului chinez. Ca urmare a acestei agresiuni, în Extremul Orient a apărut un focar de război.

Într-un alt capăt al lumii, în Germania, cercurile guvernante, interesate în reîmpărţirea lumii, aduc la cîrma statului, în ianuarie 1933, partidul naţional-socialist – partidul războiului. Astfel ia naştere chiar în inima Europei un al doilea focar de război.

A treia putere interesată în reîmpărţirea lumii era Italia, în care regimul fascist fusese instaurat încă în 1922. În 1935 fasciştii italieni pornesc războiul pentru cotropirea Abisiniei; în 1936 Germania şi Italia aprind şi aţîţă războiul civil în Spania, sprijinind rebeliunea franchistă împotriva guvernului republican spaniol.

Acţiunile agresive ale Japoniei, Italiei şi Germaniei periclitau interesele S.U.A., Angliei şi Franţei, care ieşiseră învingătoare din primul război mondial şi cîştigaseră cel mai mult de pe urma lui, deţinînd poziţii dominante în lumea capitalistă. Aceasta a determinat o pronunţată ascuţire a contradicţiilor dintre Japonia, Italia şi Germania, care puneau la cale, în interesul lor, un război pentru reîmpărţirea planetei, şi S.U.A., Anglia şi Franţa, care-şi apărau poziţiile lor dominante în lume.

Un alt factor care cîntărea greu în balanţa situaţiei internaţionale a epocii, în condiţiile unei situaţii internaţionale îngrijorătoare, îşi găsea expresia în următoarele: venirea fascismului la putere în Germania, intensificarea acţiunilor agresive ale fascismului în Europa şi ale militarismului japonez în Extremul Orient, au făcut să crească pericolul de război pentru Uniunea Sovietică. În paralel cu negocierile purtate cu puterile occidentale cu scopul de a le smulge concesii cît mai mari pentru a îndrepta tăişul agresiunii pe pantă antisovietică, hitleriştii chemau făţiş la un război împotriva Uniunii Sovietice în vederea cotropirii Ucrainei şi altor teritorii sovietice. Militariştii japonezi ţinteau spre ocuparea Habarovskului şi a Vladivostokului pentru ca apoi, în caz de reuşită, să cotropească teritoriul sovietic.

Planurile agresive şi-au găsit materializarea în încheierea, în

1936, de către Germania şi Japonia, a aşa-zisului „pact anticomintern”, la care peste un an a aderat şi Italia. Era un bloc al agresorilor, ai cărui parteneri proclamau în fel şi chip caracterul lui anticomunist, respectiv antisovietic. În practică însă, şi realitatea avea s-o confirme, „pactul anticomintern” nu era îndreptat numai împotriva Uniunii Sovietice, ci şi împotriva ţărilor occidentale – Anglia, Franţa, S.U.A. Sub paravanul chemărilor la luptă, al cruciadei împotriva comunismului, statele agresoare pregăteau simultan declanşarea unei noi conflagraţii mondiale, care avea să lovească mai întîi ţările occidentale, pentru ca apoi să fie îndreptată împotriva Uniunii Sovietice.

Aşa s-au şi petrecut lucrurile. Războiul a fost declanşat mai întîi împotriva ţărilor din Europa apuseană, iar după cotropirea lor, frontul hitlerist a fost întors spre răsărit şi a fost declanşată agresiunea împotriva Uniunii Sovietice. Desfăşurarea iniţială a războiului a demonstrat că occidentul capitalist, în sine, nu era în stare să stăvilească armatele fasciste şi cu atît mai puţin să le înfrîngă. În vederea constituirii unei asemenea forţe, la sfîrşitul anului 1941 se formează o coaliţie antihitleristă alcătuită din U.R.S.S., Anglia şi S.U.A. Ulterior, la această coaliţie au aderat succesiv popoarele din ţările aservite de hitlerişti: Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia, Franţa, Belgia, Olanda, Norvegia, România ş.a. I s-au alăturat şi China care, din 1937, lupta împotriva Japoniei imperialiste, dominioanele engleze şi alte ţări. Era o puternică alianţă de popoare unite în lupta împotriva fascismului, care avea de partea ei simpatia şi sprijinul tuturor forţelor democratice şi antifasciste din lume.

Romanul „În caz de pericol, arde!“ se ocupă în special de desfăşurarea evenimentelor în Extremul Orient şi dezvăluie pe baza unui bogat material documentar istoricul agresiunii japoneze în această parte a lumii, planurile de cotropire nutrite de militariştii japonezi, sprijiniţi de cercurile oligarhice din această ţară, denunţă cîrdăşia acestora cu Germania şi Italia, avînd la bază politica expansionistă.

Decisiv pentru destinele omenirii a fost în acea perioadă efortul militar, vitejia trupelor sovietice şi a celor aliate de pe toate fronturile de luptă. Greul înfruntării pieptişe cu fascismul german l-a suportat armata sovietică, pentru ca, după cucerirea

victoriei în Europa, să-şi aducă contribuţia şi la lichidarea militarismului japonez.

Am arătat că o contribuţie însemnată la acest deznodământ al războiului l-a avut frontul secret din culisele războiului. Paginile romanului-cronică „În caz de pericol, arde!" oferă date inedite, de o riguroasă autenticitate documentară, bazate pe materiale de arhivă cu privire la o latură mai puţin cunoscută a activităţii de informaţie, aceea desfăşurată în Japonia. Meritul cărţii este că îmbină organic profunda analiză a relaţiilor informaţionale cu naraţiunea atractivă privind activitatea susţinută desfăşurată în Japonia de un grup de agenţi de informaţii sovietici în frunte cu Richard Sorge, că dezvăluie destinele a numeroase personaje remarcabile.

Richard Sorge e un personaj de un curaj neasemuit, animat de idealuri comuniste. Provine dintr-o familie de revoluţionari cu vechi tradiţii. După primul război mondial a participat activ la mişcarea revoluţionară din Germania. S-a făcut remarcat prin dîrzenie, fermitate, prin poziţia sa consecvent revoluţionară.

„Revoluţia rusă – menţiona el în notiţele privind drumul vieţii pe care l-a parcurs – mi-a indicat calea spre mişcarea muncitorească. Am hotărît să o urmez nu numai teoretic şi ideologic, dar să devin eu însumi o părticică a acestei mişcări". Acesta era crezul pe care l-a urmat de-a lungul vieţii cu toată consecvenţa unui adevărat revoluţionar.

Oameni de o înaltă ţinută morală erau şi tovarăşii săi în greaua luptă pe frontul invizibil: Max Klausen, marinar din Hamburg, soldat în primul război mondial, fierar, tehnician, participant activ al mişcării desfăşurate sub deviza: „Jos mîinile de pe Rusia Sovietică" în perioada intervenţiei străine; şi soţia sa Anna, o tovarăşă de viaţă demnă în greaua lui activitate. Hozumi Ozaki, om de o cinste cristalină, cu faţă aspră de soldat, dar care ura războiul şi pe militarişti. Fizionomia lui morală se conturează în următoarea convorbire cu R. Sorge:

— „Ştii la ce mă gîndeam? Iată, ne-am întîlnit, am discutat despre artă, despre frumuseţea templelor, despre poezia noastră. Aş fi preferat să discut întotdeauna numai pe asemenea teme. Dar am vorbit şi despre război, această catastrofă care distruge şi arta şi templele antice şi nevoia de poezie! Dar eu iubesc toate

acestea, nu pot trăi fără ele. Trebuie să lupt împotriva războiului! Sînt un bun patriot, iubesc Japonia şi, de aceea, răspunsul meu nu poate fi decît unul: sînt de acord! Da, sînt gata să te ajut!"

Branko Vukelić, alt membru al grupului, îşi desfăşura activitatea în jurnalistică, reprezentînd la Tokio agenţia telegrafică franceză Havas, precum şi o serie de reviste şi ziare din Europa. Era cotat ca unul din cei mai înzestraţi corespondenţi străini la Tokio.

Se cer menţionaţi pictorul japonez Iotoku Miaghi, doctorul Yasuda, avînd acces la unele cercuri militare şi persoane suspuse ale societăţii japoneze. Toţi erau adversari hotărîţi ai politicii de război şi de fascizare a Japoniei, acţionînd în consecinţă.

O trăsătură caracteristică a membrilor grupului era dăruirea de sine, conştiinţa că înfăptuiau munca lor plină de primejdie din profunda convingere că aşa trebuie să acţioneze pentru menţinerea păcii.

Semnificativă este în această privinţă remarca făcută de Sorge la repartizarea de sarcini membrilor grupului:

„— De ce sîntem aici? Ca să luptăm împotriva războiului, împotriva planurilor agresive ale Germaniei fasciste împotriva clicii militare japoneze! E ţelul principal! Nu sîntem duşmanii Japoniei! Să facem tot ce ne stă în putere şi este chiar peste puterile noastre, pentru a înlătura însăşi posibilitatea unui război între Japonia şi Uniunea Sovietică. Nouă ne revine această nobilă şi înălţătoare misiune. Nu mi-e teamă să folosesc asemenea cuvinte...

— Ai dreptate! se auzi glasul emoţionat al lui Ozaki, tocmai că este o misiune nobilă. Ai dreptate şi bine ai făcut rostind asemenea cuvinte, azi, acum, cînd pornim lupta! Într-adevăr, nu sîntem duşmanii Japoniei, sîntem patrioţi! Despre mine, n-au decît să gîndească ce vor, conştiinţa îmi e curată! Iată mîna mea, Richard!"

Aceştia erau oamenii cu care Richard Sorge avea să lucreze, cu care avea să-şi ducă la îndeplinire greaua misiune. Şi era într-adevăr grea.

La izvoarele acestei misiuni, într-o discuţie avută cu conducătorul centralei de informaţii din Moscova, Ian Karlovici Berzin, Sorge şi-a formulat părerile privind situaţia internaţională,

arătînd că în lume au loc anumite mutaţii în favoarea fascismului, că acesta va căuta să-şi întărească poziţiile, ceea ce face să crească pericolul de război împotriva Uniunii Sovietice.

— Ceea ce înseamnă – i-a replicat Berzin – că trebuie să cunoaştem planurile eventualilor noştri adversari, să pătrundem în organizaţiile lor... Este aportul nostru în apărarea Uniunii Sovietice: cunoaşterea gîndurilor adversarului înseamnă zădărnicirea planurilor sale agresive sau, în orice caz, prevenirea lor... Principalul constă în a zădărnici pericolul de război.

În consecinţă, sarcina trasată consta ca prin Germania să se pătrundă în Japonia, iar aici să fie culese informaţii cu privire la planurile agresive ale acestor două puteri.

Acesta era un obiectiv strategic de importanţă capitală. Şi Sorge îi făcea faţă cu cinste. După declanşarea agresiunii antisovietice în 1941, Richard Sorge primea indicaţii categorice din partea Centrului să stabilească dacă Japonia intenţiona să folosească poziţia favorabilă pe care o deţinea pentru a lovi din spate Uniunea Sovietică, în Orientul Îndepărtat. Misiunea era de o deosebită importanţă. Dat fiind că guvernul hitlerist căuta din răsputeri să atragă Japonia în războiul împotriva Rusiei Sovietice, se impunea ca grupul Ramsai să-şi concentreze în întregime atenţia pentru a afla şi, în limita posibilului, a dejuca planurile duşmanului.

Şi, într-adevăr, Germania a început să exercite presiuni asupra Japoniei ca să atace la rîndul ei Uniunea Sovietică. Ministerul de externe german şantaja, promitea victorie rapidă, zorea cercurile guvernante japoneze în vederea intrării ţării în război.

Sorge, om de încredere la ambasada germană, în relaţii de prietenie cu ambasadorul german, se afla în centrul tuturor tranzacţiilor de culise.

Pentru a-şi atinge ţelul – se arată în romanul-cronică „În caz de pericol, arde“ – pentru a împiedica tranzacţia dintre cele două state agresive, Richard infirma în discuţiile purtate argumentele diplomaţilor fascişti, căuta să semene neîncredere şi discordie între Germania şi Japonia. Avea loc o încordată luptă a inteligenţei.

Mai tîrziu, Richard Sorge avea să scrie despre această etapă a activităţii sale: „Desigur, nu cred cîtuşi de puţin că relaţiile de

pace dintre Japonia şi U.R.S.S. au fost menţinute ani îndelungaţi numai datorită activităţii grupului nostru, dar rămîne fapt că ea a avut o contribuţie în acest sens. Tocmai aci rezidă baza ideologică ce ne deosebeşte de cei cărora li se spune de obicei spioni...”

În întreaga sa activitate, Richard Sorge s-a călăuzit după criteriul că se cere, în această activitate, să fie în permanentă veghe, să vadă în adversar nu un om mărginit, redus, ci unul rafinat, inteligent. În îndrumările date, Ian Berzin arăta că poţi ieşi învingător dacă dai dovadă de curaj, îndrăzneală, inventivitate, minte ageră, calităţi pe care le deţineau cei din grupul lui Sorge.

Aceasta s-a vădit în îndrăzneala cu care Richard Sorge a pornit să-şi îndeplinească misiunea. Deşi era cunoscut în Germania, deşi avea cazier la poliţie, el se bizuia pe faptul că, la puţin timp după venirea la putere, hitleriştilor nu le va arde de arhive, că vor fi preocupaţi să-şi creeze un aparat de spionaj şi contraspionaj, o poliţie secretă de stat etc. Era deci indicat să se folosească de această perioadă de consolidare a regimului nazist şi să-şi creeze o poziţie solidă pentru activitatea pe care urma s-o desfăşoare.

Astfel apare cartea de vizită: Doctor Richard Sorge, corespondent la Tokio a trei importante ziare, dintre care cel mai solid era „Frankfurter Zeitung”; această atitudine degajată dar îndrăzneaţă i-a îngăduit să se prezinte împuternicitului partidului nazist şi redactor la acest ziar, să solicite şi să obţină aprobarea pentru plecarea la Tokio.

În scurt timp, la Tokio, Richard Sorge a reuşit să se afirme ca reputat jurnalist, colaborînd la diferite reviste şi ziare, fiindu-i tot mai mult solicitate colaborări. Datorită prestigiului dobîndit, s-a ajuns ca Ministerul Afacerilor Externe al Reichului să-i ofere funcţia de ataşat de presă, pe care însă n-a acceptat-o, din considerente de precauţie. El şi-a stabilit de asemenea legături cu numeroşi diplomaţi, militari, cu lumea artistică, în cercurile de afaceri japoneze etc.

Pentru a-şi îndeplini sarcina majoră de a putea ţine sub observaţie Berlinul de la Tokio, activitatea politicienilor fascişti din Germania, pentru a obţine ca Japonia să devină un fel de „turn de observaţie“ al grupului Ramsai, Sorge a stabilit strînse legături cu personalul ambasadei germane, printre care şi generalul Ott,

devenit ulterior ambasador german la Tokio.

Aceasta i-a permis să aibă acces neîngrădit spre secretele de stat germane. Agentul de informaţii sovietic a ajuns să deţină o poziţie dintre cele mai avantajoase. El reuşea să afle simultan secretele celor două ţări, deosebit de ostile Uniunii Sovietice. În plus, datele obţinute se verificau şi completau prin cele furnizate de Hozumi Ozaki devenit secretarul primului ministru japonez, prinţul Konoye.

Cu sprijinul prinţului Albrecht Urach, corespondentul ziarului „Völkischer Beobachter", şeful organizaţiei naziste al ambasadei, Sorge a aranjat să fie primit în partidul naţional-socialist, purtînd apoi permanent pe rever insigna nazistă. Activitatea grupului se desfăşura intens, soldîndu-se cu rezultate pozitive pentru reuşita misiunii primite.

Şi totuşi la un moment dat, norii au început să se adune, atmosfera devenind tot mai irespirabilă. Cerul începea să se strîngă în jurul grupului. Serviciile de contraspionaj japoneze, după o foarte migăloasă muncă de investigaţie, au dat de firul organizaţiei lui Sorge. Acesta îşi dădea seama că se apropie actul final.

În aceste momente Sorge era preocupat de transmiterea unei informaţii-sinteză. Cîteva rînduri. Concluzia categorică. În acest an armata de la Kwangtung nu va ataca Orientul Îndepărtat sovietic, agresiunea japoneză se va îndrepta spre mările sudului. Fermitatea Rusiei a temperat apetitul militariştilor japonezi. Rezulta că Uniunea Sovietică putea fi liniştită un timp pentru frontul ei din Orient, ba putea chiar să recheme o parte din efectivele din acest sector pentru a le folosi pe frontul împotriva Germaniei hitleriste.

Ultima comunicare se încheie cu cuvintele: „Misiunea noastră în Japonia a fost îndeplinită. S-a reuşit să se evite un război între Japonia şi U.R.S.S. Rechemaţi-ne la Moscova sau trimiteţi-ne în Germania. Doresc să fiu soldat de rînd pentru a lupta pentru patria mea – Uniunea Sovietică, sau să continui activitatea de agent de informaţii în Germania fascistă".

Sorge n-a mai reuşit să-şi vadă visul împlinit – cucerirea victoriei. Serviciul de contrainformaţii japonez i-a arestat pe toţi membrii grupului. Urmarea a fost un grandios scandal politic

însoţit de căderea guvernului japonez. La ambasada germană vestea arestării lui Sorge a produs o impresie uluitoare. Toată lumea era convinsă că e vorba de o provocare, de o înscenare antigermană a japonezilor.

Încrederea în Sorge era atît de mare încît Eugen Ott, la mulţi ani după îndepărtarea sa din postul de ambasador, mai susţinea: „Sorge – spion sovietic?! V-aţi pierdut minţile! Aşa ceva nu s-a putut întîmpla. L-am cunoscut prea bine”.

Sînt cuvinte care, dacă ar mai fi nevoie de aşa ceva, certifică totuşi stilul perfect al muncii lui Richard Sorge în slujba ţelului nobil al combaterii fascismului şi războiului.

Romanul prezintă o amplă frescă a societăţii japoneze din acea vreme, îl introduce pe cititor în culisele războiului secret şi scoate în evidenţă, demonstrează pregnant superioritatea morală a celor care au luptat şi continuă lupta pentru a elimina din viaţa omenirii pericolul războiului.

L. TISMĂNEANU

DOCTORUL SORGE DIN FRANKFURT

Cu un an şi jumătate înainte de a izbucni incidentul de la Mukden [1], a sosit în China ziaristul Johnson. Mai complet – Alexander Johnson. Cu acest pseudonim îşi semna articolele pe care le trimitea, din cînd în cînd, unor ziare locale americane. Johnson mai era şi corespondentul unei gazete economice germane şi publica în diferite reviste de specialitate, însă preocuparea sa de căpetenie o reprezenta studiul dreptului cambial, al problemelor bancare din China. Circula versiunea că tatăl său, cîndva un inginer prosper, lucrase ca furnizor în industria petrolieră, apoi devenise director al unei bănci oarecare din Berlin. Părea cît se poate de firesc – nu-i aşa? – ca fiul să păşească pe urmele tatălui, pregătindu-se să-şi desfăşoare activitatea în domeniul economico-financiar. Acesta era scopul oficial pentru care sosise în Extremul Orient.

Deşi pronumele său real era Richard, prietenii îi ziceau Iki. Aşadar, „Richard Sorge, doctor în ştiinţe sociologice, Frankfurt pe Main, Germania“ – astfel îl prezenta cartea sa de vizită.

Era înalt, avea o ţinută elegantă, dar şchiopăta uşor – consecinţă a unei grave răni din timpul primului război mondial – fapt care nu diminua cîtuşi de puţin alura sa impunătoare, sportivă. Ochii vii, pătrunzători, de un albastru-cenuşiu, ce căpăta uneori tonalităţi foarte închise, îi însufleţeau chipul cu trăsături proeminente. Sprîncenele stufoase, arcuite spre tîmple, dădeau feţei expresia unui războinic oriental – înfăţişat adesea în vechile gravuri chinezeşti. Avea treizeci şi cinci de ani, dar părea mai în vîrstă, fruntea înaltă fiindu-i brăzdată de cute adînci. Părul bogat, castaniu-închis şi bărbia voluntară completau înfăţişarea

[1] Incidentul de la Mukden din septembrie 1931 se referă la ocuparea de către militariştii japonezi a oraşului Mukden (în prezent Şenian) şi a marcat începutul cotropirii de către Japonia a Manciuriei (partea de nord-est a Chinei) – *nota trad*.

doctorului Richard Sorge.

După un popas de cîteva zile la Pekin, Sorge sosi cu trenul la Şanhai. Străbătînd Siberia înzăpezită, îndurase geruri cumplite. Şanhaiul îl întîmpina cu adierea unui vînt călduţ şi haina înverzită a parcurilor. Se apropia primăvara...

În primele zile, Sorge s-a instalat la un hotel de pe Nankin-rood, în plin centrul oraşului. Ferestrele camerei dădeau spre cheiurile întinsului Huanpu, fluviul-cărăuş; aici mişcarea începea odată cu ivirea zorilor şi se încheia tîrziu, în plină noapte. Hotelul aparţinea unui fost contrabandist, Saşen, negustor de opiu şi de arme; acestea din urmă porneau spre generalii chinezi care se războiau între ei. A fost un negoţ rodnic, care l-a îmbogăţit pe Saşen, dar, cum veniseră vremuri tulburi, prudentul contrabandist a preferat să-şi investească averea într-o afacere mai sigură.

Alături de hotel, se afla clădirea înaltă a unei bănci engleze, la intrarea căreia străjuiau doi lei de bronz. Aici avea să-şi înceapă munca de cercetător tînărul doctor în sociologie.

Sorge s-a prezentat imediat consulului german – vizita protocolară la consulii respectivi era lege pentru orice străin. Grăsunul Borch îl întîmpină cu braţele deschise. Pentru el, scrisoarea de recomandare prezentată de Richard era ca o poruncă.

Scrisoarea era semnată de preşedintele Societăţii germane de chimie, creată pe lîngă gigantul concern „I.G. Farbenindustrie". Semnatarul misivei manifesta un viu interes în ceea ce priveşte capacitatea de absorbţie a pieţii chineze pentru produsele chimice germane şi-l ruga pe consul să-i acorde doctorului Sorge tot sprijinul posibil în rezolvarea sarcinii încredinţate.

Borch puse scrisoarea din nou în plic şi zîmbi cu un aer de nespusă bunăvoinţă. „Ehei, pesemne că tînărul acesta e deosebit de inteligent şi capabil – gîndi el – de vreme ce i s-a încredinţat o misiune atît de delicată".

— Dragă doctore, o cafea?

— Cu plăcere.

Sorge vorbi îndelung despre Germania şi planurile-i personale:

— Ştiţi, domnule consul, spuse el, n-am o prea mare experienţă gazetărească, dar cîtă este, sper să-mi fie de folos. Principala mea preocupare este cercetarea sistemului bancar în

China, a dreptului cambial. E o problemă pe care o studiez încă de pe vremea studenţiei la Institutul economic. Şi tatăl meu visa să mă vadă lucrînd în domeniul finanţelor. Disertaţia pe tema tarifelor de stat mi-a adus doctoratul. Astfel că, la acest capitol, mă simt mai tare decît în gazetărie. Am venit la Şanhai pentru doi ani, conform înţelegerii încheiate cu Societatea germano-chineză de studii orientale. Sper să-mi întrebuinţez timpul cît mai util cu putinţă, fireşte, cu sprijinul şi bunăvoinţa dumneavoastră. Mărturisesc că mă simt foarte onorat să îndeplinesc această misiune.

Consulul general îşi savura ţigara, ascultîndu-l atent pe tînărul doctor. Interlocutorul îi plăcea din ce în ce mai mult. Îi plăcea modestia sa, spiritul său ponderat, tonul respectuos abordat în discuţie.

Domnul Borch îşi asumă bucuros protecţia acestui neamţ plăcut, sociabil, care venea pentru prima oară în China şi, fără îndoială, avea nevoie de sprijinul său. Bineînţeles, nu puteau fi ignorate nici înaltele sale relaţii din Germania... Borch se declară de acord cu intenţia doctorului: foarte bine că avea să îmbine activitatea de studii bancare cu cea de presă. Faptul îi va permite domnului Sorge să călătorească prin toată ţara, să observe, să cunoască aspectele ce-l interesează. Cînd să mai călătoreşti, dacă nu în anii tinereţii!

Consulul Borch îi făcu o recomandare insistentă: mai întîi de toate, să plece la Nankin, unde îi va cunoaşte pe consilierii militari germani de pe lîngă armata lui Cian Kai-şi. Ei au posibilitatea să circule fără restricţii prin toată ţara, oriunde doresc.

— Dragă prietene, luaţi aminte: în primul rînd, trebuie să stabiliţi relaţii serioase, de nădejde. În această reuşită stă temelia lumii şi a carierei!

Cuprinzîndu-şi părinteşte oaspetele pe după umeri, Borch adăugă:

— Plecaţi la Nankin, dar nu uitaţi să îmbrăcaţi cel mai bun costum. Faptul produce impresie acolo. Şi încă ceva: dacă vă întîlniţi cu Cian Kai-şi, purtaţi-vă cît mai politicos cu putinţă: e cea mai sigură metodă de a-i cîştiga bunăvoinţa.

Îndată ce izbuti să-şi facă timp, Sorge plecă cu trenul la Nankin, capitala Chinei gomindaniste, unde se stabilise

comandamentul consilierilor militari germani.

Era zăpuşeală, termometrul indica peste douăzeci şi cinci de grade. Fără să întîrzie la hotel, Richard se îndreptă spre comandament, aflat într-o spaţioasă vilă cu două etaje şi mansardă; ferestrele dădeau spre o grădină îngrijită, cu flori de o rară splendoare, podeţe chinezeşti, un lac artificial şi grote din piatră cenuşie, neşlefuită. Richard urcă în anticameră şi, fără a mai aştepta să fie anunţat de slujitorul chinez, trecu spre veranda de unde răzbătea rumoarea unor voci bărbăteşti. Ofiţerii îşi scoseseră vestoanele şi le agăţaseră de spătarele scaunelor împletite. Sub tavan se învîrteau fără folos paletele ventilatoarelor electrice, zăpuşeala rămînea la fel de înăbuşitoare.

— Domnilor, vă transmit salutări din Berlin! exclamă Sorge, oprindu-se în prag, cu mîna ridicată în sus. Poate că-mi daţi şi mie ceva de băut?!...

După o jumătate de oră, Richard se afla în centrul atenţiei consilierilor militari. Ofiţerii îl înconjuraseră, apropiindu-şi fotoliile de pe toată veranda. În timpul discuţiei, Sorge le pomeni, printre altele, că şi el luptase în primul război mondial, ajunsese lîngă Verdun, unde hrănise păduchii şi se tîrîse pe burtă.

Se înţelege că, printre douăzeci de ofiţeri germani prezenţi aici, se aflau şi dintre cei care luptaseră în vest.

Lîngă Sorge îşi făcu loc un căpitan cu emblema armelor de geniu pe petliţe:

— Ascultă, înseamnă că noi doi ne-am aflat alături! Îţi aminteşti moara aceea distrusă? Ei bine, acolo era compania noastră de geniu.

— Cum să nu-mi amintesc?! Era exact în faţa acelei cote scîrboase, Mort-Homme. De cîte ori n-am fost acolo, la moară!

Căpitanul Melenhof sări să-l îmbrăţişeze. Băură pentru frăţia de arme, pentru cota pe care nu reuşiseră s-o cucerească, pentru cîte şi mai cîte... Consilierii îl adoptară bucuroşi pe Sorge în societatea lor. Neîndoielnic, şi acest flăcău şchiop gustase copios din amarul războiului.

Plecase să lupte ca voluntar... Avea în buzunar Crucea de fier, primită de la Hindenburg...

Richard petrecu la Nankin cîteva zile. Împreună cu noile sale cunoştinţe hoinări prin restaurantele chinezeşti, gustă din toate

ciudăţeniile culinare, bău hanşin... Discutau orice le trecea prin minte: despre bucătăria chinezească, despre război, despre armata chineză şi armamentul ei, despre pregătirea militară a soldaţilor, despre uneltirile englezilor şi ale americanilor. Colonelul Kriebel îl prezentă pe Richard ministrului de război Ho In-tzin, mîna dreaptă a lui Cian Kai-şi. Camaradul de front Melenhof îi propuse să plece împreună la Canton. De acolo, vor porni-o în sus, pe fluviul Galben. Ce frumuseţe de vis le va fi dat să vadă! Piloţii Blendhorn şi Lehmann îi promiseră că-i vor face cunoştinţă cu americanul Charles Lindbergh, primul aviator care a zburat peste Oceanul Atlantic; acum e colonel şi lucrează, de asemeni, în China.

Călătoria la Nankin i-a fost foarte utilă lui Richard. La comandamentul german era considerat ca la el acasă. Curînd, noii săi prieteni îl prezentară lui Cian Kai-şi, un chinez înalt, slab, cu o chelie respectabilă, de culoare arămie. Îl cunoscu, de asemeni, şi pe ministrul de externe, Van. Din capul locului, Cian Kai-şi începu să pedaleze pe ideea lui preferată, povestindu-i, cu lux de amănunte, cum se pregăteşte pentru un nou marş împotriva Armatei Roşii chineze. Acum, în sfîrşit, îi va zdrobi neîndoios pe roşii! Consilierii germani îi ţineau isonul, declarîndu-se de acord cu cîrmuitorul Chinei gomindaniste.

La Şanhai, Richard Sorge nu venise singur. În acelaşi timp, dar pe alte căi, sosise, de la Moscova, şeful său, lucrător al Serviciului de informaţii. Richard îi spunea, în glumă, „dascălul”. Acesta l-a iniţiat în privinţa misiunii, i-a făcut contactul cu oamenii necesari, i-a asigurat legătura prin radio cu oraşele Vladivostok şi Habarovsk.

Cîtă vreme au lucrat împreună – o jumătate de an – „dascălul“ a rămas mereu în umbră. Era un bărbat de statură mijlocie, cu tenul smead, părul negru şi faţa îngustă. Dinamic, vioi, sigur de sine, vesel, sociabil, el putea fi, în acelaşi timp, şi foarte serios, foarte prudent, cu un al şaptelea simţ întotdeauna treaz, gata să descopere şi să înlăture o primejdie ce plutea în aer. Serviciul de informaţii îl trimisese în mod special împreună cu Sorge în China, să „dăscălească flăcăul”, să-l ajute în perioada de început a activităţii.

Cînd Richard s-a înapoiat şi i-a povestit despre noile

cunoştinţe, despre întîlnîrile din Nankin, „dascălul“ l-a întîmpinat cu o explozie de bucurie: aşadar, elevul se dovedise la înălţime. Se putea întoarce liniştit la Moscova. La despărţire, înaintea plecării spre gară – se aflau într-o locuinţă conspirativă – „dascălul“ strînse bărbăteşte mîna lui Richard şi-i spuse:

— Îi voi raporta Bătrînului, cu inima împăcată, că ştii să lucrezi! Rămîi sănătos şi fii cu ochii-n patru…

După scurgerea multor ani, Richard Sorge scria următoarele despre activitatea sa în China: „Ne-am străduit să stabilim care pături şi clase ale populaţiei susţin activ regimul din Nankin, caracterul real al mutaţiilor survenite în structura socială a guvernului… Culegeam date privind forţele militare aflate la dispoziţia guvernului şi reorganizarea ce se desfăşura sub îndrumarea consilierilor germani. Urmăream, de asemenea, cu atenţie schimbările survenite în cadrul comandamentului suprem, activitatea de înarmare a unităţilor militare şi a porturilor… Treptat, izbutisem să deţinem informaţii complete în legătură cu „diviziile ciankaişiste”, înzestrate cu cel mai modern armament – divizii credincioase regimului de la Nankin şi divizii al căror devotament era sub semnul îndoielii. Îmi adunam astfel de date, îndeosebi prin intermediul membrilor chinezi ai grupei mele; dar, nu rareori, obţineam direct informaţii foarte importante, fie de la consilierii militari germani, fie de la furnizorii de armament… Totodată, culegeam informaţii despre politica externă a guvernului din Nankin; mă convinsesem că ea depinde, întru totul, de Anglia şi de Statele Unite ale Americii. Îmi era clar că, în viitor, S.U.A. vor lua locul Marii Britanii, ca putere dominantă în Oceanul Pacific; simptomele acestui fenomen le descoperisem încă de pe atunci”.

Cu cîteva luni înaintea apariţiei lui Sorge la Şanhai, mai sosise în China încă un component al grupului clandestin – radiotelegrafistul Max Klausen. Richard nu-l cunoscuse pînă atunci, la Moscova nu se întîlniseră, dar „dascălul“ îi vorbise despre el destul de amănunţit. Marinar din Hamburg, soldat în primul război mondial, fierar, tehnician, Klausen schimbase zeci de profesii pînă să ajungă radiotelegrafist în flota comercială germană. Apoi a participat la greve, a creat sindicatul marinarilor. A activat, de asemeni, în Asociaţia „Jos mîinile de pe Rusia

Sovietică!”; aceasta se întîmpla prin anii ’20, cînd lordul Kurzon, în ultimatumul său, amenința cu război tînăra Republică a Sovietelor.

Max Klausen a venit prima oară în Uniunea Sovietică cu o ambarcaţiune ce aducea o încărcătură oarecare la Murmansk. Apoi a sosit la Leningrad cu un alt vas. Marinarul a îndrăgit Ţara Sovietelor, visînd-o aşa cum poate visa un tînăr entuziast de douăzeci şi cinci de ani, pentru care Lenin şi ţara sa reprezentau simbolul dreptăţii.

Înfrîngîndu-şi duşmanii, Rusia Sovietică începea să edifice o viaţă nouă. În acest scop, erau necesari oameni cu experienţă tehnică, specialişti versaţi. Or, cum de asemenea specialişti ducea lipsă, statul sovietic a adresat un mesaj, solicitînd sprijin. Astfel, din ţările capitaliste sosiră sute, mii de ingineri, consultanţi, tehnicieni, muncitori calificaţi, numiţi „specialişti străini”. Erau oameni de factură diferită. Unii veneau în Rusia ca în Klondyke: socotind această ţară, încă săracă, drept o mină de aur, strîngeau bani cu nemiluita. Ruşii ar fi dat şi cămaşa de pe ei, doar să reconstruiască mai repede economia ţării, distrusă, minată de război. Dar mai exista şi altă categorie de specialişti – muncitori, proletari, oameni care iubeau Rusia Sovietică şi erau gata s-o apere şi s-o înalţe din temelii. Un astfel de om era şi Max Klausen, marinarul din Hamburg. La început, a lucrat pe şantierul Hidrocentralei de pe Nipru, dar avea sentimentul că face prea puţin pentru ţara socialismului, care trebuia reclădită, dar şi păzită, apărată. În acea vreme, deasupra Uniunii Sovietice se adunau iarăşi norii negri ai războiului. Radiotelegrafistul a plecat în linia întîi a frontului invizibil. Astfel a ajuns în China, unde-l aştepta o muncă grea, plină de primejdii, în adîncă ilegalitate.

Cam aceste lucruri le ştia Sorge despre marinarul din Hamburg, cu care avea să colaboreze. Klausen nu se afla în Şanhai cînd a sosit Richard; plecase în Manciuria pentru a fi mai aproape de front şi de evenimentele în plină desfăşurare.

Transmitea informaţiile la Habarovsk, direct din hotelul situat în apropierea gării; putea urmări de la fereastră trenurile şi coloanele militare care se îndreptau spre graniţa sovietică. Numai după ce conflictul a luat sfîrşit, Klausen s-a întors la Şanhai.

Sorge a aflat despre sosirea radiotelegrafistului chiar în ziua

următoare, dar a mai aşteptat cîteva săptămîni, evitînd întîlnîrea cu viitorul său ajutor: trebuia să se convingă dacă nu cumva Klausen era filat de vreun agent sosit odată cu el din Manciuria.

În acei ani, orice străin sosit la Şanhai îşi înjgheba cîte o afacere. Max Klausen a deschis un atelier de reparaţii, cu un mic garaj alături. Se ocupa îndeosebi de reparaţiile electrice. Locuia în cartierul de răsărit al oraşului, într-o mică locuinţă pe care i-o găsise prietenul său, Willy.

În serile libere, cei doi îşi petreceau vremea într-un mic restaurant, goleau cîteva halbe cu bere, îşi povesteau întîmplări din viaţa lor. Dar, cu deosebire, aşteptau... Aşteptau semnalul întîlnirii. Într-o seară, întrerupîndu-se brusc în timp ce vorbea, Willy se ridică de la masă şi dispăru. Apucă să arunce doar în treacăt cîteva cuvinte:

— Aşteaptă aici, mă întorc îndată...

Reveni după cîteva minute.

— În sfîrşit! Poimîine seară ne întîlnim tot aici. Vine Richard!

În seara stabilită, şedeau iarăşi la o masă. Curînd, Sorge îşi făcu apariţia în restaurant. Se opri în mijlocul sălii, căutînd cu privirea un loc liber şi-l zări pe Willy. Acesta îl invită la masa lui şi-i făcu cunoştinţă cu Max.

— Un concetăţean de-al meu, îşi prezentă Willy prietenul. Mi se pare că şi dumneata ai stat la Hamburg.

— Cum să nu! Arătaţi-mi un singur neamţ care să nu se fi oprit prin Hamburg!

Klausen se ridică şi-i întinse lui Sorge o mînă aspră, puternică. În faţa lui Richard stătea un bărbat bine legat, cu umeri largi şi trăsături cam butucănoase; era cam prea plin pentru cei treizeci de ani ai săi.

Au stat mult la masă, bînd bere fără grabă. Chelnerul le aduse cărţi şi ei începură să joace pe-ndelete. Klausen cîştiga şi le făcea în ciudă partenerilor săi. Aşa, ca printre altele, povesti despre călătoria lui la Harbin.

— Şi uite-aşa, o lună întreagă am dormit pe acumulatori... N-aveam transformator.

— Într-adevăr, pe un transformator dormi mult mai comod, îi întoarse vorba Richard, afişînd un aer grav.

Toţi izbucniră în rîs.

— Să vedeţi cum se-ntîmplă… Îmi trebuie o tensiune de cinci sute de volţi, iar fiecare acumulator dă patruzeci şi cinci, i-am făcut eu singur. Ar fi, deci, necesari unsprezece bucăţi, dacă-i aranjez cîte trei – Klausen întinse alături unsprezece cărţi – vedeţi, masa nu-mi ajunge şi astea-s cărţi. Dar fiecare baterie are treizeci de centimetri… Îi ţineam sub pat, iar acidul se evapora. Dimineaţa mă trezeam cu capul cît baniţa şi nici camera n-o puteam părăsi pentru mult timp. Dacă se întîmplă să-ţi găsească sub pat o asemenea jucărie, nu-i a bine. Nici pe femeia de serviciu n-o lăsam să intre, îmi dereticam singur prin cameră.

— Pentru pudicitatea ta, nu era rău! glumi Willy.

Se apropie chelnerul. Klausen strînse cărţile şi începu să le amestece.

— Aţi rămas iar fără atuuri!… Vreţi să vă scoateţi paguba?

Afară, în timp ce prietenii îl conduceau pe doctor, Richard îi spuse lui Klausen:

— Indicaţiile le vei primi prin Willy… Acum, cel mai important este emiţătorul, montează-l cît mai repede cu putinţă, dar cu multă băgare de seamă. Ia legătura cu Wiesbadenul. Ai apelativele?

— Le am… S-ar putea să ajungem chiar pînă la München.

„München“ – aceasta însemna Moscova, „Wiesbaden“ – Vladivostok. Pe Sorge îl preocupa, în primul rînd, legătura prin radio.

— Aşadar, ne-am înţeles. O să lucrăm pe cinste!

Sorge îşi „mîngîie“ interlocutorul cu un pumn solid peste umăr, obicei firesc printre docherii din Hamburg.

Max înţelese sensul gestului şi rîse.

— Ce, nu cumva eşti şi tu vreunul trecut prin ciur şi prin dîrmon? Ai fost pe mare?

— Ei, pe unde n-am fost…

După ce se despărţiră, Richard mai rămase puţin pe loc, urmărind cu privirea pe tovarăşii săi. Părea că totul e în ordine, nimeni nu-i fila. Apoi traversă strada, coti după colţ, chemă o ricşă, parcurse cîteva cvartaluri şi numai cînd fu sigur că orice posibilă „coadă“ i-a pierdut urma, se întoarse pe jos la hotel.

Tot aici unde trăsese Sorge, locuia şi o ziaristă americană, Agness Smedley. Avea cameră la acelaşi etaj, dar în partea opusă

a coridorului. În China, Smedley reprezenta un influent ziar din Frankfurt. Richard auzise multe despre ea încă în Germania, îi citise cărţile, articolele, cunoştea vederile ei progresiste, însă n-o cunoştea personal.

În fiecare dimineaţă, la aceeaşi oră, Smedley urca în café-restaurantul de la ultimul etaj. Richard o întîlnea uneori în lift, alteori o saluta în timpul micului dejun. De obicei se aşeza la masă singură şi începea să lucreze pe dată. Scria ceva pe nişte foi mici de hîrtie, rupte dintr-un blocnotes. Cufundată în această ocupaţie, adesea uita de mîncare sau, absorbită de gîndurile ei, sorbea distrat din cafeaua răcită.

Cam la patruzeci de ani, Agness era o femeie frumoasă, bine făcută, avea un chip deschis, luminos, cu ochi cenuşii, strălucitori. De obicei, Richard îşi citea ziarele în timp ce mînca şi pleca înaintea ei din restaurant, iar în dimineaţa următoare se întîlneau din nou. Odată au stat la aceeaşi masă şi Agness l-a rugat să-i împrumute stiloul. Astfel au făcut cunoştinţă şi curînd au devenit prieteni.

Agness nu suporta compromisul, avea o fire mîndră, voluntară, multă energie, dar era şi plină de feminitate.

Cîndva, participase la activitatea unor organizaţii americane de stînga. Un funcţionar oarecare, reprezentant al autorităţilor din California, i-a adresat atunci cîteva cuvinte jignitoare: „Dumneata nu eşti americană, Agness Smedley…” O învinuia că e lipsită de sentimente patriotice. Ea l-a privit indignată, cu ochii îngustaţi, şi i-a răspuns:

— Nu cumva eşti dumneata cel în drept să te consideri un adevărat american? Strămoşii mei au apărat continentul, luptînd împotriva conchistadorilor, iar eu vreau să continui lupta cu urmaşii conchistadorilor, cu voi, cei care exploataţi poporul!

În patria strămoşilor ei, Smedley ducea un trai de mizerie. Mama sa muncea ca spălătoreasă, iar tatăl – Agness se cutremura de cîte ori îşi aducea aminte de el – rămînînd fără lucru şi pierzîndu-şi ultima picătură de voinţă să mai lupte pentru fiecare codru de pîine, decăzu pînă la ultima treaptă a condiţiei umane. Iar mama n-o avea doar pe Agness, mai erau şi alţi copii care cereau de mîncare, trebuiau îmbrăcaţi…

Apoi, soarta părea să se fi milostivit. Agness a izbutit să

termine şcoala, a devenit studentă. În acea perioadă avusese loc şi conflictul cu funcţionarul public din California; apoi a fost nevoită să părăsească ţara. Trăia cînd în Anglia, cînd în Germania, dar socotea că a doua sa patrie e China. Cunoştea această ţară foarte bine, o cutreierase-n lung şi-n lat. Petrecuse luni de zile în rîndurile Armatei Roşii Chineze, participase la marşuri grele, scria mult despre ea, îşi manifesta făţiş simpatia faţă de lupta ţăranilor şi muncitorilor chinezi.

Cînd l-a cunoscut pe Sorge, Agness termina de scris cartea „Fiica pămîntului", cu multe pagini autobiografice. Scriitoarea americană avea multe relaţii la Şanhai. Era prietenă cu scriitorul Lu-Sin, se întîlnea cu Bernard Shaw în timpul vizitelor acestuia în China, cu ziarişti progresişti chinezi şi japonezi. Întotdeauna era la curent cu ultimele evenimente. Sorge se mîndrea cu prietenia Agnessei Smedley, o femeie plină de farmec, inteligentă, cultă, care îl introdusese în cercul ei de oameni elevaţi, cu idei progresiste.

După cîtva timp, Richard părăsi hotelul scump şi incomod unde, de dimineaţa pînă seara, se afla sub privirile prea multora. Consulul Borch îl ajută să-şi găsească o locuinţă comodă şi convenabilă, în sectorul francez al oraşului.

Agness Smedley părăsi la rîndu-i hotelul lui Saşen, aranjîndu-şi noua locuinţă după gustul ei, împodobind-o cu tot felul de obiecte fine, graţioase bibelouri, amintiri adunate de prin toată China.

Se întîlneau acum mai rar; dar, oricum, nu trecea o săptămînă fără ca Richard să nu-i păşească pragul, fie singur, fie însoţit de noi prieteni, bineînţeles cînd stăpîna casei se afla în oraş. Era uimitor, pur şi simplu, cît de uşor şi fără regrete putea Agness să schimbe confortul şi eleganţa locuinţei sale cu anevoioasele peregrinări pe drumurile desfundate ale Chinei. Dispărea brusc din Şanhai, pierzîndu-şi urma pentru cîteva săptămîni, rătăcea pe undeva, bătea drumurile, făcea marşuri împreună cu soldaţii Armatei Roşii, trecînd laolaltă cu ei prin tot felul de pericole şi revenea arsă de soare, încărcată de impresii, cu ochii strălucitori şi nemaipomenit de limpezi, ca un fin şi străveziu mozaic albastru-cenuşiu.

Intrînd pentru prima oară în noua ei locuinţă, Richard exclamase:

— Agness, ţi-ai luat perdelele în ton cu culoarea ochilor?

Ea rîse:

— Nu, întîmplător e culoarea mea preferată. Nu-mi place nimic ţipător, izbitor…

Lui Sorge îi făcea plăcere să-şi petreacă timpul în compania Agnessei Smedley, să poarte cu ea discuţii îndelungate, s-o asculte povestind. Firea ei predispunea la sinceritate; psiholog sensibil, Agness percepea cele mai mici schimbări în starea sufletească a interlocutorului.

Într-o seară şedeau la fereastră. Dinspre canalul Sucijou adia un aer răcoros. Gînditor, Richard privea o joncă ce plutea pe apă.

— Astăzi eşti trist, Richard. E o stare neobişnuită la dumneata! spuse Smedley.

— Nu, mă gîndeam doar la nestatornicia destinului omenesc.

Îşi amintea de trecutul său nu prea îndepărtat.

— Ştii, Agness, există teme despre care prefer să discut numai cu femeile, fireşte, cu cele care îmi inspiră încredere şi de care mă simt apropiat sufleteşte. Ele percep totul cu mai multă sensibilitate decît noi, bărbaţii. Dumneata eşti una din ele.

— Mulţumesc…

— Mă ironizezi? se puse în gardă Richard.

— Nu, nu, crede-mă! Eu nu suport ironia!

Richard începu să evoce o perioadă din viaţa sa.

— Cu cîţiva ani în urmă, lucram ca asistent al unui profesor de la Institutul de ştiinţe sociale din Aachen. Locuia în centru şi uneori îl vizitam acasă. Era căsătorit cu o femeie tînără, cam de vîrsta mea. Profesorul arăta cu peste douăzeci de ani mai în vîrstă decît nevastă-sa. Ea ne aducea cafeaua în cabinet şi doar la atît se rezumau relaţiile noastre. Odată, am venit la ei şi nu l-am găsit pe profesor. Mi-a deschis soţia sa. Stăteam în uşă şi, deodată, m-am înfiorat, de parcă m-ar fi pătruns un curent electric. Mult mai tîrziu, mi-a povestit că, la rîndu-i, încercase o senzaţie asemănătoare. În acea clipă, s-a trezit în ea un sentiment adormit, primejdios, implacabil. Atunci, însă, mi s-a părut doar că a speriat-o ceva, o trădau privirea neliniştită, ochii sclipitori. Am plecat fără să mai intru în casă, dar mi-am dat seama că m-am îndrăgostit de soţia omului pe care-l socoteam mentorul meu. Hotărîsem să plec, să plec oriunde m-or duce ochii, dar ea mi-a

luat-o înainte. Fără o justificare anume, fără să vorbească despre motivele care o îndemnau spre acest lucru, şi-a făcut bagajul şi, după două zile, a plecat la München la mama ei. Profesorul era buimăcit, eu de asemeni… Aflasem despre plecarea ei în ultima zi şi am condus-o la gară împreună cu profesorul. Nişte trandafiri galbeni oferiţi într-o cupă de argint – acesta a fost singurul simbol posibil prin care-mi puteam exprima sentimentele. Mi-a mulţumit printr-o privire, şi-a sărutat în fugă soţul şi a plecat. Fugea de propriile ei simţăminte, dar fără reuşită. Despre toate acestea am aflat mai tîrziu. Atunci, însă, nu bănuiam ce se petrece cu Christina, mă frămîntam încercînd eu însumi să-mi pun frîu sentimentelor. Faţă de profesor mă simţeam vinovat şi josnic. Fără să vreau, deşi încetasem de mult să mai cred în dumnezeu, îmi repetam mereu porunca biblică: „Să nu rîvneşti la soţia aproapelui tău…”

N-am văzut-o pe Christina cîteva luni. În acea perioadă, fiind suspectat din punct de vedere politic, am fost dat afară din institut. În dosarele poliţiei figuram ca unul de extremă stîngă. Încercările de-a mă ajuta ale profesorului nu mi-au fost de folos. Însăşi poziţia lui era destul de şubredă, fapt pentru care a fost nevoit să se mute la alt institut, în Frankfurt. În forul meu intim, eram chiar mulţumit de întorsătura pe care o luaseră lucrurile. Trebuia neapărat să schimb atmosfera. Mult timp n-am găsit de lucru. În cele din urmă, m-am angajat ca miner în Belgia, am fost vagonetar, am extras cărbuni… Era o muncă foarte grea, dar am rezistat. Apoi m-am înapoiat la Frankfurt şi acolo am întîlnit-o din nou pe Christina. Îşi părăsise soţul, trăia singură. Despărţirea nu ne-a stins sentimentele, am înţeles realitatea de la prima întîlnire. Curînd ne-am căsătorit. Aveam o locuinţă bună, spaţioasă. Un boier german scăpătat ne închiriase casa vizitiilor, aflată lîngă o grădină părăginită, alături de grajdurile acum goale. Noi singuri am pus-o la punct şi n-a ieşit rău deloc. Un zugrav prieten ne-a pus-o la punct: fiecare cameră avea altă culoare – roşie, azurie, galbenă… Christina, căreia îi plăceau tablourile şi mobila veche, s-a ocupat de achiziţionarea lor. Casa noastră era întotdeauna plină de oaspeţi. Aproape fiecare noapte ne-o petreceam în dispute, controverse, discuţii, care durau pînă în zori.

— Şi profesorul? întrebă Smedley.

— Profesorul? L-am căutat în Frankfurt şi i-am mărturisit totul, încă înainte să mă căsătoresc cu Christina. Ştii ce mi-a răspuns? Ascultă: „N-avem destulă forţă să ne dirijăm simţămintele, ele sînt mai puternice decît noi... Să rîvneşti la soţia aproapelui – e un păcat după porunca biblică, dar nu şi după legea omenească. Nimeni nu-i vinovat de cele întîmplate, adevărul e că eu sînt o gloabă bătrînă şi fără minte... Să nu mai vorbim despre asta...” Iată ce mi-a răspuns profesorul.

Aveam o muncă interesantă, o tovarăşă de viaţă pe care o iubeam. Ce-mi mai puteam dori, ca să fiu fericit? La Frankfurt n-am locuit prea mult. Mi s-a propus să plec în altă ţară şi mi-am părăsit cuibul fără să stau pe gînduri.

Sorge plecase atunci la Moscova, dar în discuţia cu Agness Smedley nu pomeni despre acest fapt.

Atunci, în primăvara anului 1924, la Frankfurt-pe-Main s-a desfăşurat congresul Partidului Comunist German. La congres sosiseră de la Moscova, în mod clandestin, Manuilski, Piatniţki, Kuusinen, Lozovski. Ei trebuiau păzîţi de copoii poliţieneşti şi Thälmann îi încredinţase această sarcină lui Richard Sorge. I s-a dat în ajutor un detaşament de combatanţi roşii. Delegaţii erau găzduiţi în spaţioasa locuinţă a lui Sorge, foarte adecvată cerinţelor conspirative. Astfel s-au împrietenit delegaţii cu tînărul şi energicul comunist, conducătorul detaşamentului „Rott-Front”. Dar acum Sorge îşi amintea de altceva.

— În acea ţară ne-am stabilit la un hotel, într-o cameră micuţă, continuă Richard să povestească. Aveam o muncă interesantă, importantă, mă întorceam acasă seara tîrziu. Christina lucra la un institut de cercetări, traducea din engleză manuscrisele lui Marx.

Ne duceam la clubul german, rareori ce-i drept, eram foarte ocupaţi. După o vreme, am simţit că în relaţiile noastre ceva s-a frînt, s-a năruit. Nu înţelegeam bine ce se întîmplă cu noi. Fugeam din răsputeri din calea acestei stări, dar ea revenea mereu, mereu. Astfel am trăit doi ani.

Cînd ne-am căsătorit, făcusem un legămînt – să ne păstrăm reciproc libertatea – dar cînd a venit clipa, ne-a fost destul de greu să-l respectăm. Amîndurora ne-a fost greu. Christina susţinea că ar fi bine să plece pentru scurt timp în Germania. Nu

m-am împotrivit... Ne amăgeam, spunîndu-ne că lipsa ei nu va dura mult. Ştiam că ne despărţim pentru totdeauna. Curînd, am plecat şi eu în Scandinavia. Cînd m-am întors în Germania, ne-am reîntîlnit, dar ca simpli prieteni... Azi am primit o scrisoare de la ea. Corespondăm din cînd în cînd. Îmi scrie că se pregăteşte să plece în America. E periculos să mai rămînă în Germania, unde e din ce în ce mai greu să trăieşti. Fascismul prinde rădăcini.

— Richard, dumneata ai trăit în Rusia? întrebă Smedley.

— Da, am emigrat acolo.

— Iubesc Rusia, spuse Agness.

După o scurtă pauză, privindu-şi prietenul, Agness îl întrebă:

— Te simţi singur, Richard?

— Nu! Am prieteni, mulţi prieteni, am treburi, multe treburi neduse încă la capăt...

— Mă refeream la altceva... Sînt mai în vîrstă ca dumneata şi e firesc să înţeleg mai bine anumite lucruri. Apoi... sînt femeie, am antene mai sensibile. Singur ai spus-o.

— Să nu mai vorbim despre asta. Vino să ne plimbăm.

În seara aceea, după ce au hoinărit multă vreme pe chei, s-au oprit într-o cafenea de vară, aflată într-un părculeţ, pe malul fluviului Huanpu...

La intrarea în parc, atîrna o tăbliţă care anunţa că „Intrarea cîinilor şi a chinezilor este interzisă".

Sorge se schimonosi, arătînd spre umilitoarea inscripţie.

— Mă deprimă astfel de atitudini faţă de oameni.

Continuînd parcă să se gîndească la cele spuse de Sorge, Agness îl întrebă:

— Richard, vrei să-ţi fac cunoştinţă cu un japonez foarte simpatic? Este corespondentul ziarului „Asahi" din Tokio. În ciuda înfăţişării sale soldăţeşti, urăşte războiul, nu-i poate suferi pe militarişti şi, în genere, pe cei care afişează asemenea inscripţii.

— Ţi-aş fi recunoscător. Sînt bucuros să fac cunoştinţă cu oricine gîndeşte la fel ca dumneata.

Agness Smedley îl întîlnise pe ziaristul japonez Hozumi Ozaki cu cîteva luni în urmă, într-o librărie. Tot răscolind cărţile aceluiaşi raft, au început să discute despre pictura chinezească şi noua ei cunoştinţă şi-a dezvăluit bogatele-i informaţii, perfecta înţelegere a artei naţionale chineze. Spre surprinderea Agnessei, el îi citise

cărţile şi avea intenţia să traducă unele în limba japoneză.

— O să vă simpatizaţi reciproc, nu mă îndoiesc, spuse Smedley.

În scurt timp, Agness îi telefonă lui Hozumi Ozaki şi-l invită să prînzească împreună cu un ziarist străin, sosit recent la Şanhai.

S-au întîlnit la hotelul lui Saşen, în restaurantul de la ultimul etaj.

Nu apărea nimic extraordinar în faptul că, la aceeaşi masă, s-au întîlnit cîţiva gazetari, colegi de breaslă, că ziarista americană i-a prezentat confratelui japonez un bun prieten. În realitate, momentul era de o semnificaţie deosebită, ce avea să aducă mai tîrziu cele mai neaşteptate necazuri multor servicii de spionaj din lume. Întîlnirea din acea zi a pecetluit începutul unei mari prietenii, a unei conlucrări între doi oameni care urau deopotrivă războiul: Richard Sorge şi Hozumi Ozaki.

Ozaki semăna, într-adevăr, cu un simplu soldat; avea faţa pătrată, părul negru, des, pieptănat pe spate; vara purta un veston galben-verzui.

— Ozaki-san, cînd ai să-ţi schimbi uniforma? exclamă Smedley, cînd Hozumi se apropie de masă. Visezi să ajungi soldat?

— Aş fi un prost soldat. Prefer să fiu un bun gazetar.

— Şi eu gîndesc la fel, intră în discuţie Richard. Agness fă-ne te rog cunoştinţă!

La început, Ozaki se arătă rezervat, dar spre sfîrşitul prînzului, deveni volubil, se antrenă în discuţie. Aduseseră vorba despre situaţia politică din China.

— Criza economică a izbucnit şi în Japonia, spuse Ozaki. La Tokio, „dzaipaţii“ noştri – industriaşii monopolişti – sînt hotărîţi să-şi îmbunătăţească afacerile pe seama Manciuriei. Investiţiile de capital japonez cresc continuu, reprezentînd aici un miliard şi jumătate de yeni. Cifra nu-i mică deloc. În momentul de faţă, aproape toate capitalurile străine din Manciuria aparţin Japoniei. Excepţie face doar calea ferată Chino-răsăriteană, pe care au construit-o ruşii. Însă aceasta constituie doar un sfert din investiţiile străine, restul capitalului, repet, aparţine japonezilor… Şi e un fapt cunoscut că în urma capitalului, mărşăluiesc soldaţii.

Sorge era uimit de sinceritatea cu care vorbea Ozaki.

— Aşadar, dacă în urma capitalului mărşăluiesc soldaţii, înseamnă că mărşăluiesc în vederea unui război, spuse Richard.

— În această privinţă n-am nici o îndoială.

— Atunci ce-i de făcut? Cum pot fi oprite coloanele care mărşăluiesc?

— Nu ştiu, nu ştiu... Pentru mine e, deocamdată, un semn de întrebare. Ştiu doar atît, că declanşarea unui război înseamnă o catastrofă.

— Dar noi n-avem dreptul să rămînem nişte observatori pasivi, spuse Sorge.

Da, într-adevăr, Sorge nici nu era un observator pasiv... În cele cîteva luni de cînd se afla la Şanhai, izbutise să organizeze o reţea destul de întinsă, capabilă să îndeplinească misiunile încredinţate de Centru. Avea în subordine oameni diferiţi. Unii veniseră anume în acest scop, ca, de pildă, germanul Klausen, sau blajinul ceh Vačlav Vodička, un bărbat cu mustăţi mari şi părul de culoarea grîului copt. Alţii au fost atraşi în activitatea din China, după îndelungi şi minuţioase verificări. Unul dintre aceştia era Hozumi Ozaki. La fel şi Constantin Mişin, sublocotenent în armata ţaristă, ofiţer de-al lui Kolceak, care luptase împotriva Sovietelor şi-şi părăsise patria împotriva propriei voinţe. Greşeala săvîrşită cîndva devenise izvorul unei mîhniri de netămăduit; dorul şi nostalgia de ţară măcinau sufletul lui Mişin.

Vačlav avea un magazin cu articole fotografice, în raionul comercial al oraşului, iar Mişin lucra în atelierul lui Klausen.

Spre sfîrşitul anului 1930, la Şanhai mai sosi Zelman Kleaze, un estonian cu fruntea mare, bombată şi corp de atlet, pentru a completa grupul clandestin. Aceasta se întîmpla după ce primele rapoarte ale grupului lui Sorge fuseseră deja transmise. China devenea o tot mai largă arenă de acţiune a celor mai diverse forţe imperialiste – japoneze, britanice, americane, germane – ale căror interese se întreţeseau, intrau în conflict, ori se interpătrundeau. Ca într-un paralelogram al forţelor, ele acţionau în direcţii diferite şi sarcina Serviciului de informaţii sovietic era să afle cum vor acţiona aceste forţe reunite.

Rapoartele lui Sorge transmise din Şanhai la „München”, adică la Moscova, conţineau informaţii privind situaţia politică în China. El informa despre situaţia ameninţătoare ce se crease în

Manciuria, a cărei ocupare de către japonezi apropia, fără îndoială, primejdia războiului de graniţele sovietice. După analiza evenimentelor, Sorge formula următoarea concluzie: Nu era deloc exclus ca pătrunderea japonezilor în China să fie primul pas al expansiunii lor spre nord, în zonele sovietice ale Transbaikalului şi Primoriei. Rămînea încă neclar cum se vor comporta America şi Marea Britanie în noua situaţie creată.

În aceste condiţii, Centrul hotărî să întărească grupul lui Sorge, trimiţîndu-i un experimentat lucrător militar. Alegerea căzu pe Zelman Kleaze, cum se numea, conform paşaportului estonian, consultantul militar nou sosit. În grup i se spunea Paul. Nici Sorge nu-i ştia adevăratul nume. Situaţia conspirativă necesita să afli cît mai mult despre un real sau virtual adversar şi cît mai puţin despre tovarăşul cu care lucrezi. Medicul veterinar Zelman Kleaze avea, bineînţeles, alt nume şi altă profesie. Karl Rimm – fiul unui pălmaş estonian – devenise învăţător încă înainte de revoluţie. Îi învăţa carte pe copii, cultiva flori împreună cu ei, sădea tufe de iasomie în faţa ferestrelor şcolii, iar, în 1917, participa la împroprietărirea ţăranilor. Dar în acei ani, pentru a putea lucra şi stăpîni pămîntul, trebuia să te ajuţi deopotrivă cu plugul şi cu arma. De-atunci, Rimm a devenit şi a rămas militar pentru toată viaţa. A organizat primele detaşamente ale Gărzilor Roşii în Estonia, a luptat la Narva, a participat la bătăliile cu intervenţioniştii englezi în nord, lîngă Arhanghelsk, a ajuns la Ekaterinburg, în Orient... Se părea că n-a fost front pe care să nu fi luptat mitraliorul Rimm, devenit, mai tîrziu, membru al Consiliului Militar. Au urmat apoi Academia militară, Facultatea pentru cadrele de comandă şi activitatea la Serviciul de informaţii. Karl îl cunoştea pe Vasilii Blücher, comandant suprem al Armatelor popular-revoluţionare în Republica Extrem-Orientală. E de presupus că tocmai relaţiile sale apropiate cu Blücher au determinat hotărîrea de a-l trimite pe Karl Rimm în China, unde avea să-şi ia numele de Paul.

La Şanhai, negăsind de lucru în specialitatea sa, medicul veterinar Kleaze a început să se ocupe cu negoţul. L-a cunoscut pe cehul Václav Vodička, iar acesta l-a luat ca asociat la magazinul cu articole fotografice, unde developau împreună filme de amatori şi făceau respectivele reproduceri. Spre necazul celor

doi negustori comenzile erau atît de numeroase, încît nu le mai rămînea vreme să se mai ocupe şi de treburile pentru care veniseră la Şanhai. Astfel că au fost nevoiţi să dea filmele la developat altor ateliere, uneori chiar în pagubă; dar în acest fel dispuneau de timp pentru a developa microfilmele aduse în atelier de către Richard Sorge.

Kleaze a mai deschis şi un mic restaurant, unde a şi făcut cunoştinţă Richard cu voluminosul estonian, ocupat cu pregătirea cocteilurilor; Richard se aşează pe un scaun înalt în faţa tejghelei şi pîndind o clipă cînd nimeni nu se afla prin apropiere, întrebă în şoaptă:

— N-aş putea să-l văd pe Paul?

După ce porunci chelnerului chinez să servească două cocteiluri la o masă, patronul restaurantului îi răspunse lui Richard, conform parolei stabilite:

— Paul a sosit… Bătrînul îţi trimite salutări…

„Bătrînul“ era Ian Berzin, conducătorul Serviciului sovietic de informaţii.

De-atunci, Richard Sorge deveni un client frecvent al restaurantului lui Kleaze, precum era şi al micului magazin cu articole fotografice. Discuţiile pe care le purta cu Paul erau îndelungi, temeinice.

Curînd sosi şi soţia lui Paul, Luiza, o femeie mărunţică, veselă, cu ochii negri şi părul tuns băieţeşte, vrednică gospodină şi soţie grijulie. Cîtă vreme au stat la Şanhai, Kleaze nu i-a spus niciodată soţiei pe numele-i adevărat – Liuba – ci numai Luiza, aşa cum era înscris în paşaport. Ea a devenit criptografă, laborantă, poştăriţă, agent de legătură, îndeplinind mii de însărcinări şi făcînd toate acestea uşor, cu simplitate şi voie bună. Avea o voinţă de fier şi extraordinara capacitate de-a se stăpîni, de-a nu-şi dezvălui teama permanentă pentru soarta ei şi a celor apropiaţi.

Cînd în magazin se adunau prea multe comenzi, Kleaze ofta adînc şi îi spunea cu o voce tragică asociatului său:

— Ascultă, Vačlav, cu numărul acesta de comenzi, firma noastră va da faliment… Asemenea popularitate ne costă prea scump…

— Nu-i nimic, răspundea flegmatic cehul, netezindu-şi mustaţa blondă, doar o avem pe Luiza.

Şi Luiza pornea iar spre o stradă unde încă nu era cunoscută, preda filmele şi le aducea gata lucrate.

Într-o noapte, magazinul a fost jefuit. Simplă întîmplare? Sondaj? Investigare? Greu de spus. Oricum, ei hotărîră să anunţe poliţia. Bineînţeles că hoţii n-au fost prinşi. Dar, spre consolare, inspectorul de poliţie a venit de cîteva ori în magazin, i-a iscodit, a încheiat procese verbale. Se părea că totul e în regulă. Fusese, pesemne, o spargere obişnuită. Totuşi, Sorge le-a atras atenţia să fie mereu în gardă, să rărească întîlnirile pe cît posibil.

Trecuse un an şi jumătate de cînd Sorge se stabilise la Şanhai. Reţeaua pe care o constituise lucra bine, oamenii săi erau pregătiţi să întîmpine evenimentele ce aveau să urmeze.

INCIDENTUL DE LA MUKDEN

Soldatul Ian-Si-pan începuse să îmbătrînească şi-i venea din ce în ce mai greu să se descurce fără ajutorul cuiva. Mergea alături de camaradul său Cian, iar un flăcăiandru venea pe urma lor, tîrînd arma lui Si-pan şi un sac cu legume. Stelele albe cu douăsprezece colţuri înfipte în caschetele pleoştite, de pînză, şi epoleţii din lînă roşie îi identificau pe soldaţi ca făcînd parte din armata lui Cian Siue-lian.

Era în septembrie şi soarele nu mai avea putere să încălzească pămîntul, iar nopţile deveniseră tot mai friguroase. Soldaţii ieşiseră la drum şi mergeau în tăcere, adînciţi în gîndurile lor. Pînă la Cazărmile din Nord rămăseseră încă doi-trei li[1]. După o vreme, cei doi ieşiră la linia de cale ferată. De-a lungul şinelor care sclipeau în bătaia soarelui, păşea agale o patrulă japoneză – trei soldaţi şi un caporal, cu armele pe umăr. Ceva mai departe, pe un deluşor cu pantă lină, se mai afla o santinelă, care se plimba lîngă un gard, împletit des din fire de sorg.

Vrînd să scurteze drumul, soldaţii şi flăcăul porniră de-a lungul căii ferate, în apropierea gardului împletit. Zărindu-i, santinela

[1] Măsură de lungime, echivalentă cu jumătate de kilometru.

coborî arma de pe umăr şi le făcu semn să nu se apropie.

...Ajungînd aproape de cazarma vecină, cei trei văzură o mulţime de soldaţi îmbulzindu-se în dreptul porţii.

Sus, agăţată de o prăjină de bambus, atîrna o colivie în care se afla un cap de om. Se vedea că decapitarea avusese loc cu puţin timp în urmă, picături mari şi întunecate de sînge continuau să mai cadă... Alături de prăjină, pe pămînt, într-o baltă de sînge la fel de întunecat, zăcea trupul soldatului decapitat, cu mîinile răsucite şi legate la spate.

— Ia te uită, păi ăsta e Ma-pin din compania a şaptea! exclamă Ian Si-pan, cînd veniră mai aproape. I-am spus eu că de limbă lungă ce are, o să-şi piardă capul. Şi iată, împreună cu limba, i-au tăiat şi capul.

Aflat lîngă cadavrul soldatului, un crainic citea cuvintele scrise pe o bucată de hîrtie şi striga cît îl ţineau puterile că soldatul Ma-pin, din compania a şaptea a diviziei din Mukden, a fost condamnat la moarte pentru propagandă comunistă. Cu o zi înainte a fost prins asupra faptului, în timp ce acest semănător de zîzanie primea manifeste cu text aţîţător de la un muncitor al fabricii de textile, care n-a vrut să-şi dezvăluie identitatea. Din ordinul comandantului, muncitorul fusese împuşcat, iar soldatul condamnat la moarte prin decapitare.

— Aceeaşi soartă va avea oricine va încerca să încalce ordinea şi disciplina, sau va da ascultare răzvrătiţilor roşii! încheie crainicul.

După ce ocoli cadavrul, o luă de la capăt, strigînd pentru ce fusese ucis soldatul.

Cian simţi o durere în capul pieptului. Se mai uită o dată spre colivie. Ochii lui Ma-pin erau deschişi; părea că îl fixează pe Cian cu o privire stăruitoare, fără să-l poată recunoaşte. Cian, însă, recunoscuse pe dată capul celui mort. Împreună cu Ma-pin fusese prizonier, locuiseră laolaltă în aceeaşi baracă şi cu acelaşi vagon se întorseseră în ţară. Ma-pin îi dăduse de cîteva ori nişte manifeste şi era cît pe-aci să îl atragă în politica lui. De-ar fi stat să-l asculte, zăcea acum şi el, Cian, cu mîinile legate la spate şi capul în cuşcă...

Cu cîteva luni în urmă, comandantul diviziei, Van I-ciou,

primise un ordin secret al mareşalului Cian Siue-lian, în care se spunea: „Reveniţi din Uniunea Sovietică, unde au fost prizonieri, soldaţii chinezi se împrăştie prin sate şi răspîndesc zvonuri răuvoitoare la adresa noastră. Luaţi urgente şi drastice măsuri pentru a combate această nouă formă a propagandei comuniste!”

Mai departe, în ordin se amintea că la Fushun, în apropiere de Mukden, instigatorii şi organizatorii răscoalei armate au fost tocmai soldaţii veniţi din prizonierat. Aceştia au proclamat aşa-zisa Comună din Fushun.

Să fi ştiut Cian despre existenţa unui asemenea ordin, s-ar fi cutremurat de spaimă.

La un an de la moartea mareşalului Cian Tzo-lin, divizia în care slujea Cian a fost trecută pe malul fluviului Heilundzian, sau Amur, cum îi spuneau ruşii.

Şi iată că, într-o bună zi, soldaţii au fost puşi în stare de alarmă. Erau mînaţi fără o ţintă cunoscută, fie în coloane de marş, fie în vagoane de marfă; apoi au urmat lupte, retrageri, fuga. Au fugit astfel pînă la Hailar.

Soldaţii chinezi făcuţi prizonieri erau duşi la muncă, iar seara se purtau cu ei discuţii îndelungate. Cian nu înţelegea mare lucru, obosea repede şi asculta neatent, cu gîndul mereu la cină. Totuşi, în minte îi rămăsese cîte ceva. O fi fost adevărat, au ba, cine ştie, dar ruşii le povesteau că i-au alungat pe-ai lor „tuhao”, că moşierii odată izgoniţi, ţăranii şi-au împărţit pămîntul şi nu mai plătesc nici arendă. Lui Cian nu-i venea să creadă că aşa ceva e cu putinţă.

După cîteva luni, soldaţii chinezi au fost eliberaţi şi Cian se hotărî să se întoarcă acasă, la Şansi, unde o lăsase pe micuţa Sun, cu care voia să se căsătorească şi să lucreze împreună pe o plantaţie de orez.

Dar nenorocirile se abătuseră cu nemiluita peste satul lui. Părinţii îi muriseră. Tatăl – mai de mult, iar maică-sa vara trecută, curînd după ce rîul Ni-he rupsese zăgazurile şi inundase totul, distrusese recolta. Acest blestem adusese şi foametea. Oamenii se hrăneau cu ierburi şi rădăcini, ca animalele. Mulţi fugiră în alte provincii, fără să se mai întoarcă. În acea vreme, în sat a apărut un japonez, care a început să angajeze fete tinere pentru o fabrică textilă. Dornice să-şi cîştige existenţa au fost multe, dar japonezul nu le alegea decît pe cele mai frumoase, printre care se

afla şi micuţa Sun, fragedă şi proaspătă ca o floare. Japonezul promisese că, după un an, le va aduce înapoi acasă. A trecut însă anul şi dintre toate fetele plecate, s-a întors doar una, suferind de o boală venerică. Ea povestise în sat cum le înşelase japonezul, vînzînd fetele patroanelor unor case de toleranţă din Taiwan.

Cian şi-a încercat norocul, mergînd la bogatul şi puternicul boier Tai, pentru a-l ruga să-i dea în arendă o bucată de pămînt.

Trăind într-un lux ca-n basme, Tai avea o preocupare majoră în viaţă: unghiile de la mîini! Nimeni în toată regiunea nu se putea făli cu unghii atît de lungi şi de ascuţite ca ale lui. Dacă îşi îndoia degetele, vîrfurile acestor unghii-gheare îi ajungeau pînă la coate. Pentru a le păstra intacte boierul nu punea mîna pe nimic: slugile îl îmbrăcau şi-l hrăneau. Ţăranii care trudeau pe pămîntul său cultivau orezul, iar „tuhao“ îşi cultiva unghiile.

Cum Tai îi respinse umila rugăminte fără drept de apel, invocînd nişte datorii neplătite ale mamei sale, Cian hotărî să se întoarcă în Manciuria. Acolo s-a întîlnit cu soldatul Ma-pin, al cărui trup zăcea acum în ţărînă. Se aflau într-un oraş vechi, împrejmuit de ziduri cu nişte foişoare grosolane din pămînt. Într-o noapte, Ma-pin l-a chemat într-o casă părăsită, la marginea oraşului. În beznă, pe podeaua de lut, mai şedeau şi alţi oameni: judecînd după pîlpîirile jarului din pipele lor, pe lîngă pereţi erau vreo zece. Îşi spuneau „Săbiile Roşii”. Conducătorul era, pare-se, Ma-pin. El le-a spus celor prezenţi că arestaţii vor fi executaţi peste două zile. Aşadar, mîine cel mai tîrziu, vor trebui să atace închisoarea. Întrebă apoi de armament. Careva îi răspunse din întuneric:

— Treizeci şi şase de puşti de luptă şi tot atîtea de vînătoare. Ceilalţi vor fi înarmaţi cu săbii şi cu suliţe. În afară de acestea, dogarul a construit şi două tunuri din lemn.

— Atunci mîine noapte ne adunăm acolo unde ne-am înţeles, spuse Ma-pin. Atacăm dintr-o dată şi închisoarea şi prefectura.

Dar atacul plănuit de Săbiile Roşii n-a mai avut loc, arestaţii au fost executaţi a doua zi. De-atunci, Cian nu s-a mai întîlnit cu Ma-pin.

În timp ce se amesteca în mulţimea adunată în faţa porţilor cazărmii, Cian îşi aminti toate aceste întîmplări din ultimele luni. Acum, Ma-pin îl privea cu ochi încremeniţi, reci.

Se însera cînd cei trei soldaţi intrară în curtea mare a cazărmii. Într-un colţ, la o masă din scînduri negeluite, pe care de obicei curăţau armele, cîţiva soldaţi – folosind coli de hîrtie colorată – lipeau felinare, făceau evantaie, flori şi pocnitori, pe care apoi le vindeau negustorilor ambulanţi. Era un mic adaos la solda ostăşească.

Aruncînd sub pat sacul cu legume, Cian şi soldatul tînăr care-l însoţea mîncară porţiile rămase de la prînz şi se culcară pe saltelele din care curgea măcinătura de paie.

Era o noapte liniştită, senină, dar luna nouă ce se ivise pe cer nu prea risipea întunericul. Iată însă că, deodată, liniştea adîncă a nopţii fu sfîşiată de o explozie înfundată, ce se auzi aproape de cazărmi. Treziţi, soldaţii ciuliră urechile. Se făcu iar linişte, dar curînd se auziră rare focuri de armă, de parcă cineva ar fi ciocănit într-o uşă închisă.

— Japonezii fac iar manevre de noapte! spuse careva ridicîndu-se din pat.

După ce trecu trenul ce venea dinspre Ghirin, focurile de armă se auziră din nou, după care urmă o bubuitură puternică, însoţită de o lumină purpurie, care zgudui zidurile cazărmii. Un proiectil mare căzuse în curte şi cîteva schije pătrunseră în ziduri. Pe jumătate dezbrăcaţi, desculţi, soldaţii dădură buzna spre uşă, uitînd să-şi mai ia armele. Afară, în întuneric, şuierau gloanţele ce zburau dinspre calea ferată. Mitralierele începură să răpăie. Ţipînd „banzai!”, soldaţii japonezi se apropiau de cazărmi.

Iată, la drept vorbind, ce s-a petrecut la Mukden în noaptea de 18 septembrie 1931. Numai că această întîmplare a fost tălmăcită mai apoi în fel şi chip, în funcţie de cei care o comentau.

În Cazărmile din Nord era încartiruită o divizie chineză, cu un efectiv de aproape zece mii de oameni şi comandată de generalul Van I-cio. La deschiderea focului, ofiţerul de serviciu i-a telefonat generalului, raportîndu-i că în apropierea cazărmilor, se petrece ceva suspect.

— Nu seamănă a fi manevre! îşi exprimă el părerea şi explozia proiectilului de artilerie îi confirmă spusele.

Comandantul diviziei îi ordonă să sune alarma, să afle exact care-i situaţia şi încheie, anunţîndu-l că vine şi el neîntîrziat la faţa locului.

Ceea ce nu s-a mai întîmplat. Prins în vîrtejul puhoiului de soldaţi care fugeau, generalul a fost dus tot mai departe de cazărmi. Striga mereu ceva, ordona, dar nimeni nu-l recunoscu în întuneric şi astfel, pierdut în mulţimea de soldaţi cuprinşi de panică, se trezi împins pînă într-un sat învecinat la cîţiva kilometri de Cazărmile din Nord. Abia dimineaţa, cînd globul solar, roşu ca para focului, rostogolit parcă de pe drapelul japonez, se ridică deasupra pămîntului rece, aghiotantul îşi găsi generalul şi, după ce rechiziţionară o căruţă din sat, îmbrăcaţi în straie ţărăneşti, porniră împreună pe căi neumblate, îndepărtîndu-se de locul operaţiunilor militare. Se îndreptau spre nord, unde se afla comandamentul mareşalului Cian Siue-lian.

În noaptea incidentului, imediat ce faptul a devenit cunoscut, ofiţerul de stat major al Armatei din Kwangtung, colonelul Itagachi transmise la Port-Arthur o telegramă alarmantă în legătură cu cele întîmplate. Colonelul dăduse astfel dovadă de o lăudabilă operativitate: explozia se produsese cu puţin înainte de ora unsprezece, iar la unsprezece şi patruzeci şi şase de minute, pe firul militar şi pornise telegrama oficială cu indicativul „secret”.

„Azi, 18 septembrie, la orele unsprezece noaptea, am primit informarea că armata chineză a distrus linia de cale ferată Ghirin-Pekin, în regiunea Marilor Cazărmi din Nord. Ea a atacat paza noastră, iar acum duce lupta cu un batalion de infanterie al garnizoanei speciale din Mukden. Itagachi”.

O jumătate de oră mai tîrziu, sub aceeaşi semnătură, spre Statul Major al Armatei din Kwangtung pornea altă telegramă, informînd mai pe larg despre incident.

„Armata chineză a distrus calea ferată manciuriană în regiunea Cazărmilor din Nord. Forţa angajată în luptă reprezintă patru companii. De la ora unsprezece, compania noastră duce lupte cu forţele superioare ale inamicului. Forţele acestuia cresc, el primind întăriri, mai ales sub formă de mitraliere şi tunuri de cîmp. Comandantul companiei, locotenentul-major Nadi este grav rănit. Operaţiunile militare sînt conduse de locotenent-colonelul Kawamota”.

Imediat după ce citi telegramele, comandantul Armatei din Kwangtung, generalul-locotenent Honjo Sigheru, porni spre Mukden. Trenul lui era pregătit şi generalul parcă ar fi aşteptat

doar un semnal, pentru a porni la drum. Curînd, întreg Statul Major al Armatei din Kwangtung s-a mutat la Mukden.

Primul care se prezentă comandantului a fost colonelul Itagachi. Discuţia s-a desfăşurat între patru ochi. Din buzunarul de la piept, colonelul scoase un plic şi-l înmînă generalului Honjo.

— Plicul a fost adus de la Comandamentul Suprem de către generalul Tetekawa. Mi-a spus să vă transmit verbal că versiunea oficială este aceasta: dumneavoastră n-aţi primit plicul, care s-a pierdut pe drum. Generalul Tetekawa mi-a atras atenţia că el nu ştie nimic despre acest document.

Comandantul Armatei din Kwangtung rupse sigiliile, desfăcu plicul şi se adînci în citit. Respectuos, Itagachi aştepta, stînd în faţa generalului Honjo.

Comandantul citi scrisoarea, îşi lăsă capul pe speteaza fotoliului şi rămase astfel cîteva minute, cu ochii închişi. Scrisoarea îi atribuia o răspundere colosală.

— Bine, fie, spuse el, totul se va executa din iniţiativa mea.

Apoi arse scrisoarea.

— Sper că, oficial, generalul Tetekawa nu va lua parte la evenimentele ce urmează.

— În nici un caz... A sosit ieri la prînz cu trenul, era îmbrăcat civil şi imediat a tras la hotel. Şi-a petrecut toată ziua cu gheişele. Nimeni nu ştie despre sosirea lui la Mukden.

— Foarte bine... Îl recunosc pe prevăzătorul Tetekawa! Şi care e situaţia în zona incidentului? întrebă Honjo.

— Brigada a şaptea chineză e dislocată în Marile Cazărmi din Nord, în partea de miazănoapte a Mukdenului. Are, în componenţa sa, peste zece mii de soldaţi. Superioritatea inamicului este de douăzeci la unu. Forţele noastre reprezintă aproape cinci sute de soldaţi. Folosind atacul prin surprindere, ne-am hotărît, totuşi, să acţionăm. Brigada duşmanului a fost înfrîntă. Pierderile chinezilor sînt de trei sute cincizeci de morţi. De partea noastră – şapte morţi şi doisprezece răniţi.

— Vă felicit pentru primul succes dobîndit! Honjo se ridică de la birou. Voi ordona începerea acţiunilor de luptă. Trupele din Fushun sosesc astă-seară. Eşaloanele sînt pregătite în trenuri şi aşteaptă semnalul. Armata din Coreea începe mîine trecerea peste fluviul Ialu şi porneşte spre Manciuria.

Itagachi îl privea cu admiraţie pe Honjo. Iată deci şi războiul! Războiul despre care nici guvernul nu ştie încă. În sfîrşit, armata începea să hotărască destinele Japoniei!

Dînd parcă o replică gîndurilor lui Itagachi, generalul Honjo spuse:

— Începutul războiului trebuie să-l hotărască militarii!

Odată cu începerea operaţiunilor militare, comandamentul Armatei din Kwangtung îşi mută sediul din Port-Arthur la Mukden.

Colonelul Itagachi aştepta cu nerăbdare noi ştiri din regiunea Cazărmilor din Nord. Se afla la Misiunea militară japoneză, transformată, în această noapte, în stat major al garnizoanei militare. Împreună cu el se afla şi colonelul Doihara Kenji comandantul Misiunii militare japoneze la Mukden. În vorbirea obişnuită, aceasta însemna că Doihara conduce spionajul la Mukden. Sosise şi el de curînd aici. Pe traseu, se oprise la Tientzin, unde avusese de rezolvat treburi urgente şi, bineînţeles, secrete.

Aceşti doi militari, Itagachi şi Doihara erau oameni a căror simplă apariţie, în oricare parte a continentului asiatic, purta cu sine o semnificaţie deosebită. Fie împreună, fie separat, ei se iveau exact în acele locuri unde urma să izbucnească anumite evenimente. Doihara era scund, cu umeri largi; părul tuns scurt de tot descoperea o frunte lată şi scotea în evidenţă nişte urechi mari, cu loburile pleoştite; nasul, îngust la rădăcină şi lat în partea de jos, îi dădea o expresie de om cam simplu, deşi ochii, privind rece şi pătrunzător, nu vădeau cîtuşi de puţin că Doihara ar fi un om mărginit. Dimpotrivă. Aerul său de simplitate, privirea nepăsătoare, mascau, de fapt, o agresivitate de cîine rău, cerbicie, o şiretenie încărcată de cruzime. Ba se ivise în Dauria, pentru a organiza conferinţa panmongolă, pe vremea cînd ofiţerii japonezi circulau în voie prin Transbaikal şi Primorie; ba ajunsese consilier al unui contrarevoluţionar notoriu rus, baronul Unghern, care lupta împotriva Armatei Roşii, sugerîndu-i să treacă la credinţa budhistă şi să se căsătorească cu o prinţesă mongolă, pentru a-şi spori autoritatea; în sfîrşit, după o vreme oarecare, fără a se lăsa descurajat de insuccese, Doihara, secondat de Itagachi, pusese la cale răscoala contrarevoluţionarului Merkulov, la Vladivostok; iar acum, după vreo cîţiva ani, iată-l participînd la

atentatul împotriva mareşalului Cian Tzo-lin.

Itagachi era mai înalt, mai bine clădit; chipul său, cu trăsături proeminente, frapa mai ales prin sprîncenele negre, nemişcate, şi mustăţile netede, dese, de parcă ar fi fost lipite cu hîrtie neagră; rădăcina lată a nasului, despărţind nişte ochi mereu la pîndă şi urechile ciulite, întregeau portretul lui Itagachi Seisiro.

Cînd ţîrîi telefonul, Itagachi ridică grăbit receptorul. Dar nu era ceea ce aştepta el, suna consulul general al Japoniei la Mukden, care întreba dacă se confirmă ştirile despre explozia de la calea ferată sud-manciuriană.

— Da, se confirmă, spuse Itagachi.

— Scuzaţi-mă, continuă politicos consulul, ce măsuri are intenţia să ia comandantul garnizoanei?

— Am ordonat ca provocarea chineză să fie curmată cu toată fermitatea şi am atacat cazărmile lor.

Consulul păstră o clipă de tăcere.

— Iertaţi-mă, dar nu dumneavoastră sînteţi comandantul garnizoanei. De ce vă consideraţi în drept să luaţi asemenea măsuri de sine stătător? Noi avem un alt punct de vedere; ministerul afacerilor externe evită agravarea unor eventuale conflicte. Ministrul Sidehara...

— Domnule consul general, dumneavoastră puteţi avea orice punct de vedere, dar, în cazul de faţă, hotărîrile le iau autorităţile militare. Vremea manevrelor diplomatice şi-a trăit traiul.

— În acest caz, vă rog, domnule colonel, să veniţi la consulat, pentru a discuta. Situaţia e complicată şi nouă nu ne este indiferent cum se vor desfăşura evenimentele.

— Tocmai pentru că situaţia e complicată, nu-mi pot permite să părăsesc postul... Dacă doriţi, puteţi veni dumneavoastră aici, dar aş fi de părere să amînăm întîlnirea pentru mîine dimineaţă, timpul e înaintat. Odihniţi-vă, domnule consul general... Iertaţi-mă, acum trebuie să vorbesc la un alt telefon.

Itagachi puse receptorul în furcă.

— Cum îţi place povestea aceasta? i se adresă el lui Doihara, care îl ascultase în timp ce vorbea. Diplomaţii vor iarăşi să ne pună beţe-n roate. Prudenţa lor începe să mă scoată din sărite.

— Sînt de părere că ar trebui înlăturaţi din desfăşurarea acestor evenimente.

— Ceea ce am să şi fac! Nimic nu mă va putea opri. Spune-mi, te rog, Doihara-san, cum se explică faptul că explozia n-a provocat nici o distrugere? Trenul de Ghirin a sosit la Mukden după orar.

— Nu ştiu a cui e vina. Totul a fost pregătit pînă la amănunt. Acum, însă, faptul nu mai are importanţă – incidentul a fost declanşat.

Telefonul sună iarăşi. Cei aflaţi în regiunea Cazărmilor din Nord raportau că inamicul se retrage fără a opune rezistenţă, artileria continuă tirul.

— Tirul de artilerie să fie îndreptat asupra aerodromului! ordonă colonelul.

...Consulul general rămase uluit de tonul arogant, jignitor, al ofiţerului de stat major Itagachi. Cu ce drept îi vorbeşte astfel?! Şi, totuşi, trebuie găsită o cale de înţelegere cu militarii, altfel se vor produce complicaţii, pe care tot ministerul afacerilor externe va trebui să le descurce. Fiindcă ţinea la prestigiul său, consulul hotărî să nu meargă la Misiunea militară. Încredinţă, deci, această sarcină adjunctului său, Morisima.

Peste cîteva minute, vice-consulul sosi la sediul Misiunii. Itagachi îl întîmpină, schimbînd cu el un salut rece.

— Domnul consul general m-a însărcinat să discut cu autorităţile militare despre posibilitatea unor acţiuni comune, în vederea lichidării conflictului, spuse Morisima.

— Lichidarea conflictului e şi preocuparea noastră! Zece mii de soldaţi chinezi au fost izgoniţi din Marile Cazărmi din Nord.

— Noi am fi vrut să rezolvăm incidentul pe cale paşnică. Domnul consul îşi oferă serviciile...

— Serviciile domniei sale sînt de prisos. I-am spus consulului general că vremea manevrelor diplomatice şi-a trăit traiul, ele nu mai dau roade. Vă rugăm să nu vă amestecaţi în treburile Comandamentului suprem!

Morisima continuă să insiste. Itagachi sări furios în sus, smulse din teacă o sabie subţire de samurai, o învîrti deasupra capului şi o izbi cu partea lată pe birou.

— Spuneţi-i consulului general că oricine va îndrăzni să ne împiedice, va fi înlăturat, aşa cum ne ordonă legea lui Busido. Altceva nu mai am a-i comunica! încheie Itagachi.

Morisima se retrase speriat către uşă.

— În cazul acesta… În acest caz…, mormăi el înspăimîntat.

După ce Morisima dispăru, Itagachi îl întrebă calm pe Doihara:

— Ei, ce spui, l-am speriat?

Itagachi îndeplinea orice acţiune cu raţionamente precise şi un nedezminţit sînge rece. Nicicînd, nici cea mai mică emoţie nu-i afectase judecata şi nu-i sensibilizase sufletul.

Morisima raportă consulului despre eşecul vizitei sale la colonelul Itagachi. Imediat, consulul general expedie o telegramă la Tokio:

„Ministrului afacerilor externe Sidehara. Cifrată. Secret. Sîntem informaţi că generalul-maior Tetekawa, aparţinînd serviciului doi al Marelui Stat Major, a sosit incognito cu trenul la Mukden, în ziua de 18 septembrie, la orele treisprezece. Prezenţa generalului Tetekawa este păstrată în mare secret de către autorităţile militare. Conform unei informaţii demnă de toată încrederea – furnizată de domnul Kimura, directorul secţiei sud-manciuriene a Societăţii de cale ferată – un grup de muncitori a fost trimis pentru reparaţii imediat după distrugerea căii ferate. Dar autorităţile militare le-au interzis accesul în zona exploziei. Confruntînd datele de care dispunem, putem presupune că incidentul a fost pus la cale de către forţele armate. Colonelul Itagachi refuză să discute despre situaţia creată. Fără îndoială că atît el, cît şi Doihara, sînt profund implicaţi în evenimentele din Manciuria”.

Citind telegrama, ministrul Sidehara se înfurie la culme, indignat că asemenea întîmplări se produc fără ştirea sa. Telefonă la Marele Stat Major şi îşi exprimă profunda-i nemulţumire. Şeful Marelui Stat Major îşi ceru scuze şi îl asigură că va verifica personal tot ce s-a întîmplat. E vorba, probabil, de o neînţelegere fără însemnătate.

Ministrul telefonase ziua. Peste o oră, se transmitea la Mukden o telegramă cu conţinut secret, semnată de către acelaşi şef al Marelui Stat Major: „Anumiţi lucrători ai Misiunii diplomatice din Mukden – scria Satbo Hamba [] – raportează la Tokio informaţii nefondate în legătură cu acţiunile armatei. Cercetaţi stăruitor provenienţa unor asemenea ştiri şi luaţi toate măsurile cuvenite,

[] Denumire a Marelui Stat Major japonez.

pentru a pune capăt definitiv unor astfel de acţiuni”.

Aceasta însemna sentinţa de condamnare la moarte a ministrului Sidehara.

ITAGACHI ÎL INFORMEAZĂ PE SORGE...

Toamna tîrziu, cînd Max Klausen s-a întors la Şanhai, îl aştepta un mare necaz; nu se putea face legătura radio. El şi Mişin se foiau zile întregi în atelier, serveau clienţii şi doar pe apucate se mai ocupau de emiţător. Predecesorul său se dovedise un radiotelegrafist fără experienţă, legătura cu Habarovskul era instabilă şi rapoartele trebuiau expediate prin curier, fapt care complica mult activitatea grupului clandestin, crea un pericol în plus. Sorge era nervos şi-l zorea să pună la punct emiţătorul.

Max regreta că n-a reuşit să aducă aparatul din Manciuria: cu acela n-ar fi avut nici o bătaie de cap! Dealtfel aceasta îi şi fusese intenţia. Dar înainte de plecare primise ordinul să lase emiţătorul acolo. Careva lucra acum cu el, iar aici, Klausen era nevoit să construiască altul, cu mijloace rudimentare şi în cele mai vitrege condiţii.

Emiţătorul trebuia construit din materialele care îi erau mai la îndemînă, dar şi procurarea acestora implica primejdii; era necesară o prudenţă deosebită. Pentru înlăturarea oricărei bănuieli posibile, Max montă manipulatorul pe o scîndură, una din cele folosite în gospodării pentru tocatul cărnii; condensatorii îi alcătui din te miri ce, iar cutia o adaptă dintr-una de furnir, care mai păstra eticheta firmei engleze, exportatoare de ceai „Lipton”. „Trăim ca în epoca de piatră!” bombănea nemulţumit Klausen. Mergeau pe rînd în oraş, să facă rost de materiale: cînd el, cînd Mişin. Konstantin era slab, avea obrajii supţi şi o culoare bolnăvicioasă a feţii. Tuberculoza îl rodea de mult, dar, cît îi stătea în putere, ascundea această suferinţă şi de ceilalţi şi de sine însuşi. Era convins că se alesese cu această boală în urma unei răceli contractate încă în Transbaikal, în compania de

transmisiuni, cînd, rănit fiind, zăcuse o zi şi o noapte în plin ger; îşi pierduse cunoştinţa şi fusese adus cu un vapor japonez în China. Şi-a revenit în spitalul din Tiantzin, departe de patrie. Mulţi ani a suferit şi a tras mîţa de coadă. A trăit în insula Formosa, a fost salahor, hamal, negustor ambulant. Apoi a ajuns pe continent, blestemîndu-şi soarta şi ducînd dorul Rusiei. Un bun prieten, de asemenea emigrant, pe care Mişin îl cunoştea încă din Transbaikal, îi propusese de nenumărate ori să se întoarcă în ţară. Să treacă graniţa într-o noapte şi gata! Ce le vor face? La început îi vor trimite în lagăr, apoi îi vor elibera. Mişin nu se putuse hotărî la un asemenea gest. Totuşi, prietenul său plecase.

Şi iată, Mişin izbutise, în sfîrşit, să dea peste oameni de care se simţea legat sufleteşte. Acum licărise cu adevărat speranţa întoarcerii acasă, la Tambov... Vor lucra, îşi vor îndeplini misiunea şi vor pleca în Rusia. Richard i-o promisese şi îşi va respecta cuvîntul. Numai sănătatea să nu-i facă vreo festă!

Mişin vorbea bine chinezeşte şi-i era mai uşor să caute piesele necesare pentru emiţător. Scotoceau prin toate vechiturile atelierelor chinezeşti, căutau prin bazarul vechi, alcătuind şi imaginînd cele mai năstruşnice combinaţii tehnice.

În cele din urmă, radioemiţătorul a fost construit. După toate calculele, trebuiau să obţină o staţie de emisie puternică, dar în timpul transmisiilor s-a dovedit contrariul, ea funcţiona foarte prost. Klausen îşi bătea capul, căutînd noi şi noi soluţii, schimbă schema, dar semnalele abia dacă ajungeau la „Wiesbaden”, adică la Vladivostok. Radiotelegrafistul sovietic nu le desluşea aproape deloc.

— Poate că e vorba de altceva, poate că antena ar trebui ridicată mai sus, sugeră Mişin, amărît de insuccesul lor.

Klausen se gîndise la acelaşi lucru. Locuia la primul etaj şi emiţătorul era instalat în coridor. Firește, cea mai bună soluţie era să instaleze antena în pod. Dar acolo prea ar fi stat în văzul multora.

În aceeaşi casă – proprietate a bătrînilor soţi Bordeng, danezi, sau poate suedezi – la etajul trei, un apartament era ocupat de finlandeza Valenius. Klausen se gîndi că poate Anna Valenius ar fi de acord să schimbe locuinţa cu a sa. El trebuia neapărat să se mute mai sus, cu întreaga-i aparatură.

Negocierile au durat mult, Max inventînd tot felul de pretexte, încercînd s-o convingă pe doamna Valenius în fel şi chip; ba o şi invita la cinema sau la restaurant. Ce-i drept, Anna Valenius (infirmieră la spitalul unei societăţi misionare engleze) începuse să-i placă şi ca om şi ca femeie.

Pînă la urmă, ea acceptă schimbul. Klausen avea acum un apartament cu două camere şi – ceea ce era mai important – un pod! Acolo a întins antena, mascată printre frînghiile de rufe. Şi, deodată, ce bucurie! Radioemiţătorul începu să lucreze foarte bine.

Relaţiile lui Max cu Anna Valenius n-au luat sfîrşit odată cu schimbul de locuinţă. Cum avea o clipă liberă, şi-o petrecea cu ea. Dealtfel, sentimentele de simpatie erau reciproce. La un moment dat, Anna îi mărturisi lui Max că e rusoaică, siberiană, şi că a ajuns în China împreună cu familia unui negustor bogat, care l-a urmat pe Kolceak. Ajunsă printre străini, Anna s-a căsătorit cu un fost ofiţer finlandez, mult mai în vîrstă ca ea; în ultima parte a vieţii a decăzut în ultimul hal şi a decedat din cauza beţiei. Aşa se făcea că toată lumea o socotea finlandeză, iar ea nu nega.

Într-un rînd, cînd Richard se întîlni cu Klausen, acesta, stînjenit, întrebă:

— Richard, ce-ai zice dacă m-aş însura?

Îi povesti apoi tot ce ştia despre Anna Valenius. În condiţii de ilegalitate, căsătoria unui membru al grupului nu era un lucru simplu. Sorge rămase pe gînduri.

— Ştii ce? Fă-mi şi mie cunoştinţă cu Anna! hotărî el.

S-au întîlnit în restaurantul „Astor”, şi-au petrecut seara în trei, au discutat, au dansat. Atît de feminină, inteligentă, veselă, cu un dezvoltat simţ al umorului, Anna îi plăcu lui Richard. Dar el nu-şi dădu consimţămîntul decît după îndelungi şi minuţioase verificări. Apoi îi spuse radiotelegrafistului:

— Îţi doresc fericire, Max! Şi vînt la pupa! Despre munca ta, se înţelege nici o vorbă! Îi spui, cel mult, că eşti antifascist şi îndeplineşti o misiune importantă, legată de lupta Armatei Roşii chineze.

Anna urcă din nou la etajul trei, în apartamentul lui Max Klausen. Tînăra femeie era străină de viaţa politică, dar cu timpul începu să-şi ajute soţul, fără să ceară prea multe detalii, fără

indiscreţii. Dacă Max se ocupa de ceva anume, însemna că e firesc, necesar.

…În China, Richard Sorge avea un cerc de cunoştinţe foarte utile, în care se includea şi colonia albgardiştilor ruşi, în frunte cu atamanul Semionov. Mişin îl introdusese în această societate.

Clubul emigranţilor – comandamentul lor general – se afla într-o clădire de subsol a unei cîrciumi, ce aparţinea fostului căpitan Tkacenko. Din decor făcea parte şi icoana aurită, înnegrită de fum, a sfîntului Nicolae; alături, pe perete, se afla portretul ţarului Nicolae al II-lea, iar sub el – două săbii încrucişate şi între ele, panglica ordinului „Sf. Gheorghe”. În încăperea astfel ornată, erau admişi doar „aleşii”, ceilalţi se adunau într-o sală mare, cu ferestre boltite. În mijlocul sălii, pe o estradă – un pian la care se acompania o femeie, trecută bine de prima tinereţe; vechile romanţe erau repertoriul ei preferat. O ascultau trişti, sprijininduşi bărbiile în pumni, iar cînd se îmbătau, începeau să cînte vechiul imn imperial.

Uneori, în cîrciumă venea şi cîntăreţul Vertinski, un bărbat înalt, elegant, cu degetele încărcate de inele din aur, şi răspîndind un miros de parfumuri scumpe. Era privit cu invidie, pentru că în comparaţie cu ceilalţi emigranţi ducea un trai îmbelşugat şi avea faima celui mai la modă cîntăreţ din Şanhai. Artistul comanda o friptură, consuma multă bere, votcă, vorbea tare, era plin de sine şi rîdea hohotind prelung. Uneori, la rugăminţi insistente, accepta să cînte gratuit.

Vertinski interpreta cîntece triste despre patria îndepărtată, despre timpurile trecute, despre plictisul pe care-l încerca în ţările tropicale. Apoi, după ce le zgîndărea sufletele, pleca.

În cîrciuma lui Tkacenko, Alexander Johnson se bucura de un respect deosebit; emigranţii se străduiau să-i capteze atenţia, se plîngeau de neajunsurile lor şi-i povesteau tot felul de bîrfe, se lăudau cu trecutul, îi propuneau să participe la afaceri în care nu era nevoie decît de un mic capital… Richard nu manifesta curiozitate, asculta distrat pălăvrăgeala emigranţilor. O făcea pe americanul petrecăreţ, necioplit, căruia îi place să chefuiască, dar ştie şi socoteala banilor. Uneori, plătea consumaţia cuiva, alteori dădea cu împrumut sume mici, să nu pară mînă spartă. Aici, mister Johnson îşi manifesta anumite obiceiuri şi ciudăţenii, dar

acestea erau privite cu îngăduinţă. În toiul unei dezlănţuiri de beţie amară, în miez de noapte, cerea deodată, pianistei să-i cînte din Bach, asculta dus pe gînduri şi stătea la pîndă să nu se producă cel mai mic zgomot. O dată, s-a năpustit asupra unui emigrant beat, care încercase să danseze pe melodia unui oratoriu solemn, îmbrîncindu-l afară pe mizerabilul pîngăritor. Cînd ultimele acorduri s-au stins, Richard s-a apropiat de pianistă, i-a sărutat mîna şi a lăsat pe pian cîteva bancnote verzi: dolari. Toţi au observat gestul, iar pianista, educată la un pension select de domnişoare, s-a înroşit de plăcere.

Toţi vorbeau ruseşte, dar Richard nu s-a trădat nici măcar printr-un singur cuvînt că ştie această limbă. Asculta indiferent discuţiile emigranţilor şi aştepta cu răbdare...

Venea aici şi atamanul Semionov, un om voinic, cu ceafa groasă şi mustăţile răsucite în sus; avea o faţă de tip mongoloid şi picioare strîmbe de cavalerist. Într-un rînd, s-a aşezat la masa unde se afla Sorge. Îl însoţea baronul Suhanton, aghiotantul ultimului ţar rus. Se vădea intenţia lor de a-l atrage în discuţie pe acest ziarist care-i interesa. Din cînd în cînd, baronul Suhanton arunca o vorbă-două în englezeşte, deşi atamanul nu pricepea o boabă. Aici Richard era socotit ziarist american şi el lăsa confuzia să plutească în largul ei.

Semionov începu să vorbească de Rusia, despre Transbaikal, unde luptase împotriva bolşevicilor în timpul războiului civil. Acum atamanul se adresase direct lui „mister Johnson”, dar Sorge, fără a acorda vreo importanţă spuselor lui Semionov, replică cu indiferenţă:

— Toate acestea ţin de trecut, emigraţia rusă a părăsit, probabil, de mult arena istoriei.

Afirmaţia ziaristului îl întărîtă pe ataman, care începu să-l contrazică: ştie, oare, mister Johnson, că el, atamanul Semionov, ar fi trebuit să devină capul statului rus în Transbaikal şi Primorie?

— Dar n-aţi devenit! pară Sorge. Bolşevicii s-au dovedit mai puternici.

— Dar de ce? De ce? Atamanul fierbea. N-am fost susţinut destul! Englezii şi americanii au părăsit primii Vladivostokul...

— Ştiţi, interveni în discuţie Suhanton, atamanul Grigori Mihailovici Semionov a fost susţinut o vreme de către toate

statele care luptau împotriva bolşevicilor. Totuşi, cele mai bune legături le-a avut cu armata japoneză. Fostul comandant al Armatei din Kwangtung, generalul Tacibana, care comanda trupele de ocupaţie din Siberia, i-a oferit atamanului sprijinul său. Faptul a fost binecuvîntat de baronul Matsudaira în numele guvernului japonez. Ne-au promis bani, armament, echipament…

— Nu-i greu să faci promisiuni! aruncă din nou Sorge cu indiferenţă, trecînd la alt subiect şi subliniind, astfel, lipsa lui de interes faţă de problemele discutate.

La fel de întîmplător s-au mai întîlnit şi în alte rînduri. Atamanul Semionov vorbea tot mai deschis. Îi învinuia pe americani că n-au dus intervenţia pînă la finalul logic în Extremul Orient. După el, „finalul logic“ trebuia să fie crearea unui nou stat în Primorie şi Transbaikal, unde rolul principal era cuvenit „forţelor sănătoase ale emigraţiei ruseşti”. Semionov îi lăuda pe japonezi, pomenind mereu despre întîlnirile sale cu aceştia, vorbea respectuos despre generalul Araki, cu care avea cinstea să întreţină relaţii prieteneşti pînă în momentul respectiv. Totodată, remarca cu precauţie că n-ar fi rău să afle şi cercurile americane interesate despre situaţia politică actuală. Fapt cert era că, la acea oră, el, atamanul Semionov, rămînea singurul candidat pentru funcţia de şef al noului stat rus siberian şi nu avea nimic împotrivă să intre, încă de pe acum, în relaţii de colaborare cu americanii. În viitor, cheltuielile făcute vor fi răscumpărate cu vîrf şi îndesat, americanii nu vor rămîne în pierdere.

Treptat, în faţa lui Richard Sorge se contură tabloul unui nou complot al emigranţilor albi, stimulat de generalul japonez Araki.

Atamanul Semionov dispunea de douăsprezece-cincisprezece mii de cavalerişti dislocaţi în nordul Chinei: cu binecuvîntarea tacită a lui Cian Tzo-lin şi, mai tîrziu, a lui Cian Siue-lian. Rolul principal îl jucau însă japonezii. Ei furnizau armamentul şi-i ofereau atamanului credit în bani. Dar cum acestuia nu-i ajungeau, Semionov căuta noi surse de unde să mai poată stoarce ceva. După cîte înţelesese Sorge, la Statul Major japonez se întocmise un plan, conform căruia, la momentul potrivit, armata lui Semionov urma să treacă graniţa sovietică, atacînd puternic în direcţia Iakutsk; apoi, din bazinul fluviului Lena, să lovească la sud, spre Baikal, interceptînd calea ferată siberiană.

Atamanul avea să fie ajutat de către prinţişorii mongoli şi buriaţi, cu care reuşise să stabilească legături şi să pună la punct numeroase detalii ale luptei comune.

Discuţia se purta la „Cartierul general”, unde atîrna portretul ţarului Nicolai al II-lea. Stăteau în jurul unei mese lungi, pe care era desfăcută o hartă militară a Transbaikalului sovietic. Atamanul era nemulţumit că generalul Araki tărăgănează îndeplinirea planului şi dă dovadă de zgîrcenie în investirea fondurilor necesare, fapt care crea impresia că cercurile militare japoneze şi-au pierdut interesul faţă de proiectul pus la cale de ele însele. Ca viitor comandant al campaniei din Siberia, Semionov înţelegea prea bine că propriile sale dispozitive vor fi cu totul insuficiente pentru lovitura decisivă împotriva bolşevicilor. El avea să facă începutul, urmînd ca armata japoneză să-i vină în ajutor cu întăriri. Ar fi fost de dorit – se înţelege de la sine – să mai fie angrenate şi alte forţe... Atamanul se străduia să atragă aceste forţe, avînd în vedere, în primul rînd, cercurile militare autorizate ale Statelor Unite. N-ar putea, oare, mister Johnson să exercite vreo influenţă în acest sens?... Sorge nu încerca să spulbere iluziile interlocutorului în privinţa rolului pe care l-ar putea avea în convorbirile dintre Washington şi virtualul şef al viitorului „stat independent”. Richard urmărea un ţel precis: să descopere resorturile cele mai intime care declanşaseră complotul pus la cale de emigranţii albi. Toate firele duceau la Tokio şi la Comandamentul Armatei japoneze din Kwangtung, dislocată în Manciuria.

Flirtul japonezilor cu atamanul Semionov s-a rupt brusc, în defavoarea acestuia, odată cu evenimentele de la Mukden. Deocamdată, atamanul reprezenta un pion de mică importanţă pentru militariştii japonezi.

Evenimentele petrecute la Mukden i-au pus în alertă pe ziariştii străini. Comunicatele erau contradictorii şi corespondenţii acreditaţi pe lîngă guvernul din Nankin dădură năvală spre nord, încercînd să ajungă cît mai repede la faţa locului. Sorge hotărî, de asemeni, să plece în aceeaşi direcţie.

Avionul decolă în zori. Richard şedea alături de Jean Gauthier, corespondentul agenţiei de presă franceze. Acesta se afla în China de peste zece ani, cunoştea bine ţara, situaţia politică, şi se

arăta foarte sceptic faţă de versiunea oficială care circula în legătură cu incidentul de la Mukden.

— Ce părere aveţi despre această întîmplare? întrebă Gauthier. Are loc explozia, mecanicul de locomotivă nici n-o bagă în seamă, soseşte la Mukden după orar, iar în urma expresului, artileria grea deschide focul asupra cazărmilor chinezeşti. Prea e cusut totul cu aţă albă!

— Nu mă pot pronunţa, pînă ce nu ajung la faţa locului, replică prudent Richard.

— De cît timp lucraţi în China?

— De un an şi jumătate...

— Iar eu – de unsprezece ani!... Pentru mine totul e limpede! ... Nu ţineam să plec neapărat la Mukden, dar profesia noastră ne obligă să fim prezenţi acolo unde se aud focuri de armă... Oricum, celălalt capăt al „fitilului Bickford“ nu trebuie căutat la Mukden, ci la Tokio.

Au prînzit la restaurantul aeroportului din Tzinan, unde francezul şi-a comandat un meniu european. Sorge a preferat unul chinezesc.

Tot aici au înnoptat. A doua zi, imediat după aterizarea la Mukden, au pornit spre comandamentul japonez, unde au fost întîmpinaţi de colonelul Itagachi, reprezentantul generalului Honjo, comandantul Armatei din regiunea Kwangtung. Se purta foarte amabil, dar în acelaşi timp plin de sine; ofiţerul japonez îşi exprimă indignarea faţă de acţiunile diversioniştilor chinezi, străduindu-se, în fel şi chip, să cîştige încrederea ziariştilor. Răspundea cu amabilitate la întrebări, promitea să prezinte dovezi categorice ale provocării chineze şi arăta fragmentul unei şine de cale ferată, smulsă de explozie. Trecuseră doar trei zile de la explozie, dar fierul era atît de vechi şi ruginit, de parcă ar fi zăcut un an printre gunoaie...

Colonelul le expuse versiunea japoneză: un locotenent, însoţit de şase soldaţi, patrula noaptea, de-a lungul căii ferate, la nord de Mukden. Deodată, în urma lor, soldaţii au auzit explozia, au fugit înapoi şi i-au zărit pe atacanţi. Erau cinci. Soldaţii au pornit în urmărirea agresorilor, dar au fost întîmpinaţi cu focuri de armă şi mitralieră. Locotenentul apreciază că, la agresiunea împotriva patrulei japoneze, au participat cîteva sute de soldaţi chinezi...

Soldaţii japonezi au intrat în luptă, au cerut întăriri şi au atacat cazărmile chineze de unde se trăgea asupra lor.

Aşezaţi în jurul mesei, cu blocnotes-urile deschise, corespondenţii începură să pună întrebări. Conferinţa de presă era condusă de Itagachi. La început, ziariştii mai aflară o noutate uluitoare. Armata din regiunea Kwangtung desfăşoară ocuparea întregii Manciurii, iar dinspre graniţa cu Coreea, trupele japoneze, aflate în această ţară şi comandante de generalul Haiasi, pătrund, de asemenea, pe teritoriul Manciuriei.

Francezul întrebă:

— Înseamnă, oare, că incidentul a provocat starea de război dintre Japonia şi China? După cîte sînt informat, continuă el, starea de război o declară împăratul. Dacă armata generalului Haiasi a trecut graniţa, pătrunzînd în Manciuria, trebuie să înţelegem că a existat un ordin al împăratului?

— Nu, nu! răspunse Itagachi pe un ton liniştitor. Considerăm evenimentele ca un incident local, fiind doar de competenţa Armatei din Kwangtung. Simple măsuri de ordine. Armata a preluat temporar puterea în Manciuria, tocmai pentru restabilirea ordinei. E o măsură temporară! sublinie din nou Itagachi.

— Dar, spuneţi-ne, vă rugăm, cum de au apărut atît de repede tunurile care au tras asupra cazărmilor chineze? întrebă ziaristul englez, care stătea la masă în faţa lui Sorge.

— Tunurile sînt făcute în acest scop, ca să tragă, evită răspunsul direct colonelul Itagachi.

— Încă o întrebare! se auzi glasul unui alt corespondent. Cît de mari sînt pierderile părţii chineze în urma acestui incident?

— În zona Marilor Cazărmi din Nord noi am adunat aproape patru sute de militari chinezi morţi. I-am îngropat cu toată cinstea şi am oficiat tedeumuri pentru sufletele soldaţilor chinezi şi japonezi căzuţi în luptă. Aşa ne porunceşte legea Busido. Nu facem deosebiri între sufletele soldaţilor japonezi şi chinezi! În faţa celui de sus, toţi sînt egali!

— Dar pierderile japoneze?

— Pierderile sînt legate de vitejia soldaţilor... Cu cît vitejia e mai mare, cu atît pierderile sînt mai mici. Doi soldaţi japonezi au căzut eroic...

Era limpede că incidentul de la Mukden fusese o provocare a

japonezilor. Totul demonstra acest fapt, inclusiv corelaţia de pierderi; mai cu seamă că cei doi soldaţi japonezi fuseseră ucişi de focul propriei lor artilerii: pătrunseseră în cazărmile chineze, în timp ce artileria mai trăgea asupra acestora. Dar colonelul nu abandonă încercarea de a-i convinge pe ziarişti.

— Domnilor, ca să vă scutim de un drum la morgă, am adus la comandament cadavrele unor soldaţi chinezi, doi genişti diversionişti. Vă puteţi convinge.

În cameră fură aduse pe tărgi două cadavre. Sanitarii japonezi, îmbrăcaţi în halate albe, dădură la o parte cearceafurile şi ziariştii îi priviră în tăcere pe cei ucişi. Unul din soldaţi avea faţa zdrobită, un ochi era acoperit cu sînge închegat. Tăcerea fu întreruptă de aceeaşi voce calmă a corespondentului englez. Vorbea privind într-o parte, de parcă nu s-ar fi adresat nimănui.

— După cîte mă pricep eu, în faţa noastră se află doi infanterişti chinezi. Geniştii chinezi poartă altă uniformă…

— Scoateţi cadavrele! ordonă Itagachi.

A doua zi, îi invită din nou pe corespondenţii de presă şi le arătă aceleaşi cadavre, de această dată îmbrăcate în uniforma geniştilor chinezi. Unul din ele avea aceeaşi faţă zdrobită şi ochiul acoperit cu sînge.

Itagachi li se adresă ziariştilor:

— Domnilor, vă puteţi convinge singuri de paşnicele noastre intenţii. În oraş a fost restabilită ordinea. Temporar, conducerea autorităţilor locale a fost încredinţată colonelului Doihara. Îndată ce condiţiile vor deveni prielnice, conducerea oraşului o va prelua din nou un reprezentant chinez.

Corespondenţii străini nu aveau de unde şti ce se petrecuse în ajun, în aceeaşi clădire a Comandamentului japonez. Itagachi îl chemase pe guvernatorul provinciei, Tzian Si-i, şi îi ordonase:

— Începînd de azi, vei fi primarul oraşului Mukden şi va trebui să colaborezi cu autorităţile japoneze!

La refuzul acestuia, colonelul continuă:

— În acest caz, gîndeşte-te ce-ţi convine mai bine… La carceră, cu regim sever! ordonă el soldaţilor care îl aduseseră pe guvernator la comandament.

Gardianul îi ordonă arestatului să îngenuncheze şi îl lovi cu piciorul în bărbie.

Planul incidentului de la Mukden, stabilit în cele mai mici amănunte, dădea greş în acest punct, din cauza încăpăţînării guvernatorului chinez, fapt care declanşă furia lui Doihara. Avea treburi urgente pînă peste cap şi, poftim de vezi, acum trebuia să facă şi pe primarul oraşului!

După o lună, însă, îndărătnicia lui Tzian Si-i avea să fie înfrîntă: ajunsese la concluzia că e preferabil să fii primar, decît un deţinut înfometat şi chinuit de mizeria închisorii.

…Ziariştii străini au mai rămas la Mukden cîteva zile, au vizitat oraşul. Colonelul Itagachi părea că ar fi în stare să se transforme şi într-un covor pe care să-l aştearnă sub picioarele lor, numai să le fie pe plac, să le satisfacă dorinţele şi curiozitatea. Un fapt l-a tăinuit, însă, cu străşnicie în toată această vreme: prezenţa generalului Tetekawa, sosit în misiune secretă şi stabilit în acelaşi hotel în care locuiau corespondenţii străini. Dar, spre deosebire de aceştia, Tetekawa se instalase la alt etaj, într-un apartament special, avînd pereţii blindaţi cu plăci din oţel – măsură de apărare împotriva oricărei eventualităţi.

În timpul şederii la Mukden, Richard s-a convins definitiv că evenimentele din Manciuria au o strînsă legătură cu intenţiile faţă de Rusia. Confruntînd diferitele întîmplări, fraze, atitudini şi asociindu-le cu o serie de fapte anterioare, el a ajuns la o concluzie de esenţă: agresiunea militarilor japonezi se apropia tot mai mult de graniţele Uniunii Sovietice. Agentul de informaţii trebuia, aşadar, să-i prevină pe-ai săi, atrăgîndu-le atenţia asupra primejdiei care lua proporţii.

La Şanhai, Richard se grăbi să se întîlnească cu prietenul său Ozaki. Acesta locuia în cartierul japonez al oraşului, împreună cu soţia şi fetiţa lor, care abia începuse să pronunţe primele cuvinte. Sorge cunoştea emoţionanta poveste de dragoste a celor doi. Aiko, o femeie delicată şi graţioasă, fusese căsătorită cu fratele mai mare al lui Hozumi, Honami. Pe-atunci, mai locuiau în Taiwan, împreună cu întreaga familie, care se trăgea dintr-o îndepărtată spiţă a străvechiului şi cunoscutului neam Takugawa. Capul familiei, Hidetaro Ozaki, mai păstra anumite privilegii ale neamului: avea sabie şi nume de familie. Lucra ca redactor al unui ziar din Taiwan şi îmbina vederile-i liberale cu respectul faţă de

unele vechi obiceiuri. Fiul cel mare, Honami, era o fiinţă aspră, severă, aproape despotică, cu predispoziţii politice reacţionare.

În colonia japoneza din Taiwan, predominau oameni cruzi, brutali, nemiloşi. Hozumi simţea o adevărată compasiune faţă de sărăcia şi lipsa de drepturi a taiwanezilor, fapt care-l lăsa cu totul indiferent pe fratele său. De aici au început primele neînţelegeri între Honami şi Aiko. Curînd, Hozumi plecă să înveţe la Universitatea din Tokio. Venea acasă doar în vacanţe. Între fraţi se încingeau discuţii în contradictoriu şi Aiko – de obicei tăcută şi rezervată – susţinea, nu rareori, părerile mezinului. Ruptura între Aiko şi soţul ei s-a produs cînd Honami s-a înrolat voluntar în armata expediţionară japoneză ce staţiona în China. Aiko, îndrăgostită de Hozumi, a plecat cu el pe ascuns la Osaka, unde acesta îşi găsise un post de redactor. Aiko lucra ca vînzătoare într-o librărie. Ulterior, căsătoria lor a atras blestemele familiei. În aceste condiţii, au părăsit Japonia. La Şanhai nu-i cunoştea nimeni.

— Dragostea noastră e ca o stea căzătoare – încheiase Ozaki istorisirea vieţii lui cu Aiko. Veşnic zburăm pe undeva, spre eternitate, şi căderea îţi taie răsuflarea… Dar cum să deosebeşti, în univers, căderea stelelor de zborul lor?

Hozumi Ozaki, omul cu înfăţişare de soldat, avea o imaginaţie bogată şi suflet sensibil de poet.

De obicei, Richard se întîlnea cu Hozumi în locuri dinainte stabilite – pentru a evita legătura prin poştă sau prin telefon – după care, fie că porneau cu maşina lui Sorge în oraş, la plimbare, timp în care Hozumi îi povestea noutăţi, fie că se opreau într-un restaurant. De preferinţă, se îndreptau însă spre locuinţa Agnessei Smedley, ceea ce făcură şi de această dată. În timp ce ea le pregătea cina, Richard îi împărtăşi lui Hozumi impresiile din călătoria la Mukden, exprimîndu-şi părerea că incidentul declanşat confirmă existenţa unui plan de agresiune japoneză, expus, dealtfel, în memorandumul lui Tanaka. Cum cei doi începură să se contrazică, o chemară în ajutor pe Smedley.

— Ai, cumva, revista „Criticul chinez“ care publică memorandumul lui Tanaka? Dă-ne, te rog, acest număr! i se adresă Richard.

Agness se apropie de rafturile bibliotecii, căută revista şi i-o

întinse lui Sorge, care o frunzări febril şi începu să citească:

— „Pentru a putea cuceri China, mai întîi trebuie să cucerim Manciuria şi Mongolia. Pentru a cuceri lumea, mai întîi trebuie să cucerim China... Succesul acestui plan are o colosală importanţă pentru existenţa imperiului nostru japonez“ – Iată, aşadar, ce declară militaristul Hiyti Tanaka, conchise Sorge. Ce credeai? Că e doar o poveste? Nu! Totul se desfăşoară după acest plan. Să-ţi mai citesc un pasaj din memorandum: „Expansiunea noastră, într-un viitor apropiat, spre regiunea Manciuriei nordice, va duce la un inevitabil conflict cu Rusia Roşie...” O spune acelaşi Tanaka. Şi, iată, armata japoneză se află deja în Manciuria de nord; următorul pas va fi, deci, conflictul cu Rusia.

— Dar e îngrozitor! exclamă Ozaki. Faptul reprezintă o catastrofă şi pentru Japonia! Nu-mi vine să cred!

Cît dură cina, continuară să vorbească despre cele văzute de Sorge la Mukden.

În timp ce-l conducea pe Hozumi spre casă, Richard reluă discuţia în legătură cu ceea ce-l frămînta atît.

— Ozaki-san, spune-mi, te rog, care dintre persoanele de nădejde ar putea pleca în Manciuria? Trebuie să ştim tot ce se petrece acolo.

— La asta mă gîndeam şi eu. Am în vedere un om. Dacă va fi de acord, îl aduc cu mine data viitoare.

Şi-ntr-adevăr, la următoarea întîlnire, Ozaki veni însoţit de un japonez necunoscut lui Sorge. Hozumi îl prezentă: Kawai Teikiti, corespondent al revistei „Noutăţile Şanhaiului”, săptămînal ilustrat, care apărea la Şanhai în limba japoneză.

Kawai părea foarte tînăr, deşi depăşise de mult treizeci de ani. Trăia la Şanhai de cîţiva ani şi făcea parte dintr-o grupare antimilitaristă. Ozaki se oprise deîndată asupra sa, cînd venise vorba să plece un om de nădejde în Manciuria.

Acum şedeau împreună într-un restaurant din sectorul francez. La bar, clienţii erau serviţi de patronul restaurantului, un european de statură atletică: nimeni altul decît Kleaze. Dintre cei trei clienţi, îl cunoştea doar Sorge, care, însă, nu trăda nici prin cel mai mic gest acest lucru.

Kawai spuse:

— Sînt de acord să plec, dar numai pentru cîteva luni. Revista

noastră va fi interesată să fac o asemenea deplasare. E convenabil din toate punctele de vedere.

Amănuntele fură discutate în maşină. Sorge conducea, iar cei doi şedeau pe bancheta din spate. În oglinda retrovizoare, Richard le vedea feţele.

— La Mukden, corespondentul ziarului „Asahi“ din Tokio, Takeuci, este un foarte bun prieten de-al meu, spuse Ozaki. E în relaţii cordiale, aş spune chiar prieteneşti, cu colonelul Itagachi, numit acum şef de Stat Major al Armatei din Kwangtung. Îl cunosc şi eu puţin pe acest colonel, e unul din conducătorii activi ai asociaţiei ofiţereşti „Sakurakai”, din care fac parte adepţii celor mai radicale acţiuni în Manciuria.

Sorge îl asculta cu cea mai mare atenţie pe Ozaki. Din nou numele lui Itagachi! Din nou Doihara! Ambii apăreau ca nişte umbre sinistre în mintea sa. Multe ştiu aceşti oameni care ţin în mîini firele comploturilor militare! A lupta împotriva lor, înseamnă a demasca planurile agresive ale clicii militariste japoneze. Iată în ce consta misiunea lui! Şi, totuşi, Richard considera că se află într-o situaţie avantajată faţă de cei doi militari; e drept, încă nu cunoştea dedesubturile celor uneltite de ei, dar îi ţinea sub observaţie, pe cîtă vreme Itagachi şi Doihara nu ştiau, şi va trebui ca niciodată să nu ştie despre existenţa lui...

Hozumi Ozaki propuse un plan bun: din timp în timp, Kawai se va întîlni cu Takeuci şi va obţine informaţii despre situaţia Armatei din Kwangtung, despre starea de spirit, despre intenţiile Comandamentului. Întîlnirile dintre doi corespondenţi de presă japoneză nu vor provoca bănuială. Fireşte, Takeuci va continua să menţină bunele relaţii cu colonelul Itagachi, străduindu-se să-i cîştige deplina încredere.

Informaţiile din Mukden vor fi trimise de către Kawai la o adresă particulară; Ozaki avea în vedere un funcţionar de la calea ferată, om de încredere.

Sorge îşi dădu consimţămîntul, aducînd completări:

— Odată cu informaţiile trimise funcţionarului de la calea ferată, Kawai Teikiti va expedia altcuiva o ilustrată oarecare cu salutări sau felicitări, n-are importanţă. Va fi semnalul că ştirile au plecat din Mukden. Nu-i indicat ca Ozaki să meargă la adresa respectivă pentru a prelua plicul, această misiune trebuie

încredinţată altui om.

Kawai a plecat pe la sfîrşitul lui octombrie. Trecuseră doar cîteva săptămîni de la izbucnirea incidentului. Agresiunea armatei japoneze lua proporţii. La 8 octombrie, aviaţia aruncase bombe peste Tzincijou, curînd Harbinul fu ocupat, unităţi ale Armatei din Kwangtung pătrundeau tot mai adînc spre nord. Ziarele erau înţesate de ştiri privind acţiunile militare din Manciuria. Între timp, Richard Sorge începu să primească informaţii exacte din Mukden, informaţii provenind direct de la sursă: şeful de Stat Major al Armatei din Kwangtung, colonelul Itagachi; în cercurile militare acesta fusese poreclit „fitilul Bickford“ al evenimentelor din Manciuria.

E de înţeles că Sorge nu putea cunoaşte tot ce se petrecea între zidurile Statului Major, ce se ascunde în seifuri, acele documente purtînd inscripţia: „Kio Ku miţu!” – „Strict secret! În caz de pericol, se arde!“ El se folosea doar de ştiri disparate, fragmentare. Dar şi cercetătorii în paleontologie reconstituie forma unor animale preistorice, felul lor de viaţă, din diferite fragmente de oase ale scheletului, scoase la iveală din străfundul pămîntului. Descoperirea mai multor detalii duce la reconstituirea întregului. Astfel lucra şi Richard Sorge.

RĂPIREA ÎMPĂRATULUI

Şedinţa Consiliului secret avea loc în aripa dreaptă a palatului imperial. Participa şi Hirohito, fapt ce imprima şedinţei o semnificaţie deosebită.

Al o sută douăzeci şi patrulea împărat al Japoniei şedea într-un jilţ, ca împietrit, nemişcat, participînd doar cu prezenţa-i fizică. Nu lua parte la discuţii. În faţa lui, de-a lungul pereţilor, în jurul a două mese lungi, şedeau membrii Consiliului secret, douăzeci şi cinci de bărbaţi. Fiecare dintre ei avea înaltul rang de curte – şinin. În cadrul guvernului, asemenea rang nu se acorda decît primului ministru.

Aproape de împărat luase loc prinţul Saionji, un bătrîn scheletic, în vîrstă de optzeci de ani, ultimul membru al dinastiei Henro, consilier al palatului, confirmat în acest post încă la sfîrşitul veacului trecut. De zeci şi zeci de ani el trăgea sforile curţii imperiale. Schimba primi miniştri, numea miniştri, avea puteri nelimitate. Dar, de la o vreme, era cam ignorat şi îndepărtat de la conducere, fapt care-l revolta şi-l îndîrjea.

Lîngă prinţ se afla ministrul de război Minami, singurul dintre cei prezenţi care nu făcea parte din Consiliul secret. Luînd cuvîntul pentru a expune situaţia din Manciuria, ministrul de război era evident emoţionat. Oricum, se petrecuse un eveniment fără precedent în toată istoria Japoniei. Încălcînd prerogativele împăratului, forţele militare dispuseseră cu de la sine putere deplasarea armatei din Coreea în Manciuria. În orice fel ai fi luat-o, aceasta însemna începutul unui război, declarat fără ştirea împăratului. Înainte să aibă loc şedinţa Consiliului secret, la Marele Stat Major se chibzuise asupra unei căi de ieşire din această complicată situaţie. Hotărîseră să ceară aprobarea Consiliului secret pentru alocarea unor cheltuieli neprevăzute în buget, solicitate acum de dislocarea forţelor militare. Dacă fondurile suplimentare aveau să fie aprobate de către Consiliul secret, aceasta va însemna, implicit, o recunoaştere a justeţii acţiunilor lui Satbo Hamba.

După ce-i cuprinse cu privirea pe cei de faţă – aici avea şi adepţi şi adversari – Minami făcu o introducere, amintind că s-a născut în primii ani ai erei Meiji, după care trecu în revistă deosebitele-i merite dovedite de-a lungul unor acţiuni militare – de pildă în Coreea, în Manciuria, în Siberia. Încheie acest capitol cu următoarea subliniere: În întreaga-mi viaţă, mi-am dorit ca Asia răsăriteană să înflorească şi să prospere sub aripa protectoare a Japoniei.

Ministrul de război expuse apoi evenimentele din Manciuria, arătînd că situaţia critică ce se crease acolo necesita neîntîrziat o intervenţie hotărîtă. Minami ceru aprobarea fondurilor necesare pentru dislocarea armatei din Coreea şi transportul ei în Manciuria, în vederea întăririi Armatei din Kwangtung. Bătrînul prinţ Saionji întrebă:

— Ştie, oare, generalul că în era dinastiei Meiji, în care ne

amintea că s-a născut, nu s-a pomenit începerea vreunui război fără rescriptul împăratului? Ştie, oare, generalul că trecerea armatei japoneze peste rîul de graniţă Ialu înseamnă pătrunderea pe teritoriul unei alte ţări? Adică război? De ce, oare, în aceeaşi zi a nefastelor acţiuni, flota imperială a părăsit baza din Port-Arthur, concentrîndu-se în Iukou, portul cel mai apropiat de Mukden – deasemeni, fără ordinul împăratului? Aceste fapte îmi sînt de neînţeles şi aş vrea să aud răspunsul ministrului de război, pentru a-mi forma o părere personală.

— Într-adevăr, evenimentele s-au petrecut întocmai cum le-a înfăţişat prinţul Saionji răspunse Minami, dar interesele de apărare ale imperiului sînt mai presus de unele motivaţii formale şi consideraţii privind abuzul de putere. Vă cerem respectuos iertare şi vă rugăm să aprobaţi cheltuielile suplimentare în bugetul Ministerului de război.

Cînd întrebările fură epuizate, preşedintele Consiliului secret se adresă lui Minami.

— Minami-san, dacă aveţi treburi ce nu suferă amînare, puteţi părăsi liniştit şedinţa Consiliului secret.

Minami nu avea nici un fel de treburi ce nu sufereau amînare, dar ştia că există o lege imuabilă: hotărîrile se iau numai în prezenţa membrilor Consiliului secret.

În sală rămaseră numai aceştia. După un paravan, Kido, secretarul-şef al păstrătorului de sigiliu privat scria procesul verbal. Omniprezentul şi prosperul Kido, slujitor al Curţii din tată în fiu. În ambiţiile sale, el visa să ajungă, cu vremea, primul consilier al împăratului. Urmărindu-şi cu tenacitate planul, izbutise, de pe acum, să fie o influentă persoană la curte. Una din trăsăturile sale caracteristice era faptul că nu-i privea niciodată în ochi pe cei cu care vorbea. Socotind că ochii sînt oglinda sufletului, marchizul Kido dorea ca nimeni să nu privească în această oglindă şi să-i citească gîndurile. Purta ochelari fără ramă şi strălucirea rece a lentilelor dădea ochilor o expresie tăioasă, pătrunzătoare. Părea că urechile strîns lipite de cap ascultă fără răgaz tot ce se petrece la Curtea împăratului. Fire ascunsă, marchizul Kido îşi încredinţa gîndurile doar unui jurnal de zi, ceea ce, conform testamentului, avea să fie dat publîcităţii la o jumătate de secol după moartea sa. Dar nici în paginile jurnalului

nu risca să scrie totul.

Împărtăşea punctele de vedere ale militariştilor, dar şiretenia sa de vulpe vicleană îl oprea să recunoască deschis acest lucru. În viaţă se conducea după principiul că, în orice problemă, în orice acţiune şi atitudine, important e să ţii seama nu de justeţe şi spiritul de dreptate, ci de gravitatea riscului. Astfel, Kido nu risca în momentul cînd intuia cea mai infimă primejdie. Nu întîmplător atentatul împotriva lui Hamaguci avusese loc la două săptămîni după ce marchizul Kido şi-a luat în primire postul de secretar şef al păstrătorului de sigiliu privat. Cînd i s-a adus la cunoştinţă crima, un fel de zîmbet i se schiţă pe buzele subţiri, apoi îşi duse mîna la gură, mîngîindu-şi mustaţa tunsă scurt.

Acum şedea după paravan şi înregistra în procesul verbal tot ce se petrecea la şedinţa Consiliului secret.

În încheierea discuţiilor, preşedintele întrebă:

— Mai doresc membrii Consiliului să-şi expună vreo părere?

În sală se lăsă o tăcere adîncă.

— În acest caz, rog să se ridice în picioare cei care sînt pentru suplimentarea unor cheltuieli, în legătură cu deplasarea armatei din Coreea! spuse preşedintele.

Se ridicară toţi. Chiar şi prinţul Saionji, ce-i drept, după cîteva clipe de ezitare; n-avea încotro, se supunea, dorind să nu fisureze unitatea.

E posibil ca hotărîrea Consiliului secret să fi fost influenţată de ultimele evenimente din Japonia – descoperirea unui complot urzit de tinerii ofiţeri uniţi în Asociaţia secretă „Vişinul înflorit”. În octombrie, cu puţin timp înaintea amintitei şedinţe, ministrul Curţii, contele Matsudaira aflase despre acest complot şi-l înştiinţase pe împărat prin intermediul păstrătorului de sigiliu privat.

În frunte cu Hasimoto, grupul tinerilor ofiţeri pregătea răsturnarea guvernului şi numirea generalului Araki în funcţia de prim-ministru. Printr-un ordin al Marelui Stat Major, acesta fusese mutat la Tokio, probabil pentru a se afla mai la îndemînă. Existau arhisuficiente dovezi în legătură cu pregătirea complotului. Hasimoto îşi stabilise „cartierul general“ la hotelul „Ancora de aur”, unde ofiţerii chefuiau cu prostituatele şi se considerau eroi ai evenimentelor în perspectivă. Se pregăteau să-l asasineze pe

primul ministru Wakatsuki şi pe ministrul afacerilor externe Sidehara, să declanşeze dezordini la Tokio şi să declare instituirea stării de război.

Fără îndoială că în spatele complotiştilor se aflau Tetekawa, de la Marele Stat Major, Itagachi şi, probabil, personalităţi mai suspuse. Unul din ţelurile propuse era înlăturarea tuturor celor care nu susţineau politica militariştilor din Manciuria. Această zonă atît de necesară intereselor de apărare ale Japoniei, după cum susţineau extremiştii, trebuia separată de restul Chinei şi transformată într-un stat monarhic, mai ales că aveau în vedere şi un monarh potrivit, ultimul împărat chinez din dinastia Tzin, care trăia de prea multă vreme fără ocupaţie la Tiantzin.

Ministrul de interne aflase că generalul Honjo, comandantul Armatei din Kwangtung, îl trimisese la Tokio pe colonelul Itagachi: trebuia să obţină consimţămîntul lui Araki în vederea preluării conducerii guvernului.

În eventualitatea unui refuz al Consiliului de Miniştri de a colabora cu militarii, se zvonea că Armata din Kwangtung îşi va declara independenţa sa politică.

Lucrurile luau o întorsătură gravă. Nu era joacă să intri în conflict cu armata! În consecinţă, s-a hotărît să fie sacrificat doar Hasimoto: l-au arestat pe timp de douăzeci şi cinci de zile, apoi l-au transferat de la Marele Stat Major într-un regiment de infanterie.

În jurnalul său, Kido nota că a adus la cunoştinţă şefului său informaţia conform căreia complotul din Manciuria a fost pus la cale de către cercurile militare. El formula opinia că atitudinea militariştilor faţă de problema Manciuriei este atît de îndîrjită, încît e de prevăzut că ea se va detaşa net de poziţia şi ordinele puterii centrale. „Înaintarea spre nord – scrie Kido – nu-mi provoacă atît amărăciune, cît un sentiment de nesiguranţă privind succesul acestei politici”.

Ocuparea Manciuriei lua amploare, armatele japoneze puseseră stăpînire pe Harbin, erau aproape de malurile Amurului, la graniţa sovietică. China s-a adresat Ligii Naţiunilor, protestînd împotriva agresiunii japoneze şi, astfel, în Manciuria se deplasă o comisie internaţională, condusă de lordul Lytton, pentru a studia situaţia. În aceste condiţii, premierul Wakatsuki şi-a exprimat

părerea că, măcar vremelnic, ar trebui oprită înaintarea trupelor japoneze în Manciuria. Consecinţa acestei opinii: numai după cîteva zile, încercare de atentat la viaţa lui Wakatsuki. Wakatsuki a scăpat cu viaţă; dar speriat de terorişti, a demisionat.

În Manciuria, evenimentele îşi urmau cursul. În limbaj militar aceasta putea suna astfel: operaţiile se desfăşoară conform planului stabilit... Era o realitate.

Eliberat acum de împovărătoarele treburi ce-l solicitau ca primar al oraşului, colonelul Doihara plecă la Tiantzin, pentru a îndeplini o delicată însărcinare încredinţată de Itagachi. Mai întîi avusese grijă să expedieze în acest oraş o cantitate de arme, ascunse sub saci cu opium.

Viitorul stat, „creat“ deocamdată în birourile Statului Major al Armatei din Kwangtung avea urgentă nevoie de un împărat! Teritoriul răpit Chinei trebuia dat ex-împăratului Pu-i. Colonelul Doihara pornea spre Tiantzin, pentru a-l convinge de necesitatea prezenţei sale la Mukden. Dacă nu va înţelege de vorbă bună, Pu-i trebuia răpit.

Încercările anterioare ale primului emisar japonez, comandantul garnizoanei japoneze din Tiantzin, maiorul Kassia, dăduseră greş. Maiorul procedase grosolan, fără tact, neîndemînatic. Perspectiva unui eventual eşec al planurilor ţesute în vederea aducerii pe lume a unei noi monarhii îl făcea pe Doihara să fiarbă de mînie.

Maiorul Kassia s-a prezentat la reşedinţa fostului împărat chinez şi încercase să-l sperie: la Tiantzin, Înălţimea Sa e pîndită de primejdii, în oraş vor izbucni dezordini, gloata este foarte agitată şi nu se ştie spre ce poate evolua această stare de spirit. Vor fi tîlhării, omoruri, pîrjoluri... Ar fi mai înţelept ca Înălţimea Sa să părăsească oraşul, să plece, poate la Port-Arthur sau la Dairen. Acolo, sub scutul armatei japoneze, va fi ferit de pericole.

Timid din fire, ex-împăratul Pu-i bănui că ceva e în neregulă; nu cumva acest maior japonez necioplit îl atrage într-o capcană? Pu-i îi răspunse că nu doreşte să-şi părăsească reşedinţa. Aici se află soţia sa, servitorii... La urma urmei, unde să-şi care averea? Ori poate s-o lase de izbelişte? Nu, nu, el nu dorea să-şi abandoneze cuibul.

— Cine sînt consilierii împăratului? întrebă Doihara. Cît ne-ar

putea costa ei?

Colonelul era sigur că în China totul se vinde şi se cumpără, problema fiind doar preţul. Dar nu primi răspuns la această întrebare. Ţîşni din fotoliu şi începu să se plimbe nervos prin cameră.

Trebuie acţionat! Trebuie acţionat mai cu seamă prin intermediul oamenilor care-l înconjoară pe Henry Pu-i: prin împărăteasa-mamă, prin soţia lui, prin slujitori, chiar şi prin paznicul ce stă în poartă... Nu-i decît o misiune pe care ar rezolva-o şi un şcolar începător!

Doihara ordonă investigaţii minuţioase. Vroia să afle tot ce se putea în legătură cu candidatul la tron: care-i era anturajul, ce trăsături de caracter îl deosebeau, ce preferinţe şi slăbiciuni avea. Cîteva zile după sosirea la Tiantzin, îşi şi făcuse un plan de acţiune. Se bizuia în special pe două persoane: împărăteasa-mamă şi devotatul administrator al palatului, Cen Siao.

Anunţîndu-şi cu o zi înainte vizita la ex-împărat, colonelul se prezentă în uniformă de paradă, purtînd pe piept toate ordinele şi medaliile pe care le avea. În ciuda tonului său respectuos şi a străduinţei de care Doihara dădea dovadă, discuţia nu se prea închega la început. Pu-i răspundea absent, monosilabic. Atunci Doihara trecu la atac:

— În numele Armatei din Kwangtung, mă simt dator să vă cer scuze pentru necugetatele cuvinte ale maiorului Kassia. Fără îndoială, el a exagerat în înfăţişarea primejdiei care o aşteaptă pe Majestatea Voastră aici, la Tiantzin.

— Credeţi? se învioră Pu-i.

— Sînt convins. Să nu uităm, însă, că o persoană provenind dintr-un arbore genealogic atît de ales e supusă oricînd unui anumit risc. Cu atît mai mult Majestatea Voastră, cel aşteptat de tronul statului manciurian, tron moştenit de la strămoşi atît de străluciţi! Dar vă asigur că noi vom face tot ce se poate pentru a vă asigura securitatea.

— Credeţi că acolo sînt aşteptat?

Doihara observă cum ochii interlocutorului se aprinseră şi numaidecît îşi recăpătară culoarea ştearsă.

— Nu există nici cea mai mică îndoială! exclamă Doihara. Poporul vă aşteaptă şi Japonia salută, în persoana Majestăţii

Voastre, pe monarhul viitorului stat prieten. Urcarea la tron a Majestăţii Voastre beneficiază acum de un moment foarte prielnic. Nu trebuie să vă scape.

Discuţia dintre cei doi se opri asupra istoriei şi Doihara îşi etală cunoştinţele în materie. Apropiindu-se de momentul actual, el spuse:

— Iubesc ţara dumneavoastră şi mă îndurerează împrejurările care v-au frustrat de drepturile la tron. Acum trebuie să deveniţi împărat al statului manciurian, independent de China!

— Lucrurile sînt complicate! încercă să protesteze Pu-i.

Însă Doihara îşi dădu seama că vorbele lui au nimerit la ţintă şi continuă să insiste, să alimenteze dorinţa de mărire a ex-împăratului, promiţîndu-i, totodată, că se va ocupa personal de securitatea sa.

La plecare, cînd administratorul palatului îl conduse pe colonel, acesta îi solicită o întîlnire, invocînd ca pretext securitatea tînărului împărat.

— Cu cît mai departe de palat, cu atît mai bine, domnule colonel, îi răspunse Cen Siao.

Spre seară, cînd se întunecase de-a binelea, Doihara opri maşina într-un loc ferit. Numaidecît, îşi făcu apariţia administratorul palatului, care luă loc lîngă Doihara şi plecară la Comandamentul japonez, aflat în apropierea palatului. De această dată Doihara abordă alt ton.

— Dumneavoastră n-o să vă ascund situaţia primejdioasă în care se află împăratul. Ştiu cît îi sînteţi de devotat şi, tocmai de aceea, am să vă spun adevărul. La Tiantzin îşi desfăşoară activitatea o grupare secretă, „Fier şi sînge”, care se opune urcării pe tron a împăratului şi are să se folosească de dezordini pentru a-l ucide. Trebuie făcut tot posibilul, pentru a-l determina să se mute, măcar temporar, la consulatul japonez. Acolo va fi în siguranţă.

— Henry Pu-i nu va fi de acord. Îi va fi greu să ia o astfel de hotărîre, replică Cen Siao.

— Trebuie să-l convingeţi! Îi sînteţi cel mai credincios consilier. După cîte ştiu, i-aţi fost şi educator. Din copilărie e apropiat de dumneavoastră. Dacă vă urmează sfatul, îl aşteaptă tronul înaintaşilor şi nu consider că şi-ar putea alege un prim-

ministru mai bun ca dumneavoastră. Gîndiţi-vă bine, noi sîntem gata să vă ajutăm.

Se înţelege că, din prima discuţie, Doihara nu l-a putut convinge pe Cen Siao. Dar începutul era făcut. Cine n-ar renunţa la uniforma de slujitor, pentru haina de prim-ministru?

Colonelul continua să acţioneze. Organiză o răzmeriţă, pentru ca cele afirmate de el să apară cît mai veridice. Dar iată că reporterul unui ziar chinezesc era cît pe-aci să-i dea planul peste cap. În numărul din 2 noiembrie al ziarului „Işi bao”, din Tiantzin, apăru o ştire senzaţională:

„Noul primar al Mukdenului, şef al Misiunii militare japoneze, colonelul Doihara a sosit în secret la Tiantzin. El pune la cale răpirea fostului împărat chinez Henry Pu-i, care – după cum se ştie – trăieşte la Tiantzin”.

Doihara îl chemă pe agentul său din oraş şi scrîşnind din dinţi, cu fălcile strînse, îi arătă ziarul.

— Ce înseamnă asta? Cine a îndrăznit?

— Nu-mi dau seama, vom cerceta…

— Cercetaţi, găsiţi şi… – Doihara spintecă aerul cu mîna de parcă ar fi tăiat capul cuiva – şi… lichidaţi!

Doihara nu era dintre cei care se dau bătuţi, niciodată nu se oprea la jumătatea drumului.

Curînd, în diferite puncte ale oraşului, izbucniră răzmeriţe, aveau loc jafuri, încăierări între beţivi. Cu toată intervenţia poliţiei, tulburările continuau. Din cînd în cînd, se auzeau şi focuri de armă, undeva exploda o grenadă, însă nimeni nu-şi putea da seama ce se petrece. În jurul palatului lui Pu-i circulau indivizi suspecţi.

Doihara nu era mulţumit de desfăşurarea evenimentelor care, după părerea sa, evoluau încet şi la întîmplare. El avea nevoie de răzmeriţe adevărate, cu gloata în stradă, cu susţinute focuri de armă, cu jafuri serioase şi cît mai multe crime.

În consecinţă, îl chemă iarăşi pe agent şi-i dădu noi ordine.

Deşi ex-împăratul era speriat, el nu se decidea să urmeze sfatul lui Doihara. Era atît de greu să ia o hotărîre… Nu mai părăsea palatul, toată ziua şi-o petrecea închis în camera sa. Dar, după cîteva zile, încăpăţînarea sa cedă. Îşi spusese cuvîntul influenţa lui Cen Siao.

Între timp, ziaristul necunoscut continua să se ţină ca o umbră pe urmele lui Doihara, fapt care-l făcea pe acesta să turbeze de mînie. În ziarul „Işi bao“ apăru o nouă informaţie sub titlul „Vizita secretă a lui Doihara la Tiantzin”. Se simţea că autorul e acelaşi.

„După cum a devenit cunoscut – scria ziarul – Doihara a sosit la Tiantzin din ordinul ministrului de război al Japoniei, pentru a-l convinge pe Pu-i să creeze un stat independent manciurian şi să preia conducerea acestuia”.

Dar reporterul nu era singurul adversar al lui Doihara. Abia apucase acesta să plece la Tiantzin şi consulul japonez din Mukden trimise o telegramă secretă ministrului afacerilor externe.

„Cifrată. Secret. Baronului Sidehara. Anumiţi ofiţeri de la Statul Major al Armatei din Kwangtung încearcă să-l aducă pe împăratul Hsuan-tun în Manciuria. Deocamdată planul n-a reuşit, deoarece împăratul a refuzat să părăsească Tiantzinul. Conform altui plan, la Tiantzin a fost trimis un oarecare Uedzumi, persoană cu experienţă în materie, în scopul de a-l duce pe împărat la Tanku, iar de acolo, cu vaporul, pînă la Inkou. Nici acel plan n-a izbutit, dat fiind că reşedinţa împăratului se afla sub neslăbita supraveghere a poliţiei chineze. Ca urmare a acestor insuccese, misiunea a fost încredinţată colonelului Doihara, care a plecat aseară spre Tiantzin”.

Ministrul afacerilor externe acţionă imediat, expediind instrucţiuni secrete consulilor din Tiantzin, Inkou şi Mukden, cu dispoziţia de a-l informa operativ în legătură cu acţiunile ofiţerilor de la Statul Major al Armatei din Kwangtung.

Din acel moment, ministrul era ţinut la curent cu tot ce se întîmpla în Tiantzin. Aici, în pofida insistenţelor consulului de a-l convinge să acţioneze mai prudent, Doihara răspundea că evenimentele trebuie forţate. Era de acord, ar fi fost bine să se creeze impresia că Japonia n-are nici o legătură cu răpirea împăratului; dar n-avea încotro, măsurile-i radicale aveau ca scop încheierea operaţiunii cît mai repede, înainte să cadă gerul şi să se închidă portul Inkou. Astfel acţiona în continuare cu energie.

Într-o dimineaţă de noiembrie, la poarta reşedinţei împărăteşti se opri o ricşă din care coborî un negustor. Cu un ton umil şi închinăciuni, rugă paznicul să predea împăratului un coş cu fel de fel de fructe, care de care mai frumoase şi mai îmbietoare.

— Supuşii nu vă uită! spuse linguşitor Cen Seao împăratului în timp ce scotea fructele din coş şi le aşeza pe un platou.

Deodată, sări îngrozit într-o parte şi-i strigă împăratului:

— Nu vă atingeţi, fugiţi de-aici, în coş sînt bombe!

Cei doi n-aveau de unde şti că „bombele” erau nişte grenade vechi, fără focos.

A doua zi, în ziarul local, apărură cîteva rînduri, care informau asupra evenimentului.

Astfel luă sfîrşit nehotărîrea lui Pu-i, care se grăbi să părăsească Tiantzinul.

Dar ziarul „Işi bao” ţinu să-i strice puţin lui Doihara bucuria succesului repurtat. Pe data de 11 noiembrie apăru următoarea ştire: „Ieri, la orele trei, o şalupă japoneză a pornit în jos pe fluviu, avînd la bord cîteva persoane civile şi un grup de militari japonezi. Se presupune că acest prilej a fost folosit pentru răpirea fostului împărat, păzit cu străşnicie de militari, sub conducerea colonelului Doihara. Pu-i a fost apoi îmbarcat pe vaporul japonez „Imadzi-Maru”.

Aşadar autorităţile militare repurtaseră un succes: viitorul împărat al statului-marionetă „Manciu-ko”, pe care voiau să-l creeze independent de China, se afla în mîinile lor.

Sidehara era ţinut la curent de către consulii japonezi, care-i atrăgeau atenţia că armata intenţionează să nege amestecul ei în actul răpirii, iar dacă aceasta nu va reuşi, vor lansa zvonul că fostul împărat, speriat de primejdia ce-i ameninţa viaţa le-a cerut să-i vină în ajutor, pentru a ajunge în ţara strămoşilor săi.

Tînăra Suan-Te – potrivnică plecării în Manciuria şi antipatizîndu-i pe militariştii japonezi – fu, totuşi, silită să-şi urmeze soţul. Curînd, întreaga familie a ultimului împărat din dinastia Tzin se afla în Manciuria, atent supravegheată de armata japoneză. Dar scandalul reflectat cu prisosinţă în presă, reclama prudenţă. Ministerul afacerilor externe insistase să se respecte această dispoziţie şi generalul Minami cedă cumva, ordonînd comandantului militar din Kwangtung să nu se grăbească. Urcarea pe tron a împăratului Hsuan-tun sau Henry Pu-i, cum i se spunea de obicei, mai putea suferi o amînare.

În acest timp Richard Sorge primea informaţii despre evenimentele din Manciuria. În prima-i scrisoare, Kawai atrăgea

atenţia asupra gravităţii lor, subliniind că Armata din Kwangtung se află pe picior de război, primind permanent armament şi efective. Japonezii ocupau noi teritorii, apropiindu-se tot mai mult de graniţele Uniunii Sovietice şi ale Republicii Populare Mongole. Se depuneau serioase eforturi pentru crearea unui stat independent manciurian, fapt privit favorabil, în genere, la Tokio, dar care provoca, totuşi, fricţiuni între autorităţile civile şi cele militare: era vorba doar de tactică, nu de esenţa problemei. Corespondentul ziarului „Asahi“ se întîlnise de cîteva ori cu colonelul Itagachi, care vorbea deschis despre intenţiile agresive ale militarilor. Tot el îi povestise despre succesul misiunii lui Doihara. Pu-i trăia acum la Port-Arthur. Păcat doar că Doihara nu izbutise să-şi păstreze şi incognito-ul la Tiantzin. Ziarele chineze aflaseră despre prezenţa şi misiunea sa secretă.

În completarea informaţiilor trimise, Kawai adăugase şi cîteva tăieturi din ziare. În ultima dintre ele, Sorge citi: „Ieri, pe o stradă din Tiantzin, a fost găsit cadavrul unui redactor al ziarului «Işi-bao», cronicarul care scrisese despre răpirea fostului împărat Pu-i. Autorii crimei n-au fost descoperiţi”.

Ştirea îl nelinişti pe Sorge. Aşadar, oamenii lui Doihara îl descoperiseră pe cel care publicase informaţia. Firul cercetărilor nu va ajunge cumva şi la Kawai?

După prima scrisoare, Kawai n-a mai trimis veşti multă vreme. Apoi, într-o bună zi, el apăru la Şanhai. Colonelul Itagachi plecase la Tokio şi Kawai pierduse sursa de noi informaţii. Astfel se hotărîse să vină la Şanhai şi să transmită verbal informaţiile deja obţinute. La discuţie au participat Sorge şi Ozaki. Apoi, Richard şi Kleaze analizară împreună informaţiile primite, în timp ce Luiza manevra patefonul, menit să acopere vorbele lor.

— E limpede că agresiunea japoneză tinde spre o acţiune cu caracter antisovietic! spuse Sorge.

— Tendinţe de acest fel au mai fost, răspunse Kleaze. Ce noutăţi concrete a adus Kawai?

— Mi-a vorbit pe larg despre proiectul pactului cu viitorul monarh Pu-i. Japonezii vor să creeze noua monarhie, punîndu-i la temelie un pact militar. Honjo cere dreptul de a-şi disloca armata pe întreg teritoriul Manciuriei.

— Informaţia e sigură?

— Sînt convins că da, vine direct de la colonelul Itagachi, mîna dreaptă a lui Honjo – şi poate chiar mai mult. În pactul de care-ţi vorbeam, este prevăzută totala libertate de acţiune a Comandamentului militar japonez, în cazul conflictului cu un al treilea stat… a se citi Rusia Sovietică. Comanda armatelor japono-manciuriene va fi preluată de Statul Major din Kwangtung.

Richard şi Kleaze discutară îndelung, cîntărind faptele, chibzuind, asupra posibilelor schimbări în politica Japoniei. Richard întocmi raportul pentru Moscova. Luiza îl cifră şi plecă să i-l ducă lui Max Klausen.

Curînd, Kawai plecă iar la Mukden. Manciuria continua să se afle în centrul atenţiei lui Sorge. Informaţiile îi parveneau direct de la Statul Major al Armatei din Kwangtung. Din alte surse, membrii grupului reuşiră să stabilească şi poziţia americanilor faţă de evenimentele din Manciuria. Ambasadorul Japoniei informase Ministerul afacerilor externe al ţării sale că Washingtonul nu intenţionează să protesteze împotriva creării noului stat Manciu-ko. Cercurile reacţionare americane încurajau agresiunea la graniţa Uniunii Sovietice.

La sfîrşitul lunii decembrie, dispunînd de bogate informaţii în legătură cu situaţia din Manciuria, Uniunea Sovietică propuse Japoniei încheierea unui pact de neagresiune între cele două ţări. Moscova se străduia să preîntîmpine conflictul gata să izbucnească. Mult timp, din Tokio nu sosi nici un răspuns. Apoi, ambasadorul Japoniei la Moscova transmise din partea guvernului său: Japonia consideră prematur să înceapă discuţii oficiale privind problema concretă…

La orizontul politic al Extremului Orient, cerul devenea tot mai întunecat. Norii negri porneau dinspre mare, din direcţia Japoniei. În acel punct al globului pămîntesc, unde orice descărcare electrică însemna primejdia declanşării unui posibil război, în acel punct se aflau Sorge şi oamenii săi.

ZILE OBIŞNUITE

Incidentul de la Mukden şi evenimentele ce i-au urmat le-au adus militarilor japonezi numeroase avansări, decoraţii, premii băneşti. Spionul diversionist Itagachi Seisiro şi-a primit din plin răsplata: a fost înaintat la gradul de general, iar pe piept i-a fost prins ordinul „Răsăritul Soarelui”.

Corespondentul lui „Asahi”, Takeuci nu pierdu prilejul de a se înfăţişa la misiunea militară din Mukden, pentru a-i prezenta omagiile şi a-l felicita.

Generalul Itagachi l-a primit pe ziarist într-o cameră confortabilă, plăcută, intimă şi l-a ospătat cu tot felul de mîncăruri alese. Cînd discuţia ajunse la problemele Manciuriei, Takeuci întrebă:

— Spuneţi-mi, generale, oare acum pot fi mai precis delimitate graniţele statului Manciu-ko? Mie îmi apare încă destul de neclare.

— Graniţele? repetă generalul rîzînd. Takeuci-san, pentru militari nu există graniţe... Totul depinde de situaţie, de victoria ori insuccesul armatei... Oare picătura de ulei are graniţe? Priviţi!

Itagachi luă o foaie de hîrtie, un creion şi contură o schiţă: Marele zid chinezesc, ţărmurile Mării Japoniei, Amurul, Mongolia. Apoi, aplecînd uşor o sticluţă de porţelan cu ulei de soia, turnă pe hîrtie cîteva picături. Pata se întinse, hîrtia deveni străvezie.

— Puteţi preciza pînă unde se va întinde această pată? Totul depinde de cantitatea uleiului picurat pe hîrtie; alte cîteva picături – şi vom avea o nouă graniţă. Pentru noi, picăturile se pot traduce prin capacitatea numerică a forţei armate folosită în vederea ocupaţiei.

Pata de ulei se întinsese, trecînd peste Amur, dincolo de Marele zid chinezesc.

— Cred că acum m-ai înţeles Takeuci-san. Dar ceea ce ţi-am spus e numai pentru dumneata, nu şi pentru presă.

— Priviţi, spuse Takeuci, pata de ulei s-a întins pînă după Amur, spre Transbaikalul rusesc.

— Perfect adevărat! Sfera expansiunii şi propăşirii Asiei Orientale cuprinde şi nordul şi sudul. Hakko Itio! Toate acestea sînt puncte ale acoperişului japonez. Din păcate, la Tokio sînt unii

care vor să ne împiedice. Dar stăvilarele putrede nu rezistă puternicului şuvoi al apelor.

Într-adevăr, la Tokio continua înfruntarea tacită între forţele militare şi cele civile. În locul fostului prim-ministru Wakatsuki, speriat de atentat, puterea o preluase Inukai, dar nici el nu era pe placul extremiştilor, grupaţi în jurul Marelui Stat Major al armatei. E drept, generalul Araki devenise ministru de război, ceea ce putea fi considerat un succes. În arena politică, Araki era o figură mult mai reprezentativă decît predecesorul său, Minami.

Din primele zile ale guvernării sale, Inukai provocase nemulţumirea militariştilor. Politica sa urmărea ca evenimentele din Manciuria să nu fie considerate în lume drept o agresiune a Japoniei. Trebuia acţionat cu mai mult tact, mai diplomatic. Era nevoie de o oarecare destindere, de un răgaz mai calm. Îndrăznise chiar să ceară emiterea unui rescript de retragere parţială, a trupelor japoneze din Manciuria.

În ciuda indignării pe care cererile sale le stîrniseră printre tinerii ofiţeri grupaţi în Asociaţia „Sakurakai”, Inukai îşi continua susţinut linia politică. Avusese curajul să trimită în China un emisar special, Koiano, avînd misiunea secretă de a purta tratative cu Cian Kai-şi. Koiano îl anunţă pe primul ministru că chinezii nu refuză începerea tratativelor, dar telegrama sa fu interceptată de lucrători ai ministerului de război. Un motiv în plus pentru întărîtarea militarilor. Cuvîntarea rostită în parlament hotărî definitiv soarta lui Inukai. Primul ministru se pronunţase pentru democraţie, condamnînd fascismul care cîştiga tot mai mulţi adepţi printre militariştii japonezi.

Poziţia lui Inukai venea în contradicţie cu vederile politice extremiste ale lui Okawa Siumei, directorul Societăţii de cale ferată din Manciuria sudică. Împreună cu Hasimoto, care-şi ispăşise pedeapsa, Okawa puse bazele unei noi asociaţii secrete, intitulată „Dzimmu”, după numele primului împărat japonez. Ideolog, filozof şi exponent al puternicelor cercuri industriale, Okawa Siumei avea o atitudine diametral opusă în comparaţie cu cea a lui Inukai. Susţinea că ţara trebuie izbăvită de influenţa nefastă a democraţiei, în favoarea întăririi spiritului naţionalist. Dădea ca exemplu partidul fascist din Germania, faţă de care nu se sfia să-şi exprime admiraţia. Okawa Siumei nu se mărginea la

declaraţii verbale. Imediat după sfîrşitul sesiunii parlamentare, el îi înmînă locotenent-colonelului Hasimoto un pachet greu, înfăşurat într-o frumoasă bucată de mătase de culoare violetă, numită furosica. De obicei era folosită pentru lucruri cu totul şi cu totul paşnice. Cine ar fi putut bănui că, acum, înfăşura un pachet în care se aflau pistoale cu încărcătoare de rezervă?!

O săptămînă mai tîrziu, cîţiva ofiţeri din marina militară pătrunseră în reşedinţa primului-ministru Inukai şi-l ciuruiră cu gloanţe. Toţi împărtăşeau legea lui Busido şi nu socoteau un păcat crima politică. Aşa îi învăţase Okawa.

În ultimii doi-trei ani, aceasta era a douăsprezecea sau poate chiar a cincisprezecea crimă politică săvîrşită în capitala Japoniei.

După crimă, ofiţerii de marină s-au prezentat imediat la comisariatul de poliţie, au predat armele şi au mărturisit fapta. Lipseau, în schimb, autorii morali – Okawa Siumei, Hasimoto, cît şi generalul Koiso, care furnizase armamentul. Ei au preferat să rămînă în umbră.

În ziua înmormîntării lui Inukai, cei trei, împreună cu marchizul Kido, luau masa în casa baronului Harada.

— Dacă noul cabinet va promova aceeaşi politică, e de presupus că va avea loc încă o crimă. Nu-i aşa, Okawa-san? întrebă Harada.

Ca şi ceilalţi aflaţi în jurul mesei, Okawa se declară de acord cu Harada, deşi nimeni nu pomenise despre participarea directă la asasinat.

După demisia generalului Tanaka, la conducerea guvernului se perindaseră, – într-o perioadă foarte scurtă – trei oameni: Hamaguci, Wakatsuki şi Inukai. Doi dintre ei erau morţi. Al treilea, Wakatsuki, scăpase întîmplător. În drumul ei spre putere, clica militaristă n-avea nici un fel de scrupule. Era consecvent susţinută de trusturile industriale, pentru care insulele japoneze deveniseră cu totul neîndestulătoare ca piaţă de desfacere. Dar trusturilor nu li se putea imputa vreo complicitate, nu luau parte în mod direct la nici un asasinat; ele furnizau doar banii şi, după cum se ştie, aceştia nu au miros. Doar Okawa acţiona mai deschis, dar nu lipsit de prudenţă.

În Manciuria fusese creat statul monarhic în fruntea căruia se afla Pu-i. Binecuvîntarea Consiliului secret venise post-factum.

Bineînţeles, avusese loc şi cuvenita şedinţă, în care membrii Consiliului îşi linişteau reciproc conştiinţa, invocau faptul ca un act de voinţă al poporului din Manciuria şi „neamestecul” lor în treburile interne ale altui stat. Recunoaşterea sa nu încalcă legile internaţionale. Cît priveşte înţelegerea secretă cu statul Manciu-ko, ea nu va fi cunoscută nicăieri şi de nimeni.

Careva dintre cei prezenţi întrebă:

— Cum vor privi americanii, englezii şi francezii, acest eveniment?

Preşedintele Consilului răspunse:

— Ambasadorul nostru în S.U.A. s-a interesat dacă guvernul american nu va protesta, în cazul recunoaşterii de către Japonia a statului Manciu-ko. Secretarul de stat i-a răspuns că americanii nu intenţionează să se amestece în treburile noastre şi, cu atît mai puţin, să convoace vreo conferinţă internaţională în cadrul Ligii Naţiunilor sau altundeva. Ambasadorul nostru presupune că Washingtonul priveşte cu bunăvoinţă ieşirea Japoniei pe continent, spre graniţele Rusiei Sovietice.

— Atunci putem vota liniştiţi! propuse cineva din apropierea preşedintelui.

Guvernul a fost însărcinat să aducă la îndeplinire doleanţele Armatei din Kwangtung, proclamîndu-l pe Henry Pu-i monarh al Manciuriei.

Dar cele mai grele sarcini reveniră Secţiei a patra, din cadrul Statului Major al Armatei din Kwangtug. Generalul Honjo nu participa direct la organizarea statului, dînd mînă liberă ofiţerilor săi. Doar o singură dată intră în această secţie.

— Cu ce vă ocupaţi? întrebă generalul.

— Facem monarhia, excelenţă!

— Bine, atunci continuaţi! spuse Honjo şi ieşi închizînd liniştit uşa.

Secţia a patra avea mult de lucru. Totul trebuia pus la punct pînă în cele mai mici amănunte, fie şi stabilirea unor noi culori ale drapelului naţional, a reşedinţei proaspătului monarh, a bugetului curţii. Bineînţeles, trebuiau numiţi miniştrii, consilierii şi era în care avea să domnească Pu-i. Hotărîră fără ezitări ca Cen Siao să fie prim-ministru. Mai îndelung chibzuiră asupra alegerii consilierilor japonezi. Se opriră la doi generali din cadrul

jandarmeriei: Iosioka va fi ministrul Curţii împărăteşti, iar generalul Tarakasuki – consilier împărătesc. Tot el va fi şi episcopul de religie sintoistă... Un jandarm cu tiară episcopală! O mică neînţelegere se ivi cînd veni vorba de atribuirea postului de conducător al comerţului cu opiu – principală sursă de venituri pentru Armata din Kwangtung. Candida tot Tarakasuki. S-a opus, însă, Itagachi. Conducerea comerţului cu opiu îi va fi încredinţată colonelului Doihara.

Pe lîngă împăratul Pu-i şi-a găsit loc şi atamanul Semionov cu armata sa. Japonezii îl susţineau şi Semionov începu să-şi îndrume cavaleria spre malurile Amurului.

...După festivitatea de încoronare, în apartamentul împăratului îşi făcu apariţia generalul Tarakasuki.

— Majestatea Voastră, rosti acesta cu respect, trebuie să semnaţi pactul încheiat cu comandamentul Armatei din Kwangtung.

— Dar nici nu l-am citit!

— Nu-i nimic, în calitate de consilier, l-am citit eu, pentru a vă scuti de treburi mărunte. Generalul Honjo l-a şi semnat. Vă rog!

Henry se execută supus.

Apoi Tarakasuki i se adresă lui Cen Siao:

— Domnule prim-ministru, puneţi, vă rog, sigiliul împărătesc. Semnaţi, de asemeni, această anexă.

Cînd se apropie de hîrtia întinsă, Cen Siao, reuşi să parcurgă cîteva rînduri: „Ţara mea – scria acolo – acordă Japoniei dreptul de a apăra Statul Manciu-ko, şi de a menţine ordinea în interiorul ţării. Toate cheltuielile necesare acestor scopuri vor fi suportate de către statul meu...”

— Acum, dacă Majestatea Voastră îmi îngăduie, continuă Tarakasuki, folosesc prilejul de a vă pune la curent cu treburile statului. De-acum încolo, vă veţi numi conducătorul suprem. Garda personală a palatului va fi înlocuită cu soldaţi japonezi ai Armatei din Kwangtung. Dorind să vă asigurăm o viaţă liniştită, vă rugăm să întocmiţi o listă cu rudele cele mai apropiate care pot pătrunde în palat. Nimeni nu trebuie să tulbure viaţa împăratului, să-l sustragă îndatoririlor sale. Miniştrilor le veţi acorda audienţă o dată pe an... Ambasadorul Japoniei la Curte a fost numit generalul Honjo, comandantul Armatei din Kwangtung... Pentru cheltuielile

familiei împărăteşti a fost fixată suma de un milion şi jumătate de yeni din bugetul statului, dintre care, pentru treburile personale ale Majestăţii Voastre – o sută cincizeci de mii de yeni pe an... Eu am fost însărcinat să vă scutesc de orice griji privind conducerea statului... Vă doresc acum noapte bună şi vise plăcute.

Astfel începu era Kan De – perioada de domnie a ultimului vlăstar din dinastia Tzin...

Încă nu luase sfîrşit agresiunea în Manciuria şi militarismul japonez făcea noi paşi avînd ca scop cotropirea Chinei. Evenimentele vizau acum Şanhaiul, cel mai mare port al ţării.

Kawai Teikiti reveni la Şanhai pe mare, drum mai sigur decît pe uscat. În jurul oraşului, ignorînd ordinele lui Cian Kai-şi, armata a 19-a chineză se înfrunta şi lupta cu cea japoneză. De-o lună dura apriga bătălie. Ziarele care ajungeau pe vapor în timpul escalelor, comentau aprins evenimentele din Şanhai. Pasămite, incidentul începuse de la un suspect foc, izbucnit în clădirea consulatului japonez. Imediat a urmat un ultimatum al guvernului din Tokio, însoţit de grabnica debarcare a trupelor japoneze în împrejurimile oraşului.

Un lucru se desprindea cu claritate: se repetase, foarte asemănător, incidentul de la Mukden; cu deosebirea că Armata a 19-a chineză nu a dat ascultare guvernului gomindanist şi a început lupta.

Vaporul cu care călătorise Kawai ajunse în port şi aruncă ancora peste drum de Banca engleză. Ceasul din cupola clădirii arăta miezul nopţii. La megafon o voce plăcută de femeie anunţa, în mai multe limbi, că pasagerii pot rămîne pînă dimineaţa pe vas, dat fiind că în oraş sînt tulburări. Totuşi, o parte din ei coborî. Printre aceştia se afla şi Kawai, care hotărîse să meargă numaidecît la Ozaki. Pe străzile pustii circulau patrule militare. Una dintre ele îl opri pe Kawai pentru verificarea actelor. Cînd bătu la uşa locuinţei lui Ozaki, soţia acestuia întrebă cu o voce speriată cine e.

— Sînt eu, Kawai, iartă-mă, Aiko-san! Deschide-mi!

Ozaki se trezi de asemenea şi ieşi să-l întîmpine.

— Vin direct din port, spuse Kawai. Trebuie să-l văd urgent pe Sorge. Am putea merge chiar acum la el?

Îi înfăţişă pe scurt lui Ozaki ultimele evenimente din

Manciuria. Ozaki îi rezumă şi el situaţia din Şanhai.

— Aici se repetă povestea de la Mukden, doar că într-o altă variantă şi, după cît se pare, cu alte rezultate.

Lipindu-se de ziduri, străbătură străzile cufundate în întuneric. Ici-colo, se auzeau împuşcături. Undeva un glonte nimeri într-o vitrină, făcînd-o ţăndări. În sectorul francez fură opriţi de cîteva patrule – japoneze, franceze, britanice. Dar legitimaţiile de ziarişti le deschideau cale liberă.

Discuţia cu Sorge dură pînă dimineaţa. Ozaki traducea, Kawai cunoştea prea puţin limba germană. Richard îşi făcea însemnări într-un carnet. Repeta de cîteva ori unele întrebări, parcă pentru a-şi fixa în minte unele detalii. Îl interesa în mod deosebit pactul militar stabilit între Comandamentul Armatei din Kwangtung şi împăratul-marionetă. Dar informaţiile deţinute de Kawai erau destul de vagi. Itagachi îi spusese prea puţin în această privinţă. Discutară şi despre poziţia adoptată de Cian Kai-şi în conflictul cu Japonia. Acesta dăduse un ordin: Armata a 19-a care-i înfruntase pe japonezi în ciuda dispoziţiilor lui Cian Kai-şi, armata în rîndurile căreia exista un puternic curent procomunist – să fie dislocată din Şanhai şi să fie trimisă să lupte împotriva... comuniştilor! Kawai relată cum Cian Kai-şi, acest om viclean, perfid şi crud, îşi comentase poziţia: „Tocmai armata care nu-mi dă ascultare să-i bată pe comunişti!”

Înainte să se despartă, Richard îşi servi oaspeţii cu o cafea gustoasă, tare, migălos preparată după reţeta unui gurmand pe care-l cunoscuse cîndva la Stockholm. Cînd cei doi ieşiră în stradă, lumina zilei se înstăpînise cu puteri depline. Se mai auzeau împuşcături răzleţe, dar tot mai departe de oraş. Într-adevăr, Armata a 19-a chineză se retrăgea, spre a nu suferi o înfrîngere mai mult decît sigură.

În urmă cu cîteva luni – cînd Kawai Teikiti se mai afla la Mukden – Richard îl trimisese pe Max Klausen în sud, la Canton, să pună la punct o nouă staţie de radioemisie.

Grupul din Şanhai, condus de Sorge, se lărgise treptat. Acum legătura cu Moscova, Habarovskul şi Vladivostokul se făcea din trei oraşe chineze. Fiecare grup local lucra independent. Întreaga parte tehnică a instalării staţiilor şi stabilirea legăturilor îi revenea

lui Klausen. La Canton, împreună cu acesta, plecară Anna şi Konstantin Mişin. La Şanhai rămăsese cehul Václav Vodička, avînd acum prilejul să-şi folosească experienţa de radiotelegrafist, dobîndită în primul război mondial.

Cei trei plecaseră la Canton cu un nou radioemiţător, opera lui Max, secondat de Mişin. Dar piesele erau disparate, spre a nu trezi bănuieli în caz de primejdie. Klausen glumea: „Am trecut la producţia de serie! La nevoie, radioemiţătorul nostru poate înlocui cu succes maşina de tocat carne!" Avea dreptate. Din mulţimea de piese, doar greul şi micul dinam avea o oarecare legătură cu radiotehnica. Pentru un neiniţiat, restul reprezenta o adunătură de vechituri gospodăreşti, îngrămădite în valize şi coşuri.

În timpul călătoriei, Klausen se legitimă ca patron al unui atelier fotografic; prezenţa dinamului putea fi justificată ca o necesitate firească pentru meseria lui, într-un oraş unde curentul electric se întrerupea destul de des.

...Trecuseră cinci ani de la tragicele evenimente petrecute la Canton. Aţîţînd elemente huliganice, declasate, conducătorii gomindanişti puseseră la cale atacul împotriva consulatului sovietic. Diplomaţii sovietici au fost schingiuiţi în mod bestial şi ucişi în timpul pogromului.

După ce săvîrşise lovitura contrarevoluţionară, clica gomindanistă a dezlănţuit o cruntă teroare împotriva Partidului Comunist Chinez, a poporului chinez – o jumătate de milion de muncitori revoluţionari, ţărani şi intelectuali şi-au găsit moartea în închisorile gomindaniste, au fost decapitaţi ori ucişi în campanii de represiunea anticomunistă. Cu preţul sîngelui propriului său popor, Cian Kai-şi, împreuna cu clica lui de generali, încercau să cîştige bunăvoinţa imperialiştilor din Japonia, Anglia, Statele Unite. La Moscova exista credinţa că reacţiunea va fi înfrîntă, că relaţiile cu Republica Chineză pot fi restabilite.

Trebuia ţinută sub observaţie starea de spirit a gomindaniştilor, a reprezentanţilor puterilor străine, interesate în ruperea relaţiilor sovieto-chineze. Trebuia preîntîmpinată repetarea tragicelor evenimente petrecute la Canton.

Această misiune îi fusese încredinţată lui Klausen. Grupa sa lucra cu spor. Dar iată că în mai, cînd se abătură nişte călduri arzătoare, din Canton sosi o telegramă: „Mişin e grav bolnav de

tuberculoză. Clima are o influenţă nefastă asupra sănătăţii sale. Aprobaţi întoarcerea lui măcar la Şanhai”.

Sorge se sfătui cu Kleaze ce-i de făcut. Pentru tuberculoşi Şanhaiul, ca climă, nu se deosebea prea mult de Canton. Sorge propuse:

— Cerem aprobarea Centrului pentru întoarcerea lui Mişin în Rusia. Acolo se va însănătoşi mai repede. I-am promis că-l voi ajuta în această privinţă.

Kleaze acceptă, dar îşi exprimă şi o rezervă.

— Este, totuşi, emigrant... A luptat în armata lui Kolceak. Cum va fi privit acest lucru la Centru?

— Mişin şi-a cîştigat dreptul de a se întoarce în patrie. Bătrînul nu va respinge propunerea noastră.

Expediară o telegramă cifrată la Moscova, iar lui Mişin îi comunicară să vină la Şanhai. Cînd Konstantin sosi, răspunsul de la Centru fusese deja primit. Bătrînul era de acord cu întoarcerea lui Mişin, care avea să fie tratat la Moscova.

Cîtă bucurie era în strălucirea ochilor lui Mişin la auzul acestei veşti!

— Îţi mulţumesc! Îţi mulţumesc, Richard! exclamă el emoţionat.

Începu să facă planuri de viitor, dar vorbele îi fură întrerupte de o puternică criză de tuse. Duse batista la gură şi pe ea apăru pete de sînge.

— Iarăşi sînge! se înnegură el pe moment. Dar nu-i nimic. Acum nu mai are importanţă. Acasă mă voi lecui. Crede-mă, Richard, uneori am impresia că nu sufăr de tuberculoză, ci de nostalgie. Gravă boală, nimic nu-i mai chinuitor decît dorul de ţară. Cînd pot pleca?

Deşi hotărîră plecarea sa cît mai curînd, imediat ce se va întrema puţin, soarta a vrut să fie altfel.

Pribeagului Mişin nu i-a mai fost dat să-şi vadă locurile natale. Se topea văzînd cu ochii şi muri într-o toridă zi de vară, visînd la umbroasele maluri ale rîului din îndepărtatul său sat.

Aşa cum hotărîse comitetul emigranţilor, Konstantin a fost înmormîntat la cimitirul ortodox, cu preot şi cuvenita slujbă religioasă. La ceremonie participară doar cîţiva oameni care nu se cunoşteau între ei. Dintre toţi ce aflaţi lîngă mormînt, doar Agness

Smedley fusese apropiată cu adevărat de Konstantin. Tovarăşii săi de luptă din grupul clandestin nu-şi puteau permite să apară într-o asemenea împrejurare, pentru un ultim rămas bun…

Seara, Ozaki şi Sorge veniră la Agness. Ea îşi schimbase rochia de doliu, dar era prea îndurerată pentru a mai participa în felu-i obişnuit la discuţii. Şi cei doi erau deprimaţi. Peste toate, Hozumi mai adusese o veste dureroasă, de moarte. În cartierul britanic, jandarmii arestaseră nişte chinezi cu vederi procomuniste, peste douăzeci la număr, atît cît putuseră înşfăca într-un mic restaurant de pe bulevard. Predaţi apoi Siguranţei gomindaniste, aceştia au fost torturaţi cu bestialitate. Printre arestaţi se aflau şi cinci membri ai Ligii scriitorilor de stînga. Cîţiva dintre ei erau buni prieteni cu Hozumi.

Richard îl vedea pentru prima oară pe Ozaki atît de tulburat. Se plimba nervos prin cameră, se oprea o clipă în faţa ferestrei uitîndu-se absent la joncile ce pluteau pe canal şi din nou măsura camera în lung şi-n lat. Agness şi Sorge îl urmăreau cu privirea.

— Nu înţeleg nimic din ce se întîmplă în ţara asta! Absolut nimic, deşi trăiesc aici de cîţiva ani! vorbi Ozaki. Militarii noştri ştiu măcar ce urmăresc. Dar ăştia? Îi nimicesc pe-ai lor, care vor să apere China de japonezi… Văd ca în palmă ce aduce cu sine colonialismul nostru. Da, al nostru, doar sînt şi eu japonez! Uneori, ajung să mă urăsc pe mine însumi… Mi-e clară cîrdăşia între trădătorii chinezi şi ocupanţii japonezi.

— Dar ce vină ai tu? încercă Sorge să-l liniştească.

— Mi-e ruşine de neputinţa mea, asta mi-e vina… Cît de puţin am putut face pentru aceşti oameni, care acum nu mai sînt printre cei vii… Priviţi, am tradus declaraţia Ligii scriitorilor de stînga, în legătură cu împuşcarea celor douăzeci şi patru… Iat-o.

Hozumi scoase din buzunarul de la piept o foaie de hîrtie împăturită în patru, împestriţată cu hieroglife. Începu să citească traducînd direct în germană, pentru că Agness şi Sorge nu înţelegeau japoneza.

„Execuţia a avut loc în zori. Cei sortiţi pieirii au fost forţaţi să-şi sape singuri groapa, apoi li s-a ordonat soldaţilor să-i îngroape de vii. Cinci au fost astfel îngropaţi. Dar o asemenea barbarie li s-a părut pînă şi soldaţilor prea cumplită… Ceilalţi condamnaţi au fost împuşcaţi şi aruncaţi în aceeaşi groapă în care fuseseră

îngropaţi cei vii…

Înainte de execuţie, cînd soldaţii au venit să-i ia, toţi – bărbaţi şi femei – au început să cînte „Internaţionala”. Cîntecul s-a auzit apoi dinspre zidul lîngă care au fost executaţi. Întrerupt doar de focurile de armă, răsuna din nou şi din nou… Spre sfîrşit, mai cîntau doar cinci sau şase oameni… Alte focuri de armă… Acum se auzea doar un singur glas: cînta încet, răguşit, sacadat. Încă o împuşcătură şi vocea amuţi…”

Istovit, Ozaki lăsă hîrtia în jos.

— E îngrozitor! exclamă el. Au fost împuşcaţi de soldaţi gomindanişti, în timp ce alţi soldaţi chinezi, din Armata a 19-a şi detaşamentele de studenţi luptau împotriva trupelor japoneze debarcate în oraş, cînd în Şanhai, bombele japoneze cădeau peste cartierele muncitoreşti… Aş fi gata să trag în trădătorii chinezi, dar n-o pot face pentru că eu însumi sînt japonez… E groaznic!

— Ascultă, Hozumi-san – vocea lui Richard deveni tăioasă, ochii i se îngustară, sprîncenele se avîntară spre tîmple – nu face o criză de isterie! – cu o mişcare a mîinii opri exclamaţia de protest a lui Ozaki. – Acum nu stau să-mi aleg cuvintele. Aminteşte-ţi, tu singur îmi povesteai că, în vremea studenţiei sau poate a aspiranturii, îl traduceai pe Marx, împreună cu un coleg de an… I-am uitat numele…

— Fuiuno, murmură Ozaki. Mai tîrziu a murit în închisoarea Matzuia-ma…

— Da, Fuiuno… Împreună cu el ai citit „Statul şi revoluţia”, „Capitalul”, cărţile lui Lenin despre imperialism… Oare n-ai înţeles din aceste cărţi un lucru esenţial? N-ai înţeles că există o împărţire a lumii în bogaţi şi săraci, indiferent de rasă, de culoarea pielii?…

— Toate acestea le cunosc, le-am înţeles, deşi n-am devenit comunist. Sînt doar un adept al umanismului.

— Dar şi umanismul presupune luptă pentru a se afirma.

— Da, Richard, ai dreptate, însă acum vreau să vorbesc despre altceva… În vremurile de azi pînă şi colonialiştii vor să folosească marxismul..

— Nu înţeleg, declară Sorge.

— Mă refer la social-democraţii japonezi de dreapta… Şi ei susţin politica colonială promovată de clica militaristă, împărţind

statele în bogate şi sărace. După ei, Japonia – o ţară săracă, îngrădită de nejusta evoluţie a istoriei – este nevoită să trăiască pe insule, în timp ce alături există, pe nedrept, bogata Chină. Aşadar, două state: unul – proletar, iar celălalt – burghez. Iată în ce sens reclamă expropierea expropriatorilor… Ascultă ce scriu ei:

Ozaki scoase din servietă un teanc cu tăieturi din ziare, le răsfoi, găsi aliniatul care-i trebuia şi citi:

— „Dacă privim lucrurile din punct de vedere al socialismului, atunci situaţia e următoarea: ţara noastră, avînd o sută de milioane de locuitori, care trăiesc pe un petec de pămînt şi sînt nevoiţi să se înghesuie pînă la limită, poate fi considerată, la scară internaţională, ca un stat proletar. În contrast cu aceasta, China – posedînd un imens teritoriu, cu o densitate mai mică a populaţiei, raportată la aceeaşi scară internaţională, este un stat burghez. În momentul de faţă, cînd e ameninţat să moară de foame, proletariatului i se recunoaşte un drept general valabil: să pretindă tot ceea ce îi e necesar pentru a-şi apăra interesele sale vitale. Fireşte, să pretindă burgheziei, care dispune de mari bogăţii. În acest context, cînd ţara noastră – un stat proletar – încearcă să obţină de la China – stat burghez – dreptul de prelucrare a unor resurse materiale, faptul nu poate fi considerat în nici un caz drept un act de cotropire imperialistă”.

— Dar e o adevărată teorie fascistă! exclamă Sorge. Aminteşti-vă de „Lebensraum“-ul hitlerist – dobîndirea spaţiului vital în dauna popoarelor vecine. Nimic altceva decît naţional-socialism în formă pură, sub lozincile căruia Hitler tinde să ajungă la putere în Germania.

Agness Smedley le povesti apoi ce văzuse la Tziansi, în regiunea unde Armata Roşie Chineză respingea încă un atac al trupelor gomindaniste… Întîlnise acolo oameni care o interesau în mod deosebit, lucrase într-un spital, participase la marşuri lungi, obositoare, împreună cu unităţile militare. Agness povestea colorat, folosind imagini vii, expresive, din diferite fragmente putîndu-se reconstitui întregul, tabloul vieţii ce se desfăşura pe teritoriul eliberat.

În toamna anului 1932, Hozumi Ozaki părăsi Şanhaiul. Redacţia ziarului îl rechema la Tokio. Sorge primi vestea cu inima

grea. Hozumi era atît de necesar aici!

Zîmbind, Ozaki îi spuse:

— Şi cum aş putea să-mi cîştig existenţa, continuînd să lucrez aici, pentru scopurile noastre comune? Cu convingerile mele politice nu-mi pot întreţine familia.

Împreună cu ai săi, Ozaki plecă, aşadar, în Japonia.

Curînd, Moscova transmise o dispoziţie: munca lui Sorge să fie preluată de Kleaze, iar Richard să plece la Centru de îndată ce situaţia i-o va permite.

Era un timp friguros, neplăcut, cînd, în ajunul plecării, Sorge şi Agness Smedley se plimbau într-un parc pustiu. Hoinăreau purtîndu-şi paşii prin iarba uscată, ce-şi mai păstra culoarea verde chiar şi acum, în timpul iernii. Vîntul răscolea frunzişul copacilor. Agness se opri lîngă un arbore uriaş, cu crengile larg răspîndite în jurul trunchiului. Începu să caute prin iarbă şi apoi îi întinse ceva lui Sorge.

— Richard, îţi aminteşti ce mi-ai spus cîndva despre prietenie?

— Bineînţeles!

— Acest salcîm este din familia mimozelor. Priveşte ce roşii sînt boabele ascunse în teacă! În limba chineză, copacului i se spune „Aminteşte-ţi o mie de ani”; seminţele lui sînt dăruite prietenilor spre amintire. Ia-le, poate îţi vor aduce aminte de mine…

Agness l-a condus pe Richard la gară. Cînd trenul s-a pus în mişcare, ea a ridicat o mînă sus de tot şi a rămas nemişcată, pînă cînd ultimul vagon s-a făcut nevăzut…

Sorge fu nevoit să mai întîrzie o vreme prin Pekin; la Şanhaihuan, aproape de Marele Zid Chinezesc, se iscase o nouă ciocnire armată, circulaţia trenurilor spre Mukden şi Ghirin fusese întreruptă. Ziarele scriau că un diversionist chinez necunoscut aruncase pe peron o grenadă, tocmai cînd alături staţiona un tren cu militari japonezi. Nu se înregistraseră victime. Dar, cu toate acestea, Armata din Kwangtung ocupase raionul Şanhaihuan, la sud de Zidul Chinezesc. A mai parvenit şi informaţia că, în momentul incidentului, colonelul Doihara se afla la gara din Şanhaihuan.

Circulaţia pe calea ferată fu întreruptă timp de o săptămînă. Cu primul tren care porni, Sorge plecă spre Moscova. Drumul de

la Pekin la Şanhaihuan dura o zi. Agresiunea japoneză se extinsese dincolo de hotarele Manciuriei. În gară, trenul staţiona puţin. Pasagerilor li s-a interzis părăsirea vagoanelor. Paza peronului era asigurată cu patrule japoneze în stare de alarmă. De la fereastra vagonului, se vedeau munţii, apropiaţi de clădirile gării. Pe crestele stîncoase, se întindea un zid foarte înalt cu ambrazure şi turnuri de pîndă, ridicat în timpuri străvechi pentru scopuri de apărare împotriva năvălirilor străine. Acum zidul nu mai apăra pe nimeni şi nimic. Pînă unde ţinteşte să ajungă agresiunea japoneză?

Richard îşi aminti de ceea ce-i povestise Kawai: picătura de ulei vărsată de către Itagachi Seisiro pe schiţa geografică a Manciuriei. Pata se întindea. Manciu-ko era un stat fără graniţe.

Richard nu ştia de ce e chemat la Moscova. Probabil că i se va încredinţa o nouă muncă. Unde?... Poate în Germania?... Acolo situaţia era încordată. Hitler se zbătea din răsputeri să ajungă la putere. Richard va accepta, firește, de vreme ce e necesar... Va accepta să lucreze oriunde, în numele libertăţii omenirii...

Richard se înapoia la Moscova, după o lipsă de trei ani, cu sentimentul datoriei împlinite, gata să-şi apere în continuare patria, să slujească ţelului căruia îi închinase viaţa.

Moscova îl întîmpină cu un aer geros, cu aburul roşietic al proaspetei dimineţi, cu rotocoalele de fum înălţîndu-se peste coşurile caselor, cu forfota străzilor şi zgomotul de tramvaie. Aceeaşi Moscovă atît de cunoscută şi parcă totuşi alta! Piaţa în care intrase era împînzită de schelăria şantierului unde începuse construcţia metroului. Pe tot parcursul străbătut de maşina în care se afla, Sorge observă dispariţia unor vechi clădiri, apariţia frecventă a schelelor, o haină nouă în care se îmbrăca oraşul.

Omul care-l întîmpinase la gară, îi spusese că e aşteptat în strada Znamenskaia. Sorge trase la un hotel cu o faţadă elegantă, se schimbă în grabă şi porni la destinaţie sărind în primul tramvai... Ajuns în Znamenskaia, se opri în faţa intrării principale a unei vile şi apăsă pe butonul unei sonerii mascate. Drept răspuns se auzi un bîzîit, uşa se deschise automat şi Richard păşi înăuntru. După un minut se afla în anticamera lui Berzin. Nataşa, secretara, dispăru în cabinet şi de acolo se auzi vocea Bătrînului:

— Pofteşte-l, pofteşte-l repede pe acest plimbăreţ!

În uşă apăru chiar Berzin, care-l cuprinse pe Richard într-o îmbrăţişare puternică.

— Hai, dă-i drumul, povesteşte-mi…

În urma lor, secretara închise uşa capitonată…

Discuţia dură multă, multă vreme. Nataşa le aduse de cîteva ori ceai fierbinte, dar ceaiul rămînea mereu pe masă, rece, neatins.

LA ORIZONT – JAPONIA

Cu patruzeci de ani în urmă, staţiunea balneară Karlsbad – azi revenită la străvechea-i denumire Karlovi-Vari – arăta aproape ca şi acum. Întins de-a lungul unei trecători, pe malul unui rîu harnic şi zglobiu, oraşul pare împietrit, încremenit în epoca evului mediu. Totul aminteşte de cîte ceva: iată construcţii semănînd cu o aşezare hanseatică, mai departe – o stradă parcă din vechea Pragă, dincoace – vile franţuzeşti, cu nelipsiţii amoraşi pe faţadele ornamentate cu ghirlande de trandafiri din piatră; biserica ortodoxă, amintind de vremea ţarului Petru cel Mare, pare transplantată din Rusia; faimoasa alee de promenadă cu izvoarele ei de apă tămăduitoare e construită în stil grecesc; chiar şi munţii păduroşi, aplecaţi peste oraş amintesc de un Caucaz în miniatură…

…La sfîrşitul verii anului 1933, o trăsură de modă veche se opri în faţa unei case cu trei etaje, avînd pe faţadă o firmă ce indica precum că aici se află o pensiune. Birjarul, serviabil, coborî de pe capră un geamantan cenuşiu, în aceeaşi nuanţă cu pelerina călătorului. Noul sosit era un bărbat de vîrstă mijlocie, înalt, cu ochi vii, pătrunzători de un albastru-cenuşiu, care-i însufleţeau chipul cu trăsături proeminente; arăta bronzat şi tras la faţă. Costumul de călătorie venea ca turnat pe corpul său bine legat, cu alură de sportiv.

Dîndu-şi spre spate o şuviţă rebelă de păr castaniu-închis şi şchiopătînd uşor, călătorul intră în clădirea pensiunii.

— Am venit pentru scurt timp – îi spuse el proprietăresei. Aş prefera o cameră însorită, dar condiţia esenţială e să am linişte. Nu suport zgomotul.

Oaspetele îi întinse proprietăresei paşaportul.

— Domnul Richard Sorge?

— Da, Richard Sorge. Dar sînt mai cunoscut sub numele de Johnson. Aţi auzit despre un asemenea ziarist?

Nu, proprietăreasa nu auzise nimic despre acest nume.

— Este pseudonimul meu gazetăresc – Alexander Johnson. Dar, mă rog, îmi puteţi spune cum vă vine mai la îndemînă.

Străinul elegant, avînd o comportare atît de firească şi degajată, făcu o bună impresie. Stăpîna casei îl conduse la primul etaj şi deschise larg o uşă.

Richard aruncă o privire fugitivă în cameră şi păru mulţumit. Era după-amiază şi razele soarelui inundau încăperea. De la fereastră se deschidea o panoramă plină de pitoresc. În acea zi, oaspetele nu părăsi camera, unde rugă să i se aducă şi cina. Doar tîrziu, spre seară, cînd pe străzi ieşise lumea la plimbare, coborî şi el puţin să respire aer curat.

Plimbarea de seară îl înviorase. Richard închise uşa cu cheia, îşi scoase haina şi se trînti pe divan, în faţa ferestrei. Răsuflă uşurat – se părea că făcuse tot ce trebuie. Urma ultima întîlnire şi – apoi... pe vapor! De-afară răzbătea răcoarea serii, era plăcut să stai întins şi să savurezi liniştea. La drept vorbind, obosise cumplit în ultimele săptămîni şi greul muncii abia începea.

Venise de la München la Karlsbad, pentru a se întîlni cu reprezentantul Centrului. Avea să-i povestească multe despre activitatea sa din ultimul timp. Şi trebuia să primească instrucţiuni detaliate înaintea plecării în Japonia. Staţiunea nu fusese aleasă întîmplător ca loc de întîlnire, aici existau mai multe garanţii că se pot feri de agenţii Gestapoului.

Richard îndrăgise acest oraş. Mai fusese aici, cînd lucra în Germania. Se reîntorsese bucuros, să-l mai vadă odată şi, în acelaşi timp, să se odihnească o zi-două. Apoi, era preferabil să nu fie în obiectivul atenţiei acolo, în Germania, mai ales că se aştepta să fie invitat la Ribbentrop. Ori tocmai această întîlnire o evitase din răsputeri.

A doua zi, Richard se sculă devreme şi plecă imediat,

spunîndu-i proprietăresei că va dejuna în oraş. Încă nu se făcuseră orele opt, cînd trecu de izvorul termal şi ieşi pe cheiul rîului înţesat cu chioşcuri, unde se vindeau tot felul de mărunţişuri. Apoi, încetini pasul în faţa unui luxos restaurant, cu ferestre-vitrină foarte mari în raport cu uşa de la intrare. Aseară trecuse pe-aici şi probabil de aceea se purta acum sigur de sine, ca unul de-ai casei.

La acea oră matinală, restaurantul era aproape gol. Înăuntru totul dădea impresia de trăinicie şi seriozitate; de la mobilier, pînă la portarul în uniforma cu fireturi aurii sau chelneriţele în halate apretate, încheiate la toţi nasturii. Sorge îşi alese un loc aproape de fereastră şi comandă dejunul. La aceeaşi masă se mai afla un client, adîncit în lectura ziarului. Îl privi distrat pe Sorge, cînd acesta îşi ceru permisiunea să ocupe un loc, dădu din cap afirmativ şi continuă să citească.

Chiar de la intrarea în restaurant, Sorge izbutise să-l cîntărească cu privirea: era un bărbat de statură mijlocie, blond, cu ochii adînciţi în orbite – deci, primele semne de recunoaştere se confirmau.

Vecinul de masă îşi bău cafeaua în tăcere, apoi scoase portofelul, căută ceva în el şi, înciudat, înălţă din umeri.

— Iertaţi-mă, vă rog, n-aţi putea, cumva, să-mi schimbaţi nişte bani? i se adresă el lui Sorge şi puse pe masă o bancnotă de cinci dolari.

— Mă tem că nu. – Sorge scoase din portofel o bancnotă asemănătoare şi o aşează alături. – Şi eu am tot o hîrtie de cinci dolari, îmi lipseşte mărunţişul.

Necunoscutul luă bancnota lui Sorge, se uită la serie şi o puse în portofelul său. La fel procedă şi Sorge cu bancnota necunoscutului. Acum nu mai exista nici o îndoială. Seriile se potriveau: ultimele cifre urmau în ordine – şapte şi opt.

Bărbatul blond se ridică, lăsă lîngă tacîm banii pentru dejun şi se îndreptă spre ieşire fără să mai aştepte chelneriţa. Între timp îi şopti lui Sorge:

— Sînt Ludwig. Azi, la orele cinci, lîngă Casa Poştei. La ieşirea din oraş, în susul rîului. Cînd mă vezi, urmează-mă!

La ora stabilită, amestecîndu-se în mulţime, Sorge se plimba pe malul rîului. În plin sezon, străzile, malurile rîului, taluzate cu

piatră, erau înţesate de oameni îmbrăcaţi elegant.

Arşiţa zilei începuse să scadă pe înserat. Sub copacii seculari se simţea o adiere răcoroasă. Era timpul cel mai plăcut pentru plimbare.

Richard îl zări de departe pe Ludwig. Cînd, la rîndu-i, acesta îl observă pe Sorge, o porni pe dată înapoi, cu aerul omului care-şi face plimbarea zilnică. Mergea fără să privească în jur. Trecu podul, traversă o vîlcea şi începu să urce pe cărare, la deal. Aici se răriseră pietonii şi Ludwig încetini pasul, aşteptîndu-l pe Sorge. Apoi porniră alături.

— Ei, bine-ai venit! exclamă Ludwig vesel şi-i strînse cu putere mîna lui Sorge. Trebuie să-ţi predau o mulţime de salutări. Dar, mai întîi, să vorbim despre treburile noastre. Cînd vrei să pleci?

Ludwig vorbea germana la perfecţie, fără pic de accent, dar Richard ştia că acest om, care mergea cu pas elastic alături de el, este din Moscova.

— Paşaportul e gata, răspunse Sorge. Mi-am reţinut un bilet pentru Vancouver. Prefer să călătoresc prin Canada. Vaporul pleacă sîmbătă din Hamburg.

Vorbea laconic, concis, ştiind prea bine că discuţia poate fi oricînd întreruptă. Un agent de informaţii nu poate fi sigur niciodată că nu este supus filajului, sau altor primejdii.

— Pleci ca ziarist?

— Da. Am şi comunicat la Centru. Probabil că n-au primit încă înştiinţarea. Sînt acreditat în calitate de corespondent al ziarului „Frankfurter Zeitung“ şi voi reprezenta, de asemenea, două sau poate chiar trei ziare mai mici. Mi-am şi tipărit cărţile de vizită.

Zîmbind, Sorge scoase o mostră şi i-o arătă lui Ludwig. Acesta citi:

Doctor RICHARD SORGE
Corespondent în Japonia
Ziarele „Frankfurter Zeitung“ (Frankfurt-pe-Main)
„Börsen Kurier“ (Berlin)
„Amsterdam Handelsblatt“ (Amsterdam)

— „Frankfurter Zeitung“ e cel mai prestigios ziar german, spuse Sorge. E susţinut în mod tacit de către conducerea concernului „I. G. Farbeindustrie”; are o mare răspîndire în rîndurile intelectualităţii germane. Deocamdată, Goebbels îl lasă

în pace... Socotesc că totul a mers bine. Totuşi, m-am sustras vizitei protocolare de rămas bun la Ministerul propagandei. Faptul ar fi necesitat, fără îndoială, o verificare suplimentară a persoanei mele. La fel voi proceda şi cu intrarea în partid: la Tokio voi deveni „Parteigenosse“ fără complicaţii şi – ce-i mai important – cît mai departe de arhivele poliţiei.

Sorge povesti amănunţit despre activitatea sa din ultimele luni. Era limpede că Ludwig e foarte bine informat în legătură cu activitatea lui Richard. Înţelegea dintr-un cuvînt sensul unei întregi fraze, uneori îl întrerupea scurt, sec: „Ştiu, ştiu, am citit în raportul dumitale...“

Data revenirii lui Sorge la Moscova a coincis îndeaproape cu cea a tragicelor evenimente din Germania. În ultima zi a lunii ianuarie 1933, Hitler a preluat puterea, dezlănţuind o cruntă teroare asupra poporului german. A urmat incendierea Reichstagului. În mai, Sorge se afla în acest iad, unde se înstăpînise dezmăţul fascist, unde se desfăşura din plin vînătoarea comuniştilor, a social-democraţilor, a activiştilor sindicali, a tuturor celor bănuiţi de vederi democratice. Toţi erau supuşi la chinuri, trimişi în lagăre de concentrare, la moarte. Nu exista nici o îndoială că, la poliţia din Weimar, se mai păstra încă dosarul ziaristului comunist şi activist de partid Richard Sorge, participant la insurecţia din Kiel, Hamburg, Saxonia. Era firesc ca, după venirea la putere a hitleriştilor, vechile arhive ale poliţiei să cadă în mîna Gestapo-ului. În asemenea condiţii, chiar şi venirea lui Richard Sorge în Germania fascistă sub adevăratu-i nume era un act de eroism.

Comunistul Sorge şi-a asumat întreg riscul.

Se înţelege că un comunist care venea de la Moscova, trebuia să dea dovadă de o îndrăzneală cu totul ieşită din comun, pentru a merge la redactorul-şef al unui influent ziar burghez din Germania şi a-şi oferi serviciile, în calitate de corespondent în străinătate. Dar tocmai pe această îndrăzneală miza Bătrînul, socotind-o esenţială pentru succesul operaţiei. „Bătrînul“ era Ian Karlovici Berzin, alias Pavel Ivanovici, figură legendară, omul care conducea, de mulţi ani, Serviciul sovietic de informaţii.

Acum, Richard îşi reaminti cum Berzin l-a introdus în cabinet,

s-a oprit în mijlocul încăperii, l-a cuprins pe după umeri şi, privindu-l în ochi, i-a spus:

— Bravo, Richard, bravo! Straşnic ai lucrat! Toţi sîntem mulţumiţi de tine! Dar – trebuie să-ţi mărturisesc – China nu-i decît începutul. Hai să stăm de vorbă.

Apoi, fără introduceri de prisos, l-a întrebat direct:

— Ce gîndeşti despre Hitler?

Ian Karlovici s-a aşezat la birou, iar Richard s-a cufundat într-un fotoliu din faţa sa. Berzin era un om înalt, cu umeri largi, avea o faţă mare şi părul tuns scurt. Pe pieptul tunicii – ordinul „Drapelul Roşu”. O centură lată, ofiţerească, îi încingea mijlocul. Punînd pe birou mîinile puternice şi sprijinindu-şi bărbia în ele, Berzin aştepta răspunsul.

Pentru Richard, Hitler constituia subiectul unor grave şi îndelungi meditaţii; venirea acestuia la putere însemna apropierea războiului, în primul rînd împotriva Uniunii Sovietice. Încă la Şanhai, îi combătuse cu furie pe cei care apreciau fascismul drept un fenomen vremelnic, trecător. Sorge cunoştea perfect situaţia politică din Germania. Analizînd-o lucid, trăsese, în consecinţă, şi concluzia: evoluţia evenimentelor politice din Germania putea favoriza polarizarea forţelor reacţionare internaţionale, mai cu seamă în jurul Germaniei, apoi al Japoniei şi al Italiei. Era lesne de prevăzut că fascismul se pregăteşte pentru o bătălie hotărîtoare cu democraţia.

Richard îi răspunse lui Berzin:

— După părerea mea, în lume au loc deplasări de forţe în favoarea fascismului. Cunosc situaţia din Japonia, din Germania şi Italia. E neîndoielnic că fascismul îşi întăreşte poziţiile, fapt care măreşte pericolul unui război împotriva Uniunii Sovietice.

După ce se declară de acord cu părerea lui Sorge, Ian Karlovici adăugă:

— În această situaţie, trebuie să cunoaştem planurile virtualilor noştri adversari, să pătrundem în organizaţiile lor... E cea mai preţioasă contribuţie pe care o putem aduce pentru apărarea Rusiei Sovietice! Cunoscînd gîndurile adversarului, ai o şansă să zădărniceşti planurile sale agresive sau, în orice caz, să le previi. A preîntîmpina primejdia unui război – iată îndatorirea noastră esenţială! Eşti de acord?

— Bineînţeles! exclamă Sorge. Şi te-aş ruga, Ian Karlovici, să-mi încredinţezi această misiune! Există o serie de considerente care pledează în favoarea candidaturii mele.

— De aceea te-am şi rechemat din China! replică Berzin. Acum, să chibzuim...

Asemenea întîlniri s-au repetat deseori în cabinetul lui Ian Karlovici. Ca la jocul de şah, Berzin şi Sorge combinau diferite variante, renunţau la unele, apoi le reluau şi, astfel, treptat, se închega planul ce avea să fie numit operaţia „Ramsai“ – cuvînt în alcătuirea căruia se includeau iniţialele lui Richard Sorge.

Cei doi aveau convingerea că Sorge era o persoană bine cunoscută de către vechea poliţie germană, în arhivele căreia exista, probabil, o fişă detaliată privind întreaga-i activitate. Aşadar, au pus şi ipoteza unui eşec. Pe de altă parte, gîndeau că hitleriştilor numai de arhive nu le ardea atunci, cînd începeau să-şi creeze un nou aparat de contraspionaj, o poliţie secretă de stat. Tocmai această situaţie trebuia folosită. Peste un an-un an şi jumătate avea să fie prea tîrziu. Faza organizării va fi depăşită şi întregul angrenaj, consolidat, va trece la acţiune. Vălmăşagul provocat de sfărîmarea vechiului aparat şi înlocuirea oamenilor constituia momentul cel mai propice pentru a pătrunde în sferele comandamentului duşman. Evenimentele, din ce în ce mai presante, nu îngăduiau nici o amînare! Cu multă vreme înaintea incendierii Reichstagului, naziştii urzeau cotropirea banditească a Uniunii Sovietice. Acapararea puterii de către Hitler complica enorm lucrurile.

În timpul unei discuţii cu Richard, Ian Karlovici luă de pe raftul bibliotecii o carte cu coperţi cafenii şi începu s-o răsfoiască. Era cartea lui Hitler, „Mein Kampf”. Berzin găsi un pasaj şi începu să citească.

„Vom duce o politică de cucerire a unor noi zone în Europa. Şi dacă aşa va fi, dacă e să ne dorim noi teritorii în Europa, le vom obţine în genere, şi mai ales, pe seama Rusiei. Toate condiţiile sînt coapte pentru atingerea acestui scop”.

Ian Karlovici azvîrli cartea pe birou.

— Iată încotro îşi îndreaptă ei lovitura! Istoria nu ne va ierta, dacă nu vom acţiona la vreme! Cred că hotărîrea noastră e bună: prin Germania să pătrunzi în Japonia şi acolo să obţii informaţii

despre planurile agresive ale Germaniei. Numai aşa!

După o pauză, Berzin adăugă:

— În munca noastră, raţionamentul e similar cu cea mai bravă cutezanţă. Riscul lucid trebuie să se îmbine cu maximum de prudenţă. Aceasta e dialectica noastră. Înţelegi?

Da, Richard înţelegea foarte bine gîndurile acestui om pe care îl respecta, îl iubea şi îl considera învăţătorul său. Nutrea o mare admiraţie faţă de Ian Karlovici, reprezentant al mai vechii generaţii care îşi închinase viaţa Rusiei revoluţionare.

Între cei doi nu era decît o diferenţă de cinci ani. Dar Sorge îl venera pe Berzin, văzînd în el un înţelept călit la şcoala vieţii şi a practicii revoluţionare, un bătrîn cu chipul tînăr şi caracterul neostoit. De fapt, acesta era adevărul. Biciuit – la şaisprezece ani – de cravaşele căzăceşti, rănit de trei ori în conflictele cu poliţiştii, condamnat la moarte, apoi la muncă silnică pe viaţă, Peter Kuzis albise complet. Cînd fugise din îndepărtata Iakutie şi ajunsese pe furiş acasă, în puterea unei nopţi, maică-sa nu-l recunoscuse. Zîmbind, Peter i-a spus atunci:

— Foarte bine că nu m-ai recunoscut. Acum mă numesc Berzin, Ian Berzin. Petrik nu mai există! A pierit fără urmă undeva, în taigaua siberiană. Ştii, mamă, mi-am luat pronumele lui tata: niciodată n-am să-l întinez, niciodată!

Ian n-a încălcat nici o clipă acest legămînt. În februarie, în zilele din iulie ale anului 1917, în timpul Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, Ian Berzin s-a aflat mereu la datorie.

Despre toate acestea îi povestea aşa, ca printre altele, lui Sorge.

— …Iată cum am ajuns să albesc. Jandarmii şi poliţia secretă au însemnat o şcoală pentru mine. Şase ani am învăţat carte şi aproape tot atîţia ani am petrecut prin închisori. Bine că am izbutit să scurtez durata acestui studiu: am fugit din închisoare.

Cînd Sorge şi Berzin oboseau tot discutînd variantele posibile ale acţiunii, Ian Karlovici propunea o partidă de şah, pentru „aerisirea creierilor”. Beau ceai tare şi apoi începeau din nou să reflecteze la viitoarea operaţie „Ramsai”. Adesea, Ian Karlovici aducea vorba despre calităţile necesare agentului de informaţii sovietic.

Lui Richard i se întipărise bine în minte o frază rostită în

timpul unei partide de şah:

— E nevoie să fii permanent în gardă! În adversar să nu vezi un om incapabil, mărginit; dimpotrivă, să-l consideri un duşman cu multă experienţă, deştept. El trebuie învins prin bărbăţie, cutezanţă, ingeniozitate şi inteligenţă sclipitoare. Misiunea ce ne-o încredinţează Serviciul de informaţii sovietic cere o inimă fierbinte de patriot neclintit, o judecată logică şi nervi de fier. Să facem tot ce ne stă în putere pentru a împiedica declanşarea unui război şi, mai cu seamă, a unui război între Japonia şi Uniunea Sovietică! Iată principala sarcină a grupului tău. Mă înţelegi? Trebuie...

După ce operaţia „Ramsai“ prinsese contururi clare, au început să pună la cale latura tactică şi cea organizatorică a acţiunii. Era necesar ca Sorge să se introducă în anumite cercuri din Tokio, dar prin intermediul Germaniei, să cîştige încrederea sub paravanul unei frazeologii naziste. Ca atare, avea să-şi folosească vechile relaţii în lumea de afaceri, legăturile stabilite în China. În realizarea practică a acestui obiectiv, Berzin se bizuia pe experienţa, dibăcia, dexteritatea şi intuiţia lui Richard. Cea mai bună soluţie era ca Sorge să plece în Japonia, în calitate de corespondent al unui influent ziar german. Ian Karlovici fu de acord cu propunerea lui Richard de a-şi folosi legăturile ce le avea la redacţia ziarului „Frankfurter Zeitung”. În orice caz, ceru să fie ţinut la curent în permanenţă prin legătura obişnuită şi, la nevoie, printr-un trimis special. La despărţire scoase din seif două bancnote de cinci dolari. Una i-o întinse lui Richard:

— Pe cealaltă o vei primi, cînd se va prezenta omul nostru, spuse Berzin. Poţi avea deplină încredere în el: ca şi în mine.

Trecuseră, aşadar, trei luni de cînd Richard părăsise Moscova şi iată că omul lui Berzin apăruse.

Richard îi povesti tot ce izbutise să facă în acest timp. Se îndepărtaseră mult de oraş, cărarea devenea tot mai neumblată. Oprindu-se într-un loc pustiu, se aşezară pe o bancă din joarde prinse doar în cuie lîngă o rîpă ce ducea spre rîu. Sorge continua să povestească:

— Comunică-i Bătrînului că am reuşit să obţin o scrisoare de recomandare către ambasadorul german din Tokio, Herbert von Dirksen. Mi-a dat-o directorul Concernului „I. G. Farbenindustrie“

din Ludwigshafen, o rudă îndepărtată a lui von Dirksen şi, în acelaşi timp, protectorul său. Fiind în China, am adus unele servicii acestui concern, în timp ce studiam problemele bancare la Şanhai. Directorul a telefonat şi la redacţie. Drept urmare, mi s-au deschis multe uşi…

Redactor-şef la „Frankfurter Zeitung“ era un om care continua să se situeze pe poziţii mai liberale şi pe care naziştii nu se hotărîseră să-l înlocuiască. Acesta îl întîmpinase pe Sorge cu curtoazie, îi ceruse impresii despre China, ascultase cu bunăvoinţă dorinţa doctorului de a se ocupa de gazetărie şi, fără să stea prea mult pe gînduri, îi propusese să devină colaborator al ziarului.

— Am mai auzit de dumneavoastră, domnule doctor! Redacţia noastră ar fi bucuroasă să vă aibă printre colaboratorii ei. Mi-aţi fost recomandat de persoane foarte onorabile… Imaginaţi-vă, aţi picat în redacţie la ţanc! Corespondentul nostru la Tokio vrea să se întoarcă în Europa. Locul lui rămîne vacant…

Richard Sorge mai avusese de întîmpinat o serioasă primejdie: aprobarea Amtsleiterului, împuternicitul special al partidului nazist în redacţie. Astfel de reprezentanţi apăruseră în toate instituţiile germane, după venirea lui Hitler la putere.

Sorge s-a prezentat la Amtsleiter după-amiază. În dreptul biroului şedea un tînăr cu evidente semne de obezitate, adus de spate, cu fălcile proeminente. Cicatricile ce-i brăzdau faţa – urme a numeroase dueluri studenţeşti – dădeau chipului o expresie de sălbăticie. În birou era zăpuşeală şi Amtsleiterul îşi descheiase vestonul uniformei de SS-ist.

Încă din prag, Sorge strigă „Heil Hitler!” şi ridică mîna, salutînd după obiceiul fascist. Apoi, trecu direct la subiect.

— Mă numesc Sorge, spuse el, trîntindu-se în fotoliu. Richard Sorge. Din cauza împuţitului de regim al Republicii de la Weimar, am fost nevoit să trăiesc opt ani în afara graniţelor Vaterlandului. Acum m-am înapoiat, vreau să slujesc Führerului şi Reichului renăscut. Mi se propune să plec în Japonia, în calitate de corespondent de presă. Am nevoie de un sfat: ce să fac?

Sorge îşi însuşise bine terminologia vulgar-simplistă a hitleriştilor, sloganurile lor, ideile primitiv-demagogice, astfel că, în timpul conversaţiei, jucă, cu destulă uşurinţă, rolul unui nazist

convins, dornic să-şi servească Führerul. După o oră vorbea cu Amtsleiterul „per tu”, iar seara şedeau împreună, în localul „Kaiserhof“ – locul de adunare preferat al naziştilor din Frankfurt – beau rachiu şi bere, loveau paharele de masă, cîntau, îi înjurau pe evrei şi pe comunişti.

Amtsleiterul era încă destul de treaz, dar mişcările îi deveneau tot mai nesigure. Încerca să-l lămurească pe Sorge:

— Führerului îi poţi sluji oriunde. Nu-ţi face griji, frăţioare! Şi în Japonia ne sînt necesari oameni de nădejde... Hai, mai bine să bem!... Zum wohl!

După trei săptămîni, documentele erau întocmite. Rămăsese doar ca, înainte de plecare, Amtsleiterul să-i organizeze lui Sorge o întîlnire cu Goebbels – aceasta era uzanţa pentru toţi corespondenţii acreditaţi să lucreze în străinătate. Richard îi mulţumi în fel şi chip noului său prieten. Dar, în sinea lui, hotărî să se eschiveze de la această întîlnire.

— Asta-i tot, îşi încheie Sorge raportul. Ludwig, transmite tovarăşilor şi, în primul rînd Bătrînului, salutul meu fierbinte! Spune-le că îmi voi face datoria pînă la capăt... Să-mi trimită cît mai repede oameni şi de urgenţă – un radiotelegrafist.

— Voi transmite, fii sigur. De la Centru m-au rugat să-ţi comunic că, deocamdată, legătura o vei ţine prin Şanhai. Oamenii vor veni, dar după dumneata. Dealtfel, cîţiva se şi află acolo. Semnalul va fi dat imediat după sosirea dumitale la Tokio. Pavel Ivanovici îţi reaminteşte, încă odată, că Centrul doreşte, mai întîi de toate, să fie informat în legătură cu politica Japoniei faţă de Uniunea Sovietică. După ocuparea Manciuriei, aceasta este principala misiune... În al doilea rînd...

Şi Ludwig enunţă problemele în legătură cu care Centrul aştepta să obţină informaţii.

După ocuparea Manciuriei, apropierea armatelor japoneze de graniţele Uniunii Sovietice şi ale Republicii Mongole modifica esenţial situaţia politico-militară. Crescuse pericolul unui război în Extremul Orient. Căpăta o importanţă vitală cunoaşterea atitudinii Armatei din Kwangtung, a forţelor de care dispune şi, în general, a forţelor terestre, maritime şi aeriene japoneze, ce puteau fi îndreptate împotriva Uniunii Sovietice. Trebuia cunoscut întreg potenţialul militar al Japoniei, unde generalii belicoşi se căţărau la

putere cu o neclintită hotărîre. Problemele tehnico-militare şi economice interesau Centrul, dar îl interesau, în aceeaşi măsură, şi problemele politice. Situaţia internaţională avea să fie considerabil influenţată în funcţie de trăinicia legăturilor ce urmau să se stabilească între Japonia şi Germania fascistă, după venirea la putere a lui Hitler. Desfăşurarea relaţiilor între aceste ţări putea deveni un sensibil barometru al intenţiilor agresive nutrite de doi dintre cei mai probabili adversari ai Uniunii Sovietice.

Ludwig expunea, pe scurt, problemele care interesau Centrul.

În lume se conturau clar două focare de război – în Occident şi în Orient. Lui Richard Sorge şi oamenilor săi le revenea misiunea de a porni pieptiş lupta împotriva războiului ce ameninţa omenirea, de a asigura securitatea statului sovietic.

— Vrei să repet sarcinile? întrebă Ludwig.

— Nu, nu-i nevoie, răspunse Sorge. Mă pot bizui pe memoria mea. Şi-apoi, toate acestea le-am mai discutat la Moscova.

În oraş s-au întors pe drumuri diferite, după ce stabiliseră să se întîlnească a doua zi. Ludwig urma să-i predea lui Richard o serie de obiecte ce aveau să facă parte din ansamblul necesar modalităţilor tehnice de stabilire a legăturilor.

Noaptea vremea se stricase şi dimineaţa se înfăţişa mohorîtă. Cernea o ploaie măruntă, caldă, de vară. S-au întîlnit ca din întîmplare pe o alee din parc, lîngă monumentul lui Carol al IV-lea. Sorge i-a cerut lui Ludwig un foc, şi-a aprins ţigara şi a trecut mai departe, ţinînd strîns în mînă micul pachet ce-i fusese strecurat. Omul de legătură din Moscova şi agentul care avea să ia drumul Japoniei n-au mai schimbat nici un cuvînt. În camera unde locuia, Richard desfăcu pachetul primit şi găsi nişte broşe, bibelouri, bijuterii, brăţări, cumpărate parcă la un chioşc cu suveniruri sau într-un magazin de bijuterii. În pachet mai erau şi un bilet de intrare la Opera din Paris, fără contramarcă, jumătatea unei fotografii de amator, bancnota unei mărci germane cu seria ruptă şi alte cîteva fleacuri...

După două zile, Richard pleca la München, pentru a se vedea cu fratele său mai mare. Trenul pornea seara tîrziu şi Richard, avînd timp, începu să hoinărească prin Karlsbad. Îl atrăgea o stradă al cărei nume îl aflase de la mama sa, în timpul ultimei călătorii la Hamburg. Bătrîna sa mamă, Nina Semionovna, o

ucraineancă, devenise păstrătoarea unor preţioase relicve şi datini ce aparţineau familiei Sorge, a unor legende legate de acest arbore genealogic. Pe vremea cînd relaţiile dintre părinţii lui Richard nu fuseseră încă întunecate de divergenţe familiale şi chiar politice, Nina Semionovna Sorge, născută Kobeleva, se împrietenise, prin corespondenţă, cu un frate al bunicului lui Richard – Friedrich Sorge, tovarăş de idei şi luptă cu Marx. Nina Semionovna nu se întîlnise niciodată cu bătrînul Friedrich Sorge – nevoit să emigreze în America – dar în scrisori, acesta îi povestea pe larg despre evenimentele interesante din viaţa sa, despre întîlnirile şi convorbirile sale. Pe măsură ce creştea afinitatea sufletească dintre cei doi, Friedrich Sorge acorda tot mai mult spaţiu întîmplărilor trăite de el cu ani şi ani în urmă. Reproducea pasaje întregi din corespondenţa purtată cu Marx şi Engels, cu care fusese prieten, le purta un profund respect şi le împărtăşea ideile. De Engels îl apropia şi alt fapt – amîndoi fuseseră participanţi ai insurecţiei din Baden.

Cînd a venit pentru prima oară în Uniunea Sovietică, Richard a adus cu sine şi a predat Institutului „Marx-Engels-Lenin“ o parte din corespondenţa purtată de Friedrich Sorge cu Karl Marx.

Bătrînul Sorge murise în America cu un sfert de veac în urmă, nici tatăl lui Richard nu mai era de mult printre cei vii, dar Nina Semionovna păstra cu sfinţenie caseta încrustată în care se aflau scrisorile atît de scumpe ei. Printre acestea era şi una pe care Marx o trimisese din Karlsbad bătrînului Sorge. Pe plicul îngălbenit de vreme, se putea citi adresa expeditorului. Acum, Sorge vroia să găsească acea casă în care locuise marele prieten al unchiului său.

Richard trecu de latura cealaltă a rîului şi porni spre partea de sus a oraşului. Era tulburat, la fel ca prima oară cînd păşise în mausoleul lui Lenin. Mai trăise o emoţie asemănătoare demult: deschizînd un volum al lui Lenin, dăduse peste numele de Sorge…

Străbătea oraşul sub impresia gîndurilor care-i aduceau în minte îndepărtatul trecut. Richard nu-l cunoscuse pe fratele bunicului, dar încerca un simţămînt de evlavie faţă de acel om care – deşi dispărut de mult dintre cei vii – îi încredinţase parcă o înălţătoare solie de luptă comunistă. Purtătoare, peste ani, a acestei solii era Nina Semionovna, faţă de care Richard nutrea o

profundă şi duioasă recunoştinţă. În familie, ea reprezenta legătura vie între generaţia lui Friedrich şi cea a lui Richard Sorge.

Deveniţi cetăţeni americani, Friedrich Sorge şi tovarăşii săi n-au rupt niciodată legăturile cu Germania. Una dintre aceste legături era corespondenţa purtată de Sorge cu Marx şi Engels. Ea a durat zeci de ani şi Friedrich Sorge, care păstrase toată viaţa scrisorile ce-i erau atît de scumpe, le publicase cu puţin timp înaintea morţii.

Richard le citise şi în ediţia germană şi în cea rusă, cu introducerea semnată de Lenin; dar, din povestirile mamei, ştiuse despre existenţa lor încă înainte să le citească. De mult, ea îi arătase o scrisoare a unchiului, în care acesta vorbea despre ultimii ani ai corespondenţei cu Marx. Sorge îşi aminti şi de altă scrisoare... În familia lui Friedrich Sorge nu prea domnea pacea. Unchiul era foarte neliniştit din pricina drumului pe care păşise fiul său: Adolf devenise un businessman american tipic, cu totul străin de ideile tatălui şi fraţilor săi, ideile oamenilor care participaseră la activitatea revoluţionară, la războiul dintre Nord şi Sud... În familie se declanşase astfel un puternic conflict. Aproape de sfîrşitul veacului trecut, Friedrich Sorge îi scrisese lui Engels despre amărăciunile sale, povestindu-i că Adolf lucrează ca inginer şi intenţionează să plece în Europa. Amintindu-şi de acest episod, Richard zîmbi fără voie. Cum se schimbă rolurile! Unchiul suferise nespus, fiindcă fiul său fusese corupt de sistemul de viaţă american, care-l transformase într-un afacerist, atît de străin de ideile revoluţionare. În schimb, tatăl lui Richard suferise, fiindcă nu izbutise să facă din el un prosper om de afaceri comerciale! Da, asemeni unchiului său, Richard devenise un revoluţionar, avînd-o alături pe mama sa.

Cufundat în aceste gînduri, mergea încet prin oraş. Găsi, în sfîrşit, strada căutată, descoperi şi casa în care locuise Marx – o clădire înaltă, cu coloane, mansardă şi tăietura ferestrelor ascuţită în partea de sus. În clădire, se afla o pensiune, ca pe vremuri. Richard trecu pe lîngă intrare, în sus, pe stradă, apoi se întoarse. Deodată, se întrebă: „De ce-o fac? Era necesară, oare, această întoarcere în trecut? Sînt un romantic?” Răspunsul veni de la sine: „Da, sînt un romantic...! Respect trecutul în numele prezentului! Păstrez şi venerez tradiţiile revoluţionare!”

Richard era mîndru de bunicul şi unchiul său, de prietenia lor cu acei oameni ale căror idei şi-au pus atît de hotărît pecetea pe propria lui concepţie despre lume şi viaţă. În lupta tatălui cu bunicul pentru formarea lui Richard, putea ieşi învingător cel care-l dorea comerciant, om de afaceri, reprezentant al unor mari firme... Dar acestei năzuinţi i s-au pus în cale multe piedici şi, în primul rînd, viaţa, războiul, revoluţia, surpriza şi bucuria de-a fi aflat despre cei din familia sa, care promovaseră, cîndva, ideile revoluţionare. Richard îşi aminti cu dragoste de mama lui – negreşit îi va face o vizită la Hamburg. Altfel, cine ştie cînd se vor mai vedea... Îşi privi ceasul: mai avea timp destul, dar porni, totuşi, spre gară.

Peste o lună, la 6 septembrie 1933, Richard Sorge sosea în Iokohama. Şchiopătînd uşor, coborî de pe puntea vasului în portul zgomotos.

Iată, deci, şi Japonia...

„RAMSAI“ – ÎN PRIMA LINIE

În primele luni după sosirea la Tokio, Richard Sorge a locuit la „Sann-hotel“; fîreşte, nu se putea compara cu „Imperial“-ul, dar avea, totuşi, o bună reputaţie. Clădirea albă, cu camerele mici, în stil japonez, era situată pe o stradă lăturalnică faţă de zgomotoasa Hinza [1], dar nici prea departe de ea, astfel încît locatarii să nu se simtă rupţi de centrul oraşului.

La „Sann-hotel“ poposeau, de obicei, călători sosiţi în Japonia pentru un timp scurt – turişti, militari, afacerişti, oameni de cele mai diverse profesii – în genere din categoria celor cu venituri mijlocii. Era tocmai hotelul potrivit pentru un ziarist venit întîia oară în această ţară şi care încă n-a devenit cunoscut.

La primul etaj se afla camera de recepţie, avînd nelipsitu-i mobilier: dulapul cu poliţe pentru cheile cu jetoane numerotate, o masă înaltă, lustruită, ca o tejghea de bar, pe care se aflau

[1] Stradă în Tokio, centrul comercial al oraşului.

voluminoase registre pentru înscrierea pasagerilor şi o serie de telefoane. În hol se foiau băieţii de serviciu, în uniformă şi caschete, purtînd emblema hotelului: frecvenţii boys, gata, oricînd, să ghicească şi să îndeplinească orice dorinţă a clienţilor. Mai era aici şi obişnuitul „om al casei”, un individ cu o înfăţişare comună şi vîrstă greu de definit; dimineaţa, cînd Sorge se apropia să predea cheia, acest om fie că discuta prieteneşte cu portarul, fie că răsfoia, concentrat, registrul cu numele pasagerilor. Îl saluta politicos pe Richard, apoi, fără a se feri cîtuşi de puţin, pornea pe urmele lui, oriunde s-ar fi îndreptat. Îl aştepta ore întregi la poarta ambasadei germane, la uşa restaurantului ori a vreunui local de noapte, în orice loc s-ar fi oprit; apoi îl însoţea pînă la hotel şi dispărea în toiul nopţii, pentru ca, dis-de-dimineaţă, să fie iarăşi prezent la post.

Acesta era un „inu”, ceea ce în traducere exactă însemna cîine; de fapt, un agent de poliţie, „ataşat“ pe lîngă străini sau pus chiar pe urmele unor japonezi suspecţi. Tăcut şi politicos, se ţinea ca o umbră după cel dat în grija sa, fără să se amestece în treburile celui urmărit, fără să pună întrebări. Avea doar datoria să memoreze ce face şi unde merge „protejatul“ său. Era de neînţeles cum izbutea acest om, la un moment dat imobilizat în mulţimea înghesuită pe o stradă, să reapară, peste o jumătate de oră, aflîndu-se din nou pe urmele lui Richard, care tocmai cobora dintr-un taxi, în celălalt capăt al oraşului – uriaş furnicar cu milioane de locuitori.

Uneori, acest om umil era înlocuit de un tînăr mai înfipt, degajat în mişcări, sau de o femeie ce-şi purta copilul în spate. Mai apăreau şi alţi oameni, care se tot învîrteau în jurul lui Richard cu un prefăcut aer de indiferenţă. În camera sa, Sorge observă urmele unor percheziţii neîndemînatice: cineva îi scotocea prin geamantan, neglijînd să aşeze lucrurile exact la locul lor. Sub discul telefonului, Richard descoperi un microfon minuscul, pentru interceptarea convorbirilor…

Acesta era sistemul de urmărire generală, de ţinere sub observaţie a tuturor celor suspecţi. În categoria suspecţilor intra oricine sosea în Japonia.

Într-o seară friguroasă de iarnă, cu vînt şi lapoviţă, Richard simţi o sinceră compătimire faţă de tăcutul său urmăritor.

Împreună cu o veselă societate de ziarişti, pornise spre „Rheingold”, o cîrciumă germană, aflată în Hinza. Între timp, Sorge făcuse cunoştinţă cu mulţi ziarişti, cu lucrători ai ambasadei, cu membri ai coloniei germane care, în acea vreme, număra peste două mii de persoane. Ziaristul proaspăt sosit era iniţiat cu bunăvoinţă, introdus în obiceiurile de viaţă din Tokio, purtat, seara, prin ceainăriile şi cîrciumile japoneze. Totuşi, de cele mai multe ori, se dădea întîietate localurilor nemţeşti, unde puteai să mănînci crenvurşti cu varză, să te delectezi cu bere bavareză, să ciocneşti ulcelele de lut strigînd „Hoch!” şi erai liber să discuţi în voie despre orice-ţi trece prin minte.

Se întunecase bine cînd vesela societate cotea într-o stradă îngustă, străjuită de felinare colorate şi împestriţată cu reclame luminoase, pe care apăreau hieroglife scînteietoare. Prin pînza deasă a fulgilor de zăpadă, părea că zidurile clădirilor sînt fosforescente. Sorge rămase în urma grupului şi porni alături de urmăritorul său.

— Cum te cheamă? îl întrebă.

— Hirano.

— Ascultă, Hirano, ştiu că ţi-e frig – Sorge îi privi pantofii scîlciaţi, paltonul subţire şi capul descoperit. – Iată ce m-am gîndit: de la papa Kettel nu plec înainte de ora 10. Fii fără grijă, ţi-o promit! Mergi şi te încălzeşte undeva, bea un sake [1] sau vezi-ţi de treburile dumitale... Ţine! – Şi Sorge îi îndesă în mînă cîteva monede.

Hirano mai stătu un timp nehotărît în faţa uşii, apoi trecu strada şi, cu sufletul îndoit, dispăru, totuşi, într-o cîrciumă. Informatorul poliţienesc n-avea convingerea fermă că acest european cu sprîncenele arcuite spre tîmple nu-l va duce de nas. Dar îi era lehamite să mai stea afară, în burniţa aceea rece, care-l pătrundea pînă la oase.

Papa Kettel, proprietarul cîrciumii, făcea parte dintre prizonierii germani din primul război mondial, pripăşiţi în Japonia. La început, se zbătuse să ajungă acasă, apoi se căsătorise cu proprietăreasa casei în care locuia şi deschisese un bar; după ce veniseră pe lume copiii, îi trecuse cheful să se întoarcă în Germania. Dar papa Kettel se considera patriot – în localul său

[1] Băutură alcoolică, pregătită din orez.

totul purta amprenta germană, de la firma „Rheingold“ şi butoiul cu vin plasat la intrare, pînă la fustele şi şorţurile nemţeşti în care îşi îmbrăcase chelneriţele japoneze. În marea lor majoritate, clienţii erau germani. Sorge nu venea aici prima oară.

Timpul se scurgea repede, plăcut. Richard povestea întîmplări amuzante, depăna amintiri despre China, unde trăise cu un an în urmă. Careva pomeni că, recent, a sosit din China şi locotenent-colonelul Ott. Nu-l cunoaşte, oare, Richard? Locotenent-colonelul Ott? Nu, n-a auzit de el, Cean Kai-şi avea mulţi consilieri militari... Sorge răspunsese fără a manifesta un interes deosebit, dar în sinea lui gîndi: „Nu cumva e vorba de acel Ott despre care auzise la Mukden? Spion şi protejatul generalului Shect? Ar fi interesant!”

Cînd se pregăteau de plecare, Sorge se uită la ceas şi, ridicînd mîna, spuse:

— Domnilor, vă rog, să mai rămîneţi! Singur mi-ar fi urît. Nu pot pleca de la bunul nostru Kettel înainte de ora 10. I-am promis-o urmăritorului meu. Vreau să fiu parolist. Se ţine după mine, de parcă aş fi regele spionilor! Papa Kettel, încă un rînd! Eu plătesc!

După „Rheingold”, s-au oprit la „Fledermaus”, tot un restaurant german, dar mai modest. Aici, la mesele de lemn curăţat pînă la albeaţă, obişnuiţii localului, moleşiţi de băutură, abia zărindu-se prin fumul gros de tutun, se întreţineau cu chelneriţele.

Hirano îl întîmpină pe Sorge în uşa localului „Rheingold“ răsuflă uşurat şi nu se mai dezlipi de el. În ciuda urmăririi, chiar în acea zi, Sorge izbutise să expedieze la Centru una din primele sale informaţii. El comunica: „Nu-mi mai este teamă de supravegherea şi urmărirea mea sub cele mai diverse forme. Consider că îi cunosc pe toţi copoii care se ţin pe urma mea. Cunosc şi metodele folosite de fiecare în parte. Cred că acum îi pot trage pe sfoară, fără excepţie”. În aceeaşi informare, mai comunica despre primele sale acţiuni, despre întîlnirile de lucru şi repartizarea oamenilor, îşi manifesta neliniştea pentru faptul că nu putea stabili o legătură trainică cu „Wiessbaden“-ul, adică Vladivostok-ul, cum era codificat, în corespondenţa secretă, acest oraş sovietic.

În condiţiile urmăririi permanente la care era supus, Richard nu se grăbea să desfăşoare o activitate susţinută, înainte de a

observa totul deosebit de atent, de a se orienta asupra situaţiei. „Grăbeşte-te încet”… îşi amintea el de sfatul lui Berzin. Şi, totuşi, nu-şi pierdea timpul. Oricît ar părea de ciudat, dar tocmai acest filaj total, atît de larg practicat în Japonia, favoriza, într-o măsură oarecare, acţiunea conspirativă a lui Sorge. El făcuse o deducţie importantă: Kempeitaiul – contraspionajul japonez – urmăreşte pe toată lumea, îşi împrăştie şi îşi fărîmiţează forţele, îşi trimite agenţii, nu pentru că ar bănui pe cineva, ci pentru că asta-i regula generală. Aşadar, acestui filaj total, acestui tip de urmărire trebuie să-i contrapui o activitate extrem de specifică şi prudentă, precisă, pentru a nu cădea, din întîmplare, în plasa întinsă, în unele cazuri, pentru careva anume.

În primele luni, Richard îşi creă reputaţia scriind mult pentru „Frankfurter Zeitung”, publicînd în populare reviste ilustrate. De asemeni, îşi făcu legături în rîndul diplomaţilor, în cercurile de afaceri, în cele politice, printre actori, funcţionari militari… De un singur om nu se putea apropia, cu toate că ştia foarte bine de existenţa lui, ba se şi întîlniseră, întîmplător, la Casa presei, aflată în partea de vest a Hinzei, unde îşi aveau birourile mulţi corespondenţi de presă. Acesta era ziaristul francez Branko Vukelić, sosit la Tokio cu o jumătate de an înaintea lui Sorge. Vukelić ştia că trebuie să lucreze în grupul „Ramsai”, dar nu aflase încă cine-i conducătorul. Amîndoi aşteptau cu răbdare clipa în care condiţiile vor deveni favorabile întîlnirii. Semnalul trebuia să-l dea Sorge. Dar el nu se grăbea, observa, se orienta dacă nu e cumva urmărit mai serios. Socotea întîlnirea cu viitorul său ajutor, Vukelić, de prea mare importanţă, pentru a risca fie şi cea mai mică primejdie.

Inteligent, avînd o strălucită cultură, Branko Vukelić, – de naţionalitate sîrbă – reprezenta la Tokio, agenţia telegrafică franceză „Havas”, colabora permanent la revista franceză „La vie“ şi la ziarul belgrădean „Politika”. Avea o înfăţişare tînără, un cap bine clădit pe umeri, trăsături fine şi o splendidă ţinută. Era socotit ca unul dintre cei mai capabili corespondenţi din Tokio. Nu împlinise nici treizeci de ani cînd sosise aici, din însărcinarea Centrului, pentru a pregăti baza materială a organizaţiei ilegale. Fiu al unui ofiţer în rezervă, Branko fusese student la Universitatea din Zagreb, în timp ce în ţară izbucnise mişcarea de

eliberare pentru independenţa Croaţiei. Pe atunci, Vukelić, în vîrstă de douăzeci şi doi de ani, făcea parte dintr-o grupare marxistă, ce exista în cadrul Universităţii din Zagreb. Se dăruise cu totul activităţii revoluţionare: participa la demonstraţii, scria manifeste, difuza ziare ilegale, lua cuvîntul la mitinguri. Bineînţeles, fusese unul dintre primii care ajunsese la închisoare, atunci cînd începuseră arestările. Neexistînd dovezi palpabile suficiente care să-i probeze vinovăţia, Branko a fost eliberat, dar era riscant să rămînă în Croaţia şi astfel, cu prima ocazie, plecă la Paris. Au urmat anii grei de emigraţie, cu pribegii şi veşnicele căutări ale unui mijloc de existenţă. Dar, în ciuda tuturor necazurilor şi peripeţiilor, Branko n-a părăsit Sorbona, unde studia dreptul. Renunţase în mod deliberat la pasiunea sa pentru arhitectură, dedicîndu-se ştiinţelor juridice. Încă nu se lecuise de naivele-i convingeri tinereşti, socotind că respectarea fie şi a legislaţiei burgheze va ajuta omenirea să-şi păstreze demnitatea şi libertatea elementară, să garanteze dreptul indivizilor de a trăi după propriile lor convingeri. Năvalnic, expansiv, cedînd cu uşurinţă primului impuls sufletesc, începuse să înţeleagă, cu timpul şi tot mai clar, că, în lumea complicată din juru-i, clădită pe exploatare şi dominată de nedreptăţi, nu se pot realiza visele sale din tinereţe. Se gîndea tot mai des la ţara în care existau alte rînduieli, unde oamenii trăind după alte legi construiau o societate nouă. Tînărul Branko Vukelić era din ce în ce mai atras de Uniunea Sovietică.

Şi-a încercat puterile în gazetărie, în literatură, domenii în care a înregistrat succese datorită şi cunoaşterii limbilor străine. Călătorea des în străinătate. Dintr-o asemenea călătorie, în Danemarca, Branko s-a întors la Paris cu o daneză de care se îndrăgostise. Pe Edith a cunoscut-o la Copenhaga, într-un cerc sportiv, afiliat Partidului social-democrat. Edith lucra ca profesoară într-un colegiu, ca titulară a disciplinei de sport şi era o excepţîonală jucătoare de tenis. Branko fu cucerit de mlădioasa, graţioasa şi drăgălaşa Edith, semănînd cu mica rusalcă din bronz a lui Andersen, a cărei sculptură era aşezată în port. După o săptămînă, erau căsătoriţi şi entuziastul Branko se simţea cel mai fericit om din lume.

Acum locuia la Tokio, împreună cu soţia şi băieţelul lor de

cinci ani. Aveau o vilă în apropierea Universităţii Waseda, într-unul din cartierele aristocrate ale oraşului. Locuinţa, mobilată cu gust, era o încîntare pentru toţi cei care-i vizitau, inclusiv în cadrul amicalelor întîlniri între gazetari.

Branko Vukelić aştepta cu răbdare apariţia, printre oaspeţii săi, a omului cu numele conspirativ „Ramsai", despre care bănuia că trebuie să fie de mult la Tokio. Între timp, el reuşise, totuşi, să creeze nucleul viitoarei organizaţii clandestine – veniseră radiotelegrafistul Bernhard şi Erna, din Los Angeles, sosise pictorul Miaghi – stabilise legături cu diferiţi corespondenţi străini, dar conducătorul încă nu se arătase. „Ramsai" nu dădea nici un semn de viaţă. Vukelić continua să aştepte cu aceeaşi răbdare. Birourile corespondenţilor de presă din Tokio se aflau într-o clădire cenuşie, cu mai multe etaje, numită Press-Camp. Biroul lui Sorge se afla la etajul III, iar cele ale agenţiei Havas – cu un etaj mai sus. Într-o zi, Sorge se întîlni cu Vukelić pe scară, lîngă lift, şi se aplecă în jos, ca şi cum ar fi ridicat ceva.

— Scuzaţi, aţi pierdut ceva! spuse el şi-i întinse o hîrtie.

Vukelić fu surprins să audă parola rostită de un om cu care se întîlnise pînă atunci de cîteva ori şi pe care-l considera un notoriu gazetar fascist. Dar nici un muşchi al feţii nu-i tresări.

— Vă mulţumesc, răspunse el, e un bilet vechi la un spectacol al Operei din Paris. Acum nu mai e decît o amintire...

Liftul se opri în dreptul lor şi cei doi intrară împreună în cabină.

— Trebuie să ne întîlnim! şopti Sorge.

— De mult aştept clipa aceasta! spuse zîmbind Vukelić. Sîmbătă îţi convine? Am invitat nişte ziarişti, ar fi prilejul cel mai potrivit.

— De acord!

Sorge ieşi din lift, salutîndu-l prieteneşte.

Sîmbătă, în locuinţa lui Vukelić se adunară vreo douăzeci de persoane, aproape numai bărbaţi. Branko telefonă, cerînd să vină gheişele. Acestea sosiră pe dată, parcă pregătite să răspundă prompt la primul apel, precum salvarea sau pompierii... Apariţia lor fu întîmpinată cu exclamaţii vesele. După ce-şi lăsară încălţămintea la uşă – dealtfel ca şi ceilalţi oaspeţi, conform obiceiului japonez – gheişele se transformară spontan în

amfitrioane: serveau băutură, ofereau foc celor care fumau aşezaţi pe perne, în jurul unor mese scunde, întreţineau discuţiile, cîntau din gură şi la samisen [1]. Branko organizase petrecerea în spiritul tradiţiei japoneze.

După cină, oaspeţii trecură într-un salon mobilat în stil european, unde se aşezară în fotolii comode, bînd cafea, fumînd şi gustînd din băuturile tari pe care le serveau chelnerii, secondaţi de gheişe. Ca o gazdă ospitalieră, Branko trecea de la un grup la altul şi astfel ajunse lîngă Sorge.

— Să-ţi arăt locuinţa şi laboratorul meu de fotograf amator! spuse el. Mi se pare că şi pe dumneata te pasionează arta fotografică. Acesta-i cabinetul, iată dormitorul, aici e camera soţiei. Ea a plecat la Kamakura, să-i arate băiatului templele.

Apoi trecură într-o latură mai îndepărtată a locuinţei şi intrară într-o încăpere mică, semiobscură, cu pereţi îmbrăcaţi pînă la jumătate în panouri din lemn. Pe o masă se aflau ustensilele fotografice.

— Aici putem sta de vorbă cîteva minute, spuse Branko, închizînd uşa în urma sa. Mai întîi, bine ai venit! Iată-te, în sfîrşit!

Îi întinse lui Sorge o mînă bărbătească, puternică. Lui Richard îi plăceau oamenii care ştiau să strîngă voiniceşte mîna. Îi plăcea în genere acest ziarist cult, sociabil.

— Aici mi-am instalat laboratorul fotografic şi tot aici am ascuns şi radioemiţătorul. Radiotelegrafiştii au sosit dar contactele de probă nu sînt promiţătoare, cu „Wiessbaden“-ul nu se poate obţine o legătură sigură. Staţia nu-i destul de puternică. Va trebui dublată prin Şanhai.

Vukelić trase masa la o parte, deschise o uşiţă mascată într-un panou de lemn şi scoase staţia de radioemisie, o instalaţie destul de voluminoasă. Sorge se aşează, scoase capacul şi privi construcţia.

— Va trebui s-o înlocuim! spuse el. Nu te sfătuiesc s-o ţii aici, e periculos... Ei, dar cu oamenii cum stăm? Jo a sosit?

Jo era pictorul Iotoku Miaghi, aşteptat să sosească de la Los Angeles.

— Jo se află la Tokio, dar n-am luat legătura cu el, am aşteptat să vii dumneata, răspunse Vukelić.

---

[1] Instrument muzical.

— Atunci ia legătura cu el, trebuie să-l văd. Şi încă ceva. În redacţia ziarului „Asahi“ lucrează ziaristul Hozumi Ozaki. Dă-i de ştire că Alexander Johnson, cunoştinţa sa din China, doreşte să discute cu el. Iei legătura printr-un om de încredere, neapărat, un japonez. Dumneata rămîi în umbră. Să mergem, e timpul!

Lipsa celor doi n-a fost observată. În salon apărură din părţi opuse. Richard ţine în mînă un pahar cu coniac, prefăcîndu-se că a băut cam mult; era vorbăreţ, glumeţ, spiritual. Petrecerea reuşise de minune.

Cîteva zile mai tîrziu, într-un ziar japonez publicitar apăru un scurt anunţ: „Colecţionar, amator de antichităţi japoneze, cumpără «ukiyoe» – gravuri tradiţionale ale vechilor meşteri japonezi”.

La scurt timp, lui Branko Vukelić i se telefonă de la redacţia ziarului: un pictor japonez oferă o splendidă colecţie de gravuri.

În ziua următoare, ziaristul Branko Vukelić şi pictorul Iotoku Miaghi se întîlniră la redacţia ziarului. Pictorul – un japonez scund, cu faţa îngustă, mobilă – întinse pe masă o colecţie de minunate gravuri. Discutară îndelung despre însuşirile lor, lăudînd entuziast expresivitatea desenului, graţia liniilor, comentînd calitatea hîrtiei.

Vukelić alese cîteva gravuri şi-l rugă pe pictor să-i telefoneze la agenţie, poate le va cumpăra şi pe celelalte. Apoi, pe neobservate, schimbară între ei două jumătăţi ale unei bancnote de un yen. Faptul confirma că pictorul Miaghi era unul şi acelaşi cu Jo, persoana pe care o aştepta Richard.

Curînd, Miaghi îi fu prezentat doctorului Sorge. Iotoku Miaghi se născuse şi crescuse în sud, pe insula Okinawa, „printre mandarini, sub ploile calde”, cum îi plăcea să spună. Dar, în afară de mandarini şi ploi calde, acolo domnea o cumplită asuprire, astfel că viaţa grea îi mîna pe oameni dincolo de ocean.

Familia lui Miaghi ura militarismul japonez şi pe exploatatori. La 16 ani, Iotoku plecase în Statele Unite. Trăise la San Francisco, la San Diego, la Los Angeles. Învăţase pictura într-o şcoală de artă, dar îşi dăduse seama că din artă nu poate trăi. A vîndut tot ce-a putut, şi-a folosit toată agoniseala şi a devenit coproprietar al unui mic restaurant – „Bufniţa“ – într-un cartier mărginaş din Los Angeles. Aici se adunau funcţionari, profesori, studenţi, activişti sindicali, veneau chiar şi unii artişti din Hollywood. Era o clientelă

de intelectuali şi oameni cu vederi de stînga. În Los Angeles trăiau mulţi emigranţi germani, care părăsiseră Europa cu zeci de ani în urmă, dar continuau să fie uniţi şi făceau parte dintre obişnuiţii restaurantului; mai mult pentru ei, Miaghi crease cercul „Pe înserate”. Pe înserate era tocmai timpul de întîlnire, cînd aici se încingeau discuţiile cercului. Printre germani se aflau multe persoane cu pronunţate convingeri progresiste. Vremurile erau fierbinţi, tumultoase, toţi trăiau sub impresia evenimentelor ce se desfăşurau în Rusia revoluţionară, astfel încît Miaghi, la rîndu-i, începu să împărtăşească, în mod firesc, ideile revoluţionare. Pe atunci locuia la „mătuşa Katabaiasi”, care îşi cîştiga existenţa, întreţinînd o mică pensiune. Femeia avea, de asemeni, vederi de stînga.

Cînd a revenit în Japonia, de această dată la Tokio, pictorul Iotoku Miaghi tocmai împlinea treizeci de ani.

Peste o vreme, avea să sosească aici şi „mătuşa Katabaiasi”.

Într-una din zilele lui ianuarie 1934, cînd în oraş mai dăinuia obişnuita atmosferă sărbătorească a anului nou, la redacţia ziarului „Asahi“ apăru pictorul Miaghi şi întrebă unde poate să-l găsească pe domnul Hozumi Ozaki, comentator al problemelor chineze. Un funcţionar serviabil îl conduse pe Miaghi într-o încăpere uriaşă, care ocupa un întreg etaj, cu zeci de birouri, dulapuri, scaune; zgomotul maşinilor tipografice care răzbatea pînă aici, se amesteca cu zumzetul vocilor omeneşti; mulţimea de gazetari pregătea numărul la zi al ziarului. Funcţionarul se opri în faţa unui birou la care se afla un japonez îmbrăcat în costum european. Acesta puse deoparte şpaltul articolului pe care-l citea şi se ridică în întîmpinarea necunoscutului. Funcţionarul se îndepărtă. După tradiţionala plecăciune, Miaghi spuse:

— Ozaki-san, am fost rugat să mă interesez dacă doriţi să vă întîlniţi cu un cunoscut de-al dumneavoastră, mister Johnson.

Ozaki îl cercetă cu atenţie pe Miaghi, apoi privi în jur, la colegii adînciţi în treburile lor.

În loc de răspuns, Ozaki propuse:

— Să luăm prînzul undeva, sînt mort de foame!

În restaurant, după ce chelnerul luă comanda şi plecă, Ozaki întrebă:

— Aşadar, ce vroiaţi să-mi spuneţi despre mister Johnson? Se află în Japonia?

Miaghi îi spuse că Johnson se află la Tokio şi doreşte să restabilească bunele relaţii cu Ozaki-san.

— Să procedăm astfel: transmiteţi-i lui mister Johnson că duminica viitoare eu voi fi la Nara – nu e departe, cîteva ceasuri de mers cu trenul. Ar fi bine să ne întîlnim acolo... Hai să zicem la ora 10, lîngă statuia Marelui Budha, în faţa florii de lotus sculptată în bronz. Dacă are posibilitatea, să vină! Eu voi fi oricum acolo.

Cînd Vukelić îi comunică discuţia dintre pictor şi Ozaki, Sorge exclamă:

— Îl recunosc! Pe cuvîntul meu! Îl recunosc pe prevăzătorul Hozumi! Dacă el ne va ajuta, îţi garantez că jumătate din misiunea noastră e asigurată. Precauţia, precizia în acţiune şi erudiţia sînt calităţile lui esenţiale. Nu mai cunosc un al doilea om cu cunoştinţe atît de profunde în problemele Extremului Orient. Şi, mai cu seamă, ale Chinei... Voi pleca! Pe parcurs m-aş putea opri şi la Nagoia, unde e posibil să am, de asemenea, o întîlnire interesantă.

Sîmbătă, cu un tren de noapte, Sorge plecă spre Nara, veche capitală a Japoniei, oraş al parcurilor şi al templelor, despre care Richard citise şi auzise atîtea! A doua zi – era un timp senin, frumos – Richard se amestecă în mulţimea străzilor şi se îndreptă spre locul de întîlnire. Pătrunzînd în curtea interioară a vechiului templu budhist, Richard rămase înmărmurit: înaintea ochilor i se înfăţişa priveliştea unei pagode milenare, înaltă, graţioasă şi masivă în acelaşi timp. Interesul cercetătorului orientalist l-ar fi ţintuit la nesfîrşit în admiraţia faţă de această splendidă operă a antichităţii. Dar, privindu-şi ceasul, Sorge porni grăbit. Ozaki îl aştepta undeva, în templu.

Aici totul era de proporţii uriaşe şi oamenii aveau impresia că privesc printr-o lupă fermecată la obiectele înconjurătoare. Chiar frunzele şi florile graţiosului nufăr din bronz, ce se iscau din apă ca nişte plante vii, erau la fel de mari. Adîncit în contemplare, Sorge nu auzi cînd fu strigat.

— Mister Johnson! îi repetă cineva numele.

Richard privi în jur. În faţa lui, întinzîndu-i mîna, stătea zîmbitor Ozaki.

— Sînt doctorul Sorge… Poate mă confundaţi.

Richard aştepta, privindu-l întrebător pe Hozumi Ozaki. O clipă, în ochii acestuia apăru o expresie de nedumerire.

— Da, da, doctorul Sorge, doctorul Sorge, repetă el. Pentru mine, veţi fi întotdeauna acelaşi care sînteţi cu adevărat.

Sorge se gîndise mult la felul în care îl va întîmpina Ozaki. Acum, Richard verifica, invita la precauţie, la atenţie. Fără să stea pe gînduri, Ozaki înţelese şi acceptă atitudinea. Ţinu mai departe mîna întinsă şi Richard i-o strînse cu căldură. Era un gest care spunea mai mult decît orice cuvinte.

— Îmi pare nespus de bine că te văd! rosti Ozaki.

După ce schimbară cîteva impresii despre arta budhistă, ieşiră în parc şi abia aici Ozaki îl întrebă:

— Vroiai să discuţi cu mine, doctore Sorge?

Richard se hotărîse să-i vorbească deschis, fără ocolişuri:

— Îţi cunoşteam convingerile, le împărtăşeam şi nădăjduiesc că nu ţi le-ai schimbat. Ai rămas acelaşi neîmpăcat adversar al războiului, cum te-am ştiut cîndva?

— Bineînţeles! Mai mult chiar, acum cred în existenţa memorandumului lui Tanaka. Îţi aminteşti disputa noastră de la Şanhai?

Hozumi îşi exprimase atunci îndoiala cu privire la veridicitatea acestui document. Prea deschis, cinic, erau expuse ideile generalului! Îndoiala provenea şi din misterul de roman poliţist ce înconjura furtul acestui document.

— Îmi amintesc o frază din memorandum, spuse Sorge. „Expansiunea ţării noastre – în viitorul apropiat – în Manciuria de Nord, va duce, inevitabil, la un conflict cu Rusia roşie”. Îţi aduci aminte? Cred că acum acest pericol a crescut. Germania fascistă şi-a făcut apariţia în arena internaţională. Ea urmăreşte o alianţă cu Japonia militaristă. Ceea ce nu va aduce nimic bun. Mi-am închinat viaţa luptei împotriva războiului, l-am trăit eu însumi şi nu vreau să mai văd izbucnind flăcările unui nou război. În primul rînd, trebuie preîntîmpinat războiul dintre Japonia şi Uniunea Sovietică. Ajută-mă să îndeplinesc această misiune, Ozaki-san! Un asemenea conflict va fi o tragedie pentru ambele ţări! Îţi vorbesc deschis şi aştept de la dumneata acelaşi lucru. N-am să mă supăr, sau mai precis – se corectă Sorge – nu voi încerca să te conving,

dacă mă vei refuza.

Ozaki păşea adîncit în gînduri. După un timp, răspunse:

— Ştii la ce mă gîndeam? Iată, ne-am întîlnit, am discutat despre artă, despre frumuseţea templelor, despre poezia noastră. Aş fi preferat să discut întotdeauna numai pe asemenea teme. Dar am vorbit şi despre război, această catastrofă care distruge şi arta şi templele antice şi nevoia de poezie. Da, sufletele încrîncenate nu au nevoie de poezie! Dar eu iubesc toate acestea, nu pot trăi fără ele. Trebuie să lupt împotriva războiului! Sînt un bun patriot, iubesc Japonia şi, de aceea, răspunsul meu nu poate fi decît unul: sînt de acord! Da, sînt gata să te ajut!

Din acea clipă, destinele celor doi oameni s-au unit pentru totdeauna.

Sorge părăsi Nara cu primul tren, Hozumi Ozaki rămînînd să-şi desfete privirea cu alte opere de artă din oraş. Înaintea despărţirii, conveniseră asupra unei noi întîlniri, la Tokio. Pentru început, aveau să ţină legătura prin pictorul Miaghi.

După două ore de drum, Richard sosi la Nagoia şi trase la hotelul pe care i-l indicase locotenent-colonelul Ott.

Richard îl cunoscuse întîmplător pe Eugen Ott, cu cîteva săptămîni în urmă, la ambasadă. Locotenent-colonelul tocmai urca în maşină, cînd Sorge ieşea din clădirea ambasadei. În maşină, alături de ofiţerul german, se afla soţia sa, Helma Ott, o femeie înaltă, elegantă, cu buzele subţiri rujate strident. Chipul, încă tînăr, contrasta cu părul cărunt. Femeia îi păru foarte cunoscută lui Richard, dar nu-şi putu aminti unde o mai văzuse. Deodată tresări: da, era Helma, cu care se întîlnise adesea în Germania şi chiar în propria lui casă, la Frankfurt. Cîndva, fusese prietenă cu Christina…

— Ce întîlnire neaşteptată! exclamă Helma, coborînd din maşină şi întinzîndu-i mîna lui Richard. Cum ai ajuns tocmai aici, Iki? Faceţi cunoştinţă, el este soţul meu.

Ott se prezentă ceremonios. Era îmbrăcat în uniforma ofiţerilor de stat major din artilerie, iar pe piept purta ordinul „Crucea de fier”. Locotenent-colonelul îi povesti că se aflau în Japonia de cîteva luni; el sosise ca observator militar şi locuia la Nagoia, într-o cazarmă japoneză, unde se plictisea de moarte. Soţia şi copiii locuiau la Tokio, unde venea şi el din cînd în cînd.

Spera să se stabilească definitiv aici, i se urîse să trăiască de unul singur, departe de ei.

Astfel s-au cunoscut. Chiar atunci s-au înţeles să se întîlnească la Nagoia, cum se va ivi vreun prilej. Şi iată, prilejul se ivise. Sorge îi telefonă în camera unde aflase că stă – cînd familia îl vizita aici, în acest oraş. Ott locuia la hotel – dar nu răspunse nimeni. Se interesă la recepţie şi i se răspunse că cheia n-a fost predată, probabil că domnul locotenent-colonel prînzeşte. Richard coborî în restaurant şi-l văzu pe Ott, împreună cu soţia şi copiii. Imediat îl invitară să ia loc la masa lor. În timpul prînzului, Richard glumi cu copiii, le arătă tot felul de scamatorii amuzante şi micuţii rămaseră încîntaţi de „Onkel Richard”, cum aveau să-i spună apoi tot timpul.

După masă, Helma îşi ceru scuze şi urcă în cameră cu copiii. Bărbaţii rămaseră singuri.

Ott povesti că lucrează la o dare de seamă politico-militară pentru generalul von Bek, din Marele Stat Major, dar că întîmpină greutăţi la redactarea capitolului privind politica externă a Japoniei. N-ar putea, oare, domnul doctor Sorge să-i recomande un om de încredere, bun cunoscător al acestei probleme?

Chipul lui Eugen Ott avea trăsături grosolane, parcă cioplite foarte grăbit în piatră. Era un reprezentant tipic al castei militariste prusace, cu judecată înceată, dar cumpănită, ambiţios şi dibaci în atingerea scopurilor sale.

Provenind dintr-o familie de înalţi funcţionari, Ott a optat pentru cariera militară, nu însă înainte de a fi fost şi profesor de dans pe lîngă palatul din Württemberg. În timpul primului război mondial, slujise în cavalerie, fusese şeful statului major al unui regiment; în timpul „Reichswehr-ului negru” lucrase la Institutul de Istorie a Germaniei Noi, sub conducerea colonelului Nikolai, pe atunci şef al serviciului de spionaj german: fapt esenţial, care dezvăluia individualitatea lui Ott, punînd-o parcă sub proiecţia unor raze Röntgen.

După primul război mondial, sub paravanul unor instituţii aşa-zis ştiinţifice, în Germania lucrau state majore militare, organizaţii de spionaj, instituţii militarizate. Legat de înalte cercuri militariste germane, Ott participase la activitatea de spionaj desfăşurată în China. Era evident că şi aici, în Japonia, avea o misiune

asemănătoare. În faţa lui Sorge se afla un experimentat spion german. Judecînd după propriile-i mărturisiri, acestuia îi trebuia un serios ajutor. Richard îi spuse:

— Părerea mea e că politica Japoniei contemporane poate fi înţeleasă numai privind-o în lumina trecutului... Să mă explic. Cu o jumătate de secol în urmă, sau poate ceva mai mult, împăratul Meiji a dat un verdict – rasa Yamato va putea începe cucerirea lumii, numai după ce va fi adus la îndeplinire trei faze ale planului său: cucerirea Taiwanului, a Coreii şi, în sfîrşit, a Manciuriei, urmată de ocuparea întregii Chine. Taiwanul e ocupat, Coreea – de asemenea, acum se înfăptuieşte faza a treia – Manciuria e cucerită – a venit, deci, rîndul Chinei... Toate acestea seamănă a sintoism politic – aplicarea în politică a unui vechi cult. În numele veneraţiei pe care o poartă străbunilor, a unor idei moştenite, japonezii înfăptuiesc acum politica de dominaţie a lumii, considerînd pînă şi Europa – dacă e să vorbim sincer – ca o peninsulă a continentului asiatic. Dealtfel... nu e numai geografia samurailor.

Eugen Ott îl asculta cu atenţie pe doctorul Sorge. Da, iată ce-i lipsea dării de seamă la care lucra: un raţionament clarvăzător, care să dezvăluie gîndirea logică, de largă perspectivă, a autorului. Observatorul militar îşi dădea perfect seama că viitoarea lui carieră depindea în mare măsură de conţinutul raportului pe care trebuia să-l prezinte la Berlin.

Plecînd în Japonia, Ott primise o însărcinare secretă, cît se poate de precisă: să stabilească colaborarea între cele două reţele de spionaj – a Japoniei imperiale şi a Germaniei fasciste. Deşi izbutise să realizeze multe pînă atunci, destule aspecte îşi mai aşteptau soluţionarea. Avea nevoie de concluzii clare, trebuiau formulate perspective concrete, limpezi. Ar fi fost extrem de util să cointereseze, în această activitate, un om ca doctorul Sorge.

Între timp, acesta continua să-şi dezvolte ideile. Părea captivat, vorbea tare, pasionat.

— Şi iată încă o teză: pentru a-şi duce la îndeplinire politica sa pe continent, Japonia are nevoie de un aliat. E clar! Cine ar putea fi acesta? Rusia Sovietică? O, nu! America? Anglia? Nu, nu! Cine, totuşi? Numai şi numai Germania! Naţional-socialismul german şi

sintoismul politic japonez au rădăcini ideologice comune. Amintiţi-vă de „Lebensraum“ şi de „Drang nach Osten”... Oare cercurile militariste japoneze n-au aceleaşi ţeluri? De aici ajung la concluzia că şi Germania Führerului are nevoie de aliaţi. Un asemenea aliat poate fi şi Japonia. Iată, deci, perspectiva, esenţa politicii noastre în Extremul Orient... Exprim doar un punct de vedere personal, conchise Sorge. S-ar putea să n-am dreptate. Mă voi gîndi, să văd cine v-ar putea ajuta. Daţi-mi răgaz cîteva zile.

— Nu prea îndrăznesc să vă rog, replică Ott, dar poate... Poate că acceptaţi să mă ajutaţi chiar dumneavoastră?

Tocmai această propunere o aştepta Sorge. Dar principalul era acum să nu se declare de acord prea devreme. Rîzînd spuse:

— Domnule Ott, dar sînt aproape un ignorant în asemenea probleme! Cu ce v-aş putea fi de folos? Eu aveam de gînd să vă cer dumneavoastră o consultaţie! Am să vă găsesc un om mai bine pus în temă. V-o promit!

— Nu, nu, vă rog foarte mult să acceptaţi dumneavoastră! Bineînţeles, dacă timpul v-o permite.

— În sfîrşit, vom mai discuta...

Prin raţionamentele expuse, Richard nu descoperea America. Dar el cunoştea prea bine starea de spirit de la Berlin, studiase psihologia diplomaţilor fascişti, care ambiţionau să le fie confirmate propriile concepţii. De ce nu i-ar face un serviciu lui Ott, sugerîndu-i astfel de idei? Locotenent-colonelul i-ar putea fi la rîndu-i de folos, mai ales că Richard avea în vedere ceva concret. La Nagoia, sub camuflajul unei făbricuţe de faianţă, funcţiona o mare uzină de război. Se presupunea că produce mine marine. Faptul trebuia verificat. Şi cine era în măsură să afle acest lucru, dacă nu un ofiţer de artilerie, un spion versat, care locuia la Nagoia?!

Ott îl invită pe Richard să guste o băutură adusă din Germania. Cînd intrară în cameră, Frau Helma, care croşeta, îl privi gînditoare pe Richard.

Trecuseră cincisprezece ani de cînd se cunoscuseră. Pe-atunci, Helma era soţia unui comunist, un arhitect bavarez. Apoi s-au despărţit şi arhitectul a plecat în Rusia, iar Helma s-a recăsătorit cu un tînăr ofiţer din Reichswehr. Aşadar, acesta era Ott! Ce mică e lumea! În anii aceia, Helma împărtăşea vederile

soţului ei. Cum o fi gîndind acum?

Cînd Ott ieşi să destupe sticla, Helma încetă să croşeteze şi spuse:

— Îmi pare bine că ne-am reîntîlnit. Îţi aminteşti? Locuiaţi la Frankfurt, lîngă gară, casa voastră era plină de mobilă veche, stil, şi foarte multe tablouri.

— Ai o memorie bună, Frau Helma!

— Dar n-aş vrea să mai afle şi alţii despre toate acestea…

— Fii fără grijă! – Richard înţelese sensul acestor cuvinte – Trecutul aparţine numai celor care l-au trăit.

Cînd Ott intră cu sticla destupată şi o puse pe masă, Frau Helma continua să croşeteze.

PE PĂMÎNTUL STRĂBUNILOR

Henry Pu-i intrase în cel de al doilea an al unei prospere şi tihnite domnii pe pămîntul străbunilor săi. Părea că nici una din tulburătoarele întîmplări care frămîntă lumea nu întunecă buna dispoziţie a Marelui Cîrmuitor.

Atotştiutorul consilier al împăratului, generalul Tarakasuki, totodată şeful jandarmeriei din Kwangtung, totodată episcop de religie sintoistă, se străduia sîrguincios să nu-l obosească pe împărat cu treburile împărăţiei. Pu-i îşi petrecea timpul cu primiri oficiale, ceremonii, slujbe solemne, la care lua parte şi prea sfinţia sa episcopul. Generalul Tarakasuki îşi făcea apariţia la palat fie înveşmîntat în odăjdiile rituale de episcop, cu cartea de rugăciuni în mînă, fie în uniforma militară, cu galoanele de-a curmezişul umărului, cum poartă generalii japonezi, fie pur şi simplu îmbrăcat cu un chimono cafeniu. Tarakasuki era veriga ce lega palatul de secţia a patra a Comandamentului Armatei din Kwangtung. Aici se rezolvau, de fapt, treburile statului.

Generalul discuta adesea cu împăratul, îndrumîndu-l şi sfătuindu-l. La astfel de discuţii participa, uneori, şi soţia împăratului, Suan-Te, o femeie micuţă şi îndărătnică, care abia

împlinise douăzeci şi trei de ani cînd soarta o făcuse împărătească. Şeful misiunii militare speciale, Itagachi, îi atrăsese atenţia lui Tarakasuki să ia bine aminte la atitudinea tinerei împărătese. Capriciile inteligentei şi voluntarei Suan-Te provocau îngrijorare la Comandamentul Armatei din Kwangtung.

Cercul care-l înconjura pe împărat se rărea, dintre cei care fuseseră în anturajul lui la Tiantzin, rămîneau tot mai puţini: unul după altul, fie că mureau pe neaşteptate, fie că dispăreau fără urmă. Pînă şi garda palatului fusese înlocuită în întregime cu militari japonezi. Împăratul, copleşit de misiunea sfîntă care-i fusese încredinţată pe pămînt, nu lua seama la astfel de lucruri. În schimb, lui Suan-Te nu-i scăpa nimic din ce se petrecea în jur.

Aflîndu-se doar cu soţul ei, îi mărturisea deschis ce gîndeşte.

— Aisin, îi şoptea ea, pronunţîndu-i numele pe care acesta îl purtase în copilărie, Aisin, ţie ţi se dau doar onorurile, dar nu ai puterea! Trebuie să-ţi recapeţi puterea pe care au avut-o şi străbunii tăi, Aisin!

Împăratul îi dădea dreptate soţiei mult iubite. Dar ce putea face acest om total lipsit de voinţă? Oricum, fără ajutorul japonezilor, nicicînd nu şi-ar fi recăpătat tronul strămoşesc!

Generalul Tarakasuki înfăptuia cu perseverenţă planul alcătuit la secţia a patra a Comandamentului Armatei din Kwangtung – împăratul trebuie să reprezinte, dar să nu conducă. Pu-i n-a aflat nici măcar că în ţara sa a sosit comisia internaţională condusă de lordul Lytton, creată de Liga Naţiunilor în urma plîngerii guvernului chinez împotriva agresiunii japoneze din Manciuria. Comisiei nu i s-a permis accesul în zona acţiunilor militare, care mai continuau încă în Manciu-ko. Comisia a purtat discuţii numai cu reprezentanţii militari japonezi. Lordul Lytton şi-a manifestat dorinţa de a-l vizita pe împăratul Pu-i. I s-a promis că întîlnirea va avea loc, dar, totodată, i s-a atras atenţia că toate primirile la palat se desfăşoară în prezenţa consilierului său, generalul Tarakasuki. Acesta era protocolul! La întrebările pe care intenţiona să le pună lordul Lytton sau alt membru al comisiei, va fi împuternicit să răspundă generalul. Toate întrebările trebuiau prezentate înaintea audienţei. S-a atras atenţia că dumnezeiescului împărat nu i se poate vorbi ca unui simplu muritor. El poate fi doar privit. Acesta e obiceiul tradiţional,

aceasta este eticheta curţii stabilită în Manciu-ko... În cele din urmă, s-a ivit un greu obstacol: după ritual, în faţa împăratului nu te poţi arăta decît într-o anumită ţinută. Oare lordul Lytton n-a aflat? Nici unul din membrii comisiei nu-şi luase la drum smokingul. Firește, audienţa la împărat n-a mai avut loc.

Totuşi, lordul Lytton a expediat la Liga Naţiunilor o amplă expunere asupra evenimentelor din Manciuria. Referatul avea să fie discutat în cadrul Adunării Generale, urmînd ca interesele noului stat independent să fie reprezentate de vicepreşedintele Societăţii căilor ferate din Manciuria, domnul Matsuoka, un bătrînel scund, cu mustăcioară, a cărui statură era completată de un cilindru înalt cît un coş de fabrică. Domnul Matsuoka era de religie ortodoxă, fapt care avea să fie invocat cu patos în foarte delicata şi complicata misiune ce-i fusese încredinţată de înaltele cercuri din Tokio.

La Geneva, Matsuoka sosi în fruntea unei numeroase delegaţii. Închirie întreg hotelul „Metropol", cumpără cele mai elegante maşini, organiză numeroase întîlniri şi dineuri, risipi bani în stînga şi-n dreapta. Seara, apărea în mijlocul invitaţilor, îmbrăcat în chimono, pentru a sublinia, dacă mai era cazul, apartenenţa sa naţională.

În timpul şedinţelor, Matsuoka îşi exprimă profunda indignare faţă de înjositoarea calomnie vehiculată de chinezi împotriva statului său. Într-un rînd, rosti solemn:

— Sînt de religie creştină! Cred în dumnezeu! Cu două mii de ani în urmă, nazareenii l-au răstignit pe Domnul nostru Isus Hristos, acum alţii vor să răstignească Japonia! Noi n-am săvîrşit nici un păcat, Japonia e un mieluşel nevinovat, iar China – un lup! Dar fie ca onorata adunare să afle: Japonia nu e nici pe departe un miel temător!...

În ciuda iscusinţei oratorice a domnului Matsuoka, Adunarea Generală a Ligii Naţiunilor a condamnat agresiunea japoneză, ocuparea Manciuriei stînjenind interesele statelor capitaliste reprezentate aici.

— În cazul acesta, declară Matsuoka, Japonia iese din Liga Naţiunilor!

După care părăsi Geneva.

Prima misiune diplomatică a lui Matsuoka s-a soldat cu un

eşec, dar în ciuda acestui fapt, după călătoria la Geneva, omuleţului cu cilindru înalt au început să-i crească acţiunile. Matsuoka deveni preşedintele Societăţii căilor ferate manciuriene, care stăpînea, de fapt, întreaga industrie, întreaga producţie prelucrătoare a resurselor minerale de pe teritoriul Manciuriei ocupate.

În acest timp, Comandamentul Armatei din Kwangtung era tot mai alarmat de atitudinea împărătesei Suan-Te. Generalul Itagachi îi spuse lui Tarakasuki:

— Fii mai atent faţă de împărătească, Tarakasuki-san! Comandantul ar fi mîhnit de i s-ar întîmpla ceva. Dacă se îmbolnăveşte, nu te încrede în medicii chinezi. Mongolii au nişte leacuri tibetane foarte eficace…

Tarakasuki înţelese perfect ce-i cerea Itagachi.

În primăvara celui de al doilea an al erei Kan De, împărăteasa căzu la pat, boli ce boli, fu tratată cu fel de fel de leacuri – o consultă chiar şi un medic japonez, care-i prescrise un medicament minune. După aceasta, Suan-Te se simţi, într-adevăr, mai bine, căzu într-un somn adînc, liniştit. Respira normal, obrajii i se îmbujorară. Dar, în puterea nopţii, starea bolnavei se înrăutăţi brusc. Se zbătea în pat, cuprinsă de dureri, faţa i se îngălbeni, acoperindu-se de sudoare. Se sufoca. În noaptea aceea Tarakasuki n-a părăsit palatul imperial. Era permanent în apartamentul său. La fiecare jumătate de oră cerea ştiri despre starea bolnavei. Spre dimineaţă, Suan-Te muri.

Împărăteasa a fost înmormîntată cu toate onorurile cuvenite. Henry Pu-i era copleşit de durere. După moartea soţiei, multe zile nu şi-a părăsit apartamentul.

După o lună, îndurerat şi împodobit cu odăjdii de doliu, generalul Tarakasuki îl vizită pe împărat. Îmbătrînit şi scofîlcit, Pu-i îngenunchiase în faţa unui mic altar. Tarakasuki se opri şi el smerit în acel loc, închise ochii şi se rugă ce se rugă, apoi se apropie de împărat şi începu să-i vorbească rar, şoptit:

— Mărite Cîrmuitor, începu el solemn şi trist, soarta oamenilor se află în mîinile lui dumnezeu. Să nu mîhnim sufletele străbunilor cu tristeţea noastră. Viii trebuie să se gîndească la cei vii. Zeiţa soarelui, preafrumoasa Omikami Amaterasu, născută din ochiul marelui Izanghi, ne-o cere! Spiţa celor unşi de dumnezeu să

stăpînească pre pămînt trebuie să fie veşnică. Gîndeşte-te, Prea Mărite, la continuitatea neamului tău. Priveşte cu ochi neîncetoşaţi de plîns aceste fotografii.

Tarakasuki scoase dintr-o mapă vreo zece fotografii ale unor fete frumoase, una mai fermecătoare decît cealaltă.

Toate se trăgeau din străvechi neamuri japoneze, iar Tarakasuki, le făcea reclamă.

— Asta e din străvechiul neam japonez Fujiwara, frumoasa Yumiko, explică Tarakasuki. În japoneză numele ei înseamnă frumoasă, gingaşă. Asta e Aiko – numele ei înseamnă dragoste; şi ea se trage dintr-o veche şi nobilă familie. Aceasta e dintr-un neam de samurai, priviţi ce făptură minunată!

Felul în care-i vorbea generalul, îi aminti împăratului de patroana unei case de toleranţă, pe care o frecventase în tinereţe.

— Nu, nu, nu! izbucni Pu-i! Nu vreau nici un fel de soţie! N-o voi uita niciodată pe Suan-Te!

— Să nu ne grăbim, spuse împăciuitor Tarakasuki, strîngînd fotografiile. Dar Înălţimea Ta trebuie să cumpănească bine. Acum îţi voi da o veste care-ţi va împrăştia tristeţea şi-ţi va lumina chipul.

În ajun, comandantul Armatei din Kwangtung, generalul Honjo, avusese o discuţie intimă cu Tarakasuki.

— Consiliul secret, îi spuse Honjo, a fost de acord cu propunerea armatei de a proclama sintoismul drept religie oficială a statului Manciu-ko. După cum a hotărît Consiliul, zeiţa Omikami Amaterasu va fi, de acum înainte şi zeiţa Manciu-ko-ului. Astfel vom avea controlul asupra tuturor sufletelor, vii sau moarte. Dumneata eşti însărcinat cu aducerea la îndeplinire a hotărîrii Consiliului secret. Procedează în aşa fel, încît Pu-i să-şi manifeste singur dorinţa de a pleca în Japonia, spre a aduce statuia zeiţei, pentru care va trebui construit un templu. Direcţia comerţului cu opiu va procura fondurile necesare.

Prelucrarea opiului, comerţul cu acest produs, stabilimentele în care se fuma opiu – totul era condus şi dirijat de Statul Major al Armatei din Kwangtung. Veniturile respective acopereau o mare parte a cheltuielilor necesare armatei de ocupaţie.

În discuţia cu împăratul, vocea lui Tarakasuki căpătă o nuanţă

promiţătoare.

— Zeiţa Omikami Amaterasu a lăsat urmaşilor săi trei neasemuite comori: spada, oglinda şi un colier de perle. Marile comori se păstrează în templul Kamakura, de unde puterea lor binefăcătoare se întinde şi asupra supuşilor Majestăţii Tale. Religia sinto se asemuieşte cu un burete, absorbind seva vieţii şi din alte religii. Îndeplineşte deci poruncile zeilor! Aflîndu-te în fruntea acestei religii, tot poporul ţi se va închina ca unui fiu al cerului! Porneşte la drum, Majestate!

…După cîteva zile, Pu-i a fost condus triumfal la Inkou. Însoţit de suită, s-a îmbarcat pe un vas de linie al flotei militare japoneze, pornind în ţara lui Yamato, să aducă statuia zeiţei Amaterasu şi cele trei comori. Se înţelege că din suită, mereu alături de împărat, nu lipsea Tarakasuki, învăluit în mantia episcopală a religiei sintoiste, care se asorta acum mult mai bine cu misiunea sa religioasă decît uniforma poliţienească.

În timpul călătoriei, Pu-i scria poezii, blagoslovite de episcop pentru conţinutul lor. Şiret, împăratul împletea descrierile de natură, cu osanalele înălţate colaborării dintre cele două state. Dacă le e pe plac japonezilor, de ce n-ar face-o? Oricum, asupra geniului său n-avea nici o îndoială.

La gara din Tokio, împăratului i s-a făcut, de asemeni, o primire triumfală. Au fost intonate imnurile celor două ţări, al Manciuriei oarecum fabricat în grabă.

La Tokio, Pu-i a primit doar două din marile comori ale zeiţei: spada sfîntă – semn al fermităţii puterii supreme şi oglinda sfîntă – emblema zeiţei soarelui. Colierul de perle – simbolul bunăvoinţei – a rămas la Tokio.

După ce statuia zeiţei Amaterasu fu adusă la Sintzian, începu construirea templului, cel mai mare din Manciuria – al cărui înalt slujitor deveni însuşi împăratul. De acum încolo, sintoismul era religia de stat a imperiului şi tot poporul era obligat să i se închine.

Tarakasuki veni la palat, puse în faţa împăratului legea privitoare la religia sinto şi spuse:

— Trebuie semnată!

Astfel intră în vigoare legea conform căreia poporul manciurian era obligat să treacă la sintoism. Existau articole care

prevedeau că oricine nu se va supune perceptelor ei, va fi condamnat la închisoare.

LA SĂRBĂTOAREA VIŞINULUI ÎNFLORIT

Prinţesa Konoia Modzakura-hime pornise dinspre sud, trecînd prin insulele Japoniei şi toate ziarele, chiar şi cele mai serioase publicau zilnic ştiri despre apropierea ei. În drumu-i, avînd puteri de vrajă, prinţesa transforma mugurii gingaşi în încîntătoare flori de vişin. Fusese la Kioto, la Nagoia şi, în sfîrşit, ajunsese la Tokio. Înflorirea vişinului era cea mai frumoasă şi mai veselă sărbătoare a florilor.

În ziua serbării, nici pomeneală să mai găseşti gheişe; fiind suprasolicitate, trebuiau invitate cu cîtva timp înainte de sosirea prinţesei Konoia Modzakura-hime.

După îndelungi căutări, doctorul Sorge îşi găsise o casă pe strada Nagasaki, în liniştitul cartier Akabu-ku. Cu parter şi etaj, înconjurată de o galerie închisă – tradiţionala engavă – şi pitulată lîngă impunătoarea locuinţă a unui aristocrat japonez, casa părea o modestă dar drăgălaşă jucărie. Ca să pătrunzi spre ea trebuia să parcurgi o ulicioară îngustă, prin care nici măcar o ricşă nu putea trece. Din stradă, prin frunzişul copacilor şi peste înălţimea gardului, se puteau zări doar acoperişul şi ferestrele etajului. Nu întîmplător alesese Sorge o casă astfel situată.

Peste drum, ceva mai departe, exista un sediu al poliţiei, cu ferestrele zăbrelite. Mai erau cîteva prăvălii mici, nişte gherete, un atelier de croitorie. Prin apropiere se afla ambasada sovietică, pe lîngă care Richard trecea deseori, în drum spre centrul oraşului; clădirea era în fundul curţii, poarta era mereu deschisă, dar Sorge nu i-a trecut niciodată pragul. Tot prin preajmă se afla şi ambasada germană.

În noua locuinţă prietenii îl şi vizitaseră de cîteva ori, dar Richard hotărîse să facă o inaugurare festivă şi alesese, în acest scop, sărbătoarea înfloririi vişinului.

Printre musafiri se afla şi prinţul Albrecht Urach, corespondentul ziarului „Völkischer Beobachter”, conducătorul organizaţiei naziste din cadrul ambasadei şi văr cu regele Belgiei; avea un lung pomelnic de titluri nobiliare şi funcţii de răspundere. Cu ajutorul lui, Sorge izbutise să intre în partidul nazist şi acum purta permanent pe reverul hainei insigna acestuia. Erau prezenţi la sindrofie şi ataşatul marinei militare, Paul Wenecker, ataşatul poliţiei, Hubert, alţi funcţionari ai ambasadei, cunoscuţi corespondenţi de presă străini împreună cu soţiile. Fireşte, nu lipseau Hozumi Ozaki, Iotoku Miaghi şi Branko Vukelić. Prezenţa lor era, de fapt, scopul petrecerii organizată de Sorge.

La început, toţi au pornit spre parcul Muiajima, să admire vişinii înfloriţi. Conform înţelegerii, aici s-au întîlnit cu gheişele, înveşmîntate cu chimonouri brodate cu flori de un roz gingaş, fete frumoase, semănînd ele însele cu vişinii înfloriţi. Se vor desface şi mugurii altor flori, iar gheişele, în spiritul tradiţiei, vor îmbrăca pe rînd alte chimonouri, în tonurile liliacului, al crizantemelor…

Convoiul de maşini s-a întors în strada Nagasaki pe înserate. Deasupra uşilor, la ferestre, în vaze, peste tot ramuri de vişin dat în floare. Bateriile cu sticle de vin provocară exclamaţii pline de veselie. Ce gazdă ospitalieră! Au băut şi au petrecut pînă tîrziu, după miezul nopţii, cînd au început să plece în grupuri. Cineva se apucă să-l trezească pe Miaghi, adormit într-un fotoliu. Încercare zadarnică: beat turtă, acesta mormăi ceva şi iarăşi închise ochii.

După gheişe, hotărîndu-se cam greu, plecară şi ceilalţi oaspeţi. Conducîndu-i, Richard se rezemă de uşă şi, rîzînd aiurea, le făcu semne fără noimă cu mîna. Apoi, împleticindu-se, intră în casă şi închise uşa. Aici mai rămăseseră să bea, chipurile un ultim păhărel, doar Vukelić, Ozaki, precum şi Miaghi care dormea. Ca manevraţi de un resort, toţi se treziră pe dată. Sorge controlă amănunţit întreaga casă şi negăsind nimic suspect, îi chemă pe toţi la etaj. Biroul, şi aşa mic, părea cu totul neîncăpător din cauza rafturilor pline cu cărţi, care căptuşeau pereţii.

— Azi trebuie să discutăm pe îndelete, un asemenea prilej poate nu se va mai ivi curînd! spuse Sorge. Să ne împărţim sarcinile, să precizăm o serie de detalii ale activităţii noastre, să stabilim tot ce-i de făcut. – Richard vorbea rar, şoptit, ca şi cum ar fi gîndit pentru sine, cu voce tare. – De ce sîntem aici? Ca să

luptăm împotriva războiului, împotriva planurilor agresive ale Germaniei fasciste, împotriva clicii militare japoneze! E ţelul principal! Nu sîntem duşmanii Japoniei! Să facem tot ce ne stă în putere şi e chiar peste puterile noastre, pentru a înlătura însăşi posibilitatea unui război între Japonia şi Uniunea Sovietică. Nouă ne revine această nobilă şi înălţătoare misiune. Nu mi-e teamă să folosesc asemenea cuvinte...

— Ai dreptate! se auzi glasul emoţionat al lui Ozaki, tocmai că e o misiune nobilă. Ai dreptate şi bine ai făcut rostind asemenea cuvinte, azi, acum, cînd pornim lupta! Într-adevăr, nu sîntem duşmanii Japoniei, sîntem patrioţi! Despre mine, n-au decît să gîndească ce vor, conştiinţa îmi e curată! Iată mîna mea, Richard!

Ozaki îşi cufundă mîna în palma uriaşă a lui Sorge. Deasupra, în semn de legămînt, se lăsară strîns mîinile lui Vukelić şi Miaghi.

Sorge repetă din nou ce aştepta Moscova de la grupul lor. Centrul trebuia să afle dacă Japonia se pregătea pentru un atac împotriva Uniunii Sovietice la graniţa cu Manciuria. În acest caz, cum îşi pregătea forţele armata de uscat şi cea navală? Ce caracter au căpătat relaţiile dintre Japonia şi Germania, după luarea puterii de către Hitler? Care va fi politica Japoniei faţă de China, Anglia, Statele Unite? Ce pîrghii ascunse împing politica japoneză în arena internaţională? Ce rol va avea în această direcţie grupul militar, purtător al celei mai agresive stări de spirit? Trecea, oare, industria, întreaga economie a Japoniei pe picior de război?

Sorge enumeră pe rînd toate problemele cărora trebuiau să le dea răspuns.

— Dar înainte de a găsi răspunsurile necesare, continuă el, e nevoie să ne clarificăm foarte multe lucruri. Nu ne putem considera doar nişte „cutii poştale", puncte de transmisie pentru informaţiile obţinute de la alţii. Noi înşine vom deveni izvoarele unor asemenea informaţii, fapt pentru care trebuie să studiem şi să cunoaştem în amănunţime situaţia, să devenim cunoscători, investigatori, cercetători, adevăraţi specialişti în orice domeniu care ne interesează.

Sorge discutase şi înainte cu fiecare în parte despre sarcinile ce-i reveneau. Iată, Hozumi Ozaki era specialist în problemele Chinei, se bucura de popularitate, respect, încredere. Această

poziţie îi dădea posibilitatea să se apropie de cercurile conducătoare japoneze. Înainte de toate, el va încerca să obţină informaţii despre planurile guvernului, ale marelui stat major, ale ministerului de război. Bineînţeles, că era o misiune nemaipomenit de grea. Cu toate astea, ca un prestigios comentator politic al unuia dintre cele mai mari ziare, Ozaki avea şanse să reuşească mai bine decît oricare altul.

Miaghi trebuia să menţină şi să întărească relaţiile sale cu cercurile militare, să observe atent desfăşurarea vieţii interne a ţării, să adune date, să tragă concluzii.

Branko Vukelić menţinea legături cu corespondenţii străini; de la ziariştii englezi, americani, francezi, el va culege date despre politica ţărilor respective faţă de problemele Extremului Orient – mai ales privind perspectiva relaţiilor sovieto-japoneze.

Sorge îşi luă asupră-şi sarcina de a studia legăturile Germaniei naziste cu guvernul japonez. Ca în focarul unei uriaşe lentile invizibile, în acest punct erau concentrate toate liniile de pornire ale politicii internaţionale, de care depindeau foarte multe evenimente.

După trecerea multor ani, cînd misiunea încredinţată de Centru fusese îndeplinită, iar această întîlnire în ziua sărbătorii vişinului înflorit devenise o amintire, Sorge avea să scrie:

„Studiul situaţiei din Japonia nu s-a limitat doar la lectura unor cărţi sau a articolelor de presă. Înainte de toate, trebuie să amintesc întîlnirile mele cu Ozaki şi Miaghi, care nici pe departe nu se rezumau la transmiterea şi discutarea unor informaţii. Adeseori, se întîmpla ca o problemă ce mi se părea complicată şi greu de descifrat, să-mi apară sub cu totul alt aspect datorită unor semnificative analogii pe care mi le sugerau, a evocării unui fenomen asemănător din altă ţară. Alteori, discuţia pornea pe un făgaş care se adîncea în îndepărtata istorie a Japoniei. Din acest punct de vedere, convorbirile mele cu Ozaki erau de nepreţuit, atît de bogată şi cuprinzătoare îi era erudiţia în problemele de istorie şi politică ale Japoniei, cît şi universale. Datorită ajutorului său mi-am format o imagine clară asupra importantului şi specificului rol pe care vîrfurile militare îl jucau în conducerea statului; el m-a edificat şi în ce priveşte natura Consiliului secret care, deşi nu era prevăzut în constituţie, reprezenta, de fapt, cel

mai influent organism politic al Japoniei…

Fără Miaghi, n-aş fi putut înţelege niciodată arta Japoniei. De obicei, ne întîlneam în muzee, ori la diverse expoziţii şi nu găseam nimic neobişnuit în faptul că discuţiile în legătură cu problemele activităţii noastre sau cu evenimentele politice, treceau uneori pe planul al doilea, cedînd locul unor adevărate incursiuni în lumea artei japoneze ori chineze…

Studierea ţării avea o importanţă primordială pentru situaţia mea de ziarist; fără să fi acumulat numeroase cunoştinţe, mi-ar fi fost greu să depăşesc statutul unui corespondent german mediocru… Ozaki şi Miaghi m-au ajutat să-mi dobîndesc renumele de cel mai bun corespondent de presă german din Japonia. Redactorul-şef al ziarului „Frankfurter Zeitung”, al cărui colaborator eram, mă lăuda adesea, afirmînd că articolele ce le trimiteam mi-au consacrat un prestigiu internaţional. Numai datorită reputaţiei mele de priceput ziarist, Ministerul de Externe al Germaniei mi-a propus înalta funcţie oficială de ataşat de presă în Japonia. Afirmarea mea pe tărîmul gazetăresc a atras după sine numeroase solicitări de a scrie articole pentru periodicele unor edituri germane, iar „Frankfurter Zeitung“ şi „Geopolitika“ insistau să scriu, cît mai repede cu putinţă, o carte despre Japonia…”

Toate acestea au fost scrise de Sorge mult mai tîrziu, dar atunci, în primăvara anului 1934, preocupările lui erau în întregime concentrate asupra organizării grupei. Situaţia politică se complica tot mai mult şi timpul era preţios.

Devenea tot mai clară infiltrarea tendinţelor fasciste în Japonia. Militarismul se sforţa să ajungă la putere. Generalii se străduiau cu tot mai multă persistenţă să preia cîrma statului. Araki, ministrul de război, ceruse Cabinetului de miniştri ca întreaga politică de stat să fie hotărîtă de guvern cu participarea cercurilor militare.

Sorge corobora această pretenţie a clicii militare, cu o serie de alte fapte. În anul ce trecuse, cheltuielile militare crescuseră într-atît, încît pentru redresarea bugetului naţional găsiseră de cuviinţă să taie fondurile destinate ajutorului economic ce urma să fie acordat satelor sărăcite. Pentru anul următor, aproape jumătate din cheltuielile bugetare erau prevăzute pentru scopuri

militare. Flota maritimă şi armata de uscat cereau noi alocaţii.

Richard ştia prea bine ce înseamnă – în situaţia dată – bugetul militar. „Tunurile sînt făcute ca să tragă“ spusese cîndva Itagachi. Dar încotro vor trage? În Germania hitleristă avea, de asemenea, loc pregătirea maşinii de război; acolo se susţinea că tunurile sînt mai necesare decît untul.

Ministerul de război al Japoniei tipărise o broşură, care începea cu cuvintele: „Războiul este tatăl creaţiei şi mama culturii…”

Era o situaţie alertantă, care solicita noi investigaţii, informaţii, un studiu atent şi o analiză profundă. Cu atît mai mult, cu cît generalul Araki declarase următoarele, în timpul unei conferinţe a guvernatorilor:

„În realizarea politicii ei de stat, Japonia se va ciocni în mod inevitabil cu Uniunea Sovietică. De aceea, Japonia trebuie să pună stăpînire pe teritoriile Primoriei, Transbaikalului şi Siberiei…”

Despre această declaraţie aflase şi Sorge.

Într-o revistă militară, Araki se manifesta şi mai făţiş: „Mongolia trebuie să fie a Orientului… E probabil că prin extinderea principiului Kondo – linia imperială – problema Mongoliei va deveni un obstacol mult mai greu de trecut decît Manciuria. Totuşi, dat fiind că în drum se pot ivi duşmani ai liniei politice Kondo, noi îi vom nimici! Punctul nostru de vedere e limpede şi precis”.

În primăvară, generalul Araki dispăru de la ministerul de război, pentru a reapare ca ministru al învăţămîntului. Curînd, se înfiinţă un birou pentru problemele ideologice, începu suspectarea şi persecuţia intelectualităţii. Profesorul Tachikawa, de la Universitatea din Kioto, fu scos din învăţămînt. În semn de protest, patruzeci de profesori, conferenţiari, învăţători, îşi părăsiră postul, dar gestul lor n-a dus la nici o schimbare. Conducerea culturii, a ştiinţei fu preluată de militari. Persecuţia intelectualităţii lua proporţii.

Sorge ştia ce semnificaţie are ofensiva împotriva intelectualităţii şi a organizaţiilor muncitoreşti.

În Germania, de asemenea, editarea lucrărilor literare de diferite genuri se rărea, în favoarea regulamentelor militare. Era cît se poate de clar: militarizarea ţării lua proporţii colosale.

Japonia se îndrepta cu paşi repezi spre război. Activitatea Kempeitaiului se înteţea. Contraspionajul japonez încerca să ţină sub şapte lacăte tot ce avea legătură cu pregătirea războiului. Oricine îndrăznea să ridice vălul de pe secretele de stat, era nimicit.

Iată de ce – în ziua sărbătorii vişinului înflorit – Sorge a discutat detaliat cu prietenii săi despre organizarea conspiraţiei. Era una din condiţiile principale ale succesului în munca ce aveau s-o desfăşoare.

Richard Sorge concepea conspiraţia conform celor stabilite la Moscova: în primul rînd, membrii grupului clandestin nu trebuiau să provoace nici cea mai mică suspiciune în viaţa lor obişnuită, în munca lor de toate zilele. Pentru a nu atrage atenţia agenţilor din Kempeitai, ei aveau să se ferească de orice contact cu comuniştii japonezi. Fiecare membru al grupului avea să poarte un nume conspirativ, urmînd ca cel adevărat să nu fie pronunţat niciodată în timpul activităţii clandestine. Astfel, Ozaki deveni „Otto”, Vukelić – „Gigolo”, Miaghi – „Jo”; Richard, rămase „Ramsai”. Orice însemnare transmisă prin scris – şi numai în limba engleză – avea să fie distrusă imediat după lectură. Urma ca fiecare să-şi recruteze singur oamenii necesari; nu era permis ca aceştia să afle despre vreunul dintre ceilalţi conducători ai grupului.

Regulile stabilite deveniră astfel legi de neclintit pentru cei patru conducători ai activităţii de informaţie.

Datorită severei conduite conspirative, a disciplinei respectată cu stricteţe, nici unul din membrii grupului nu s-a făcut vinovat de vreo abatere de la aceste reguli. N-a fost un lucru simplu. Ozaki, bunăoară, avea relaţii cu numeroşi oameni de legătură, de la bătrînul croitor, în vîrstă de 70 de ani – care lucra la cel mai elegant atelier de croitorie din Tokio – pînă la tînărul funcţionar începător din cadrul „Institutului pentru problemele economice din China”, firmă ce masca serviciul de spionaj japonez…

Legătura cu „Centrul“ îi revenea, bineînţeles, lui Sorge. Transmisiile se făceau tot în engleză, orice document fiind apoi imediat distrus. Aşadar, Moscova avea numele codificat „München”, Vladivostokul era „Wiesbaden”; Habarovskul, Şanhaiul, Cantonul şi alte oraşe aveau şi ele denumiri codificate. În radiograme sau în corespondenţă se pomeneau numai aceste

denumiri, niciodată cele adevărate.

Sorge nu era mulţumit de activitatea radioemiţătorului. Defecţiunile tehnice produceau perturbări, emisiunile se întrerupeau, nu puteau fi recepţionate... De multe ori, materialul cules trebuia încredinţat unor curieri prin Şanhai sau Hong Kong, ceea ce presupunea un risc în plus. Era probabil că întreruperile transmisiunilor, defecţiunile tehnice se datorau radiotelegrafistului Bernhardt, neobişnuit cu o muncă atît de complexă. Richard îşi amintea tot mai des de Max Klausen...

...Trecuse mult de miezul nopţii, dar cei patru continuau să dezbată planul viitoarei lor activităţi.

— Sînt de acord cu doctorul Sorge, spuse Ozaki, e necesar să îmbinăm activitatea conspirativă cu o bună cunoaştere a problemelor, cu capacitatea de analiză a faptelor, să ştim a alege bobul curat de pleavă. În contactul cu oamenii care ocupă funcţii importante, să evităm bănuiala că vrem să aflăm ceva de la ei. Unor astfel de interlocutori, dacă le creezi impresia că eşti mai bine informat decît ei, atunci îţi spun singuri tot ce ştiu. Este o veche metodă gazetărească. Am verificat faptul în practică. Se întîmplă să mi se adreseze cineva, de exemplu, pentru o consultaţie privind probleme din China. Eu răspund, îmi expun punctul de vedere. Dar, în acelaşi timp, aflu lucruri foarte interesante de la interlocutor. Aş vrea să vorbim acum şi despre felul în care vom ţine legătura. Întîlnirile dintre ziarişti nu provoacă bănuieli, dar cele cu pictorul Miaghi vor părea nefireşti. Iată ce propun, Miaghi-san: odată pe săptămînă fetiţa mea va veni la dumneata, pentru lecţii de pictură. Atunci totul o să pară firesc, ne vom putea întîlni în linişte.

Sorge se declară de acord cu Ozaki. În sfîrşit, se părea că totul e pus la punct. Fiecare ştia ce are de făcut.

La revărsatul zorilor, cei trei plecară. Richard stătea în prag. Din nou clătinîndu-se, ca un om beat, le făcea semne de salut cu o creangă de vişin înflorit.

S-au scurs cîteva luni, a venit vara – o vară fierbinte, dogoritoare, pe care nu orice european o poate suporta. Dar Sorge rămase la Tokio. Numai de cîteva ori părăsi oraşul, pentru a vizita familia Ott, care se stabilise în satul Akia, pe ţărmul mării, la vreo patruzeci de kilometri depărtare de Tokio. În apropierea

satului se afla o zonă interzisă, care-l interesa în mod deosebit pe Sorge.

Eugen Ott se întorsese de la Berlin în urmă cu trei săptămîni. Venise înaripat de succes, fiind lăudat de Hitler. Darea de seamă pe care o întocmise se bucurase de aprecieri pozitive şi Ott primi numirea de ataşat militar. Curînd, fu înaintat la gradul de colonel. Au urmat numeroase telegrame de felicitare, semnate, printre alţii, de colonelul Jodl, consilierul lui Hitler, de la generalii von Bek, Keitel şi alţii. Ott urca rapid treptele carierei. Fapt la care contribuise, din umbră – dar substanţial – şi Sorge: fără ajutorul său, ofiţerul-artilerist, pripăşit într-o cazarmă japoneză, n-ar fi fost în stare să întocmească acel raport mult apreciat, nu şi-ar fi făcut intrarea „în lume”. Eugen nu uitase acest lucru şi-i era profund recunoscător lui Richard. Prietenia lor devenea tot mai trainică.

…Dimineaţa, plecară la plimbare. Ott îl rugase pe Sorge să ia aparatul de fotografiat. Hoinărind multă vreme, nici nu-şi dădură seama cum au ajuns în zona interzisă. Aparatul de fotografiat ţăcănea mereu. Sorge tocmai schimbase filmul, pusese în buzunar caseta cu cel folosit şi se pregătea să fotografieze din nou – o asemenea fericită ocazie se ivea rar – cînd, deodată, pe drumul dinspre Akia, îşi făcură apariţia doi jandarmi, însoţiţi de un civil.

— Se pare că ne paşte o neplăcere! spuse Sorge, care-i văzu primul pe jandarmi apărînd de după o movilă.

Să arunce filmul sub ochii jandarmilor era riscant – imediat ar fi trezit bănuieli – dar nici nu putea să-l lase pe mîna poliţiei.

Jandarmii se apropiau.

— Ascultă, spuse Sorge nepăsător, tu te bucuri de imunitate diplomatică, pune în buzunar şi filmul şi aparatul, altfel iese vreo încurcătură!

Ataşatul militar se execută, fără să stea pe gînduri.

— Actele dumneavoastră! ceru civilul.

Sorge arătă cu capul spre Ott, care prezentă paşaportul diplomatic. Civilul îl examină cu atenţie. Apoi, zîmbind binevoitor, îl înapoie.

— Şi ale dumneavoastră! spuse el, întorcîndu-se spre Sorge.

— E cu mine, lucrează la ambasadă, răspunse Ott în locul lui

Richard. Puteţi pleca.

— Mă iertaţi! răspunse dezorientat civilul şi se îndepărtă, însoţit de jandarmi.

— Ascultă, Eugen, exclamă Sorge, izbucnind în rîs, eşti pentru mine ca un zid de cetate! M-ai salvat!

— De fapt, eu sînt vinovat! replică Ott. Într-adevăr, la poliţie s-ar fi creat o situaţie neplăcută. Ei, acum să mergem la masă. Developezi singur filmul?

— Nu, îl dau la laborator.

— Lasă-mi mie această casetă. Poate că filmul îmi va fi de folos.

— Cu plăcere! răspunse dezinvolt Sorge.

Fără să presupună măcar, ataşatul militar german, îl scăpase de o mare primejdie pe conducătorul spionajului sovietic în Japonia.

Seara, cînd jucau şah pe verandă, colonelul spuse:

— Nici nu-ţi imaginezi ce surpriză ţi-am pregătit, Richard! Vino mîine la ambasadă, la ora cinci. Mai mult nu-ţi spun. Vei fi mulţumit!

La Academia Marelui Stat Major al Japoniei, unde avea loc o recepţie prilejuită de absolvirea unei noi promoţii de ofiţeri de stat major, se adunase crema armatei imperiale. În afară de absolvenţi – care erau cam crispaţi şi se simţeau încă stingheriţi în prezenţa profesorilor – aici erau prezenţi bătrîni generali care participaseră la mai multe vechi războaie purtate de Japonia. Preluînd ştafeta, generali mai tineri puseseră la punct „incidentul de la Mukden” şi se apropiau, în fruntea armatelor lor, de graniţele Mongoliei, debarcau împreună cu trupele în China, îşi conduceau ostaşii pînă la malurile fluviului Heiludzian, adică Amur, de-a lungul graniţelor sovietice. Bătrîni şi tineri, toţi generalii erau semeţi, plini de sine. Toţi păşiseră pe calea „Kondo”, calea cuceririi unor pămînturi mai apropiate sau mai îndepărtate.

Cunoscătorilor unei vechi cărţi – „Nippon-seki“ – despre istoria Japoniei – le era dat să ştie rescriptul împăratului Dzimmu, care domnise cu peste un mileniu în urmă: „Vom aduna întreaga lume sub un singur acoperiş şi o vom face casa noastră”.

În drum spre Academia Marelui Stat Major, doctorul Sorge îi

povestise noului său prieten despre această străveche poruncă.

Printre puţinii invitaţi civili la recepţie, se număra şi doctorul Sorge: era meritul strădaniilor colonelului Ott, care căpăta tot mai multă autoritate la Tokio. În schimb, printre oaspeţi, se aflau foarte numeroşi militari, dornici să participe la acest eveniment. Înainte de intrarea în sala de festivităţi, Ott îi şopti lui Richard:

— Astăzi am să-ţi prezint persoane foarte interesante!

Invitaţii erau primiţi de şeful Academiei, un general bătrîn, o ruină de om, pe pieptul căruia străluceau tot felul de distincţii, dealtfel expuse în număr imens şi pe pieptul altor generali. Ott şi Sorge înaintau cu greu, făcîndu-şi loc printre grupurile compacte de ofiţeri de toate armele, cu funcţii dintre cele mai înalte. Nu vedeai decît plecăciuni adînci, zîmbete, strîngeri de mîini... Servil, un maior de ordonanţă îl conducea pe Ott, spre a-l prezenta noului ministru care-i luase locul lui Araki. La un moment dat, acest maior dispăru, iar Ott şi Sorge rămaseră singuri. Acum, Ott îl prezenta pe Richard ofiţerilor japonezi, sau pronunţa numele celor pe care nu-i cunoştea personal.

— Iată-l pe generalul Tojo, spuse Ott, arătînd spre un ofiţer cu fruntea lată şi mustăţi tunse scurt. E reprezentantul celui mai radical grup de militari... Acesta e generalul Honjo, comandantul Armatei din Kwangtung; se zvoneşte că a fost avansat... Priveşte-l şi pe generalul Tarakasuki, şeful comunităţii sintoiste din Manciuria. Acesta este prinţul Araki, căsătorit cu fiica răposatului împărat... Iată-l şi pe generalul Doihara! Să ne apropiem...

Aşadar, acesta e Doihara Kenji! Richard privi absent la japonezul scund, cu părul tuns scurt, fruntea lată, ochii reci, şi întregul chip exprimînd o totală indiferenţă. Sorge aflase multe despre acest vestit şi dibaci spion al Japoniei. Îşi opri apoi privirea pe grămada de ordine şi medalii – dintre cele mai înalte ale imperiului – ce acopereau tunica generalului. „Da, aici spionii se bucură de mari onoruri! gîndi Sorge. Iată-i, deci, pe autorii celor mai tenebroase comploturi, păstrătorii secretelor militare, pe care el, Richard avea datoria să le dezvăluie, să le facă inofensive, pentru a preîntîmpina primejdia războiului. De-ar izbuti! Oricum, Ott îl introdusese în mijlocul vîrfurilor castei militare japoneze...

După ce se salutară, Doihara întrebă în germană:

— În ce limbă doriţi să discutăm?

— În mongolă! replică glumind Sorge.

— Ziuite! De acord! răspunse în mongolă Doihara. Sain bainu...

— Nu, nu! exclamă Sorge. Prefer chineza sau engleza, dar cel mai bine ar fi să vorbim în germană.

— Mă rog, cum doriţi! spuse Doihara, schiţînd un zîmbet din colţul gurii. Ochii însă păstrau aceeaşi expresie de totală indiferenţă.

După ce mai discutară o vreme şi se îndepărtară de general, Ott spuse:

— Omul acesta vorbeşte la perfecţie treisprezece limbi. A trăit cincisprezece ani în China.

Richard îşi manifestă uimirea, cu toate că faptul îi era prea bine cunoscut.

Sorge îl întîlni aici şi pe generalul Itagachi Seisiro, un spion de aceeaşi înaltă clasă ca şi Doihara. De-ar fi ştiut ei pe cine le-a adus ca oaspete ataşatul militar german!

Pentru Sorge, Itagachi şi Doihara erau oamenii care, prin simpla lor prezenţă, indicau orientarea politicii militariştilor japonezi. Ca hîrtia de turnesol care indică acidul, amîndoi la un loc sau fiecare în parte apăreau negreşit, tocmai acolo unde urma să fie dezlănţuită o agresiune – în Manciuria, în China, la graniţele Mongoliei sau pe lîngă Transbaikalul sovietic. Organizatori de provocări internaţionale, diversiuni, crime politice, comploturi şi intrigi, Itagachi şi Doihara se aflau în avangarda celei mai reacţionare clici militaro-fasciste din Japonia. Deşi nu discutase personal cu Itagachi, pînă acum, Sorge îl cunoştea de mult şi incomparabil mai bine decît numeroşi dintre cei aflaţi aici.

Iată, Itagachi stătea în faţa lui Sorge, pe buze îi stăruia un zîmbet îngheţat, ca al unei statuete de porţelan. Chipul îi era inexpresiv, nu trăda nici un gînd. La fel de nemişcate îi erau şi sprîncenele groase şi mustăţile dese, tunse scurt, plate, ca lipite cu hîrtie neagră.

Discuţia cu Itagachi nu apucă să se înfiripe. Toată lumea se grăbea într-o anume direcţie şi Ott împreună cu Richard fură luaţi de val şi împinşi spre grădină.

Spre sfîrşit, festivitatea se transformă într-o demonstraţie militară. Răzbăteau tot mai des strigătele: „Banzai!“ „Hako Itio!”

...Ott îşi privi ceasul. Venise vremea să-şi ia rămas bun de la gazde. Dealtfel, toţi se pregăteau de plecare.

Întîlnirea cu generalii Itagachi Seisiro şi Doihara Kenji îi trezi lui Sorge multe amintiri. Cît de bine îi cunoştea pe aceşti indivizi primejdioşi, cu care va trebui să intre într-o încleştată înfruntare!

LA IZVOARELE COMPLOTULUI MILITAR

Dacă ar fi existat un microscop electronic de citit timpul, n-ar fi fost prea greu să se discearnă evenimentele scurse în toate detaliile şi legăturile lor intime. Numai timpul poate dovedi cît de reale sau nereale au fost presupunerile formulate pe baza unor informaţii şi fapte aflate indirect. Numai timpul poate confirma sau infirma valoarea unor pronosticuri. În aprecierea evenimentelor ce se coceau, doctorul Sorge şi grupul său nu aveau nici un microscop fantastic de citit timpul, nici un bisturiu vrăjit care să taie tumora. Pentru a pune un diagnostic politic precis, nu aveau la dispoziţie decît date răzleţe, zvonuri greu de verificat, dar şi darul intuiţiei, al analizei şi sintezei, talentul de a discerne esenţialul din elemente disparate şi a-l constitui într-un întreg.

Se înţelege că doctorul Sorge nu putea afla tot ce se petrece în cabinetele oamenilor de stat din Berlin şi Tokio, dar timpul a demonstrat cît de bine a intuit el una din acţiunile secrete ce tocmai se punea la cale.

În ianuarie 1935, diplomatul japonez Tosio Siratori a expediat la Tokio un mesaj secret, adresat bunului său prieten Arita, cel care, în acea vreme, ţinea în mîini politica ministerului de externe. Siratori era înaltul funcţionar al ambasadei japoneze la Berlin, care îi semnase lui Sorge scrisoarea de recomandare pentru postul de corespondent în Japonia.

„Arita-takei [1], scria Siratori, soarta însăşi a hotărît ca slavii şi

[1] Mod de a te adresa cuiva într-o manieră foarte intimă, similar cu „fratele meu”, „prietene”.

rasa Yamato să dea lupta pentru întîietate pe continentul asiatic. Rusia Sovietică trebuie să purceadă la dezarmarea Vladivostokului, să-şi retragă armata din Mongolia, să cureţe regiunea Baikalului pînă la ultimul soldat! În pretenţiile noastre, aceasta reprezintă doar un minimum. De asemeni, Sahalinul de nord să fie transferat Japoniei într-un mod convenabil! În viitor trebuie să avem în vedere cucerirea regiunilor siberiene de-a lungul oceanului. Sînt cereri care trebuie înfăptuite cu toată fermitatea! Iubitul meu frate, am convingerea că guvernul trebuie să ia decizii de neclintit, în vederea atingerii unui ţel de o importanţă capitală pentru diplomaţia noastră: ruptura hotărîtă a relaţiilor cu Uniunea Sovietică".

Din punctul de vedere al sintoismului politic, scrisoarea lui Siratori era un exemplu clasic, exprimînd tendinţele agresive în politica pe continent. Siratori cita aproape întregi paragrafe ale propunerilor Conferinţei de la Dairen, care avusese loc în ultimul an al intervenţiei japoneze în Extremul Orient sovietic.

Cînd a fost trimis să lucreze ca diplomat în Europa, Siratori şi-a manifestat nemulţumirea, el considerîndu-se predestinat să realizeze tradiţionala politică agresivă a ţării Yamato. Luîndu-şi rămas bun de la prieteni, le-a spus: „Dacă eu plec, e greu de presupus ce se va petrece aici".

Din îndepărtata Scandinavie, unde se afla în momentul cînd scria rîndurile de mai sus, Tosio Siratori continua să atragă atenţia necesităţii unei intervenţii ferme, să încerce să influenţeze anumiţi oameni politici în sensul urmărit de el. În fraze pline de patos, cerea folosirea momentului favorabil. Îl implora pe ministrul Arita să accepte propunerea Germaniei de a încheia un pact militar îndreptat împotriva Rusiei Sovietice. „Rusia Sovietică, prevenea el, se dezvoltă repede. În mai puţin de zece ani, va deveni un stat puternic, cu care nu ne vom mai putea înfrunta. Pentru a lichida total pericolul ce ne pîndeşte din partea ei, trebuie s-o facem neputincioasă, să-i controlăm resursele naturale. Dar dacă baza regimului comunist se întăreşte, mişcării contrarevoluţionare îi rămîn puţine şanse de succes. Avem nevoie de un pact îndreptat împotriva Cominternului".

Siratori cunoştea bine culisele evenimentelor ce se petreceau pe-atunci la Berlin.

Hirosi Osima – ataşatul militar japonez de pe lîngă ambasada din Berlin – avu plăcerea de a primi într-o vizită particulară pe zîmbitorul domn Haack, omul de legătură al secţiei răsăritene din cadrul Ministerului de Externe german. Ca din întîmplare, acesta aduse vorba despre situaţia din Extremul Orient. După multe ocolişuri, spuse:

— Acum aveţi graniţe comune cu Rusia Sovietică, domnule ataşat militar. Faptul are şi aspecte bune şi rele – s-au adăugat griji noi!

Osima fu de acord: se înţelege, griji sînt multe.

Cu faţa luminată de un zîmbet larg, Haack, rosti:

— Ştiţi, ministrul nostru are o idee interesantă. Domnul Ribbentrop consideră că ar fi oportună încheierea unei alianţe care să ne apere de Rusia. Poate că acum, cînd are graniţe comune cu Rusia, Japonia ar fi interesată în această privinţă. Totul s-ar putea face sub forma luptei comune împotriva comunismului.

Osima nu dădu deocamdată curs propunerii lui Haack: nu ştia cum va fi privită ea de către Marele Stat Major japonez.

După o lună, amabilul domn Haack îl invită pe ataşatul militar japonez să-i facă o vizită. „Întîmplător” se afla şi von Ribbentrop printre musafirii lui Haack. Abia spre sfîrşitul vizitei, cînd ministrul de externe german şi ataşatul militar japonez rămaseră singuri lîngă o măsuţă de fumat, Ribbentrop întrebă:

— Ideea mea, de a încheia o alianţă de apărare îndreptată împotriva pericolului comunist, n-a trezit interes?

De această dată, Osima era pregătit pentru o discuţie concretă: primise instrucţiunile necesare.

— Cercurile militare, răspunse el, se arată interesate de propunerea dumneavoastră, domnule ministru. Locotenent-colonelul Wakamatsu ar putea veni la Berlin, pentru a o studia în detaliu. Personal, socotesc că există toate temeiurile pentru un asemenea acord.

Ulterior, convorbirile au fost preluate de militari. Locotenent-colonelul Wakamatsu s-a întîlnit la Berlin cu generalul Blomberg şi, neoficial – cu Ribbentrop. Pentru o vizită de răspuns, se pregătea să plece la Tokio un grup de militari germani, sub formula unei delegaţii de aviatori. Referitor la sosirea acestui grup, în capitala Japoniei circulau tot felul de zvonuri neclare.

Pictorul Miaghi îi comunică lui Richard:

— Ştii, Sorge-san, ieri, un ofiţer de stat major din cadrul Forţelor aeriene militare mi-a spus că, în curînd, va trebui să primească oaspeţi din Germania: soseşte o delegaţie de aşa-zişi piloţi…

Sorge gîndi că ştirea e deosebit de interesantă. El făcu imediat legătura între versiunile conform cărora între Japonia şi Germania s-ar purta nişte tratative militare şi sosirea acestei delegaţii de piloţi germani. Fraza scăpată de ofiţerul japonez îi puse în gardă pe cei din grupul „Ramsai”. Deocamdată nu ştiau nimic concret, dar erau hotărîţi să descopere misterul.

Cam în acea vreme, în vara anului 1935, Sorge reveni acasă, în Uniunea Sovietică. A fost singurul prilej de acest fel de-a lungul anilor petrecuţi în Japonia. Ramsai fusese chemat la Moscova, pentru o întîlnire cu conducătorii Centrului: era necesară discutarea şi precizarea unor noi probleme, create de încordarea situaţiei internaţionale.

Pentru a i se pierde urma pe meridianele planetei şi a ajunge neobservat la Moscova, Sorge făcu o călătorie lungă şi întortocheată.

Şi iată-l din nou în străduţa Znamenskaia. Iat-o şi pe binevoitoarea Nataşa, secretara. Iată şi cunoscutul birou al şefului, cu întregul decor neschimbat, exact ca în urmă cu doi ani. Da, totul era la fel ca mai înainte. Atît doar că de la masa de lucru nu mai veni să-l întîmpine Berzin, ci comisarul de corp de armată Uriţki, un bărbat cam la patruzeci de ani, cu părul negru, faţa smeadă şi ochi căprui, inteligenţi. Richard îl cunoştea, însă nu îndeaproape.

— Dar unde-i…

— Ian Karlovici e în Extremul Orient, îl întrerupse Uriţki. Nu ştiai? Pentru noi, Extremul Orient a devenit acum postul numărul unu, exceptînd, bineînţeles, Germania. Ca întotdeauna, Bătrînul nostru se află în linia întîi.

Abia acum află Sorge că Ian Karlovici Berzin, dascălul şi bunul său tovarăş e de cîteva luni adjunctul Comandantului Armatei Speciale din Extremul Orient. Aşadar, se afla nu departe de Japonia. Era prezent la datorie alături de Richard.

— Acum eu îi ţin locul, spuse Uriţki. Sînt foarte bucuros să te

văd aici, Richard. Ei, cum merge treaba?

Fireşte, Uriţki nu semăna deloc cu Bătrînul, dar felul său de-a vorbi, de-a asculta înclinîndu-se puţin înainte, amintea de Berzin. Se simţi imediat apropiat de acest om. Îi povesti despre legăturile stabilite la Tokio, despre colonelul Ott şi prinţul Urach şi despre alte cunoştinţe din cadrul ambasadei, în sfîrşit – despre felul în care plănuise să folosească aceste relaţii.

— Este exact ceea ce ne trebuie! exclamă Uriţki. Să devii omul de încredere al ataşatului militar – iată, dintr-odată, o perspectivă extraordinară ce ţi se deschide! Acum, să faci şi dumneata ceva pentru nemţi, trebuie convinşi pînă la capăt că lucrezi pentru ei!

— Aşa voi şi face. Îi transmit lui Ott o informaţie de mîna a doua, în orice caz – ceva care nu reprezintă importanţă pentru noi.

Prima întîlnire la sediul Serviciului de informaţii a fost scurtă. Semion Petrovici era aşteptat la o şedinţă a Consiliului militar.

Seara se reîntîlniră acasă la Uriţki. Discuţia se prelungi pînă tîrziu. Richard îi împărtăşi lui Uriţki bănuielile sale în legătură cu delegaţia de aviatori germani. Cît despre situaţia din Manciuria, îşi exprimă punctul de vedere în legătură cu influenţa cercurilor militariste asupra politicii guvernului, cu tendinţele de fascizare tot mai evidente, cu politica expansionistă a Japoniei în Extremul Orient. Uriţki fu de acord cu părerile lui Richard, dar sublinie că, totuşi, planurile virtualilor inamici sînt încă prea puţin cunoscute.

— Spune-mi, Richard, ce crezi, n-ai putea să dai o raită prin Manciuria?

— Voi încerca.

Plîngîndu-se de proasta legătură prin radio, Sorge îl rugă pe Uriţki să i-l trimită ca radiotelegrafist pe Max Klausen.

— Te rog mult, Semion Petrovici! Am lucrat cu Klausen la Şanhai, îl cunosc, e omul cel mai potrivit. Altfel nu voi putea asigura o legătură regulată cu Centrul.

— Şi altceva? Ce-ţi mai este necesar?

— După cît se pare, nimic.

— În acest caz, iată ce-ţi propun: termină-ţi treburile aici şi pleacă să te odihneşti în Sud. Din păcate, îţi putem acorda numai o lună, mai mult nu ne putem permite! Eşti de acord?... Pe

radiotelegrafist vom încerca să-l găsim înainte de plecarea dumitale. Să socotim convorbirea noastră ca una preliminară, la secţie vei raporta mai în detaliu, apoi ne vom întîlni încă o dată. Acum, vino să prînzim.

Uriţki făcea parte din generaţia formată şi călită în lupta revoluţionară. Îndeplinise numeroase însărcinări, printre care şi una asemănătoare cu cea a lui Sorge... Ambii aparţineau aceleiaşi generaţii, aceleiaşi epoci, aveau aceleaşi convingeri, se dăruiseră aceluiaşi ideal. În timpul acestei şederi la Moscova, cunoscîndu-l bine pe Semion Petrovici, Richard îl îndrăgi tot mai mult.

Centrul se arătă mulţumit de activitatea lui Sorge. Grupul „Ramsai“ îşi organizase temeinic activitatea în Japonia militaristă, ţară în care, pînă atunci, alţi agenţi de informaţii nu izbutiseră să se menţină vreme prea îndelungată: ochiul atotvăzător al Kempeitaiului – serviciul japonez de contrainformaţii – repera destul de repede orice persoană suspectă. Dar faţă de prima parte a misiunii ce i se încredinţase, acum grupului „Ramsai“ îi reveneau sarcini tot mai complexe, pe măsura lărgirii şi întăririi relaţiilor între Japonia şi Germania. Se punea următoarea întrebare: nu era posibil ca, din Tokio, să fie urmărită activitatea politicienilor fascişti germani? Nu s-ar putea ca Japonia să devină un avantpost de observaţie pentru „pichetul“ Ramsai?

În scurt timp, Max Klausen apăru la Moscova. După activitatea din China, considerîndu-se ca demobilizat, se stabilise în oraşul Krasnîi Kut, din regiunea Saratov, unde lucra ca tractorist, purtînd acum alt nume. Ducea o viaţă tihnită, cînd, deodată, primi înştiinţarea să se prezinte la Moscova. Manifestă o oarecare ezitare; o a doua telegramă, mai categorică, expediată la comisariatul militar al oraşului, îl hotărî să plece. Telegrama era semnată de Voroşilov.

La Direcţia generală a Serviciului de informaţii, primul om pe care-l întîlni fu Sorge. Max îşi privi uluit prietenul.

— De unde ai apărut?

— Am venit să te iau!

— Ah, iată cum stau lucrurile! Şi eu îmi tot băteam capul să ghicesc cine şi-a amintit de mine.

— Aşadar, marinarule trecut prin ciur şi dîrmon, ce facem? Plecăm?

— Cu tine, Richard, merg şi la capătul pământului!

O spusese neştiind măcar încotro îl chema Sorge.

În aceeaşi zi, Uriţki i-a invitat acasă pe Richard şi pe Max.

— Ei, care-i hotărîrea? întrebă gazda.

— Dacă trebuie, plec! răspunse Max. Vînd vaca şi pornesc la drum.

Tustrei izbucniră în rîs.

— Atunci e în regulă! Să vorbim despre munca voastră. Ştii încotro pleci, Klausen?

— Nu, Richard nu mi-a spus.

— În Japonia pleci. Veţi face tot ce vă stă în putinţă să preîntîmpinaţi un război între Uniunea Sovietică şi Japonia. Să-l preîntîmpinaţi! repetă Uriţki, silabisind răspicat cuvîntul. E limpede? Richard, cît priveşte concediul de odihnă, trebuie să-l amînăm pentru vremuri mai bune. E nevoie să pleci imediat. Klausen te va urma.

— Ce să-i faci, Semion Petrovici! Datoria-i datorie! răspunse Richard. Totu-i în regulă. Doar sîntem marinari de cursă lungă!

— Întocmai! Foarte bine zis.

Rămas doar cu Sorge, Uriţki insistă:

— Richard, nu scăpa din vedere nici o clipă că sarcina voastră de căpetenie e să fiţi la curent cu tratativele dintre Berlin şi Tokio. A doua misiune – să urmăriţi evoluţia situaţiei din Manciuria. Restul – după cum vei crede de cuviinţă.

Richard şi-a luat în grabă rămas bun de la prieteni, a primit ultimele indicaţii şi a făcut cale întoarsă, spre locul datoriei, folosind din nou vechiul paşaport – la Moscova venise sub alt nume.

Sosirea sa în Statele Unite a coincis cu vîlva făcută în jurul viitoarei curse aeriene între America şi Tokio. Richard găsi de cuviinţă că ar fi bine să plece în Japonia cu avionul. Un agent de informaţii nu trebuie să rămînă mereu în umbră. Să pari cît mai firesc, e cel mai bun camuflaj. Îl aştepta o misiune foarte grea şi urgentă, aşa că intră în rol neîntîrziat. Oricum, era corespondentul influentului ziar „Frankfurter Zeitung”... În prima cursă aeriană între Statele Unite ale Americii şi Japonia, printre numeroşii ziarişti aflaţi în avion se găsea şi cunoscutul corespondent german Richard Sorge.

CANADIANUL DIN MONTREAL

Mister Fife, canadian din Montreal, a tras la hotelul „Londra”, avînd faţada spre bulevardul acoperit de verdeaţa copacilor, prin coroana cărora scînteia albastrul mării. La Odesa erau călduri caniculare, pe care turistul le suporta foarte greu.

Mister Fife se răcorea de cîteva ori pe zi făcînd duşuri, iar seara cobora într-o grădină de vară, unde consuma bere şi urmărea viaţa portului, bucurîndu-se, totodată, de adierea proaspătă ce venea dinspre mare. Industriaş de condiţie mijlocie, el se întorcea acasă, după o călătorie turistică în Uniunea Sovietică. Vizitase Leningradul, Moscova, Kievul, iar acum se oprise la Odesa, urmînd să se îndrepte spre Canada... Îşi luase bilet pînă la Pireu, de unde intenţiona să călătorească mai departe cu un transatlantic, dar vaporul pleca din Odesa peste cîteva zile şi bietul om se chinuia fără treburi în acest oraş dogoritor.

Dar iată că sosi şi ziua plecării. Turistului i se dădu un „Lincoln“ negru şi mister Fife porni spre port. Vaporul îşi aştepta pasagerii.

În sala de aşteptare, lumea se rărea, călătorii plecau, după ce-şi primeau paşapoartele. Pufăind din ţigări, canadianul aştepta, parcă uitat de dumnezeu şi de oameni. Bătuse de cîteva ori în ferestruica ghişeului, îşi spusese numele, dar tînărul grănicer se tot scuza, rugîndu-l să aibă răbdare cîteva minute.

Vaporul dădu semnalul de plecare, sala de aşteptare se goli. Mister Fife se apropie iar de ghişeu. De această dată, fu poftit să intre în birou.

— Unde aţi primit viza de intrare în Uniunea Sovietică? întrebă ofiţerul de serviciu, răsfoindu-i paşaportul.

— La Viena, răspunse canadianul. La consulatul sovietic.

— Dar la Viena nu există consul sovietic cu un nume ca cel trecut aici! ripostă ofiţerul.

— Nu ştiu nimic altceva, decît că am primit viza!

— Paşaportul dumneavoastră nu e în ordine, nu vă putem îngădui plecarea.

Mister Fife căzu pe gînduri. Mda! Rezulta că doar în manualele de geometrie dreapta e drumul cel mai scurt între două puncte. Situaţia se complicase pe neaşteptate. Ceru să fie dus la şeful

postului de control. Cînd rămase singur cu căpitanul de grăniceri, se auzi semnalul de ieşire în larg a vaporului. Canadianul îşi exprimă gălăgios revolta... Căpitanul înălţă din umeri, neputincios, repetînd aceeaşi frază: „Paşaportul nu-i în ordine”.

În această situaţie, mister Fife începu să vorbească ruseşte:

— Tovarăşe căpitan, numele meu nu e cel trecut în paşaport. Mă numesc Max Klausen şi călătoresc cu o misiune specială. Vă rog să luaţi legătura cu tovarăşul Uriţki...

Căpitanul nu-şi manifestă mirarea. Multe se întîmplă la graniţă.

— În acest caz, trebuie să vă întoarceţi la hotel, tovarăşe Klausen. N-am primit niciun fel de instrucţiuni în legătură cu dumneavoastră. Aşteptaţi, vă anunţăm imediat ce primim instrucţiuni de la Moscova.

Şi mister Fife îşi începu iar calvarul canicular la hotel. În sfîrşit, lucrurile se lămuriră. Nu era vorba despre numele fictiv al consulului sovietic din Viena – dealtfel Klausen nu călcase nicicînd prin Austria – ci de o neregulă pe care grănicerii o descoperiseră la ultima filă a paşaportului: eticheta pe care se aplicase sigiliul era deplasată cu cîteva fracţiuni de milimetru de la locul ei. Probabil că specialistul care pregătise paşaportul, nu ţinuse seama de acest amănunt.

Oricum, Klausen fu nevoit să se întoarcă la Moscova. Trecuseră trei săptămîni de cînd Sorge plecase în Japonia şi radiotelegrafistul mai aştepta să i se pregătească documentele pentru o nouă rută.

Se mai scurse o lună şi un alt turist străin, de altă naţionalitate, cu alt nume, pleca din Leningrad la Helsinki. De acolo se îndreptă spre Stockholm şi mai departe călători cu avionul la Amsterdam. Zburînd deasupra insulei Nordstrand, din arhipelagul Frisic, lui Klausen i-a fost dat să-şi revadă – măcar de la înălţime – locurile natale. În următoarea escală, la Paris, îşi rupse paşaportul şi scoase din valiză altul, cu care porni spre Viena. Apoi se întoarse iar în Franţa şi astfel, tot încercînd să-şi piardă urma, cumpără un bilet de vapor pentru Statele Unite.

Dar necazurile celui care fusese, nu de mult, un oarecare tractorist, nu se sfîrşiseră încă. În largul oceanului, privindu-şi noul paşaport acum pe numele de Hanemann, Max observă cu spaimă

că una din file începuse să se decoloreze. Odată cu ea, păli şi Max. Se gîndea îngrozit la întîlnirea cu autorităţile de control din portul New York. Totuşi, nu se întîmplă nimic. Ofiţerul de serviciu răsfoi fără prea mare interes paşaportul, privi în treacăt la viza de tranzit şi-l întrebă pe Max:

— Ce sumă de bani aveţi?

— Opt sute de dolari.

— Cît timp intenţionaţi să rămîneţi la noi?

— Trei zile.

— Cu o asemenea sumă aţi putea petrece mai multă vreme.

— Nu pot. Mi se termină concediul. Din păcate, sîmbătă trebuie să fiu la Montreal.

— O.K.! Vă doresc succes!

Ofiţerul puse ştampila şi-i înapoie paşaportul lui Klausen.

„Am scăpat!” gîndi bucuros Max şi coborî pe chei. Ceru să-i fie duse bagajele la cel mai apropiat hotel. Aici nu i se mai pretinseră documentele şi Max îi spuse portarului primul nume care-i veni în minte: Nixon. Portarul îi înmînă cheia.

— Poftiţi, mister Nixon.

Cîtva timp, Max se ocupă de întocmirea vechiului şi adevăratului său paşaport. Marinarul Klausen se prezentă la consulatul german, spunînd că în ultimul timp a lucrat ca mecanic de întreţinere la un motel din apropierea New-Yorkului; îşi întări spusele arătînd adeverinţa respectivă. Înainte, fusese marinar pe un vas de marfă american, călătorise în Europa, în America de Sud. Vechiul paşaport al lui Klausen era împestriţat de atîtea vize şi ştampile, încît nu mai avea nici un locşor gol. Cum şi termenul era expirat, marinarul german îl rugă pe consul să-i elibereze un paşaport nou, deoarece plănuia să plece în China.

După o zi, Klausen avea în buzunar noul paşaport, valabil pe timp de cinci ani. Max îşi recăpătase adevărata-i identitate. Consulul chinez, căruia îi solicitase viza pentru Şanhai, îi puse pe loc ştampila cu hieroglife violete şi radiotelegrafistul plecă în aceeaşi seară spre San-Francisco. Traversă întreg continentul american şi se îndreptă cu un vapor japonez spre Yokohama. La plecarea din Statele Unite, Klausen trebui să prezinte pînă şi chitanţa de plată a impozitului. Toate actele unui om de afaceri, care pleca în Extremul Orient, erau acum în perfectă regulă.

În acest timp, la Tokio, Richard Sorge îşi aştepta cu nerăbdare radiotelegrafistul. În fiecare marţi, la ora stabilită, între patru şi şase după-amiază, el şedea în restaurantul „Fledermaus”. Privea cu un aer distrat spre uşa de la intrare, în speranţa că, dintr-o clipă în alta, îşi va face apariţia silueta masivă a lui Max. Trecuseră trei luni de cînd Richard plecase din Moscova şi nu-şi putea închipui ce se întîmplase cu Max, de întîrzia atît. Centrul nu-i răspundea la repetatele lui apeluri. Dealtfel, nici nu conta pe un răspuns imediat. Legătura fusese întreruptă, aparatura de radio emisie se defectase şi soţii Bernhard n-o puteau repara. În cele din urmă, Sorge îi trimise înapoi la Moscova pe cei doi telegrafişti nepricepuţi. Legătura cu Centrul se făcea acum pe căi ocolite, prin intermediul curierilor.

Toamna, în colonia germană se organiză un bal mascat. Richard apăru în costumul unui vînzător ambulant de crenvurşti. Intrînd în rol, el circula cu iuţeală prin încăperile clubului, în grădină... Peste tot răsuna glasul lui vesel de veritabil saxon, vorbind într-un dialect comic. Recomanda chiflele, pronunţînd „Brötschen“ în loc de „Brötchen“ şi era suficient pentru a stîrni hazul general.

— Crenvurşti Aschinger!... Luaţi crenvurşti Aschinger! striga el. Sînt veşnici ca timpul şi proaspeţi ca noutăţile din ziare! Cumpăraţi crenvurşti! Muştarul e pe gratis! Cumpăraţi Brötschen! Luaţi Brötschen!

Împărţea crenvurştii ungîndu-i cu un strat gros de muştar şi oferea cuvenita chiflă. Arunca banii primiţi într-un coş. Sumele rezultate din această petrecere erau destinate unei societăţi de binefacere.

La un moment dat, Richard se apropie de prinţul Urach, care stătea de vorbă cu Helma Ott, costumată în port de păstoriţă bavareză.

— Ascultă Iki, îl întrebă rîzînd prinţul, de ce sînt veşnici crenvurştii?

— A, e vorba de firma Aschinger! Ea există din veacul trecut, a rezistat în vremea imperiului, a supravieţuit războiului mondial, Republicii de la Weimar şi a păşit glorioasă pragul Reichului nostru. Totul se poate schimba pe lumea asta, numai crenvurştii firmei Aschinger rămîn veşnici! Germania nu poate exista fără

crenvurşti!

În acea clipă, Richard îl zări pe Klausen printre oaspeţi. Max sosise în aceeaşi dimineaţă şi, auzind despre petrecere, se şi înfiinţase aici. Richard trecu pe lîngă el fără să se oprească. Mai tîrziu, în timp ce îl servea cu crenvurşti, îi şopti:

— Mîine după-amiază, la „Fledermaus”... Prezintă-te Obergruppenleiterului Urach, iată-l acolo, în colţ, discută cu femeia aceea înaltă, în costum de păstoriţă.

Apoi Richard trecu mai departe, făcînd reclamă mărfii pe care o vindea. Se apropie iar de Urach, în momentul cînd Klausen făcea cunoştinţă cu şeful organizaţiei naziste din Tokio. Max se recomandă drept comerciant şi spuse că s-a hotărît să se stabilească în Japonia, pentru o perioadă mai îndelungată.

— Vreau să înfiinţez o întreprindere de export-import pentru vînzarea automobilelor – îşi mărturisi Klausen planurile.

— Foarte bine, perfect! îl încurajă prinţul Urach. Vino mîine la ambasadă, să mai discutăm. Aa, faceţi cunoştinţă, el e doctorul Sorge, îţi poate fi de folos. Nu-i aşa, Iki?

Astfel făcură cunoştinţă, în mod oficial, comerciantul nou sosit şi corespondentul de presă.

Oaspeţii trecură apoi să vadă expoziţia unor pictori germani. Printre tablourile expuse, se afla şi un portret al lui Hitler, pictat de Miaghi. Ideea, ironică, îi aparţinea lui Richard: el convinsese pictorul să-l picteze pe Führer într-un costum naţional japonez. Hitler apărea într-un chimono cafeniu, care atîrna pe umerii colţuroşi. Avea faţa trasă, insipidă. În mîna osoasă ţinea o floricică cu petale albe. Era un portret aproape caricatural, dar toţi cei prezenţi se opreau şi îşi manifestau admiraţia faţă de maniera inedită a pictorului japonez.

— Îţi place cu adevărat portretul lui Hitler? îl întrebă Frau Helma pe Richard.

Sorge răspunse pe ocolite.

— Cum să-ţi spun, nu mă interesează asemănarea, ci modalitatea de percepere artistică. Astfel şi-l imaginează pictorul japonez pe Führerul nostru. Chiar dacă e o interpretare primitivă, ea exprimă, în acelaşi timp, multă spontaneitate.

Primul consilier al ambasadei îl susţinu pe Richard.

— Da, da, ai dreptate, doctore, tocmai spontaneitatea

impresionează.

Toţi se arătau încîntaţi de portret, dar în sinea lor erau consternaţi: ce mai mîzgăleală! Şi cu toate acestea, portretul Führerului călători din expoziţie pînă la salonul de primiri al ambasadei germane şi rămase acolo mulţi ani, provocînd aceeaşi admiraţie manifestă şi nedumerire interioară, neexprimată.

A doua zi, Richard s-a mai întîlnit o dată cu Klausen în cabinetul lui Urach. Sorge intrase, ca din întîmplare, în biroul prietenului său şi-l găsi acolo pe „omul de afaceri german”.

Seara, cei doi prieteni se regăsiră în restaurantul „Fledermaus”. Şedeau la o masă, cu halbele de bere în faţă, şi discutau amical, ca despre nişte fleacuri. Păreau doi prieteni veniţi să-şi omoare timpul aici.

— Ei, cum a fost? întrebă Sorge.

— După cum vezi, mi-am vîndut vaca şi am venit! răspunse zîmbind Max.

— Pe unde ai rătăcit atîta vreme?

— Richard, ştii la ce m-am gîndit? În profesia noastră există ceva lăsat de dumnezeu: căile domnului şi ale agentului de informaţii sînt necunoscute! Două luni am colindat, ca să ajung la datorie.

Mai glumiră ce glumiră, rîseră, apoi trecură la probleme serioase. Firește, conveniră ca Max să se ocupe neîntîrziat de restabilirea legăturilor. Radioemiţătorul se afla tot în laboratorul-foto din locuinţa lui Vukelić. Examinîndu-l, Klausen mormăi:

— Aici sînt numai piesele de rezervă. Rămîne să găsim şi pe cele necesare, apoi să-l montăm din nou.

La fel ca în China, pentru a nu provoca bănuieli, Max îşi procură cu discreţie materiale, confecţionă el însuşi diferite piese, inventă ceva, modifică altceva şi, după trei săptămîni, îl anunţă pe Sorge că radioemiţătorul poate funcţiona. Acum era de dimensiunile unei mici valize şi, în condiţii atmosferice bune, prindea „München”-ul, adică Moscova. Cu Habarovsk şi Vladivostok legătura era foarte bună.

Prima transmisie dovedi că se poate lucra în condiţiuni normale. Sorge însuşi cifră radiograma şi i-o dădu lui Max. Aplecat deasupra aparatului şi bătînd în manipulator o complicată alcătuire de cifre pe care n-o pricepea, Klausen părea că oficiază

un ritual divin. În prima radiogramă, Sorge transmise că Max a sosit şi a început să lucreze; aşadar Anna, soţia lui, putea veni. Dar mai trecură cîteva luni pînă ce Anna, călătorind pe alt drum – prin Harbin şi Şanhai – ajunse la Tokio.

Max fu nevoit să plece la Şanhai; cu această ocazie, duse şi cîteva microfilme. Anna şi Klausen încă nu erau căsătoriţi oficial şi hotărîseră să îndeplinească această formalitate nu în Japonia, ci în China, astfel că înaintară actele necesare la consulatul german din Şanhai. Interveni şi aici o apreciabilă întîrziere, dat fiind că era necesară o anume verificare: puritatea originii ariene a mirelui şi miresei. În sfîrşit, toate obstacolele fură trecute şi Klausenii se văzură căsătoriţi cu acte în regulă.

Acum grupul „Ramsai“ era în plenul său. Tot ceea ce înfăptuise pînă atunci putea fi socotit doar un preludiu, faţă de viitoarea activitate. Ca în scena unui uriaş teatru nevăzut, eroii pricipali ai acţiunii îşi ocupau locurile, aşteptînd semnalul.

Bizuindu-se pe experienţa sa negustorească din China, Klausen deschise o întreprindere de vînzare a automobilelor, dar afacerea era atît de şubredă, Max avea atît de mulţi concurenţi, încît era cît pe-aci să fie închis pentru neplata datoriilor! Firma se afla în pragul falimentului. Şi iată că din această mare încurcătură l-a scos un bun cunoscător al afacerilor bancare şi al operaţiilor financiare: doctorul Sorge.

În cîteva zile, el reuşi că lichideze primejduita întreprindere şi să înfiinţeze una nouă; Richard bineînţeles rămase în umbră.

Astfel, omul de afaceri german Max Klausen deveni proprietarul unei mari întreprinderi de heliografie, primind comenzi de la foarte serioase instituţii. Din Germania îşi aduse cele mai moderne maşini; odată cu ele, veniră şi specialiştii germani, care le instalară. Curînd, firma „Klausen et Comp.” căpătă o poziţie cît se poate de solidă. Contul curent la bancă – purtînd numele prosperului om de afaceri Klausen – începea să se rotunjească. În aceste condiţii favorabile, Max deschise, la Mukden, o filială a firmei, iar la o bancă din Şanhai îşi creă un cont nominal. Virarea unor sume de bani – pe numele lui Klausen – venind din China, New-York, San-Francisco, nu mai putea trezi bănuieli.

În acea vreme, grupul „Ramsai“ aproape că nu mai avea

nevoie de fonduri trimise de la Centru: în afara îndeplinirii îndatoririlor sale de radiotelegrafist, Max începu să se ocupe de asigurarea necesităţilor financiare.

Crearea firmei „Klausen et Comp.” avu o importanţă deosebită şi pentru că ea deveni, curînd, o sursă suplimentară de informaţii. La serviciile întreprinderii apelau secţiile de proiectare şi construcţii ale celor mai mari uzine militare japoneze – Mitsui şi Mitsubisi – unde se fabricau tancuri, vapoare, avioane. O solicitau, de asemeni, reprezentanţii flotei maritime, ba chiar şi unele secţii ale Marelui Stat Major japonez. Cu oarecare efort de gîndire, se putea deduce spre ce tinde dotarea tehnică a industriei militare. În noianul de schiţe şi desene ale unor detalii neînsemnate apăreau, deodată, elemente reprezentînd o însemnătate deosebită.

Grupul „Ramsai“ activa acum ca un mecanism perfect. Constituit cu migală şi îndelungi eforturi, invizibilul „post de observaţie“ îşi crease un orizont larg, de unde urmărea planurile puse la cale de către virtualii inamici ai Uniunii Sovietice.

Dar iată că, brusc, o boală îl ţintui la pat pe Richard Sorge.

...Zăcea pe un gard de sîrmă ghimpată, ai cărei colţi i se înfingeau în corp, şi nu avea putere să se mişte, să se rostogolească, să scape din blestemata reţea. Durerile erau cumplite, Richard îşi pierdea mereu cunoştinţa, prăvălindu-se undeva, în abis, într-un întuneric de nepătruns, şi atunci nu mai simţea nimic, era ca un cadavru. Senzaţia de durere, coşmarurile, veneau încă din timpul războiului. Îşi simţea rana, vedea sîngele, i se părea ba că urcă Golgota, ba acea înălţime numită Mort-Homme, în preajma blestematului Verdun, auzea ploaia de gloanţe, vedea cadavrele ce zăceau în jurul lui, iar el, Richard Sorge, caporalul de douăzeci de ani, care făcea parte din armata germană, nu-şi dădea seama de ce se află aici. Murmura neîncetat: „Război blestemat! Război blestemat!”.

Deodată, simţi miros de carne arsă – carne de om! Richard se ridică, dar nu-şi dădu seama ce se petrece cu el. Într-un tîrziu înţelese că se află în camera sa, din strada Nagasaki. Se lumina de ziuă. Desluşea biblioteca încărcată cu numeroase cărţi şi vechi manuscrise, vedea statuietele orientale pe care le colecţionase. Toate păreau la locul lor. Dar de unde răzbatea acel greţos miros

de ars? Camera era plină de fum. Ah, iată explicaţia! Pe divan, dormea prinţul Urach. Ieri întîrziase aici pînă în plină noapte, rămăsese la Richard, şi adormise pe divan cu ţigara aprinsă, iar acum salteaua ardea. Sorge se repezi la cel adormit, îl trase jos, deschise fereastra şi aruncă salteaua afară.

— Du, Mensch! Ai simţit, vreodată, mirosul de carne omenească arsă? Mie mi-a fost dat să am această plăcere în război, pe toţi dracii! Ne dădeau foc cu aruncătoarele de flăcări... Îmi ajunge! Nu vreau să mai simt mirosul fundului tău ars! Cară-te!

Richard străbătea agitat camera, copleşit de îngrozitoarele amintiri ce i se perindaseră prin minte cu o dureroasă insistenţă, după scurgerea atîtor ani. Acolo, înlănţuit de sîrma ghimpată, începuse să urască războiul, pentru ca, mai tîrziu, să devină comunist. Acum, aici, în prima linie a frontului invizibil, continua să lupte împotriva războiului, îşi apăra patria socialistă. Dar, iată, el e membru al partidului nazist, al partidului lui Hitler, poartă la rever o insignă care-i frige inima. Acum e Parteigenosse – e camarad de partid cu toţi aceşti ticăloşi! Are şi carnet de membru al partidului nazist, purtînd numărul 2 751 000. Iată pe cîţi izbutise să-i prostească Hitler!

Acest prinţ Urach îl ajutase pe Sorge să intre în partidul nazist. Era evident că Obergruppenleiterul Urach căuta prietenia lui Sorge. Corespondentul lui „Völkischer Beobachter“ era interesat să aibă relaţii cît mai bune cu un ziarist atît de experimentat şi prestigios ca Sorge. Nici Richard nu era împotriva „amiciţiei“ cu acest om necesar, conducătorul organizaţiei fasciste în marea colonie germană de la Tokio şi văr al regelui Belgiei. Şi-apoi, prinţul Urach nu făcea parte din categoria „turbaţilor”, a acelor fascişti beton-armat, de un fanatism crîncen. În sinea sa, prinţul privea cu ironie unele laturi extremiste ale politicii naziste, pe care o socotea, în genere, prea dură, prea rigidă. Dar ţinea aceste gînduri ascunse sub şapte peceţi, dezvăluindu-le rareori şi numai într-un cerc de prieteni foarte intimi. Funcţia în partid o punea pe seama rudeniei cu regele belgian şi a activităţii sale la ziarul lui Hitler. Dealtfel, stări de spirit asemănătoare mai aveau şi alţi membri ai ambasadei germane la Tokio. Printre cei de spiţă aristocratică pe care îi şoca bădărănia şi grosolănia parveniţilor

naziști se aflau, de pildă, ataşatul militar maritim Petersdorff, Eugen Ott şi, într-o măsură oarecare, însuşi ambasadorul Dirksen. Dar cînd se aflau faţă în faţă, ei se străduiau să-şi manifeste cît mai convingător devotamentul nemărginit faţă de regimul nazist.

Sorge se mai afla încă sub influenţa coşmarului. Peste toate, îl scosese din sărite salteaua arzîndă, fumul, mirosul... Idiotul de Urach! Cînd se înfuria, Richard se manifesta violent, nu-şi alegea cuvintele, nu încerca să fie pe placul nimănui. Rămînea el însuşi în orice împrejurare. Acum îşi revărsa necazul pe prinţul von Urach.

Simţindu-se cuprins de slăbiciune, se aşează pe pat. Avea o groaznică durere de cap. În ultimele zile, se lupta cu o gripă păcătoasă; încercase să-i reziste, dar boala se dovedise mai tare. Îşi frecă faţa cu palmele, de parcă s-ar fi spălat.

— Ce-i cu tine, Richard? îl întrebă grijuliu Urach. Eşti bolnav?

— Ei, o să-mi treacă...

Dar starea lui Richard se înrăutăţi. După gripă, contractă o pneumonie. Prietenii săi erau îngrijoraţi. Medicul ambasadei îl consultă, îi prescrise un tratament, dar Richard se simţi rău în continuare. Într-o zi, îl vizită şi Miaghi, dar văzînd în ce stare se află prietenul său şi nevrînd să-l obosească, se ridică să plece. Aici era nevoie de un doctor. Richard îl opri şi îi ceru să-i povestească despre ultimele întîlniri, observaţii, discuţii. Miaghi îi spuse că se vorbeşte din ce în ce mai insistent în legătură cu delegaţia militară germană care urma să sosească foarte curînd la Tokio.

— Trebuie să merg la ambasadă! spuse Sorge extrem de neliniştit, în timp ce încerca să se ridice în capul oaselor. Este un lucru deosebit de important. Mai trebuie să-l previn şi pe Ozaki.

Miaghi îl convinse, totuşi, pe Sorge să rămînă acasă. Îi mai promise să-i procure un medicament nou, de la medicul său. Pictorul Miaghi suferea de tuberculoză şi se afla în tratamentul unui medic experimentat.

Doctorul Yasuda, un om în vîrstă, avea o largă clientelă în lumea suspusă. Cabinetul său era frecventat de înalţi funcţionari publici, consilieri, soţiile acestora, reprezentanţi ai cercurilor militare, familii ale marilor industriaşi, actori, pictori. Printre pacienţii lui se nimeri şi Miaghi, care venea cu regularitate la consultaţii. Astfel se împrieteni cu sociabilul medic şi izbuti să-i cunoască vederile politice. Odată, după terminarea consultaţiei, în

timp ce Yasuda îi scria o reţetă, Miaghi îl întrebă:

— Yasuda-san, prietenii mi-au spus că puteţi da sfaturi bune şi în alte privinţe decît ale bolii.

Medicul îşi scoase ochelarii şi privi întrebător la pacientul său.

— Ce vreţi să spuneţi?

— M-ar interesa să ştiu ce părere aveţi în legătură cu situaţia din Germania, cum priviţi întărirea fascismului.

Medicul răspunse în doi peri:

— Germania e departe de noi. Se spune că Europa nu-i decît o peninsulă a continentului asiatic; în acest caz, Germania e şi ea o oarecare provincie îndepărtată. Mă preocupă lucruri mult mai apropiate...

Într-un rînd, fiind ultimul pacient la consultaţii, Miaghi rămase pînă seara tîrziu să stea de vorbă cu doctorul. Au discutat atunci despre fascismul din Europa, despre clica militară japoneză care tindea să preia puterea, despre evenimentele din Manciuria, despre primejdia unui război între Japonia şi Rusia Sovietică. Doctorul Yasuda împărtăşea vederile lui Miaghi. Spre sfîrşit acesta întrebă:

— Yasuda-san, spuneţi-mi deschis: ne-aţi putea ajuta să facem în aşa fel încît Japonia şi Rusia să trăiască în pace?

— Pe cine îmi cereţi să ajut?

— Pe cei care sînt împotriva războiului şi fascismului!

În scurtă vreme, doctorul Yasuda deveni un ajutor de nădejde al lui Miaghi, unul dintre informatorii săi de primă mînă. Pacienţii cu funcţii de răspundere erau predispuşi să discute cu medicul lor curant despre probleme cu caracter confidenţial.

Ultima oară, doctorul Yasuda vorbi din proprie iniţiativă despre ceea ce îl neliniştea. Auzise şi el cîte ceva în legătură cu tratativele ce se purtau sau urmau să se poarte între diplomaţii japonezi şi germani. Un pacient, care lucra la Ministerul de externe, îi spusese că trei state vor să încheie o alianţă de luptă împotriva comunismului internaţional. Mai mult nu aflase, pacientul însuşi ştia prea puţin despre acest fapt.

Aşadar, din nou, aceeaşi problemă! Din nou un complot împotriva Rusiei Sovietice, pus la cale sub forma unui pact anticomintern. Lucrul a devenit cunoscut abia după scurgerea unui an, acum nu circulau decît zvonuri vagi. Complotul se urzea

în cel mai mare secret.

Miaghi i se mai adresă lui Yasuda cu o rugăminte:

— Doctore, s-a îmbolnăvit un om care nu-şi poate permite să fie bolnav. Are pneumonie. Vă rog să-l ajutaţi!

Ca de obicei, Yasuda răspunse întîi cam evaziv:

— În general, oamenii n-ar trebui să fie bolnavi.

Apoi întrebă:

— Unde se află acest om?

— Din păcate, nu-l puteţi vedea.

— Înţeleg... În acest caz, lucrurile se complică. Nu pot face vrăjitorii, nu pot vindeca de la distanţă.

După un timp de gîndire, adăugă:

— Totuşi, să încercăm ceva... Să-i administrăm sulfapiridină. E un medicament foarte nou, de care medicii noştri n-au aflat încă. Sper că prietenul dumitale se va face repede sănătos.

Medicamentul dat de Yasuda ajunse la Sorge prin intermediul sorei medicale Isii Hanaco, care îl îngrijea pe Richard. Miaghi socotise că e preferabil să nu mai apară o dată în strada Nagasaki.

După cîteva zile, Richard Sorge era, într-adevăr, pe picioare.

În semn de recunoştinţă, pictorul îi dărui doctorului un tablou intitulat: „Irişi violeţi”. Doctorul îl primi cu bucuria spontană a unui copil. Dînd la o parte perdelele, se desfătă privind florile ce răsăreau pe malul unui lac. A fost singurul caz în care doctorul Yasuda – extrem de scrupulos în ceea ce priveşte relaţiile statornicite între ei – a acceptat un gest de „recunoştinţă materială”.

În organizaţia condusă de Richard Sorge, oamenii nu primeau nici un fel de remuneraţie pentru primejdioasa muncă pe care o desfăşurau. Toţi o făceau dintr-un simţămînt al datoriei, din convingerea că orice strădanie, cît ar fi ea de primejdioasă, poate sluji pentru apărarea păcii. Astfel gîndeau toţi, începînd cu neînfricatul conducător al grupului „Ramsai”, continuînd cu eruditul Ozaki şi terminînd cu caporalul Yawasi Takigo – atras în muncă de Miaghi – sau tînăra soră medicală Isii Hanako, venită la Tokio în căutare de lucru... Dealtfel, Isii nu făcea parte din grup.

Originară din Kurosika – mică localitate situată lîngă Hiroşima – Isii îşi socotea locul natal ca cel mai frumos dintre cele mai

frumoase oraşe ale Japoniei. Probabil că aşa şi era, atît doar că nu dădea de lucru tuturor celor care crescuseră pe aceste meleaguri. Lui Isii Hanako îi fu hărăzită o asemenea soartă. Absolvise o şcoală medicală, lucrase puţin timp într-o clinică, apoi… apoi se trezi fără slujbă. Muzica, studiată cu pasiune din anii copilăriei, nu-i putea asigura existenţa. Locuia împreună cu mama sa şi cu fratele mai mare, pictorul Daţiciro, avînd propria-i familie. Ce-i rămînea de făcut? Porni să-şi încerce norocul la Tokio, unde, oricum, se afla un om apropiat: o prietenă. La început o ajuta pe aceasta la îndatoririle ei de la restaurant: spăla vasele, ştergea mesele, aşternea feţe de masă curate. Nu era plătită, făcea toate astea ca să aibă o ocupaţie; şi-apoi, pentru osteneala ei îi dădeau uneori de mîncare. Astfel trecură cîteva luni. În sfîrşit, norocul începu să-i surîndă: papa Kettel, patronul restaurantului „Rheingold“ avea nevoie de o chelneriţă. Era în toamna anului 1935. Se prezentă plină de emoţii viitorului stăpîn, care păru mulţumit de înfăţişarea ei. Isii Hanako era o fată frumoasă, mlădie, plină de graţie. Chimonoul şi eleganţii dzorii [1] îi veneau de minune.

— Aş zice că eşti chelneriţa care-mi trebuie! spuse papa Kettel, trăgînd din pipa stinsă. Dar ce nume să-ţi dăm? O Berthă avem, o Katrin avem… Am găsit: Agness! Tu vei fi Agness. Sînt german şi localul meu trebuie să aibă amprentă germană: berea, crenvurştii, numele chelneriţelor… Vino peste trei zile şi, între timp, învaţă bine aceste cuvinte.

Isii îşi notă conştiincios pe hîrtie: „Guten Tag”, „Danke schön”, „Was wünschen Sie?” [2].

— În timpul serviciului vei fi îmbrăcată în costum popular german, la fel ca ele, spuse papa Kettel, arătînd spre alte chelneriţe.

Imediat ce începu să lucreze, Isii remarcă un frecvent client al localului: bărbatul şchiopăta uşor, trăsăturile feţei îi erau energice, iar sprîncenele – stufoase, arcuite spre tîmple. De cele mai multe ori venea singur, se aşeza la o masă de lîngă fereastră schimba saluturi cu mulţi alţi clienţi; uneori, fără să-şi termine de băut berea, se ridica de la masă, dispărea nu se ştie unde şi, după

[1] Încălţăminte japoneză, cu talpa de lemn.

[2] „Bună ziua”, „Mulţumesc frumos”, „Ce doriţi?”

o jumătate de oră-o oră, revenea şi se aşeza în acelaşi loc.

Într-o zi, Kettel o chemă pe Isii şi-i spuse:

— Ascultă Agness, serveşte-l tu pe domnul care şade, uite-acolo, lîngă fereastră. Este doctorul Sorge. Azi e ziua lui de naştere şi stă de unul singur. Străduieşte-te să-l înveseleşti.

În obligaţiile fetelor care serveau aici figura şi cea de a crea consumatorilor o atmosferă plăcută. Ospitaliere, comunicative, bine dispuse, ele aranjau mesele, serveau bucatele, după care se aşezau lîngă clienţi, întreţinînd discuţii pe diferite teme.

Isii se apropie de masa indicată şi întrebă, aşa cum învăţase:

— Was wünschen Sie?

În faţa lui Sorge stătea o fată micuţă, zveltă, cu ochii mari, întunecaţi; sprîncenele se arcuiau ca nişte curcubee negre; linia fină a buzelor dădea chipului un aer de blîndeţe sfioasă.

Sorge o întrebă:

— De unde ştii limba germană?... Aş vrea să stai la masă cu mine.

Isii nu-l înţelese. El repetă rugămintea, de această dată vorbind în japoneză.

— Cum te cheamă !

— Agness.

— Agness?! – Richard izbucni în rîs, pentru prima oară în acea seară. – O nemţoaică să nu ştie nemţeşte! Cunosc eu şmecheriile lui papa Kettel!

În ziua aceea – la 4 octombrie 1935 – Richard împlinea patruzeci de ani. Se simţea extrem de singur. Cu adevăraţii săi prieteni nu-şi permisese să se întîlnească, pe cei oficiali n-avea nici un chef să-i vadă.

Venise la restaurant, numai să fie printre oameni. Kettel observase că vechiul său client e indispus şi-l întrebase care e cauza.

— Ei, iată, sărbătoresc astăzi împlinirea a patruzeci de ani! răspunse Richard zîmbind ironic.

Apoi venise această japoneză micuţă, cu ochii întunecaţi, şi rămase împreună cu el toată seara.

— Uneori îmi place să procedez de-a-ndoaselea spuse Richard. Ce cadou aş putea să-ţi ofer? Azi e ziua mea de naştere, explică el, şi m-ar bucura să-ţi dăruiesc ceva.

— Nu, nu-mi trebuie nimic.

— Totuşi?

— Dacă ţineţi neapărat, atunci poate un disc, îi răspunse nesigură Isii. Îmi place muzica.

La despărţire, Isii îl conduse pînă în stradă. Richard plecă acasă cu excepţionala sa motocicletă – marca „Harley”.

A doua zi, Isii fiind liberă, se întîlni cu Sorge în centrul oraşului. Purta un chimono deschis, încins de un brîu înflorat, iar părul îi era aranjat cu artă într-o coafură înaltă.

— Ce ai acolo? o întrebă Sorge, arătînd spre un sul de hîrtii legate cu o fîşie de mătase roz.

— Note muzicale… Dimineaţă am avut lecţia de muzică.

Sorge luă notele şi încercă să descifreze o inscripţie; se descurca încă greu în complicatele hieroglife japoneze.

— „Mitiko”, citi el.

— Nu, nu! rîse Isii. Se citeşte Myaki şi e numele mamei mele adoptive.

— Oricum, mie îmi place Mitiko! Aşa am să-ţi spun de acum înainte: Mitiko!

Intrară într-un magazin cu articole muzicale şi Sorge alese cîteva discuri cu înregistrări din Mozart: fragmente din „Flautul fermecat”, concerte pentru vioară şi alte cîteva lucrări.

— Mozart este compozitorul meu preferat, spuse Richard. Sînt sigur că te vei desfăta ascultîndu-l. După părerea mea, în istoria muzicii n-a mai existat un geniu de asemenea forţă şi complexitate. Iată, bunăoară, „Flautul fermecat”: cîtă înţelepciune străbate această operă! Cînd o asculţi, parcă-ţi astîmperi o sete chinuitoare.

După ce rămase cîtva timp pe gînduri, Richard adăugă:

— Ce nedreaptă e soarta! Geniul căruia trebuia să i se înalţe un monument pînă în ceruri, e înmormîntat într-o groapă comună pentru cerşetorii vagabonzi!

După mulţi ani, cutremurîndu-se, Isii avea să-şi amintească aceste cuvinte. Cît de asemănătoare se dovedise a fi soarta lui Sorge cu cea a lui Mozart!

După ce se plimbară prin parcul Hibra, Sorge propuse să ia masa la restaurantul „Lamayère”, unul dintre cele mai aristocratice, după „Imperial”. Aici Richard schimbă saluturi cu

mulţi cunoscuţi – diplomaţi, ziarişti, ofiţeri – de asemeni însoţiţi de femei. Tot aici aveau loc, uneori, întîlnirile cu Vukelić şi Ozaki.

Richard începu s-o vadă tot mai des pe Isii Hanako; pe măsură ce o cunoştea mai bine, se convingea că trebuie atrasă în munca grupului. Dacă va deveni secretara lui în biroul de presă, îşi va permite să apară cu ea în lume, fără să atragă atenţia. Da, aşa va fi mai bine. Şi-apoi... îi plăcea, pur şi simplu, această fată cu priviri nevinovate şi sprîncenele arcuite.

După cîtva timp, îi şi propuse lui Isii să lucreze pentru el ca secretară; va primi acelaşi salariu ca şi la restaurant, dar va avea, în schimb, mai mult timp liber.

Kettel a cam mormăit, nemulţumit că Richard i-a răpit-o pe „Agness", dar pînă la urmă s-a îmbunat şi cei doi rămaseră prieteni.

Era, deci, firesc ca, atunci cînd Sorge zăcea bolnav de pneumonie, Isii să-şi îndeplinească nu numai îndatoririle de secretară, ci să-l şi îngrijească în calitatea ei de soră medicală. Venea dimineaţa şi rămînea să vegheze bolnavul pînă seara tîrziu. Sorge mai avea o salariată, femeie în vîrstă care-i gătea şi se ocupa de curăţenia casei, iar în timpul liber raporta poliţiei tot ce se petrecea în locuinţa acestuia. Deşi Richard a ştiut acest lucru, n-a vrut să concedieze femeia. Las' să creadă poliţia că faptul nu prezintă pentru el nici o importanţă.

Deocamdată, Sorge n-o introduse pe Isii Hanako în activitatea grupului.

FAMILIA TERASIMA

Timpul şi incendiile, care pîrjoliseră satul, cruţaseră casa lui Saburo Terasima, moştenită de la bunicul său, pe vremuri soldat subordonat unui comandant militar local. Din cauza acestei rudenii, Saburo se considera urmaş de militari, dar lui nu-i fusese dat să slujească în armată. Consătenii îl socoteau ţăran, deşi mulţi ani nu avusese un petec de pămînt şi nici la ţară nu trăise.

Păstrîndu-şi casa dărăpănată din marginea satului, îşi petrecuse o bună parte a tinereţii hoinărind prin lume, în căutare de lucru. Sărăcie şi foame lăsase, sărăcie şi foame găsise. Ajunsese să se hrănească cu zarzavaturi putrede, aruncate la gunoi de neguţători. A venit acasă numai după moartea fratelui mai mare şi atunci a devenit ţăran. S-a căsătorit cu o femeie ceva mai în vîrstă ca el şi cu toate că bărbatul îşi dorise mulţi copii, Ineko i-a adus pe lume doar patru, din care trăiau doi băieţi gemeni, şi o fată, Iuri. Saburo, al cărui nume înseamnă „al treilea fiu“ le-a dat băieţilor numele de Iciro şi Dziro, adică primul şi al doilea fiu.

Deşi sărăcia era mai departe la fel de lucie, Saburo se mîndrea: avea doi fii. Cu prilejul primei sărbători – băieţii n-aveau încă un an – îi înveşmîntă în costume de samurai şi le prinse la brîu cîte o sabie micuţă. Se conforma unei tradiţii. De atunci trecuseră aproape douăzeci de ani. Prea multă carte n-au putut învăţa fraţii Terasima. Trebuiau să-l ajute pe tatăl lor, care îmbătrînise şi-şi ostoia sufletul povestind tot felul de legende despre vitejia neamului său, istorisind întîmplări din care trăgea astfel de concluzii: „... Viaţa noastră e mai rea ca răutatea lupului. Dar dacă nu stai să cugeţi la ea, pînă şi tu, cel sărac lipit pămîntului, devii fericit”. Iarna băieţii munceau din greu la oraş, undeva în sud, lîngă Osaka, la o distilerie de saké. În ultimul sezon, aici nu mai fu loc pentru amîndoi, aşa că Dziro fu nevoit să se angajeze la o veche fabrică de paste făinoase.

La acea vreme, în sat au venit ordinele de încorporare a tinerilor de nouăsprezece ani. Printre aceştia se aflau şi fraţii Terasima. Îndurerat, plin de nelinişte, pierzîndu-şi somnul, tatăl fu nevoit să-i cheme de la oraş şi apoi băieţii plecară la armată. Totuşi, norocul nu-i părăsi: se treziră trimişi la Tokio, unde, oricum, nu era război şi unde fii de ţărani la fel ca ei îşi făceau armata, locuind în cazărmi uriaşe. Lunile de instrucţie au trecut uşor pentru aceşti flăcăi, obişnuiţi cu o viaţă mult mai trudnică la ei acasă. Şi-apoi, aici, aveau avantajul că primeau îndeajunsă mîncare. De la ultimul gradat pînă la căpitan, toţi le băgau în cap recruţilor că îndatorirea de căpetenie a soldatului este supunerea şi executarea fără murmur a ordinelor. Erau puşi să repete mereu o propoziţiune, ca pe o lecţie de şcoală: „Războiul e o binefacere!” Li se insufla ideea că Yamato e o rasă superioară,

menită să cucerească Asia şi apoi întreaga lume. În îndeplinirea nobilei misiuni, fiecare soldat avea un avantaj faţă de ceilalţi: cinstea de a-şi da primul viaţa pentru împărat.

Prilejul de a dovedi supunere s-a ivit într-o noapte de februarie a anului 1936. În cazarmă s-a dat alarma, soldaţii din divizia I-a au primit cartuşe de război, au fost urcaţi în camioane şi convoiul a pornit spre centrul capitalei. Trecînd de parcul Hibia, mai multe maşini opriră în faţa marii clădiri a parlamentului, iar restul coloanei porni mai departe, spre poliţie.

Companiei din care făceau parte fraţii Terasima i s-a ordonat să se alinieze şi să nu facă zgomot. Se apropie un ofiţer cu cască, sabie la şold şi mănuşi albe. Comandantul companiei, în poziţie de drepţi, ascultă respectuos ordinul:

— În spatele parlamentului se află reşedinţa primului ministru. Înconjuraţi-o imediat şi ocupaţi toate ieşirile! Circulaţia pe stradă este interzisă. La cea mai mică abatere, faceţi uz de arme, trageţi fără somaţie!

Căpitanul se întoarse spre companie, ordonă „Fuga marş!” şi porni în fruntea unităţii. După el, în pas alergător, veneau soldaţii, tîrîndu-şi tocurile bocancilor pe asfalt. În spate, ca la instrucţie, doi ostaşi duceau o mitralieră pe care o puseră în bătaie la întretăierea străzii.

Se iviseră zorile unei zile mohorîte, ningea cu fulgi mari, învîrtejiţi, spulberaţi de vînt. Un grup de ofiţeri se apropie de casa primului ministru. Sunară, bătură în poarta de fier, dar nimeni nu răspunse. Conform ordinelor date soldaţilor, poarta fu scoasă din ţîţîni. Ofiţerii pătrunseră în curte, năvăliră spre clădire şi sparseră geamurile. Cîteva minute se aşternu tăcerea şi, deodată, răsunară împuşcături răzleţe de revolver.

Aceasta era tot ce văzuseră şi auziseră proaspeţii recruţi, scoşi în grabă pentru „manevre de noapte”. O armată numeroasă ocupă partea centrală a capitalei – întregul cartier Kozimati, unde se aflau instituţiile de guvernămînt, parlamentul, reşedinţa premierului. Armata înconjură chiar şi palatul imperial, dar nimeni nu îndrăzni să pătrundă dincolo de ziduri.

Aşa a început puciul fascist din Japonia, în zorii zilei de 26 februarie, 1936. Conducătorii erau căpitanul Ando şi locotenentul Kurihara din divizia I-a, cantonată la Tokio. Împreună cu ei, la

rebeliune au mai luat parte un grup de douăzeci de ofiţeri, o mie patru sute de soldaţi şi subofiţeri, aceste ultime două categorii nebănuind de fel la ce soi de „manevre“ au fost mobilizaţi în toiul nopţii.

Bineînţeles, la pregătirea puciului participase şi nelipsitul Okawa, omul cu profil de pasăre răpitoare şi ochelari cu ramă de os... În ajun tocmai fusese eliberat din închisoare – era implicat în asasinarea premierului Inukay – dar el se şi apucase neîntîrziat de cunoscutele-i uneltiri.

Puciul a fost privit cu multă îngăduinţă de către gumbaţi – clica militară, dornică să pună mîna pe putere în ţara lui Yamato. Imediat după izbucnirea puciului, generalul Kawasami, ministrul de război, ordonă să se răspîndească manifestele răsculaţilor în rîndurile întregii armate. Declară stare de război în întreaga ţară, iar la Tokio stare de asediu – pînă la lichidarea puciului.

Printre unităţile militare însărcinate cu menţinerea ordinii şi a liniştii se număra şi divizia a I-a din Tokio, care declanşase rebeliunea militaro-fascistă.

În primele ore ale dimineţii, complotiştii au pătruns în locuinţa primului ministru Okada, pe care l-au împuşcat cu pistoalele în faţă. Cel puţin aceasta a fost versiunea care a circulat în dimineaţa acelei zile. Ministrul de finanţe Takahasi fu sfîrtecat cu lovituri de sabie. Au fost ucişi păstrătorul sigiliului împărătesc, amiralul Soito, inspectorul general al instrucţiei militare, generalul Watanabe, a fost grav rănit mareşalul palatului, Suzuki.

Excesele rebelilor nu conteneau, centrul oraşului era în mîinile lor, dar în ziare nu se pomeni un singur cuvînt despre cele întîmplate, pînă ce înaltele foruri militare nu-şi precizaseră poziţia faţă de puci.

În ziua cînd izbucnise rebeliunea, ambasadorul german von Dirksen, fără să bănuiască nimic din ceea ce se petrecea, pornea spre Yokohama; crucişătorul german „Karlsruhe“ ancorase aici, într-o vizită oficială. Von Dirksen era însoţit de ataşaţii militari germani, membri ai ambasadei, corespondenţi de presă. Lipsea doar Richard Sorge. Ambasadorul întrebase de el şi, după ton, toţi înţeleseră că era nemulţumit: lipsea nu oricine, ci un eminent corespondent de presă!

Sorge se alăturase colaboratorilor ambasadei pe puntea

crucişătorului, cînd von Dirksen trecea în revistă garda de onoare prezentată în cinstea sa. Paul Wenneker, ataşatul militar pentru marină, îi şopti:

— Domnul ambasador s-a interesat de tine. Unde-ai dispărut?

— Idiotule! replică Sorge furios. – Nu-şi alegea deloc expresiile cînd cineva îl scotea din fire. – Ce, nu ştii că la Tokio e rebeliune? Nu ştii că primul ministru Okada a fost ucis?

— Nu vorbi prostii! N-am auzit nimic…

— De-aia eşti ataşat militar de marină, ca să nu ştii nimic! i-o reteză Sorge.

Aşteptă să se termine ceremonia, se apropie de ambasador şi îi relată în şoaptă tot ce se petrecuse la Tokio.

— Dar de ce nu mi s-a comunicat nimic?! exclamă ambasadorul.

Rezulta că acest corespondent de presă era mai bine informat decît întreaga sa ambasadă. Încercînd să-şi mascheze enervarea, von Dirksen scurtă cît putu ceremonia pe crucişător şi se întoarse în oraş.

Clădirea ambasadei germane se afla în zona acţiunilor armate întreprinse împotriva rebelilor. Ministrul de interne, Hoto, îi telefonă lui von Dirksen şi îl avertiză că ambasada trebuie eliberată; ar fi bine, spunea el, ca toţi lucrătorii să fie evacuaţi din zona ameninţată. Von Dirksen nu acceptă – pereţii acestei clădiri păstrau prea multe taine! Ordonă tuturor să rămînă pe loc, orice s-ar întîmpla; îi preveni să nu se apropie de ferestre, unde puteau nimeri gloanţe rătăcite.

Punînd receptorul în furcă, vor Dirksen bombăni:

— Poate că domnul Hoto ar dori să-i ofer şi cheile de la camera cifrului ori ale seifului meu secret.

Herbert von Dirksen era ferm convins că nici un secret încredinţat de către Reichul german nu se putea strecura în afara zidurilor ambasadei. În acest scop era gata să-şi rişte propria-i viaţă, cît şi pe cea a colaboratorilor săi…

Rebeliunea din Tokio a provocat senzaţie, furnizînd ştiri bombă presei mondiale. Evenimentul a fost comentat şi de corespondentul lui „Frankfurter Zeitung”. În articolul său, Richard Sorge scria:

„Rebeliunea din Tokio n-a fost numai un act de curaj al unor

capete înfierbîntate…”

Sorge nu se îndoia că, în spatele ofiţerilor răsculaţi – dintre care cel mai mare în grad era un căpitan – se ascundeau forţe mult mai importante: marii industriaşi şi grupările militare reacţionare. Cele mai influente persoane dispăruseră din Tokio tocmai în ajunul evenimentelor. Nu era un fapt întîmplător: ştiau, desigur, despre pregătirea şi data izbucnirii puciului.

Rebeliunea a durat două zile şi jumătate, timp în care activitatea din oraş a fost paralizată. În ţară circulau cele mai contradictorii zvonuri. Dar presa japoneză şi radioul tăceau.

Şi, totuşi, locuitorii capitalei îşi dădeau seama că se petrece ceva foarte grav şi îşi exprimau dezacordul faţă de acţiunile complotiştilor. Acest fapt determină clica militaristă să-şi schimbe atitudinea, cu atît mai mult, cu cît flota militară aflată în golful Tokio se declarase hotărît împotriva răsculaţilor. La început, ministrul de război caracterizase pe rebeli cu o formulă pompoasă: „detaşament ridicat la luptă pentru apărarea orînduirii naţionale de stat”. În a patra zi a desfăşurării evenimentelor, acelaşi ministru îi califica drept rebeli şi fură luate măsuri pentru înăbuşirea puciului.

Dar vestea care întrecu tot senzaţionalul de pînă atunci fu cea potrivit căreia primul ministru Okada era în viaţă. Se exprimaseră condoleanţe de la nivelul cel mai înalt. Întreg guvernul demisionase. Hoto, ministrul afacerilor interne, fusese însărcinat să formeze noul guvern.

Capitala făcea pregătiri pentru funeraliile răposatului premier Okada. Cadavrul, mutilat cu sălbăticie, era pregătit pentru incinerare. În timpul ceremoniei funebre toţi se înclinau în faţa portretului celui decedat, depuneau coroane de flori şi iată că, în ultima clipă, în acest cadru apăru însuşi Okada.

Ulterior s-a stabilit să rebelii îl confundaseră pe premier cu secretarul lui, colonelul Matsuia, şi-l uciseseră pe acesta. Okada apucase să se ascundă într-o încăpere cît o carceră, construită pentru a se salva de un eventual cutremur. Faptul a produs o impresie incomparabil mai puternică, decît însăşi rebeliunea. În cele din urmă, Okada şi miniştri din subordinea sa şi-au dat demisia. Era tocmai ceea ce doreau cercurile militare.

Din cei cîţiva care candidau la postul de prim-ministru, sorţii

căzură asupra lui Hirota, care era pe placul armatei.

Koki Hirota era cel mai în vîrstă diplomat japonez; îşi începuse cariera în reţeaua de spionaj şi întreţinuse permanent legături cu militarii din Marele Stat Major. Jumătate din viaţă – avea aproape şaizeci de ani – şi-o petrecuse în diplomaţie. În perioada incidentului de la Mukden, Hirota era ambasadorul Japoniei în Uniunea Sovietică, ceea ce ar fi putut proba că n-a avut nici o legătură cu evenimentele petrecute atunci; în realitate, tocmai informaţiile transmise de la Moscova în timpul incidentului de la Mukden, precum şi atitudinea dură faţă de Uniunea Sovietică i-au creat popularitate lui Hirota în cercurile militare.

Odată cu formarea noului guvern, politica acestuia a început să fie dirijată de armată. Nu întîmplător, ministru de război fu numit generalul Terauci, militar de carieră. Totodată alegerea căzuse pe acest om, noul ministru de război fiind fiul feldmareşalului Terauci, care ocupase acelaşi post în timpul războiului ruso-japonez. Numirea generalului Terauci era o dovadă indiscutabilă a întăririi tendinţelor antisovietice în noul guvern, condus de Hirota.

Acum, iniţiatorii rebeliunii din februarie nu mai erau necesari clicii militare. Astfel că au fost judecaţi de un tribunal special şi nouăsprezece instigatori fură condamnaţi la moarte în cea mai mare grabă. Starea de urgenţă a fost ridicată doar în vară, cînd guvernul lui Hirota începuse să-şi consolideze poziţiile.

Fără îndoială, rebeliunea a grăbit fascizarea Japoniei, care se pregătea de război în mod constant. Aceasta era concluzia lui Sorge, într-un raport detaliat trimis la Centru, prin Şanhai, cu un curier special.

Evenimentele din februarie influenţară şi atmosfera diplomatică. Legăturile dintre Germania şi Japonia deveneau tot mai strînse, mai apropiate. În acelaşi timp, relaţiile Japoniei cu Uniunea Sovietică se înrăutăţeau. Nu trecuse nici o lună de la răscoală şi la graniţa sovieto-manciuriană izbucniră ciocniri armate, provocate de către Comandamentul Armatei din Kwangtung. Morţi şi răniţi – de ambele părţi. Creştea starea de tensiune şi la graniţa cu Republica Populară Mongolă.

Richard trebuia să-şi facă drum în Manciuria cu orice preţ.

LA GRANIŢA MONGOLIEI

Autorităţile militare japoneze nu permiteau accesul corespondenţilor străini în Manciuria. Dar pentru doctorul Sorge, a cărui atitudine projaponeză era cunoscută la Marele Stat Major, se făcu o excepţie – fapt datorat, probabil, şi recomandării colonelului Ott. În toiul verii, Richard plecă în Manciuria.

Evident, Sorge nu cunoştea conţinutul discuţiei dintre noul şef al Statului Major al Armatei din Kwangtung şi ministrul de externe Arita, după cum nu avea cunoştinţă de mesajul personal adresat de Siratori aceluiaşi general Arita; dar observa alarmat cum spionii şi specialiştii în ale diversiunilor făceau paşi mari spre acapararea puterii, influenţînd tot mai mult politica guvernului japonez.

Înainte de a pleca la Mukden să-şi preia noul post, Itagaki – nu de mult colonel, avansat acum la gradul de general – îşi expuse astfel punctul de vedere în faţa lui Arita:

„Deocamdată, Mongolia Exterioară reprezintă o ţară de care nu ne putem atinge. După revoluţie, guvernul sovietic a reuşit s-o atragă de partea sa. Privind însă harta Asiei răsăritene, devine clar ce importanţă strategică deosebită are pentru noi Mongolia Exterioară, care acoperă calea ferată siberiană".

Itagaki privea din punct de vedere al strategiei militare nu numai harta geografică, ci şi problemele economice, istoria, politica. Îşi permitea să se amestece fără jenă în treburile Ministerului de Externe şi să-i dea lui Arita aşa zise sfaturi, de fapt – indicaţii categorice.

„Anexarea de către Japonia a Mongoliei Exterioare – spunea el – va da o puternică lovitură securităţii Uniunii Sovietice. În caz de necesitate, influenţa Uniunii Sovietice în Extremul Orient poate fi înlăturată aproape fără luptă. În acest scop, Armata din Kwangtung intenţionează să extindă influenţa Japoniei asupra Mongoliei Exterioare prin toate mijloacele de care dispune. Noi, militarii, contăm pe sprijinul substanţial ce ni-l va acorda Ministerul de Externe în această privinţă".

Lui Sorge nu-i erau cunoscute amănuntele activităţii de culise ale grupului militar din Kwangtung, susţinut de Marele Stat Major, dar el se orienta bine în cercetările pe care le întreprindea, îşi

dădea seama ce consecinţe pot avea acţiunile diversioniştilor-spioni, care ocupau o poziţie hotărîtoare în politica Ministerului de Externe.

Richard se opri la acelaşi hotel „Yamato“ din centrul oraşului Mukden, unde locuise şi în perioada incidentului.

A doua zi după sosire, făcu o vizită oficială la Statul Major al Armatei din Kwangtung. Generalul Itagaki, şeful Statului Major, era plecat din oraş, dar corespondentul german fu primit de însuşi generalul Ueda, noul comandat al Armatei din Kwangtung, care-i luase locul lui Sighero Honjo, avansat la rîndu-i ca aghiotant şi consilier imperial în probleme militare.

La birou, în faţa lui Sorge, stătea un general în vîrstă, aproape chel, cu mustăţi lungi, cărunte şi ochi obosiţi. Dincolo de aerul său inofensiv, ascundea o fire vicleană, calculată, perfida îndemînare de a orienta interlocutorul pe o pistă falsă. Ca şi Honjo, predecesorul său în acest post, Ueda luase parte la intervenţia japoneză în Extremul Orient. Richard îi cunoştea meritele datorită cărora fusese numit comandant al Armatei din Kwangtung.

În timpul discuţiei, generalul pomeni despre lucruri arhicunoscute, aduse vorba despre politica japoneză, care vroia să facă din Manciuria o ţară a păcii şi fericirii, se plînse de chinezi, dar nu suflă un cuvînt despre Mongolia, şi cu atît mai puţin, despre Uniunea Sovietică. Această trecere sub tăcere avea o anumită semnificaţie, just interpretată de Sorge. El obţinu din alte surse informaţiile necesare. Mai întîi află că Doihara plecase în provincia Ceahar, la graniţa cu Republica Mongolă. Anterior, se oprise la Pekin; aici purtase convorbiri cu generalul chinez U Pei-fu, în legătură cu formarea unui guvern autonom în China de Nord. Aşadar, un nou complot!

Ca un comisvoiajor, Doihara străbătea iarăşi continentul, punînd la cale noi şi noi combinaţii! Aici, în Manciuria, într-un cerc de militari, Richard auzise această frază: „Doihara e un om cu o fire blîndă, de aceea a şi fost trimis în China. Are talentul de a declara ultimatumuri pe un ton blajin, mîngîietor. Dar e de ajuns să fie pronunţat numele lui, sau al lui Itagaki, pentru ca locuitorii să intre în panică…”

Peste un timp, într-o discuţie cu ambasadorul Germaniei la Pekin, Richard îi relată despre această caracterizare pe care o

auzise la adresa generalilor Doihara şi Itagaki. Zîmbind, Trautmann confirmă:

— Da, într-adevăr. Aceşti oameni ar putea fi comparaţi doar cu Tojo, şeful jandarmeriei din Kwangtung… Sînt indivizi duri, au mînă forte şi – indubitabil – împărtăşesc orientarea noastră…

În peregrinările sale pe continent, Sorge dădea iarăşi peste urzelile lui Doihara, acest propovăduitor şi făuritor de intrigi, diversiuni şi comploturi. O dată în plus, se convinsese că Doihara indică direcţia agresiunii japoneze, precum periscopul unui submarin.

Despre călătoria corespondentului german la graniţa Mongoliei se discutase la Tokio şi era de presupus că Ueda primise instrucţiunile de cuviinţă. El îi spuse lui Sorge:

— Un ofiţer din Statul nostru Major, maiorul Isimoto vă va conduce la Kalgan. Din păcate, acolo, nu s-a instaurat încă liniştea deplină…

Ueda îi oferea un însoţitor, nu atît dintr-un sentiment de grijă faţă de securitatea ziaristului german, cît din dorinţa de a-l şti supravegheat, într-o zonă apropiată de graniţă, zonă ce căpătase o importanţă deosebită în evenimentele ce se pregăteau. Richard sesizase imediat tactica.

Dinamic, mereu într-o stare de agitaţie, maiorul Isimoto deveni umbra doctorului Sorge în tot timpul călătoriei la Kalgan. Se comporta întocmai ca urmăritorul din Tokio – omul poliţiei – neslăbindu-l din ochi pe cel care-i fusese dat în pază. Isimoto vorbea extrem de prost englezeşte şi chicotea fîstîcit ori de cîte ori nu găsea cuvîntul potrivit. Cu toate acestea, vrînd să pară cult, se încăpăţîna să folosească o limbă străină. Richard nu-l oprea, deşi pe-atunci ajunsese să vorbească aproape curent japoneza. Profita de un factor psihologic verificat: cel care cunoaşte prost o limbă străină, îşi concentrează întreaga atenţie asupra formei de exprimare, pierzînd uneori din vedere ceea ce spune de prisos în privinţa conţinutului…

În trenul spre Kalgan – capitala provinciei Ceahar – după ce luară masa în vagonul-restaurant, savurînd parfumatul ceai de iasomie, cei doi discutau despre fel de fel de fleacuri. Deodată, Sorge atacă frontal, punînd următoarea întrebare:

— Spuneţi-mi, Isimoto-san, sînteţi una şi aceeaşi persoană cu

căpitanul Isimoto răpit de bandiţii lui Cean Siue-lian?

Luat prin surprindere, japonezul se zăpăci:

— Da... da... Acum sînt maiorul Isimoto, bîigui el, trăgînd zgomotos aer în piept.

Richard avea în vedere o aventură pusă la cale de Doihara la începutul evenimentelor din Manciuria. Căpitanul Isimoto fusese trimis atunci într-un raion îndepărtat din nord-vestul manciurian şi dispăruse fără urmă. Partea chineză primi o mulţime de note, ultimatumuri, şi ameninţări. Dar Isimoto era de negăsit. În consecinţă, armata fu trimisă să-l caute pe dispărut, prilej cu care aceasta ocupă întregul raion. Între timp, viu şi nevătămat, Isimoto se întoarse la Mukden. Conform instrucţiunilor lui Doihara, el însuşi înscenase propria-i răpire, creînd astfel un motiv pentru ocuparea mai rapidă a acelui teritoriu...

Deci generalul Doihara se afla din nou la graniţa mongolă. Sorge asocie această călătorie cu o recentă ştire publicată de ziarul „New York Tribune", în care se comunica:

„Prinţul Te-iuan, conducătorul Mongoliei Interioare, a declarat la Pekin că Japonia a reluat încercările de a lărgi graniţele statului Manciu-ko pe seama Mongoliei. La Pancen se construieşte un aerodrom militar, care va sluji serviciului de informaţii al Armatei din Kwangtung".

Şi, iată, Doihara se afla chiar la Pancen, aproape de graniţa cu Mongolia. Probabil că japonezii izbutiseră să-l atragă de partea lor pe prinţul Te-iuan, care pînă nu de mult se împotrivise, ce-i drept cam timid, încercării de amestec în treburile sale. Astfel, Te-iuan deveni unul din pionii principali în partida jucată de japonezi la graniţa mongolă.

Sorge şi însoţitorul său ajunseră la Kalgan dimineaţa devreme. La gară fură întîmpinaţi de un ofiţer japonez din Comandamentul militar local. După un scurt popas la hotel, Sorge şi cei doi însoţitori porniră spre Comandamentul garnizoanei locale, în afara oraşului, unde se afla, pînă în urmă cu cîteva zile, reşedinţa unui general chinez.

Sorge sosi la Kalgan în plină desfăşurare a unor evenimente ce zguduiseră acest orăşel liniştit, adormit, uitat de lume; era greu de precizat cui îi aparţinea atunci: chinezilor sau japonezilor. Pînă nu de mult, în oraş se afla cantonat comandamentul diviziei

a 29-a chineză, însă toate treburile erau conduse, la Ceahar, de către consulul japonez, căruia Richard îi făcu de asemenea o vizită protocolară, în prima zi a sosirii sale.

După cum se stabilise cu cîteva zile în urmă, soldaţii chinezi reţinuseră pe şosea doi ofiţeri japonezi, care călătoreau într-o maşină militară. Aceştia au refuzat să se legitimeze şi soldaţii i-au escortat pînă la comandamentul primei divizii. Generalul chinez le-a cerut scuze japonezilor şi i-a eliberat imediat. Se părea că lucrurile s-au încheiat aici, dar nu – consulul japonez socotea că întîmplarea constituie o insultă adusă armatei ţării sale. El adresă un protest vehement autorităţilor chineze, învinui comandamentul diviziei chineze de abuz de putere şi pretinse să fie cerute scuze în mod oficial.

Conflictul crescu ca un bulgăre de zăpadă rostogolit. A doua zi, consulul pretinse înlocuirea comandantului diviziei, retragerea unităţilor militare chineze aflate în zona incidentului şi încetarea oricărei deplasări a trupelor chineze în provincia Ceahar. În numele Comandamentului Armatei din Kwangtung, Doihara declară ultimatumul, ameninţînd că va muta reşedinţa lui Pu-i din Siutzian la Pekin: aceasta însemna extinderea puterii împăratului manciurian şi asupra provinciilor din China de nord.

În acelaşi timp, Doihara purta convorbiri secrete cu prinţul Te-iuan, în legătură cu formarea unui guvern autonom al Ceaharului. Se iscaseră discuţii privind crearea unui mare stat major mongol – „Da iuan-ko“ – după modelul cîrpăcitului Manciu-ko. Era subiectul la ordinea zilei în oraş, dar se vorbea pe ocolite, confuz, în aşteptarea evenimentelor ce aveau să urmeze. De asemenea, circulau vorbe că din Bargha, din partea lui Pancen-lama [1] a sosit un trimis de încredere, că între prinţul Te şi împăratul Pu-i s-a încheiat un pact secret şi că, în scurt timp, prinţul mongol va deveni şeful noului guvern autonom care îşi va extinde stăpînirea asupra Mongoliei – Exterioare şi Interioare – de la Kiahta, pînă la Kalgan. Erau zvonuri, ce-i drept, dar foarte persistente şi trebuia să ai mult spirit analitic, pentru a discerne adevărul. Oricum, ceea ce văzuse Sorge aici era o mărturie clară a tendinţelor japoneze de a porni din sud spre graniţa Republicii Populare Mongole. În zilele cînd Richard se afla în provincia Ceahar, comandantul

[1] Rang în religia budistă.

Armatei din Kwangtung, generalul Ueda, care era şi ambasadorul Japoniei în Manciu-ko, tocmai îi telegrafia lui Arita:

„Conform unor rapoarte strict secrete, în ultimul timp s-au obţinut însemnate progrese privind realizarea politicii noastre în Mongolia Interioară. Prinţul Te şi Tanaka Hisahi, şeful serviciului japonez de informaţii, s-au întîlnit cu reprezentantul lui Pancen-lama şi au dezbătut problema creării marelui stat mongol. S-a hotărît unificarea Mongoliei Exterioare cu a celei Interioare şi proclamarea monarhiei".

Însoţit mereu de umbra sa – zelosul maior Isimoto – Sorge petrecu la Kalgan trei zile, respirînd aerul înăbuşitor dinspre pustiul Gobi, înghiţind mult praf şi simţindu-se uneori – datorită monumentelor şi vechilor clădiri – ca în plin ev mediu. Se învîrtea într-o lume pestriţă, din care nu lipseau nici ghicitoarele viitorului. Aparatul său fotografic ţăcănea de zor. Apoi, Sorge zbură cu un avion militar la Mukden. Decolase de pe aerodromul din Pancen, pomenit în ştirea din „New York Tribune". Sorge se opri la Harbin, trecu prin Pekin, prin Siutzian şi, după o lună, reveni la Tokio.

Observaţiile personale şi informaţiile culese confirmau ipoteza că următorul act de agresiune al Japoniei va fi îndreptat împotriva Republicii Populare Mongole. Armata din Kwangtung se încorda ca un puternic arc de oţel, pentru a lovi cu toată puterea la momentul potrivit. Stăteau mărturie intrigile politice puse la cale în provinciile de lîngă graniţă, precum şi intensa dezvoltare a construcţiilor de şosele şi a liniilor de cale ferată în direcţia Amurului, Sungarei spre Primoria sovietică şi graniţa mongolă. În acei ani, geniştii Armatei din Kwangtung au construit – cu ajutorul ţăranilor, meseriaşilor şi muncitorilor manciurieni – peste opt mii de kilometri de şosele, care nu existau înaintea incidentului de la Mukden.

Crescuse şi efectivul Armatei din Kwangtung – mai mult de cinci ori faţă de anul 1932. Pe direcţiile strategice se construiau cazărmi, iar diviziile japoneze deplasate în Manciuria se completau cu efective pînă la nivelul unei stări de război; fiecare din ele avea pînă la 30 000 de oameni, de două ori mai mult decît numărul obişnuit.

Toate aceste preparative militare erau îndeplinite conform planului strict secret – O.Ţ.U. – de pregătire a războiului împotriva

Uniunii Sovietice. Strict secret... dar fură aflate pînă şi intenţiile privind direcţia principală de atac: întîi asupra Habarovskului, spre a izola zona Primorie de Uniunea Sovietică, apoi, după ocuparea Vladivostokului, urma să fie atacat oraşul Cita; în caz de succes, avea să fie cotropit teritoriul sovietic de la Baikal pînă la ţărmurile oceanului.

Deocamdată, pentru asigurarea bunei desfăşurări a planului O.Ţ.U. se prevedea deplasarea în Manciuria a douăzeci de divizii completate şi ele cu efective pînă la nivelul unei stări de război.

Sorge primea aceste ultime informaţii în legătură cu planul O.Ţ.U., după ce ajunsese la Tokio – grupul „Ramsai“ lucrase intens în timpul lipsei sale.

Richard transmise numaidecît la Centru ştirile în legătură cu planul O.Ţ.U., cu cele aflate de el personal, adăugînd comentariul evenimentelor, al datelor culese.

La Marele Stat Major japonez totul era pregătit pentru a începe provocarea împotriva Mongoliei.

Ca de obicei, aşteptau doar semnalul ce avea să fie declanşat de un pretext oarecare, cînd, deodată, o ştire din Moscova dădu peste cap intenţiile militariştilor japonezi: la Ulan-Bator fusese semnat un Tratat de asistenţă mutuală între Uniunea Sovietică şi Republica Populară Mongolă. Totul fusese făcut la timp! Richard jubila. El remarcă cu satisfacţie că, din primăvara anului 1936, Armata din Kwangtung îşi încetinise înaintarea spre graniţele Mongoliei Exterioare. Japonia se temea de o ripostă hotărîtă din partea Uniunii Sovietice, legată de Mongolia prin Tratatul de asistenţă mutuală. Deocamdată, reuşise să anihileze focarul de război care mocnea în acea parte a lumii. Oare pentru mult timp?

Ataşatul militar Eugen Ott îi telefonă lui Sorge, imediat după întoarcerea acestuia la Tokio.

— Ascultă, nu te mai recunosc! exclamă el. Ai sosit, te-ai arătat şi ai dispărut ca o cometă... Vino imediat la mine, am noutăţi, un vin bun şi o societate plăcută.

— Noutăţi am şi eu destule. Cît priveşte vinul şi societatea, ei da, asta-i cu totul altceva. Bine, vin...

Lăsă baltă treburile prevăzute pentru acea seară şi se duse la familia Ott. Aici îi găsi pe căpitanul de marină Paul Wenneker şi pe Anita Mohr, o blondină expansivă, frumoasă, cu trăsăturile feţei

puternic conturate. Anita mai purta doliu după decedatul ministru de finanţe, Takahasi – ucis în timpul puciului – cu al cărui nepot fusese măritată. Deşi divorţase de mult, Anita continua să nutrească sentimente bune faţă de bătrînul Takahasi. Totuşi, doliul n-o împiedica să rîdă continuu, molipsitor şi să flecărească neîncetat despre tot felul de nimicuri. O însoţea actualul soţ, Herbert Mohr, industriaş – reprezentantul uriaşului concern german „Siemens“ – care avea vaste relaţii în cercurile economice din capitala japoneză. Mai era prezent şi Kaufmann, coproprietarul unor uzine germane constructoare de avioane.

Pînă să sosească soţii Mohr, bărbaţii fumau şi discutau în biroul gazdei.

— Ce noutăţi ai adus? întrebă Ott.

— Pentru tine – informaţii proaspete în legătură cu Armata din Kwangtung. Scrie!

Sorge scoase blocnotesul, îl răsfoi şi începu să relateze despre efectivul general al trupelor, numărul noilor divizii, armamentul cu care fuseseră înzestrate…

Ataşatul militar îşi nota cifrele pe o foaie de hîrtie.

— De unde capeţi tu asemenea date? întrebă el surprins.

— Doar nu crezi că sînt agent de informaţii! replică Sorge rîzînd dezinvolt.

Apoi, întorcîndu-se către ataşatul naval Wenneker, adăugă:

— Şi ţie îţi pot face un dar, Paulchen. Parcă presimţeam că te voi găsi aici. Ascultă!… Iar ceea ce va urma îi transmiţi lui Prenger, e de domeniul său…

Mai tîrziu, Ott şi Sorge se aşezară la masa de şah, dar jucau neatenţi, săvîrşind greşeli. Richard se adînci în gînduri. Anita Mohr îl privi îndelung, cu atenţie, apoi exclamă brusc:

— Ascultă, domnule Sorge, nu cumva eşti un agent rus? Prea ştii tot ce se întîmplă…

Sorge o privi liniştit, făcu o grimasă comică şi răspunse tărăgănat:

— Nu, doamne fe-reş-te! Doar sînt din Saxonia!

Şi începu să vorbească în dialect saxon; era atît de hazliu, încît toţi izbucniră în rîs. Rîse şi Sorge, vesel, contagios. Numai după ce se potoliră, întinse mîna să ia o ţigară din care trase adînc. Jucă partida pînă la sfîrşit, dar – pentru asta – punînd la

bătaie marea sa voinţă.

Uneori, Richard avea senzaţia că el şi tovarăşii săi se află în interiorul unei gigantice maşini cu uriaşe roţi dinţate, învîrtindu-se greu, angrenîndu-se una de alta. Era de-ajuns o singură mişcare nechibzuită, un singur pas greşit – şi roţile îi vor rupe, îi vor sfărîma în bucăţi. Deşi, deocamdată, totul mergea bine, Sorge ştia că sînt căutaţi, că existenţa lor e bănuită, fie şi datorită transmisiilor secrete, ce porneau în eter.

Pe-atunci, într-unul din rapoartele către Centru, el scria:

„Situaţia noastră e foarte grea. În nici o clipă din zi sau din noapte, nu poţi fi sigur că eşti scutit de intervenţia poliţiei. Această primejdie constituie extraordinara greutate a muncii noastre în această ţară, motivul pentru care lucrăm atît de încordaţi şi ne aflăm într-o stare de extremă epuizare.”

Dar evenimentele se interferau, urmîndu-şi cursul, şi grupul „Ramsai“ trebuia să descopere cu orice preţ forţele motrice care le declanşau. Fraza scăpată cîndva de ofiţerul de stat major faţă de pictorul Miaghi, în legătură cu delegaţia ce trebuia să sosească de la Berlin, îi răpise liniştea lui Sorge. Deşi trecuseră cîteva luni de atunci, nu apărea nici o confirmare. Colaboratorii ambasadei nu ştiau nimic concret, iar von Dirksen păstra o tăcere desăvîrşită.

Miaghi se mai întîlnise, între timp, cu acel ofiţer şi-l întrebase, printre altele, cînd sosesc oaspeţii din Berlin. Ofiţerul schiţase un gest de nepăsare.

— Acum, acest lucru nu ne mai priveşte pe noi.

Aşadar, nimic edificator, dimpotrivă, confuzia devenea mai mare. De ce „acum”, ce a fost înainte, pe cine privea acum „acest lucru”? Multe s-au clarificat abia după discuţia cu Ott, pe o cu totul altă temă.

Serviciul de contrainformaţii din Berlin reuşise să dezlege cifrul folosit de ataşatul militar japonez, colonelul Osima, în corespondenţa sa cu Marele Stat Major. Eugen Ott nu-şi putu stăpîni bucuria şi îi împărtăşi vestea lui Richard, faţă de care nu mai avea aproape nici un secret. Discuţia avu loc înaintea plecării colonelului în Germania, la marile manevre ce aveau loc la Bad-Kissingen. Ott se sfătui cu Richard în ce mod să informeze cercurile militare germane, în caz că va veni vorba despre potenţialul militar al Japoniei.

— În ce mă priveşte, spuse Sorge, n-aş pune prea mare preţ pe viitoarea noastră alianţă militară cu Japonia: ea ar deveni o povară pentru noi.

Sorge se străduia să-i insufle această convingere ataşatului militar.

— Dar la Zossen sînt de altă părere, replică Ott, referindu-se la Statul Major al Forţelor armate germane. Noi sîntem cei care căutăm un aliat în Orient.

— Vezi, tu, Eugen, cînd n-ai cozonac, te mulţumeşti şi cu pîine!

— Ia priveşte ce am aici!

Colonelul Ott scoase din seif cîteva file dactilografiate şi i le întinse lui Sorge. Erau pasaje din rapoartele descifrate ale ataşatului militar japonez la Berlin, colonelul Osima. Richard nu-şi permise să citească foarte atent aceste file, ci le parcurse în grabă cu privirea şi i le înapoie lui Ott. Pentru el era destul şi atît.

Colonelul Osima raporta că i se transmisese propunerea lui Ribbentrop de a se încheia un pact între Germania şi Japonia, avînd ca scop acţiunea de apărare împotriva Uniunii Sovietice. I se sugerase că propunerea ar putea interesa Marele Stat Major japonez, acum, cînd Armata din Kwangtung se afla la graniţa sovietică. În legătură cu aceasta, Osima cerea părerea superiorilor săi. Şeful Marelui Stat Major îi răspundea că cercurile conducătoare militare ale Japoniei nu obiectează împotriva ideii lui Ribbentrop, însă doresc să studieze şi să precizeze anumite detalii; în acest scop, va fi trimis la Berlin locotenent-colonelul Wakamatsu. Între hîrtii se afla şi o comunicare privind sosirea lui Wakamatsu la Berlin, întîlnirea sa cu Blomberg, ministrul de război al Germaniei. Spre sfîrşit, referindu-se la încheierea Tratatului de asistenţă mutuală sovieto-mongol, colonelul Osima raporta că partea germană consideră raţională purtarea discuţiilor ulterioare pe cale diplomatică, fapt ce va imprima pactului germano-japonez un caracter anticomunist.

— Ce crezi despre asta? întrebă Ott.

— Ceea ce credeam şi pînă acum, la Berlin se subestimează forţele ruşilor şi se supraestimează potenţialul militar al Japoniei. Aceasta aduce a aventurism.

— Dar nu-i pot spune aşa ceva lui Blomberg!

— Nu ştiu, replică Sorge înălţînd din umeri. Eu îţi vorbesc ţie, nu lui Blomberg…

— Poate că ai dreptate, murmură Ott, căzînd pe gînduri.

Acum, doctorul Sorge putea să desprindă esenţialul din şuvoiul de informaţii atît de diferite care-i parveniseră. Deveniră clare şi ultimele cuvinte rostite de acel ofiţer în faţa pictorului Miaghi: „Acum acest lucru nu ne mai priveşte pe noi”. Marele Stat Major transfera misiunea tratativelor Ministerului de Externe.

Ozaki şi Sorge discutară îndelung asupra cauzelor acestei întorsături. Ei ajunseră la concluzia că tratativele directe dintre Marele Stat Major al Japoniei şi cel al Germaniei au fost întrerupte tocmai pentru că fusese semnat pactul sovieto-mongol. Într-adevăr, acum Armata din Kwangtung nu mai putea declanşa un conflict armat în Mongolia, după modelul „incidentului de la Mukden”. Un conflict lîngă graniţele Rusiei Sovietice ar putea provoca reacţia corespunzătoare din partea acesteia.

Japonia şi Germania aveau acum nevoie de un tratat diplomatic mai suplu, al cărui ascuţiş să fie îndreptat, în subtext, împotriva Uniunii Sovietice.

În legătură cu toate acestea, Sorge avea să scrie:

„De la bun început, cum am aflat că se studiază varianta unui pact, mi-am dat seama că cercurile conducătoare germane şi influenţii conducători militari japonezi doreau nu o simplă apropiere politică între cele două ţări, ci o cît mai strînsă alianţă politico-militară.

Sarcina care mi s-a încredinţat la Moscova – studierea relaţiilor germano-japoneze – îmi apărea într-o lumină nouă, pe măsură ce-mi cream certitudinea că interesele care apropiau atunci cele două ţări erau legate de Uniunea Sovietică sau, mai precis spus, de duşmănia lor faţă de U.R.S.S.

Din clipa în care am aflat despre tratativele secrete purtate la Berlin între Osima, Ribbentrop şi Canaris, urmărirea relaţiilor dintre cele două ţări a devenit unul dintre cele mai importante obiective ale activităţii mele. Puternicile sentimente antisovietice manifestate de către Germania şi Japonia în timpul tratativelor, au constituit motivul unei deosebite nelinişti pentru Moscova”.

Misiunea de a supraveghea, în continuare, pregătirea pactului anticomintern i-a revenit lui Ozaki. El cîştigase o încredere tot mai

mare în cercurile guvernante, se împrietenise cu persoane influente, printre care se aflau şi prinţul Konoye, preşedintele Camerei Consilierilor, prinţul Saionji, nepotul celui mai vîrstnic membru al Consiliului secret, Kazami Akira, secretarul Cabinetului de guvernămînt, cu care Ozaki fusese coleg la Universitatea din Tokio.

Era toamnă – anotimpul crizantemelor – cînd Ozaki îi făcu o vizită lui Kazami, pentru a se sfătui asupra unui articol pentru ziarul „Asahi”.

— După cîte sînt informat, spuse Ozaki, tratativele de la Berlin n-au avut nici o finalitate. Nu-i aşa?

— Ozaki-san, răspunse Kazami, zîmbind politicos, binevoitor, iată că nici dumneata nu eşti întotdeauna destul de clarvăzător. Realitatea e cu totul alta: curînd vom fi martorii unui eveniment internaţional de mare senzaţie. Tratativele n-au fost întrerupte deloc, e gata chiar şi textul complet al pactului şi nu mai departe de mîine va fi dezbătut în cadrul Consiliului secret... Acum, acest fapt nu mai constituie o taină pentru mulţi. Nu anunţăm nimic în presă, din consideraţii tactice. Publicarea pactului ar putea împiedica semnarea acordului cu ruşii în privinţa pescuitului. E mai bine ca ei să nu afle nimic, înainte de semnarea acordului... Doar din această cauză s-a interzis publicarea informaţiei privind pactul anticomintern.

Secretarul a mers cu amabilitatea pînă într-acolo, încît i-a arătat lui Ozaki recomandarea guvernului adresată Consiliului secret.

„Ca rezultat al tratativelor japonezo-germane, se spunea în memoriu, ambele guverne au ajuns la înţelegerea că, în pact, trebuie inclus un paragraf special, care să prevadă coordonarea susamintitelor acţiuni”.

Fraza era formulată nebulos şi se putea bănui că îndărătul ei se ascunde ceva.

— Îţi recunosc stilul precaut! rîse Ozaki. N-ar fi mai bine să formulezi clar ce înseamnă asta?

— O, nu, ripostă secretarul. Limbajul diplomaţilor e astfel alcătuit, încît să ascundă anumite gînduri. Memoriul urmăreşte acelaşi scop. Despre acest punct special nu se poate vorbi nicăieri şi niciodată... Niciodată! repetă secretarul, ridicînd degetul

arătător în semn de prevenire.

Secretarul Cabinetului avea în vedere anexa secretă a pactului, al cărei conţinut era îndreptat împotriva Uniunii Sovietice.

La cîteva zile după această amicală discuţie, ambasadorul sovietic Smetanin se prezentă la Ministerul de Externe al Japoniei. El îl întrebă pe Arita dacă e adevărat ce se vorbeşte în legătură cu apropiata încheiere a unui tratat politic japonezo-german. Arita îşi păstră politeţea diplomatică, se purtă reţinut, însă fu nevoit să recunoască: într-adevăr, un astfel de tratat e în curs de pregătire; dar fiind îndreptat doar împotriva Cominternului, nu va afecta în nici un fel relaţiile dintre Japonia şi Uniunea Sovietică.

— Nu trebuie să vă îngrijoraţi, domnule ambasador, adaugă Arita. Nu vrem decît să ne apărăm ţările de propaganda comunistă. Voi fi sincer pînă la capăt cu dumneavoastră, între noi există divergenţe ideologice, adică aşa cum spuneţi chiar dumneavoastră – între capitalism şi comunism. Acestea sînt dispute teoretice şi nu au nici o legătură cu relaţiile dintre ţările noastre. Sper că, în curînd, vom semna acordul cu privire la pescuit. Credeţi-mă, nu v-aş fi ascuns, dacă tratatul cu Germania ar fi avut cine ştie ce alte ţeluri.

Arita trase adînc aer printre dinţi şi zîmbi plin de bunăvoinţă, cu o expresie atît de sinceră întipărită pe chip, încît greu s-ar fi putut imagina că ministrul mai poate avea şi alte gînduri. Şi, totuşi, aici, în seiful său, lîngă biroul la care se purta discuţia, păstra scrisoarea lui Siratori, cu care Arita era întru totul de acord – pretextul privind Cominternul era doar un viclean joc politic.

În activitatea sa, Arita aplica întotdeauna sensul unei zicale: „Nu te grăbi să crezi tot ceea ce ţi se spune”. Acum, însă, el ar fi vrut ca ambasadorul sovietic să-i dea crezare. Dar nu putea deduce de unde aflase Smetanin despre tratatul ce urma să fie încheiat.

Guvernul sovietic refuză să semneze acordul privind pescuitul în apele sale teritoriale din Extremul Orient.

În ziua de 25 noiembrie 1936, la Berlin a fost semnat Pactul Anticomintern. Înaintea semnării, în presă n-a apărut nimic, dar Branko Vukelić a avut grijă ca zvonurile în legătură cu pactul să se răspîndească întîi în America, apoi în Europa… La Moscova lucrul

era cunoscut din altă sursă. Sursa aceasta, era, firește, Richard Sorge. Centrul din Moscova fusese informat – inclusiv asupra anexei – chiar înaintea şedinţei Consiliului secret, în care pactul a fost aprobat.

Trei zile după semnarea pactului, luînd cuvîntul la Congresul Sovietelor, ministrul sovietic al afacerilor externe, Litvinov, putea afirma cu certitudine:

„Cunoscătorii în materie refuză să creadă că, pentru elaborarea celor două lapidare paragrafe ale pactului germano-japonez a fost nevoie de tratative care să dureze cincisprezece luni, că aceste tratative trebuiau încredinţate, din partea Japoniei – unui general de carieră, iar din partea Germaniei – unui personaj din înalta diplomaţie şi că pentru purtarea discuţiilor respective era necesară o atmosferă absolut secretă, taina păstrîndu-se chiar şi faţă de diplomaţia oficială a celor două ţări”.

În acele zile se mai petrecu un eveniment: în apropierea Vladivostokului, cîteva sute de soldaţi japonezi încălcară frontiera sovietică, trecînd lacul Hanko.

Pactul Anticomintern germano-japonez intra în acţiune.

CINE VREA SĂ PRINDĂ UN PUI DE TIGRU…

Atmosfera politică în lume devenea tot mai încinsă. Ca în centrul unui uriaş vulcan trezit la viaţă, lava evenimentelor ameninţătoare cînd se umfla gata să se reverse, cînd se domolea, continuînd să clocotească în adîncuri şi se înălţa din nou, pregătită să izbucnească din creuzetul înfierbîntat şi să se reverse peste peretele abrupt al vulcanului…

Anul 1936 s-a caracterizat prin neîntrerupte explozii de profunzime, nu destul de perceptibile la nivelul suprafeţei pămîntului; ar fi fost necesar un observator seismologic de o rară fineţe, capabil să anticipeze evenimentele şi să-i avertizeze pe credulii care trăiau cu impresia că pacea e de neclintit, de nezdruncinat. Gazele toxice ce însoţeau exploziile din subteran

emanau deja la suprafaţa planetei, otrăvind atmosfera.

Fascismul german acumula forţe, în timp ce omul de rînd era sfătuit să consume mai puţin unt, argumentîndu-i-se că tunurile sînt mai necesare poporului german. Drept confirmare, Hitler ocupă zona demilitarizată a Renaniei, fapt care n-ar fi fost posibil fără tunuri. Ce-i drept, n-a fost nevoie să se tragă nici un foc, dar ele au fost cărate şi expuse spre vedere.

Cînd îşi vor face însă auzit glasul? Germanii căzuseră pe gînduri. Aşa o fi, poate o vom scoate la capăt şi fără unt, doar Führerul gîndeşte şi pentru noi!

Mussolini continua războiul în Abisinia, ocupa Addis-Abeba. Liga Naţiunilor, recunoscînd dreptul celui mai puternic, renunţă la sancţiunile ce trebuiau aplicate Italiei fasciste.

Comisia Lytton, care studiase „incidentul de la Mukden", răposase întru domnul. Raportul ce-l întocmise, zăcea în arhiva aceleiaşi Ligi a Naţiunilor.

Unii erau înclinaţi să creadă că lichidarea rebeliunii din februarie la Tokio fusese o victorie obţinută de forţele antimilitariste; dar, după o lună, premierul Hirota interzise orice demonstraţie muncitorească în Japonia, cu ocazia zilei de 1 Mai; din bugetul ţării, noul ministru de finanţe alocă trebuinţelor militare sume nemaipomenite pînă atunci: o dată şi jumătate mai mari decît cele obişnuite. Economia ţării trecea pe picior de război. Acelaşi ministru de finanţe, care era şi preşedintele Băncii naţionale industriale, proclama nevoia alianţei dintre monopolurile industriale şi militari, afirmînd: „Economia noastră va avea un cuvînt de spus, numai cînd industriaşii se vor putea bizui pe militari".

În toiul verii, postul de radio Madrid transmitea starea vremii: „Deasupra întregii Spanii, cerul e albastru". Dar orizontul politic nu era nici pe departe lipsit de nori. Fraza despre cerul albastru şi glasul de cuc – semnalul postului de radio Madrid – erau consemnul de începere a rebeliunii lui Franco împotriva Republicii Democrate Spaniole, act sprijinit de fascismul german.

Anul următor, 1937, a început, în Japonia, sub semnul unor importante schimbări de oameni în diplomaţie şi în armată. Generalul Itagaki s-a întors la Tokio, în locul lui fiind numit şef de stat major în Manciuria colonelul Tojo, şeful jandarmeriei.

Generalul Doihara a plecat în China, într-o misiune de mare răspundere. După perindarea a numeroşi prim-miniştri, conducerea guvernului i-a fost încredinţată prinţului Konoye, cunoscut datorită vederilor sale progermane.

La început s-au dus discuţii în jurul acestei numiri, dat fiind că prinţul nu avea grad militar; dar, în cele din urmă, hotărîrea fu luată, avînd la bază un raţionament precis: deşi Konoye împărtăşea, în mare parte, punctul de vedere al vîrfurilor militare, numirea sa, ca civil, nu va fi interpretată ca un act de dictatură militară.

Era o manevră destul de dibace. În realitate, odată cu venirea prinţului Konoye la cîrma statului, activitatea celor de la Satbo Hamba s-a intensificat simţitor. Aveau şi ei un nou şef – prinţul Kanyn. Propovăduitorii războiului socoteau că a sosit clipa unor acţiuni ferme, concrete.

Raţiunile pentru care era invocată necesitatea războiului circulau în toate direcţiile, fiind fundamentate în fel şi chip.

Toate aceste consideraţii, rapoartele ce se trimiteau încoace şi încolo, planurile operative, erau deocamdată necunoscute celor din grupul „Ramsai”; dar, ca nişte seismologi versaţi, ei ascultau atent oscilaţiile surde şi îndepărtate din adîncurile vieţii politice.

Schimbările survenite în cercurile conducătoare japoneze s-au reflectat şi în activitatea grupului „Ramsai”, Hozumi Ozaki, care continua să lucreze ca observator de politică externă la ziarul „Asahi”, închegase bune relaţii de prietenie cu fostul său coleg de universitate, Kazami Akira, şi, prin intermediul lui, făcuse cunoştinţă cu prinţul Konoye, pe vremea cînd actualul şef al guvernului era doar simplu membru al Camerei Consilierilor. Bucurîndu-se de o ascensiune rapidă, Konoye ajunsese curînd preşedintele acestei Camere, din cadrul Parlamentului. Prinţul era un om vanitos, energic, inteligent, avea spirit de discernămînt şi darul de a se înconjura de oameni care-i puteau fi de folos.

Dat fiind că era interesat de problemele coloniale, prinţul Konoye conducea Societatea ştiinţifică de cercetări „Era Seowa”, care se ocupa de studiul problemelor Asiei Orientale. Firește, un cunoscător al Chinei ca Hozumi Ozaki s-a dovedit extrem de util unei asemenea societăţi.

Konoye conducea şi Societatea „amatorilor de dejunuri”, în

care nu erau admişi decît prieteni pe baza unei stricte selecţii. O dată pe săptămînă, miercurea, prinţul Konoye îi invita la dejun pe aceşti intimi, din rîndul cărora deveni nelipsit şi Hozumi Ozaki.

Se adunau, de obicei, într-o încăpere specială a unuia dintre cele mai vechi restaurante din Tokio, „Ima Han", unde patroana aducea toate cele necesare, iar membrii societăţii îşi preparau singuri bucatele, timp în care discutau pe teme politice.

„Amatorii de dejunuri" dezbăteau, şi în timpul mesei, importante probleme de stat, puneau la cale planuri de prima urgenţă.

Devenind prim-ministru, prinţul Konoye continuă să prezideze aceste întîlniri, printre invitaţi aflîndu-se permanent şi Hozumi Ozaki, acum consilier al primului ministru pentru problemele chineze. De astă dată, ideile care apăreau în discuţii se reflectau apoi în cadrul politicii curente a guvernului. Hozumi Ozaki mai deţinea un post, care-i servea drept excelentă sursă de informaţii. De cîtva timp, devenise consultant la secţia de cercetări a Societăţii căilor ferate din Manciuria de Sud. Denumirea „secţie de cercetări" era un paravan sub care se ascundea, de fapt, grupul de spionaj economic al ramificatului concern industrial ce dirija o bogată gamă de probleme manciuriene. Societatea căilor ferate din Manciuria de Sud deţinea controlul acţiunilor a numeroase trusturi industriale şi comerciale, care îşi aveau sediul în Manciuko şi în China de Nord; de asemeni, făcea schimb de informaţii cu cele mai mari concerne industriale, printre care „Mitsui" şi „Mitsubisi". „Secţia de cercetări" obţinea date amănunţite în legătură cu industria japoneză de război şi întocmea adesea informări strict secrete pentru Marele Stat Major japonez.

Pictorul Miaghi continua şi el să se ocupe de armată, dar pe alt plan; venea în contact cu ofiţeri de rînd, ceea ce nu însemna, cîtuşi de puţin, că obţine informaţii de mîna a doua.

Printre amicii săi din Ministerul de Război se afla şi un tînăr ofiţer, pictor amator, cu care se întîlnea deseori în oraş; uneori ieşeau împreună şi în afara oraşului, să picteze după natură, pe malul unui rîu ori în vreun sat, ajungînd pînă departe, în locuri minunate. Odată, la începutul primăverii, pictau un vechi templu aflat lîngă un iaz părăsit şi lebedele ba apăreau, ba dispăreau din cîmpul vizual.

La un moment dat, oprindu-se din lucru, ofiţerul spuse:

— Păcat, astăzi nu vom termina tabloul şi nu-l voi putea relua multă vreme. Va trebui să mă ocup de o machetă – atît de mare, cît iazul acesta…

Apoi, printre altele, îi mai spuse lui Miaghi că macheta reprezintă întreaga Chină, cu munţi, cu dealuri, cu rîuri. Era copia exactă a unei hărţi la scară uriaşă. Pentru construirea machetei fusese afectată o sală specială.

Miaghi îşi dădu seama despre ce e vorba şi se întîlni neîntîrziat cu Sorge.

Pictorul amator lucra la Direcţia planificării strategice. Aruncînd imprudent acele cuvinte, el oferi agenţilor de informaţii capătul unui fir care le permise să tragă concluzii importante. Oricum, de vreme ce la Direcţia planificării strategice se construia macheta Chinei, însemna că se pregătesc evenimente deosebit de importante…

Cam în acelaşi timp, Ozaki mai aflase o noutate. Kazami Akira, acum referent al primului ministru, îi destăinuise că, în sfîrşit, guvernul punîndu-se de acord cu Marele Stat Major, a întocmit planul de politică externă.

Cu prilejul primei întîlniri, la hotelul „Imperial”, unde zilnic se întîlneau zeci de ziarişti, Ozaki îi transmise lui Sorge cele aflate. Era o ştire de cea mai mare însemnătate. Sorge şi Ozaki se mai întîlniră odată, pentru a discuta ce aveau de făcut mai departe. Dintre numeroasele variante, s-au oprit la cea mai simplă. Ozaki trebuia să se adreseze direct prinţului Konoye, cu rugămintea de a i se face cunoscut planul respectiv. Argumentul era absolut logic: consilierul guvernamental în problemele Chinei trebuie să fie la curent cu toate evenimentele.

În miercurea următoare, în timp ce „amatorii de dejunuri“ îşi pregăteau bucatele, Ozaki i se adresă premierului:

— Konoye-san, ce părere aveţi, n-ar trebui să cunosc şi eu mai îndeaproape planul de politică externă a guvernului?

Konoye rămase pe gînduri. Planul constituia un document absolut secret, dar Ozaki, în calitate de consilier, trebuia să ştie tot ce se întîmplă…

— Da, spune el în sfîrşit, cred că e un lucru necesar. Vino la cabinet, voi da dispoziţie să ţi se ofere materialul necesar. Dar să

ai în vedere: planul e strict secret, îl vei citi în cabinet şi nu vei nota nimic…

Mai tîrziu, în timp ce gurmanzii erau strînşi în jurul mesei, discuţia alunecă iar spre perspectivele politice ale guvernului şi premierul spuse nişte cuvinte care-l puseră în gardă pe Ozaki.

— Cine vrea să prindă un pui de tigru, trebuie să pătrundă în adăpostul tigrilor… Altfel, nu obţine nimic.

Ce puteau însemna aceste cuvinte rostite de Konoye? Ce sens acorda acestei vechi zicale?

Înainte de a merge să studieze planul, Ozaki primi de la Sorge un minuscul aparat de fotografiat – o cutiuţă platâ – primit recent de la Moscova. Richard îl aştepta de multă vreme, îl ceruse de cîteva ori de la Centru. Acolo aveau însă îndoieli dacă trebuie să i-l trimită – în cazul unei căderi, proba era prea evidentă, riscul era prea mare. Sorge a insistat. Risca mult, dar fără acel microaparat nu puteau fi obţinute copiile unor importante documente.

La început, Ozaki puse aparatul în servietă, dar pe drum o idee fericită îl îndemnă să-l mute în buzunarul hainei şi acest lucru îl salvă. Funcţionarul care avea în păstrare documentele secrete se înclină adînc în faţa lui Ozaki, îi spuse că a primit ordinul primului ministru şi îl rugă pe domnul consilier să aştepte cîteva minute. Apoi dispăru şi reveni cu un dosar cafeniu.

— Poftiţi, vă rog, într-un cabinet special, unde nu veţi fi deranjat. Dar servieta o lăsaţi aici, aşa e regula…

Ozaki simţi o ameţeală. Ce se întîmpla, dacă aparatul ar mai fi fost în servietă? Cum ar fi putut justifica prezenţa unui microaparat de fotografiat? Nu i-ar fi mai rămas decît un singur drum: la închisoarea Sugamo şi… spre spînzurătoare!

Ozaki fu condus într-o cameră specială, se auzi o cheie învîrtindu-se în broasca uşii – fusese încuiat aici – şi el rămase faţă în faţă cu cel mai secret document în care erau expuse perspectivele politicii japoneze pentru următorii doi ani.

„Acceptat în Consiliul celor cinci miniştri…”

„Pregătirile militare în cadrul armatei constă în creşterea contingentului de trupe dislocate în Manciuria şi în Coreea…” citi Ozaki pe prima pagină. Încet, abia perceptibil, ţăcăni declanşatorul aparatului de fotografiat. Apoi din nou şi din nou… Documentul se întindea pe multe pagini. Întors spre fereastră şi

acoperind cu corpul masa pe care se aflau paginile cu textul atît de secret, Ozaki le răsfoia, declanşînd aparatul; îl arma mereu, auzindu-i zgomotul, parcă mai mic decît bătăile inimii sale... Ultima pagină, ultimul ţăcănit... Ozaki ascunse aparatul şi se apucă de citit.

Sorge aştepta cu nerăbdare sfîrşitul operaţiei. Vukelić aduse filmele developate abia seara şi începură să lucreze împreună. Cu ajutorul unei lupe, încordîndu-şi privirea, citiră documentul secret. În politica japoneză esenţialul părea să-l constituie rezolvarea problemei chineze. Consiliul celor cinci preconiza, de fapt, cucerirea Chinei. La argumentarea acestei idei, apăreau cuvintele rostite de prinţul Konoye: „Cine vrea să prindă un pui de tigru...”

Pregătirea agresiunii japoneze împotriva Chinei gomindaniste nu înlătura deloc primejdia unui atac japonez împotriva Uniunii Sovietice.

Pentru Richard era limpede că, în optica clicii militariste japoneze, agresiunea împotriva Chinei era un pas spre pregătirea unui război mai de amploare, îndreptat contra Rusiei Sovietice. Această supoziţie a fost confirmată şi de datele privind efectivul Armatei din Kwangtung, date pe care Sorge le primise mai înainte.

În timpul „incidentului de la Mukden”, Armata din Kwangtung număra 50 de mii de soldaţi – 20% din totalul armatei japoneze. După cinci ani, în apropierea graniţelor sovietice din Extremul Orient se aflau 270 de mii de soldaţi ai Armatei din Kwangtung şi numărul lor era în continuă creştere, ajungînd, în 1937, să reprezinte o treime din totalul armatei japoneze.

Sorge calculă: în aceşti ani, numărul tancurilor aparţinînd Armatei din Kwangtung crescuse de unsprezece ori, al avioanelor – aproape de trei ori, înzestrarea artileriei – de patru ori... În apropierea graniţelor Uniunii Sovietice apăreau drumuri strategice, în Manciuria de Nord se construiau cazărmi, depozite militare, aerodroame... Da, după toate aparenţele militarismul japonez nu intenţiona să-şi schimbe politica duşmănoasă faţă de Ţara Sovietelor. Şi, totuşi, în urma unor îndelungi meditaţii, confruntînd faptele, analizînd evenimentele, Richard Sorge ajunse la o concluzie avînd altă nuanţă. Cifrînd radiograma, el îi spuse lui Klausen să transmită la Centru următoarele:

„Japonezii se străduiesc să creeze impresia că ei ar fi gata să înceapă neîntîrziat războiul împotriva Uniunii Sovietice. Dar eu mi-am format o părere proprie: Japonia n-are de gînd să înceapă acest război în viitorul apropiat. Întreaga ei atenţie este concentrată acum spre China continentală. Confirmarea o voi expedia prin legătura obişnuită”.

Peste cîţiva ani, făcîndu-şi bilanţul activităţii, Sorge scria:

„Ar fi o greşeală să se creadă că expediam la Moscova toate informaţiile culese. Nu, eu le treceam printr-un filtru foarte fin şi transmiteam numai după ce mă convingeam că informaţiile sînt verosimile şi absolut corecte. În acest scop, era nevoie de un mare efort. La fel procedam şi în analiza situaţiei politice şi militare. Cu toate astea, întotdeauna îmi dădeam seama de pericolul pe care l-ar reprezenta supraestimarea aptitudinilor mele. Niciodată n-am considerat că pot răspunde la orice problemă privind Japonia”.

Informaţiile obţinute de Sorge în legătură cu viitoarele evenimente, ce urmau să se petreacă în China, erau atît de importante, încît necesitau o confirmare documentară. Microfilmele reprezentînd filele dosarului citit de Ozaki trebuiau expediate urgent la Moscova. În ziua cînd Richard veni la radiotelegrafistul său cu hîrtiile cifrate, împestriţate de cifre, în timp ce Max, punîndu-şi căştile, începu să lucreze la radioemiţător, Sorge trecu în bucătărie, unde trebăluia Anna.

— Ascultă, Annuşka, nu ţi s-a urît să te tot ocupi de gospodărie?

Anna îl privi întrebător.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Vreau să spun că ar trebui să dai o fugă pînă la Şanhai.

— Să dau o fugă!... E foarte necesar?

— Da, Anna, e absolut necesar! Hai să stăm de vorbă...

În acel an, vara venise mai devreme. Era în aprilie, dar căldura devenise insuportabilă. În oraş te sufocai. Klausenii se mutaseră într-o căsuţă cumpărată nu departe de Yokohama, pe malul întins al oceanului. Mică, ridicată pe stîlpi, pentru a fi ferită de umezeală, casa se afla la marginea unei aşezări de pescari.

Richard şi Anna coborîră în grădina cu mandarini, ale căror fructe începuseră să bată uşor în auriu. Dinspre ocean venea o

răcoare plăcută, dar cei doi nu-şi puteau permite să se îndepărteze prea mult de casă. Klausen lucra şi ei trebuiau să stea de pază.

Întreaga-i viaţă, Anna se considerase o fricoasă şi, cu toate acestea, nu refuzase niciodată însărcinările încredinţate de Sorge. Aşa se obişnuise încă din China, cînd aflase că Max nu-i un oarecare mecanic, ci ditai agent radiotelegrafist. Nu putea uita întîmplarea uluitoare dintr-o noapte. Seara, Max fusese nervos, se culcase tîrziu şi, deodată, Anna auzi o mormăială de neînţeles, apoi cuvinte din ce în ce mai clare. Din somn, Max părea că strigă în receptorul unui telefon: „München, München... Te aud, München!“ Anna îl scutură uşor de umăr şi soţul ei se trezi imediat. Max se tulbură şi deveni palid, cînd Anna îl întrebă ce-i cu Münchenul. Atunci, conform înţelegerii cu Sorge, îi explică Annei că e militant antifascist şi îndeplineşte misiuni speciale, legate de lupta Armatei Roşii Chineze. Annei îi era străină politica, dar îl iubea pe Max, indiferent cu ce s-ar fi îndeletnicit el şi astfel începu să-l ajute.

La Tokio deveni o experimentată conspiratoare, îl ajuta pe Max să transporte emiţătorul demontat în mai multe părţi, stătea de veghe în timp ce el ciocănea în manipulator misterioasele semne, era om de legătură, uneori transmitea ceva, alteori primea ceva şi, de fiecare dată, în astfel de momente, simţea că îi îngheaţă inima. În scopul activităţii conspirative – dar poate şi pentru a-şi aminti de Krasnîi Kut – Anna începuse să crească găini, le cumpăra grăunţe, iar sub acestea, pe fundul coşului, căra piesele pentru radioemiţător. Drumurile prin oraş nu provocau nici un fel de bănuială şi, totuşi, ei îi era teamă, la fel ca atunci cînd Richard o trimisese prima oară la Şanhai, să predea ceva...

— Cînd trebuie să plec? întrebă Anna.

— Imediat, cu primul avion. Îmbracă-te mai elegant.

Richard îi explică ce are de făcut, cum să se poarte. cu cine să se întîlnească.

Avionul zbura la mare înălţime. Prin hublou, se zărea albastrul metalic al mării şi o fîşie de ţărm. Anna privea distrată în jos, rezemîndu-şi uneori capul de spătarul moale al fotoliului şi prefăcîndu-se că aţipeşte. Aparent, era perfect calmă. Discuta amabil cu generalul care stătea alături, primea binevoitor atenţiile

cu care o înconjura acesta, dar starea de neliniște, simțământul de primejdie n-o părăseau o clipă, accelerîndu-i bătăile inimii.

Anna încerca să nu se gîndească la filmele ascunse în brîu, sub rochie. Dar, fără să vrea, începea să socotească: cîți metri sînt în treizeci și opt de filme fotografice, cîte imagini au fost făcute? Făcea complicate calcule aritmetice, se încurca și o lua de la început. Rezulta că duce cu sine peste o mie de imagini, deci peste o mie de documente secrete.

Generalul o întrebă îndatoritor dacă nu dorește o oranjadă. Anna îi mulțumi zîmbind. Amîndoi sorbeau din băutura răcoritoare, discutau despre vreme.

În avion se aflau foarte mulți militari și, probabil, din această cauză, ruta fusese oarecum modificată. Avionul zbură mai întîi la Phenian, apoi la Port-Arthur și pe urmă la Șanhai... Cînd intervenea cîte o pauză în discuție, Anna se rezema de spătar și închidea ochii. Dar nu se putea sustrage nicicum de la gîndurile în legătură cu filmele. Îngrozită, simțea cum marginile tari ale filmelor i se înfigeau în carne, ca niște ghimpi, și fiecare mișcare îi provoca o durere ascuțită. I se părea că sîngele i se prelinge pe șolduri. Ce se va întîmpla dacă sîngele va străbate prin rochie? Încremeni în fotoliu. Avionul oscila și aceste mișcări îi provocau noi chinuri.

Generalul japonez continua să-i acorde atenție, o curta insistent, iar ea zîmbea, răspunzînd la glumele lui. Doamne, cînd se va termina acest calvar?

De-ar fi știut Sorge că Anna Klausen, curierul său – înfășurată în filme fotografice ca un vierme de mătase în gogoașa lui – călătorește în avion alături de cel mai temut agent de contrainformații al Japoniei, diversionistul Doihara Kenji! Generalul Doihara pleca în Manciuria, unde fusese numit comandant al diviziei a 14-a, transferată din Japonia. Era tocmai în ajunul marelui război. Din nou, prezența lui Doihara prevestea evenimente cumplite, sîngeroase.

Abia înainte de Port-Arthur, la despărțire, generalul și-a spus numele, adăugînd că e bucuros să fi cunoscut o femeie atît de interesantă.

La Port-Arthur coborîră toți militarii, parte din locurile lor fură ocupate de noi pasageri, însă aceștia erau puțini și avionul zbură

aproape gol spre Şanhai. În timpul escalei de la Tzinan, luară prînzul la un mic restaurant al aeroportului. Anna şedea la masă fără să-şi scoată paltonul, temîndu-se să nu pară prea grasă. Cel mai rău era însă că nu se putea descotorosi de filmele care, într-adevăr, îi răniseră corpul pînă la sînge.

După Tzinan, au mai zburat cîteva ceasuri. Timpul se stricase şi fluviul Yantzî, aproape că nu se mai zărea prin perdeaua de nori. Avionul era zguduit tot mai tare şi Annei nu-i mai ardea să privească în jos, prin hublou, la cîmpurile de un verde fraged, cultivate cu orez.

La aeroport, distrusă, frîntă de oboseală, luă o ricşă şi trase la un hotel. Pînă la întîlnirea stabilită rămăseseră ceva peste două ore. Anna scoase filmele din brîu şi le puse într-o cutie de bomboane, pe care-o legă frumos cu o panglică. Din fericire, sîngele nu stricase clişeele, se închegase doar pe marginea perforată a cîtorva filme.

Amurgise deja, cînd doamna Anna Klausen ieşi din hotel şi porni spre locul de întîlnire. Acum purta un taior subţire, de culoare deschisă; pe reverul jachetei îşi pusese o broşă neagră, cu un diamant artificial – asemenea podoabe se lucrau în atelierele de artizanat din jurul Karlsbadului.

Pe străzi se aprindeau felinarele, cînd Anna se opri în faţa vitrinei unui magazin universal. Într-o mînă ţinea poşeta, iar în cealaltă o cutie cu bomboane. Tocmai cînd părea foarte absorbită de priveliştea toaletelor expuse în vitrină, deodată apăru lîngă ea o femeie, care purta o broşă identică cu a Annei.

— Ia uitaţi-vă, exclamă aceasta, aveţi o broşă la fel ca a mea!

— Mi-a fost adusă din Karlsbad, răspunse Anna la parola convenită.

Păreau două prietene care s-au întîlnit întîmplător pe stradă. Femeia o rugă pe Anna să-i ţină puţin un pachet, ca să-şi scoată o pietricică ce-i intrase în pantof.

— Vă mulţumesc! Acum mă simt mai bine.

Anna îi dădu pachetul ei – cutia cu bomboane – şi se despărţiră. Misiunea fusese îndeplinită. Anna Klausen răsuflă uşurată.

Se întoarse la hotel, desfăcu pachetul primit şi scoase din el un teanc de hîrtii verzi: dolari. Îi numără – erau cinci mii.

Dimineaţa se duse la Banca Engleză şi depuse banii în contul domnului Klausen. Acum era liberă cu desăvîrşire.

După o zi, Anna se înapoie la Tokio. Iar cele treizeci şi opt de microfilme, obţinute cu atîtea riscuri şi primejdii, ajunseră pe canale neştiute la Moscova, în stradela Znamenskaia.

PODUL LUGOUŢIAO

Războiul între China şi Japonia a fost declanşat la 7 iulie, lîngă străvechiul pod Lugouţiao – străinii îl numeau podul „Marco Polo” – aflat la douăzeci de li depărtare de Pekin. Generalul Doihara Kenji sosise acolo cu cîtva timp înaintea celor întîmplate... Ca pretext pentru declanşarea ostilităţilor a servit pretinsa dispariţie a unui soldat japonez.

Cînd a izbucnit războiul, Sorge i-a recomandat lui Vukelić să plece de urgenţă în China, să fie prezent pe teatrul de operaţii. Ziaristul francez a scris mult despre noul conflict armat, articolele lui apărînd în presa pariziană. Aceste corespondenţe, împreună cu scrisorile pe care le trimitea la Agenţia „Havas”, au avut rolul lor în formarea unor aprecieri oficiale privind evenimentele din Extremul Orient. Folosind diversele informaţii care parveneau din China, inclusiv comunicările lui Branko Vukelić, ministrul de externe francez Delbos spunea într-o şedinţă a Parlamentului:

„În ultimă instanţă, atacul japonez nu este îndreptat împotriva Chinei, ci împotriva U.R.S.S. Japonezii tind să ocupe calea ferată de la Siutzian pînă la Peipin şi Kalgan, în scopul pregătirii atacului împotriva căii ferate Transiberiene din regiunea lacului Baikal şi împotriva Mongoliei Interioare şi Exterioare.”

Planurile secrete ale cercurilor militare japoneze căpătaseră notorietate publică, presa le discuta acum fără ocolişuri.

La Moscova, Centrul aştepta de la Sorge informaţii certe, suplimentare şi cît mai complete. De cîte ori intra în contact cu „Wiesbaden“-ul, Max Klausen primea radiograme insistente, adresate lui Sorge: „Comunicaţi ce se petrece în China!”

Astfel, Sorge se hotărî să plece el însuşi în această ţară, pentru a se lămuri asupra situaţiei, pentru a verifica pe viu concluziile la care ajunseseră agenţii săi în legătură cu evenimentele ce se desfăşurau acolo. Richard era de acord cu Ozaki, care susţinea că Japonia se va împotmoli în China, că războiul ce începuse nu-i va aduce succese hotărîtoare. Hozumi nu-şi ascundea părerea; de fiecare dată cînd se întîlnea cu Konoye, fie la adunările „amatorilor de dejunuri”, fie la discuţiile ce aveau loc în cabinetul primului ministru, el susţinea neîncetat că războiul din China va fărîmiţa resursele naţionale, va slăbi potenţialul economic al Japoniei. În ceea ce-o privea, China va continua să-şi amplifice rezistenţa, va trezi la viaţă noi forţe pentru lupta cu trupele japoneze. Dar prinţul Konoye îşi menţinea cu îndărătnicie punctul său de vedere.

Întocmirea documentelor de plecare se desfăşură fără complicaţii deosebite, paşaportul, vizele, scrisoarea de recomandare de la Marele Stat Major japonez se aflau în buzunarul lui Sorge. Îi mai rămăsese doar să se întîlnească cu Herbert von Dirksen pentru o vizită protocolară de rămas bun.

Înaintea plecării în China, doctorul Sorge rămase la ambasadorul german pînă noaptea tîrziu. Dorind să-şi elucideze atitudinea guvernului german faţă de evenimentele din China, Richard puse o întrebare directă, aparent naivă: în corespondenţele ce le va trimite, va trebui să susţină poziţia lui Konoye, sau domnul ambasador are altă părere în această privinţă?

Discuţia se purta pe îndelete, adeseori alunecînd spre alte probleme. Amîndoi erau pasionaţi colecţionari de vechi statuete orientale şi conversaţia pe această temă le făcea plăcere. Richard nu se grăbea să lămurească ceea ce îl interesa cu deosebire – toate la timpul lor.

Sorge povesti cum reuşise să cumpere în Kioto, aproape pe un preţ de nimic, o splendidă statuetă a lui Buddha. Fără îndoială că era opera meşterilor din nord, o îmbinare a stilului naiv-primitiv cu măiestria unei sculpturi de înaltă clasă artistică, ce reda cele mai fine nuanţe ale caracterului zeităţii sau, poate, mai curînd, caracterul sculptorului însuşi.

— Cum de reuşiţi să obţineţi asemenea unicate? exclamă von

Dirksen, fără a-şi ascunde invidia.

— Am noroc! răspunse zîmbind Sorge. Probabil că e o compensaţie pentru firea mea rătăcitoare. Îmi place să hoinăresc prin lume.

În lumina puternică a cabinetului, venind din diferite colţuri – era o manie a lui von Dirksen – ridurile ce brăzdau faţa lui Sorge păreau mai adînci, acum arăta mult mai în vîrstă faţă de cei patruzeci şi doi de ani pe care-i avea. În schimb, ochii căpătaseră o nuanţă de un albastru intens, întineriseră parcă. Expresia feţei era într-o continuă schimbare: ba severă, ca a unui luptător scit, ba copilăroasă, blajină, şi atunci ochii care abia scăpăraseră scîntei, iradiau o strălucire blîndă, o căldură încărcată de bunătate.

Interlocutorul lui Sorge, Herbert von Dirksen, era tipul de om diametral opus lui Richard – un pedant, un diplomat scorţos, ţinînd de vechea tradiţie germană.

— Din păcate, eu sînt ţintuit de fotoliu, de birou, de cabinet! spuse Dirksen. Un corespondent de presă are incomparabil mai multe posibilităţi de mişcare decît un diplomat.

— Am să vă ajut! exclamă Sorge rîzînd. Ştiţi ce? Dacă îmi va fi dat să mor în China, vă las moştenire colecţia mea. De acord?

Von Dirksen ridică mîna în semn de protest.

— Ascultaţi-mă, domnule Sorge, eu nu-s superstiţios, dar în locul dumneavoastră, n-aş face asemenea glume înaintea plecării. De ce să zgîndărim destinul?

— Refuzaţi? continua să glumească Sorge. Ei bine, oricum nu veţi fi în pierdere, chiar dacă voi rămîne în viaţă! Vă dăruiesc statueta lui Buddha. V-o aduc mîine.

— În faţa unei asemenea ispite, mă declar învins! răspunse bucuros von Dirksen.

Ambasadorului îi plăcea acest ziarist vesel şi neastîmpărat, care ştia să se orienteze de minune în cea mai complicată situaţie politică. Von Dirksen nu se afla de ieri-de azi în Japonia, se considera un competent în materie, dar era întotdeauna dispus să asculte cu atenţie părerea acestui corespondent german, posedînd o cultură enciclopedică.

În sfîrşit, convorbirea de dragul căreia Sorge venise la ambasador se apropia de punctul ei esenţial.

— Dar despre călătoria dumneavoastră ce aveţi să-mi spuneţi? întrebă von Dirksen. Cum apreciaţi situaţia din China?

— Nu mă surprinde ceea ce se întîmplă! răspunse Sorge. În orice caz, atitudinea Japoniei e logică, ea decurge dintr-o îndelungată politică.

— Adică?

— Vedeţi dumneavoastră, cu patruzeci şi cinci de ani înaintea războiului ruso-japonez, în flota japoneză nu era decît un vas cu aburi – un iaht de agrement, dăruit mikadoului de regina Angliei. Dar şi acest iaht stătea ancorat, pentru că nu ştiau cum să pornească motorul. Însă la începutul secolului, Japonia dispunea de o modernă flotă navală de război, avînd o sută cincizeci de vase, cu un deplasament total de aproape trei sute de mii de tone! Iar acum, după cîte sînt informat, japonezii au pe calele de construcţie cel mai mare vas de linie, „Yamato”, cu un deplasament de peste şaizeci de mii de tone. Aceasta spune ceva, are o anumită semnificaţie… Eu sînt obişnuit să mă bizui pe fapte.

— Da, acum însă, ne apropiem de jumătatea secolului nostru.

Von Dirksen vorbise astfel, pentru a-şi incita interlocutorul.

Înţelegîndu-i intenţia, Sorge continuă cu şi mai mare ardoare:

— Vreau să spun că flota militară nu se construieşte pentru plimbări de agrement, cu toate că flota japoneză a fost inaugurată prin existenţa unui iaht. Confirmarea celor ce vă spun o putem găsi în războiul ruso-japonez: el a început cu atacul flotei militare japoneze împotriva escadrei ruse. Şi ne aflam doar în secolul XX! Nu-i aşa? Flota, cît şi armata japoneză constituie baza politicii agresive – crearea aşa-zisei „sfere a coprosperităţii Marii Asii”. Toate acestea reprezintă, pentru mine, un adevăr elementar. Amintiţi-vă: la început cotropirea Coreii, apoi intervenţia în Rusia, ocuparea Manciuriei, iar acum războiul în China. Sînt ferm convins că expansiunea japoneză nu se va limita doar la pătrunderea în China. Şi, pentru că veni vorba, situaţia noastră acolo e foarte complicată. Pe de-o parte, le cîntăm în strună japonezilor, iar pe de alta – ajutăm China, îi livrăm armament lui Cian-Kai-şi, menţinem consilieri militari germani în armata chineză.

Ambasadorul von Dirksen urmărea tot mai interesat firul ideilor desfăşurate de expansivul interlocutor. Era limpede, nu-i puteai contesta logica, discernămîntul politic. Ambasadorul

german din Tokio era de mult neliniştit din pricina situaţiei ce se crease în Extremul Orient. Von Dirksen avea o bogată experienţă diplomatică; dar, în cazul de faţă, încă nu hotărîse ce soluţie ar trebui propusă pentru ieşirea din această complicată şi delicată situaţie. Acum, multe depindeau de modul în care el, von Dirksen, îşi va informa Ministerul de Externe.

Cu un aer de meditaţie, von Dirksen spuse:

În Extremul Orient, politica noastră se menţine în sfera unei absolute neutralităţi.

— Şi, totodată, menţinem în China consilieri militari, în frunte cu generalul Falkenhausen, laolaltă cu Statul său Major! exclamă Sorge ironic. – Se opri apoi în faţa lui von Dirksen, băgă o mînă în buzunar, iar cu cealaltă, între degetele căreia strîngea o ţigară stinsă, continuă să gesticuleze. – Asta nu-i politică, ci rahat! Consilierii germani erau necesari, cînd Cian Kai-şi lupta împotriva Armatei Roşii Chineze. Acum ei acţionează contra Japoniei! E timpul ca Falkenhausen să plece la Berlin! Da, da! Falkenhausen nu-i om, e doar o cizmă lustruită! Să mărşăluiască pe Unter-den-Linden, aici n-are ce căuta. Altfel aceşti idioţi au s-o facă de oaie!

În cabinetul diplomatului german rar îşi permitea cineva să folosească astfel de expresii. Pe von Dirksen îl cam şocă lipsa de stăpînire a lui Sorge.

— Dacă înlăturăm excesiva înflăcărare, în cele spuse de dumneavoastră apare o judecată lucidă, rosti imperturbabil von Dirksen. Dar rechemarea consilierilor militari germani ar întări poziţiile ruşilor. În politică nu există vacuum. Noi am fi în pierdere.

— Înainte de toate, ruşii ştiu ce vor, iar noi nu ştim! replică Sorge. Kremlinul nu doreşte întărirea Japoniei, se pronunţă împotriva politicii ei agresive; de aceea, în afară de consilieri, îşi trimite în China piloţi voluntari – nu mai e un secret pentru nimeni! Ruşii au o poziţie clară. Dar noi ce vrem? Poate să-i ajutăm pe ruşi? Nu pot înţelege acest lucru! Rezultă că noi colaborăm cu Sovietele în conflictul japonezo-chinez. Aşa ceva nu face cinste Reichului german. Ne aflăm, deci, în aceeaşi luntre cu bolşevicii, cu adversarii noştri întru idei – şi ca să fiu mai clar – cu duşmanii.

Sorge îşi reaprinse ţigara stinsă şi continuă să păşească prin faţa lui von Dirksen, care nu-şi lua privirea de la el.

— Examinaţi acum un alt aspect: Cian Kai-şi duce o politică făţarnică, face un joc dublu. El urăşte pe comunişti mai mult decît urăşte armata japoneză. Armata japoneză este mai puternică decît cea chineză. Cu ajutorul armelor şi al corupţiei, Japonia îi va învinge pe venalii generali chinezi. Nu m-aş mira dacă-l va cumpăra şi pe Cian Kai-şi, împreună cu întreprinzătoarea-i nevastă. Şi atunci? Vă puteţi imagina în ce lumină vor apare Falkenhausen şi colaboratorii săi? Nu ne putem permite riscul de a ştirbi prestigiul forţelor armate germane, împărţind cu chinezii răspunderea pentru înfrîngerea lui Cian Kai-şi. Învingerea lui va fi pusă în seama consilierilor germani... Aşa gîndesc eu. Falkenhausen trebuie să plece – şi încă imediat – pînă n-a intrat la apă şi n-a făcut de ruşine Statul Major german. Cred că Führerul va fi profund nemulţumit de ştirbirea prestigiului militar al Germaniei. Şi atunci vor cădea capete! Da, da! Lucru perfect justificat! Trebuie avute în vedere şi asemenea aspecte... Dealtfel, eu sînt un civil, poate că nu discern orice problemă, dar colonelul Ott gîndeşte la fel. În chestiuni militare, el reprezintă pentru mine o autoritate mult mai mare decît oricare altul. Şi trebuie să adaug că ştie să gîndească dincolo de limitele unor categorii strict militare.

Richard începu să vorbească mai potolit, în timp ce continua să se plimbe prin cabinet.

— Cît priveşte politica în China, acolo trebuie să întărim poziţiile noastre economice... Domnule ambasador, Japonia nu va îndrăzni să ne excludă din industrie, din comerţ, din finanţe, din oricare altă sferă economică... E un lucru ce trebuie făcut acum, altfel riscăm să pierdem trenul... Nu sînteţi de acord cu mine, domnule von Dirksen? În probleme economice, mă consider mai competent decît, să zicem, în chestiuni militare, ştiţi doar că am studiat mulţi ani problemele bancare în China... Ce-i drept, din mine n-a ieşit un bancher, am devenit doar corespondent de presă...

Raţionamentul lui Sorge avea o logică de fier. În acelaşi timp, întreaga sa pledoarie ascundea un sens profund, greu de descifrat. Îndepărtarea consilierilor militari germani din China însemna întărirea frontului de luptă împotriva Japoniei militariste.

În discuţia cu ambasadorul, Richard Sorge nu pomenise

întîmplător numele ataşatului militar Ott. Sorge începuse un mare şi complicat joc politic, care, în caz de reuşită, promitea să aibă perspective extraordinare. În fel şi chip, oricînd se ivea prilejul, el se străduia să sporească autoritatea ataşatului militar.

În ultimul timp, în colonia germană circula tot mai insistent zvonul că von Dirksen îşi va părăsi postul din Tokio. Avînd legături de rudenie cu unul din magnaţii Ruhrului, Herbert von Dirksen se bucura de o certă autoritate la Ministerul de Externe al Germaniei. Se vorbea că von Dirksen va deveni ambasador la Londra. Atunci, Sorge îşi puse următoarea întrebare: oare locul lui von Dirksen la Tokio n-ar putea fi preluat de colonelul Eugen Ott?

La început, ideea i se păru atît de îndrăzneaţă şi irealizabilă, încît Sorge o înlătură ca inacceptabilă. Dar gîndul îi revenea tot mai des în minte. În fond, de ce n-ar risca? Nu rişti, nu cîştigi! I se tăia respîraţia cînd îşi imagina ce posîbilităţi nelimitate s-ar deschide, în caz de reuşită. Iar dacă nu va izbuti, n-avea nimic de pierdut.

Colonelul Eugen Ott îl considera pe Sorge prieten vechi, de nădejde. Se cunoşteau de cîţiva ani şi adesea purtau discuţii confidenţiale. Uneori, Sorge îi furniza ataşatului militar informaţii deosebit de importante, pe care Ott nu le-ar fi putut obţine nicicînd fără ajutorul prietenului său. Chiar şi în societate, la petreceri, Richard era de neînlocuit.

Sorge presupunea că înaintarea lui Ott pe scara ierarhică i-ar deschide accesul la o bogată sursă de informaţii secrete, deocamdată inaccesibile, ce soseau la ambasada germană. Şi se mai întrevedea un fapt de o deosebită importanţă: prin intermediul noului ambasador, puteau fi influenţate, într-un fel sau altul, evenimentele politice. Deocamdată, Richard izbutise să-l convingă pe Ott că e necesară rechemarea consilierilor militari germani din China.

Cu cît medita mai mult, cu atît era mai convins că ideea nu-i deloc irealizabilă. Trecerea unui militar de carieră într-un post diplomatic va apare ca o întărire a influenţei înaltelor cercuri militare la Berlin. Ofiţer al Reichswehrului, de mulţi ani în slujba serviciului german de informaţii, Ott avea legături excelente în rîndul suspuselor cercuri militare ale Reichului. Acestea îi vor susţine neîndoielnic candidatura. Chiar şi consilierul lui Hitler,

generalul Keitel, îl proteja în fel şi chip pe Ott, între noi fie spus – rudă îndepărtată cu soţia consilierului militar al Führerului. Ideea trebuia însă strecurată cu multă abilitate şi discreţie, astfel încît să pară că ea aparţine lui von Dirksen sau Keitel... Era necesar ca autoritatea lui Ott să fie întărită prin toate mijloacele.

În discuţia cu von Dirksen, Sorge era foarte tentat să-l întrebe despre schimbările ce urmau să aibă loc la ambasadă, dar, fireşte, se abţinu. Avea de mult un criteriu de conduită – a nu pune întrebări de prisos, a nu crea nici cea mai mică impresie că e curios. De-a lungul anilor, observîndu-i pe oameni, ajunsese la o importantă concluzie de factură psihologică. În foarte multe cazuri, oamenii vorbesc pentru ei înşişi, pentru propria lor plăcere: fie că vor să strălucească, să producă impresie prin competenţa şi erudiţia lor, fie că povestesc ceva, lăsîndu-se furaţi de amintiri – fără a se gîndi dacă ceea ce spun îl interesează pe interlocutor. La fel se întîmplă şi cu problemele secrete – dacă un om are încredere în cineva, îi împărtăşeşte tainele pe care le deţine, chiar dacă o face parţial. Tu, cel care asculţi, trebuie doar să orientezi iscusit discuţia spre subiectul care te interesează, să aştepţi cu răbdare. Şi să nu întrebi niciodată. Principalul e să cîştigi încrederea.

Von Dirksen aparţinea categoriei de exemplare umane asupra cărora Sorge făcea experimentele sale psihologice. În acea seară, ambasadorul aduse singur vorba despre posibila sa plecare din Tokio. Nu spunea, însă, nimic concret, pomenea ici-colo ceva la modul general, al eventualităţii, al aluziilor. Apoi îl întrebă pe Sorge ce părere are despre colonelul Ott. Sorge notă în gînd: iată că metoda sa îşi spune cuvîntul.

— În ce sens? întrebă Sorge, ca şi cum n-ar fi înţeles prea bine. Ott e membru al partidului naţional-socialist, e un onorabil familist...

— Mă refer la calităţile lui profesionale! îl întrerupse von Dirksen.

Sorge se eschivă de la un răspuns direct.

— În timpul ultimelor manevre, care au avut loc la Bad-Kissingen, colonelul Ott se afla în Germania şi a fost prezentat Führerului, cu care a discutat mai mult de o oră în vagonul Domniei sale. După cîte am auzit, Führerul s-a purtat foarte atent

cu Ott şi a apreciat pozitiv opiniile colonelului în legătură cu politica noastră viitoare.

Sorge ţintea precis – pentru von Dirksen, părerea Führerului era hotărîtoare în aprecierea oamenilor, chiar şi atunci cînd personal avea o părere diferită.

Convorbirea referitoare la problemele de serviciu fusese epuizată şi ambasadorul aduse iar vorba despre arta populară, despre sculptori şi gravori artizani.

— Spuneţi-mi, aţi fost vreodată la Moscova? întrebă el.

— Nu, niciodată! răspunse Richard, dar se corectă imediat. Numai în trecere, cînd am plecat în China. Prefer călătoriile pe mare...

— La Moscova se pot cumpăra superbe obiecte de artizanat de Vatka, Kohloma, Paleh.

Înaintea venirii la Tokio, von Dirksen fusese cîţiva ani ambasador la Moscova şi se socotea un bun cunoscător al Rusiei. Începu să-i explice ziaristului calităţile şi particularităţile obiectelor de artă populară rusă.

În sinea sa, Sorge se amuza. Auzi: Vatka! Bineînţeles că era vorba de faimoasele figurine de argilă din Vatka, pictate în culori foarte vii.

Dacă von Dirksen ar fi ştiut că rusa este limba mamei lui Sorge! Richard ar fi putut reda la nesfîrşit povestirile ei despre Rusia, cîntecele învăţate adesea de la ea. În toţi aceşti ani petrecuţi în Japonia, Richard n-a pronunţat nici un singur cuvînt în limba rusă. Ştia limbile chineză, japoneză, engleză şi bineînţeles germana, vorbea oricare din ele; numai cunoaşterea limbii ruse o păstra ca pe cea mai scumpă taină. Îşi impusese să şi gîndească numai în germană, nu cumva să se trădeze, fie şi în somn, pronunţînd un cuvînt în rusă.

Plimbîndu-se prin cabinetul lui von Dirksen, Sorge îşi aminti întîmplător un fapt amuzant. În urmă cu doi ani, se întîlnise cu un individ care s-a recomandat drept colaborator al amiralului Canaris, din Serviciul de informaţii al armatei. Acesta se străduise foarte insistent să-l convingă pe Sorge să colaboreze cu Abwehrul, îi propusese să împletească munca de corespondent cu cea de agent de informaţii. Richard n-a acceptat, afirmînd că e îndoielnic să poată fi util Abwehrului. În activitatea conspirativă – susţinea el

– nu se descurcă nicicum. Reprezentantul amiralului continua să insiste: domnul Sorge ar trebui să mai mediteze – priceperea vine odată cu experienţa; va fi instruit, va primi sfaturile necesare... Mîhnit de refuz, el adăugă: „Să nu spuneţi «nu», domnule Sorge! Vom da dispoziţii să vi se creeze condiţiile de rigoare...”. Mai tîrziu, într-o convorbire cu Ott, şi el a abordat acest subiect, ceea ce însemna că Abwehrul transmisese la Tokio dispoziţiile de rigoare... De cîte ori îşi amintea povestea, cînd se afla singur, Richard rîdea din toată inima.

Era foarte tîrziu, cînd părăsi ambasada, după ce-şi luă rămas bun de la von Dirksen.

După cîteva săptămîni, ambasadorul german expedia la Berlin un amplu raport, în care propunea insistent rechemarea consilierilor militari germani din China. El scria: „Consilierii noştri militari, în frunte cu Falkenhausen vor avea partea lor de răspundere, dacă armata chineză va fi înfrîntă...

S-ar părea că, în cazul rechemării consilierilor militari germani din China, locul lor va fi ocupat de ruşi. Cu toate acestea, mi se pare inacceptabil ca reprezentanţii armatei germane să colaboreze cu reprezentanţii Armatei Roşii şi cu Rusia bolşevică...

Din motivele expuse mai sus şi de acord cu ataşatul militar, domnul Ott, consider necesară urgenta rechemare a tuturor consilierilor militari germani care se mai află în China. În ce priveşte China de Nord, ea se va mai afla încă mult timp sub controlul japonezilor şi datoria noastră e de a intensifica aici activitatea firmelor germane”.

În lupta invizibilă pentru rechemarea consilierilor germani din China a învins Sorge. Ambasadorul von Dirksen nici nu-şi dădea seama că raportul său fusese literalmente dictat de agentul sovietic de informaţii Richard Sorge. Dar în clipele cînd mesajul lui von Dirksen se transmitea cifrat la Berlin, Sorge era departe de Tokio, în vîrtejul evenimentelor ce se desfăşurau în China de Nord...

DIN NOU ÎN CHINA

De pe podul Lugouţiao se oferea una dintre cele mai frumoase privelişti ale Chinei. Turiştii, veniţi de pe îndepărtate meleaguri, poposeau aici, să vadă strălucirea cu sclipiri de mărgăritar a lunii, înaintea răsăritului de soare. Doctorul Sorge, însoţit de un colonel din Serviciul de informaţii japonez, venise şi el la Vanpin, să admire această privelişte. Acum, ofensiva militară ajunsese departe, spre sud, armata japoneză tocmai ocupase Nankinul şi podul rămăsese undeva, în spatele frontului, dar, oricum, numele său era legat de un eveniment deosebit: aici începuse marele război. În drum spre această ţintă, colonelul Hirosi se lăuda că trupele japoneze poartă ofensiva împotriva Chinei de trei ori mai repede decît se întîmplase în războiul cu Rusia, la începutul veacului. Era convins că această campanie se va termina repede şi va începe „era coprosperităţii Asiei", sub egida Japoniei. Hirosi venise cu avionul de la Nankin la Pekin – devenit acum oraş din spatele frontului, îl cunoscuse pe Sorge într-o societate de ofiţeri şi începuse să nutrească faţă de el sentimente de profund respect. Totuşi pornise de la faptul că ofiţerii japonezi, care-l cunoşteau pe jurnalistul german încă de la Tokio, îl invitaseră, pentru a sărbători la un restaurant sosirea lui Sorge la Pekin. Au servit bucate chinezeşti – de care Richard se cam dezobişnuise, dar le mînca cu o aparentă plăcere – şi au consumat cîteva feluri de băuturi chinezeşti.

Organizatorul banchetului, un ofiţer de stat major, turna neîncetat în pahare băuturile tari. Richard bău cot la cot cu ceilalţi, dar spre sfîrşit, se dovedi mai treaz decît toţi. Prevăzînd inevitabila beţie ce avea să urmeze, Richard înghiţise, înainte de masă, un preparat care acţiona vătămător asupra inimii, dar menţinea mintea limpede. S-a toastat pentru alianţa şi buna înţelegere dintre cele două ţări – Japonia şi Germania –, pentru succesul armatei japoneze. Strigau mereu „Kampai!" – pîn' la fund!

În China, armata japoneză nu obţinea doar victorii, ci mai suferea şi înfrîngeri. Armatele chineze începuseră să opună o rezistenţă serioasă. Ofiţerul care stătea în capul mesei îşi exprimă părerea că rezistenţa cea mai grea o opun trupele Armatei

populare – revoluţionare, devenită Armata Roşie Chineză, împotriva căreia, pînă nu de mult, luptaseră trupele gomindaniste. Colonelul Hirosi, care şedea lîngă Sorge, adaugă că acesta este cel mai puternic adversar ce se opune armatei japoneze.

Sorge aflase între timp că, în urmă cu o lună, chinezii zdrobiseră o brigadă care intra în componenţa diviziei comandată de generalul Itagaki. Japonezii pierduseră peste trei mii de oameni.

Doihara izbutise să tragă sforile în aşa fel, încît în China de Nord apăru un guvern provizoriu, constituit din projaponezi. Cabinetul condus de Konoye urma să aibă legături numai cu acest nou guvern chinez provizoriu. Ofiţerii din Marele Stat Major îşi frecau mîinile: „Acum, noi, militarii, vom prelua tratativele diplomatice...”

Toţi cei din jurul mesei erau optimişti. Discuţiile ba se însufleţeau, ba lîncezeau, devenind tot mai incoerente. Colonelul Hirosi începuse să moţăie şi Richard îl conduse în cameră. Apoi coborî iar în restaurant, dar cheful ofiţerilor era pe sfîrşite.

A doua zi, dimineaţa, Hirosi, palid şi mahmur după beţia din ajun, îi telefonă lui Richard în cameră şi-l invită să dejuneze împreună. Îl copleşi pe Sorge cu complimente, îi tot mulţumea nu se ştie pentru ce, apoi îl invită să zboare în acelaşi avion la Nankin – era un mijloc comod şi rapid, vor sosi în aceeaşi zi.

Sorge acceptă, adăugînd că ar vrea doar să mai meargă la podul Lugouţiao, să admire acea lumină-minune despre care auzise vorbindu-se multe. Hirosi se oferi să-l însoţească, cunoştea bine acest loc.

Richard îşi petrecu ziua cu ziaristul american Snow, pe care-l ştia de pe vremea cînd lucrase în China. Vizitară împreună monumentele străvechi, atît de numeroase la Pekin. După amiază, terminîndu-şi treburile, Richard se întîlni din nou cu Hirosi. Porniră să vadă palatul împărătesc de vară, locuinţele mandarinilor, corabia de marmoră ce se afla pe ţărm, splendide chioşcuri din lemn sculptat, poduri artistic ajurate... În Sorge se trezi din nou pasiunea cercetătorului de artă orientală.

Ajunseră la pod spre sfîrşitul nopţii. Păşeau încet pe străzile pustii, trecînd pe lîngă fanzele inundate de lumina lunii.

După ce trecură de elefantul din piatră, deodată se simţiră

înfioraţi în faţa panoramei ce li se deschidea în faţa ochilor. Între malurile prundoase, strălucea, argintată, apa rîului. Dinspre răsărit, începuse să se ivească o dungă purpurie, iar luna răspîndea pe cer strălucirea unei perle uriaşe. Părea că podul alb, cu şirurile de lei din piatră cenuşiu-verzuie, se ridicase în văzduh şi plutea în valul de lumină. Razele lunii şi sîngeriul zorilor se împleteau şi se contopeau ca apele a două mari rîuri străvezii.

Coamele leilor luceau în bătaia lunii şi fiecare chip avea o expresie a sa specifică: sălbatică, sătulă, leneşă, somnoroasă... O sută patruzeci de lei – şi nici unul nu semăna cu celălalt.

Păşind încet, în tăcere, temîndu-se parcă să nu tulbure frumuseţea nopţii, mai înaintară puţin. La mijlocul podului se afla un grup de chinezi, care admirau, de asemenea, priveliştea. Stăteau nemişcaţi, ca la o slujbă într-un templu. Dar, zărind ofiţerul japonez, dispărură grăbiţi pe malul rîului, în umbra fanzelor scunde.

Richard era copleşit de frumuseţea acestei nopţi încărcată de poezie, îl încîntau scînteierile stranii ale marii pietre preţioase care îşi împrăştia lumina pe cer. Dar farmecul fu sfîşiat de glasul lui Hirosi:

— Mă miră faptul că le e atît de frică de noi, japonezii! spuse el, arătînd spre locul în care chinezii se făcuseră nevăzuţi.

— Probabil vă consideră ocupanţi! replică Sorge.

— Dar noi le aducem lumina, la fel ca această lună, le dăruim cultura. Noi vrem ca Asia să fie numai a asiaticilor.

În avion, Hirosi continuă să dezvolte tema despre înalta misiune a Japoniei pe continentul asiatic.

— Cele două ţări ale noastre vor schimba faţa lumii – în Asia şi în Europa! rosti el cu un aer plin de sine. Ne uneşte Pactul Anticomintern. M-am simţit fericit cînd a fost semnat. Aici, în China, ne îndeplinim de asemeni o misiune importantă. Doar luptăm, în principal, cu armata comunistă! Cian Kai-şi îşi ocroteşte trupele lui şi-i trimite împotriva noastră pe comunişti. La urma urmelor, faptul e spre folosul nostru. Eliberînd China, realizăm şi o funcţie sanitară: eradicăm comunismul în lume. La Nankin o să vă convingeţi singur... Dealtfel, cu Cian Kai-şi mai putem să ne înţelegem, cu comuniştii – niciodată!

În pleava vorbăriei lui Hirosi, Sorge descoperi cîteva seminţe

preţioase pentru sine.

După agresiunea japoneză în China, Cian Kai-şi încheiase o convenţie cu conducerea Armatei Roşii Chineze, avînd ca scop lupta comună împotriva japonezilor. Se părea că forţele gomindaniste s-au aliat cu cele ale Chinei comuniste, pentru respingerea agresiunii japoneze. Dar, din comentariile lui Hirosi, era uşor să deduci că Cian Kai-şi îşi continua politica. El intenţiona să distrugă armata comunistă cu mîinile japonezilor. Aşadar, alianţa creată era foarte şubredă.

Pe măsură ce avionul se apropia de Nankin, chipul pilotului exprima o tot mai mare îngrijorare, tot mai des ordona radistului-mitralior să supravegheze văzduhul. Nervozitatea pilotului îl contamină şi pe colonelul Hirosi.

— Pe front, spuse el, s-a semnalat apariţia unor piloţi sovietici. Se spune că sînt voluntari şi că au venit aici cu propriile aparate şi cu armamentul lor.

Sorge şi Hirosi ajunseră la Nankin după amiază. În oraş mai continuau acţiunile de sîngeroase reprimări începute odată cu ocuparea oraşului. Pe străzi zăceau cadavrele celor împuşcaţi, în diferite părţi ale oraşului fumegau încă clădirile incendiate, ardea clădirea ambasadei sovietice. Militarii japonezi îi vînau pe chinezi, căutîndu-i, mai cu seamă, pe cei care lepădaseră uniformele, îmbrăcînd haine civile. Cei suspecţi erau îmbarcaţi în camioane, duşi la rîul Yantzî, împuşcaţi pe mal şi azvîrliţi în apă.

În oraş circulau zvonuri sinistre.

Sorge se instală în clădirea ambasadei germane. Era primejdios să locuiască la hotel. Se nimerise a fi vecin de cameră cu bătrînul doctor Altstadt, preşedintele societăţii „Svastica Roşie”. De la el a aflat Richard grozăviile petrecute în oraş. Fugise majoritatea populaţiei – peste jumătate de milion de locuitori, mai rămăsese un procent de 20 la sută. Dar era de ajuns pentru a mai fi comise crime.

— Societatea noastră, „Zvastica Roşie”, a angajat două sute de muncitori pentru a-i îngropa pe morţi. În două săptămîni, au îngropat 43 de mii de cadavre. Şi cîte mii n-au fost aruncate în fluviu… Totalul celor masacraţi, cred eu, trece de 200–250 de mii…

Doctorul îl socotea răspunzător pe comandantul armatei

japoneze, prinţul Asaka, de tragedia petrecută în oraş.

Sorge rămase la Nankin cîteva zile. Într-una din seri, comandantul oraşului, general-locotenentul Amaya – organiză o recepţie pentru corespondenţii străini. Sorge sosi ceva mai tîrziu. Căută din ochi un loc liber şi, deodată, o zări pe Agness Smedley. Numai pe ea nu se aştepta s-o întîlnească aici!

Agness fu atît de surprinsă, încît cu greu îşi stăpîni un ţipăt.

— Iki! Ce bine-mi pare că eşti aici, Iki!

Nu se mai văzuseră de cinci ani, îşi scriau rar. Şi iată, Richard era aici!

— Sînt bucuroasă, sînt atît de bucuroasă, Iki! repetă Agness în şoaptă.

Recepţia semăna mai degrabă cu o conferinţă de presă. În timp ce invitaţii erau serviţi cu ceai, sandviciuri şi prăjituri, generalul Amaya îşi întreţinea invitaţii, vorbind colorat, cu înfloriturі.

— Japonia se aseamănă cu minunatul munte Fuji, care se înalţă din ceaţa zorilor, ridicîndu-se sus, spre cer şi dezvăluindu-şi lumii măreţia... Noi sîntem Ţara Soarelui-Răsare...

Sorge gîndi: cei mai înfiorători indivizi sînt ucigaşii-lirici, sentimentalii sadici cu alură romantică, cei care se străduiesc să-şi ascundă crimele lor îndărătul unor fraze frumoase şi asociaţii poetice.

Amaya – la a cărui comenduire se afla cea mai cumplită închisoare, încerca acum să-i convingă pe ziarişti să nu scrie despre atrocităţile comise la Nankin. Îl ocrotea pe comandantul armatei, Asaka, afirmînd că prinţul e foarte afectat de ştirile răuvoitoare ce apar în presă. În realitate, comandantul e un om minunat...

Agness îl asculta cu un aer sceptic şi, străduindu-se să adopte un ton stăpînit, întrebă:

— Atunci cum vă explicaţi, domnule general, crimele în masă care se săvîrşesc în oraş?

Zîmbind, Amaya răspunse netulburat:

— Doamna trebuie să înţeleagă că războiul nu se desfăşoară întotdeauna aşa cum dorim... Bineînţeles, există unele încălcări ale disciplinei din partea unor soldaţi, dar noi cercetăm cu atenţie fiecare caz de acest fel... De asemenea, nu trebuie să uităm nici

acţiunile criminale ale unor bandiţi comunişti deghizaţi, care acţionează în oraş. Nu-i puteam deosebi oricînd pe locuitorii paşnici, de teroriştii care răspîndesc anarhia. Desigur, se mai comit unele greşeli, dar cred că reprezentanţii presei ar trebui să aibă în vedere esenţialul...

Apoi începu să vorbească iar despre nobila misiune a poporului lui Yamato, despre muntele Fuji, despre poruncile zeilor, care vor aduce fericire popoarelor asiatice...

— Să mergem la mine! Astă seară nu te las să pleci nicăieri! spuse Agness hotărîtă, fără a mai admite vreo împotrivire, după ce ieşi cu Richard de la comenduire.

Agness se mutase de la hotel la ambasada americană.

— Dacă n-ar fi fost acest război, nu mi-aş fi putut găsi loc sub stindardul american! spuse cu ironie Agness. Şi acum continui să am neînţelegeri cu autorităţile noastre.

Agness îi povesti lui Richard că se află întîmplător în Nankin. Fusese la Uhan pentru cîteva luni şi, în acest timp, începuseră luptele la Şanhai. Războiul a prins-o aici. Se afla la Nankin de-o lună.

— Dar am văzut atît, încît îmi ajunge pentru o viaţă! Am să-ţi arăt cîte ceva. Cînd pleci?

— Probabil poimîine.

— Atît de repede! Dar mă resemnez, oricum e bine că ne-am întîlnit. Nu-i aşa, Iki? întrebă Agness, atingînd umărul lui Sorge.

— Agness, întîi să-mi povesteşti cum trăieşti, cum o mai duci cu viaţa.

— Eu? Cum ştii – Agness înălţă din umeri şi zîmbi trist. – Mereu pe drumuri, caut să ancorez şi eu undeva, pe planeta asta.

— Şi încă n-ai găsit locul?

— Nu, e prea tîrziu. Iki, porturile liniştite nu-s pentru mine...

Mai tîrziu, coborîră în holul ambasadei, unde fusese amenajat un bar.

— Să-ţi fac cunoştinţă cu Stilwell, şopti Agness. E un tip de colonialist democrat, care face numai ce-l taie capul. Iată-l acolo, la masă. A fost poreclit Jo-oţet...

La o masă, într-un colţ al sălii, avînd în faţă un pahar de wisky, şedea colonelul american, un bătrîn uscăţiv, cu obrajii căzuţi şi o expresie înăcrită întipărită pe chip.

Cînd Agness se apropie, Stilwell se ridică şi le oferi scaune. Abordară în discuţie diferite subiecte, pînă ajunseră la cel care-l interesa pe Richard. Colonelul făcu o afirmaţie care-i reţinu atenţia:

— Acest război trebuie să ia sfîrşit! rosti el cu dispreţ. Japonezii să înţeleagă că nu sînt singurii care au interese în China! Trebuie să le garantezi materie primă, pieţe de desfacere şi mai departe – politica porţilor deschise. Nimeni nu-i va susţine în expansiunea lor unilaterală... Japonezii se vor împotmoli în China şi din aceasta vor cîştiga ruşii...

Iată, din nou apărea politica de tocmeală şi împărţeală, de învoială cu concurentul... Richard Sorge aduna, fragment cu fragment, date despre starea de spirit a americanilor, despre planurile lor, despre politica în Extremul Orient. Spusele ataşatului militar american confirmau concluzia pe care începuse să şi-o formuleze. Şi-apoi afirmaţia aceea despre ruşi... Nu era greu să ghiceşti sensul ei ascuns. Statele Unite preferau o expansiune japoneză îndreptată spre nord, în direcţia Uniunii Sovietice...

A doua zi, Agness şi Richard au petrecut-o împreună. În timpul plimbării prin oraş, ea îi povesti despre evenimentele la care fusese martoră.

— De la fereastra hotelului, am numărat paisprezece incendii provocate în prima zi a ocupării Nankinului... Seara, m-am mutat la ambasadă. Acum, o treime din oraş a ars... Ca şi în Manciuria, au instalat un guvern chinez provizoriu.

Mai departe, arătînd spre Yantzî, Agness continuă să povestească cum chinezii erau ucişi şi aruncaţi în fluviu... Toţi cei bănuiţi a fi militari erau duşi pe malul fluviului şi împuşcaţi în ceafă.

În timpul cît Richard lucrase în China, nu apucase să cunoască bine oraşul. Dar îşi amintea bogăţia lui de verdeaţă, străzile largi ale centrului, periferiile tipic chinezeşti, populate, cu case pitoreşti, mici ca nişte jucării. Acum domneau distrugerile, ruinele, pustietatea.

Agness conducea încet maşina, dar starea ei nervoasă, revolta, oroarea faţă de cele văzute erau foarte vizibile.

La Nankin, lui Richard războiul i se înfăţişa într-o lumină nouă, încă necunoscută lui. Nici la Verdun nu văzuse aşa ceva! De fapt,

războiul era acum departe, dar în oraş continua nimicirea oamenilor paşnici neînarmaţi, lipsiţi de apărare – totul în proporţii nemaiîntîlnite pînă atunci... Rădăcinile ideologice ale fascismului şi militarismului erau aceleaşi în Japonia, Germania, Italia. Şi dacă o asemenea barbarie se va năpusti asupra Uniunii Sovietice şi asupra Europei? Unde trebuiau căutate forţele care să ferească lumea de ororile văzute la Nankin?

În China, Sorge făcuse constatări importante şi se convinsese că treburile militare ale japonezilor nu stau nici pe departe atît de strălucit, precum doreau ei să le înfăţişeze. Probabil din această cauză, Comandamentul armatelor expediţionare era atît de zgîrcit în furnizarea informaţiilor privind desfăşurarea operaţiunilor militare. Dar aceste informaţii trebuiau smulse neapărat! Sorge trecu la realizarea planului său, îndată ce reveni la Tokio.

Încă din toamnă, îndată după izbucnirea conflictului armat, Richard luase o serie de măsuri pregătitoare. Prin persoane interpuse, Ramsai crease o agenţie telegrafică particulară, avînd colaboratori în China. Agenţia furniza ziarelor anumite informaţii, însă acum trebuia acţionat în aşa fel, încît ea să devină o sursă de informaţii militare. Despre această posibilitate, Richard hotărî să se sfătuiască cu Ozaki, Vukelić şi Miaghi. Sorge respecta cu stricteţe un principiu esenţial al conspiraţiei: să nu se întîlnească cu toţi deodată, excepţie făcînd anumite cazuri extreme. De obicei, discuta cu fiecare în parte.

Mai întîi, trebuiau cointeresaţi militarii. Trebuia să li se sugereze ideea de a crea un centru de informaţii al Comandamentului armatelor expediţionare, de a lua, sub controlul lor, toate ştirile de natură militară. Această parte a misiunii îi reveni lui Miaghi, care avea destui cunoscuţi printre lucrătorii Marelui Stat Major. Ozaki avea să intre în joc ceva mai tîrziu şi în altă direcţie.

Curînd, la Marele Stat Major începu să se discute insistent despre necesitatea acestui centru de informaţii, care să ţină la curent presa cu acţiunile militare din China; misiunea sa era de a nu permite strecurarea unor ştiri nedorite în ziare. În cadrul guvernului, ideea transmisă de militari a fost primită favorabil. Prinţul Konoye afirma că propunerea acestora merită atenţie. Începu selecţionarea oamenilor potriviţi acestei agenţii militare de

informaţii.

Fireşte, consilierul primului ministru în problemele chineze, Hozumi Ozaki, nu putea rămîne deoparte într-o asemenea acţiune. Se pronunţă şi el în favoarea aplicării acestei idei, dar îşi formulă şi o îndoială: este oare necesar să se irosească acum timpul atît de preţios, în vederea organizării agenţiei? Merită ea oare asemenea risipă de bani, cînd, de fapt, există o astfel de agenţie particulară? N-ar fi bine ca ea să fie preluată de guvern şi subordonată Comandamentului armatelor expediţionare? Propunerea consilierului era logică şi nu întîmpină opoziţie. Conducerea noii agenţii fu încredinţată unor cadre de nădejde, specialişti în probleme militare. Oamenii lui Sorge deveniră şi ei militari, îmbrăcară uniforme, căpătară grade militare. Acum, doctorul Sorge nu mai avea motive de nelinişte în privinţa lipsei de ştiri de pe frontul chino-japonez: colaboratorii grupului „Ramsai“ lucrau la Centrul de informaţii al armatelor expediţionare, comandate de generalul Matsuy.

Evenimentele din China îndepărtaseră pericolul unui atac direct al Japoniei împotriva Uniunii Sovietice. Dar prelungirea acestui război dăduse peste cap planurile clicii militare japoneze. Situaţia creată era, deci, de natură s-o îndemne spre noi aventuri. Richard Sorge îşi dădea perfect seama de existenţa unei asemenea posibilităţi. Evenimentele puteau lua o întorsătură bruscă, neaşteptată. Îl puneau pe gînduri şi insistentele zvonuri despre numirea lui Itagaki ca ministru de război, recomandat de Doihara pentru acest post. Era evident că guvernul căuta soluţia unei ieşiri din impasul în care intrase datorită războiului cu China.

Ozaki fu primul care atrase atenţia asupra acestui lucru. Discuţia avu loc imediat după întoarcerea lui Sorge din China. Deşi întîlnirile lui Richard cu oamenii săi aveau loc mereu în altă parte adeseori ei se regăseau la restaurantul „Imperial”, un soi de bursă a presei.

Richard şi Ozaki comandară cocteiluri. Rezemat de o mică balustradă din cărămidă, Richard încerca să prindă frînturi dintr-o obişnuită discuţie profesională între doi ziarişti.

— …Am auzit că aţi făcut o călătorie interesantă… Marele Stat Major se pronunţă pentru încetarea operaţiunilor din China, în vederea întăririi pregătirilor împotriva Uniunii Sovietice… Grozav

aş fi dorit să mă duc şi eu la Şanhai. Ce mai e nou pe acolo? Konoye este, totuşi, împotrivă, socoteşte că nu se pot opri la jumătatea drumului. Propunerea grăbită de a se încheia pacea cu China va fi interpretată ca o slăbiciune a Japoniei... Nu sînt convins, dar e posibilă demisia Cabinetului... A fost lansată şi varianta purtării războiului cu China, concomitent cu pregătirile împotriva Rusiei. Militarii au cerut răgaz pentru consultări...

Şedinţa Consiliului Secret, despre care Ozaki prevenise în prealabil că va avea loc, s-a desfăşurat la jumătatea lui ianuarie 1938. În dezbateri, au apărut două puncte de vedere complet opuse, fapt care era cît pe-aci să provoace demisia Cabinetului. Chiar şi conducătorii militari aveau păreri diferite. Marele Stat Major opina pentru războiul în nord, împotriva Uniunii Sovietice, iar Comandamentul marinei militare se pronunţa pentru o expansiune în sud, în direcţia Indochinei, Filipinelor, a Singaporelui...

Pînă la urmă, s-a ajuns la o soluţie de compromis: continuarea războiului, pregătirea pentru acţiuni militare în Manciuria, abolirea armistiţiului cu guvernul lui Cian Kai-şi. În hotărîrea secretă, era consemnat: „Guvernul de la Nankin nu va fi recunoscut, el va fi înlocuit cu un guvern provizoriu, numit la Pekin, operaţiunile de război vor continua, acţiunile militare vor fi sprijinite de un număr suplimentar de vase ale flotei militare maritime."

A doua zi după luarea acestor hotărîri, Ozaki îl şi informă pe Sorge. Dar cele aflate trebuiau confirmate şi de documente.

Tot ce se petrecea dincolo de uşile închise ale reşedinţei primului ministru japonez avea o importanţă primordială pentru soarta păcii în Extremul Orient. Curînd, doctorul Sorge mai primi o informaţie, absolut sigură: Germania fascistă exercita o influenţă tot mai puternică asupra politicii Japoniei şi a planurilor sale militare. Ramsai reuşi să citească, să fotografieze şi să expedieze la Moscova o copie după instrucţiunile primite din Berlin, de către ambasadorul german la Tokio. Instrucţiunile sunau astfel:

„Încercările Japoniei de a acţiona în China împotriva comunismului, pe baza Pactului Anticomintern, evoluează într-o direcţie greşită. Japonia încearcă să prezinte războiul din China drept o „luptă împotriva bolşevismului" şi să ne convingă a o susţine, fie şi din punct de vedere moral. O asemenea

propagandă nu e acceptabilă pentru noi. Cei de la Tokio trebuie sfătuiţi să fie mai moderaţi şi să nu-şi supraevalueze forţele.

Este necesar să se atragă atenţia părţii japoneze şi mai cu seamă Marelui Stat Major că slăbirea poziţiei Japoniei faţă de Rusia se poate produce tocmai datorită angajării tuturor forţelor sale în China”.

Berlinul împărtăşea şi susţinea părerea Marelui Stat Major japonez în ceea ce priveşte intensificarea acţiunilor militare nemijlocite la graniţa japonezo-sovietică din Manciuria.

Hitler recunoscu pe neaşteptate statul Manciu-ko.

Aparent, faptul nu avea o legătură directă cu evenimentele ce aveau să fie declanşate. Dar se impunea o întrebare: de ce, timp de cinci ani, Berlinul ignorase guvernul marionetă al lui Pu-i, iar acum era gata să facă schimb de ambasadori? Nu era oare acesta simptomul unor evenimente de mai mare anvergură? Sorge continua să ţină sub observaţie evoluţia lor ulterioară.

Curînd, Sorge află, de la Eugen Ott, conţinutul unor informaţii trimise de Berlin ambasadorului său din Japonia:

„Ataşatul militar japonez, Hirosi Osima, l-a vizitat pe domnul Ribbentrop, l-a felicitat cu ocazia Anului Nou şi i-a comunicat că Marele Stat Major al Japoniei caută o cale de aplanare a conflictului chino-japonez, în vederea întăririi colaborării dintre Japonia şi Germania, colaborare avînd ca scop unificarea acţiunilor împotriva Rusiei Sovietice. De asemenea, domnul Osima a exprimat dorinţa Marelui Stat Major, ca viitorul pact să fie îndreptat în principal împotriva Uniunii Sovietice”.

Presupunerile lui Sorge se confirmau, Marele Stat Major japonez, evident împreună cu Cabinetul de miniştri întărîtate de Berlin, urzeau noi comploturi. Judecînd după informaţia citită de Sorge, era vorba de un nou pact între Germania şi Japonia. Aceasta era prima informaţie secretă pe care noul ambasador al Germaniei, acum generalul Eugen Ott, i-o împărtăşea prietenului său Richard Sorge.

Da! Colonelul de mai ieri Eugen Ott devenise ambasadorul Germaniei în Japonia…

Evenimentul se petrecuse la începutul primăverii anului 1938. Într-o seară – se despărţiseră abia de o oră – Ott, foarte tulburat, îi telefonă lui Richard şi-l chemă urgent, susţinînd că are mare

nevoie de el.

Peste douăzeci de minute, zburînd cu motocicleta – viteza aceasta îl scăpa adesea de urmăritori – Richard se afla în cabinetul lui Ott.

— Ce s-a întîmplat? întrebă Sorge, aruncîndu-şi pe divan mănuşile de piele. Ce-ţi închipui, crezi că sufăr de insomnie?

În loc de răspuns, Ott îi întinse lui Sorge o radiogramă primită din Berlin:

„Ataşatului militar, colonelului Eugen Ott, Tokio. Cu cifrul ambasadorului.

Führerul a ordonat trecerea dumneavoastră din cadrul activ al armatei în rezervă – aceasta în legătură cu o probabilă însărcinare pe care o veţi îndeplini pe tărîmul diplomatic. Führerul intenţionează să vă numească ambasador al Germaniei la Tokio. Comunicaţi urgent dacă sînteţi gata să acceptaţi acest post. În cazul unor eventuale obiecţii, vă veţi prezenta imediat la Berlin, pentru a le expune verbal Führerului.

General-colonel Ludwig Bek,

Şeful Marelui Stat Major”

— Ei, ce părere ai? întrebă Ott, după ce Sorge termină de citit radiograma.

— Mă simt dator să vă prezint felicitări, domnule viitor ambasador al Reichului german! exclamă Sorge pe un ton solemn – glumeţ şi făcu o plecăciune în stil japonez, atingîndu-şi genunchii cu mîinile. – N-ai putut să rabzi pînă dimineaţă? Cîtă vanitate!

— Termină, Iki, lasă gluma! replică Ott, înciudat. Vreau să vorbim serios, am nevoie de sfatul tău. Ce gîndeşti? Ce trebuie să fac?

— Ei, asta-i altceva... Richard deveni serios şi-şi căută în buzunar o ţigară. Probabil o să ţi se pară curios, dar eu nu te-aş sfătui să primeşti acest post.

— De ce?

— Pur şi simplu pentru că, în calitate de ambasador, ţi-ai putea pierde multe din calităţile tale omeneşti, iar eu n-aş vrea să pierd un bun prieten.

— Îţi mulţumesc, Richard, rosti Ott emoţionat, dar te asigur că vom rămîne buni prieteni.

Sorge nu era pregătit pentru o asemenea discuţie. Prea se petrecuse totul pe neaşteptate. Deşi Richard contribuise în mare măsură la spectaculoasa ascensiune a lui Ott, nu spera de fel ca numirea acestuia în postul de ambasador să se petreacă atît de repede. Sorge îi condusese paşii încă de pe cînd îl întîlnise la Nagoia – era atunci un oarecare locotenent-colonel, observator militar german într-un regiment de artilerie japonez. Nu trecuse nici un an de cînd Ott devenise ataşat militar, iar acum, iată, era numit ambasador. Dar Sorge se stăpîni, nu-şi manifestă entuziasmul, mai potrivit era să-şi exprime părerea de rău pentru prietenia pe care-o putea pierde.

— Ei, dacă rămînem prieteni, atunci mă declar de acord! glumi Sorge.

În aceeaşi noapte, de la ambasada germană din Tokio fu expediată o telegramă cifrată la Berlin: Eugen Ott era de acord să ocupe postul celui mai înalt reprezentant diplomatic al Germaniei la Tokio. Telegrama fusese concepută împreună cu Sorge. Numai după expedierea ei, Eugen Ott plecă la locuinţa sa. Frau Helma încă nu ştia nimic despre viitoarea funcţie a soţului său.

În ce-l priveşte pe Richard, el străbătea în viteză străzile adormite ale oraşului şi jubila! Eugen Ott devenise ambasador! Devenise ambasador!

CIAN KU-FÎN – COTA ZAOZERNAIA

Printre personalităţile politice aflate în cîmpul vizual al lui Richard Sorge se afla şi colonelul Hirosi Osima, urmaş al unui vechi neam de samurai, ataşatul militar japonez în Germania, ştiut pentru vederile sale profasciste. Sorge îl cunoştea foarte bine pe acest colonel, care revenea destul de des în Japonia. Îl întîlnea în societatea celor frecvenţi la cluburile de noapte, purtaseră discuţii confidenţiale, glumiseră.

Osima – om de voinţă, energic – se bucura de o mare influenţă la Marele Stat Major şi în cercurile cele mai extremiste ale

guvernului.

Ataşatul militar participase la întocmirea Pactului Anticomintern, era un adept convins al alianţei militare japonezo-germane şi întreţinea, printre militari, o permanentă stare de spirit progermană. Acum, cînd cheia corespondenţei cifrate între Tokio şi Berlin se afla în mîinile Serviciului de informaţii german, Sorge putea urmări permanent activitatea ataşatului militar Hirosi Osima. În acelaşi timp, prin intermediul noului ambasador Eugen Ott, doctorul Sorge căpătase acces nelimitat la secretele de stat ale Germaniei. Agentul sovietic avea o situaţie cît se poate de avantajoasă: afla, concomitent, secretele a două ţări, care manifestau cea mai duşmănoasă atitudine faţă de Uniunea Sovietică. Pe deasupra, Hozumi Ozaki fusese numit secretar al prim-ministrului Konoye. Cu vremea, Sorge devenea omul cel mai de încredere, sfătuitorul cel mai de nădejde al ambasadorului Ott. La scurt timp după numirea sa ca ambasador, el îi propuse lui Richard postul de ataşat de presă pe lîngă ambasada lui din Tokio. Richard îi răspunse că se va mai gîndi... şi nu acceptă. Oricît de ispititoare era oferta, prudenţa a fost mai puternică. Nu putea risca. Noua numire presupunea o nouă verificare din partea Gestapoului. Munca meticuloasă, plină de minuţie, pregătirea desfăşurată de-a lungul atîtor ani începea să dea roade bogate.

Cînd la Berlin a fost semnat Pactul Anticomintern, la Satbo Hamba – Marele Stat Major japonez – s-a născut ideea ca cele două ţări să facă schimb de date informative în legătură cu U.R.S.S. Berlinul acceptă ideea şi curînd această activitate comună de spionaj căpătă şi aspectul unor acţiuni diversioniste.

Ataşatul militar Osima cumpără, în calitate de persoană particulară, o mare proprietate într-un cartier din apropierea Berlinului, pe care o îngrădi cu un zid înalt, oferind-o drept locuinţă emigranţilor alb-gardişti şi, cu sprijinul Serviciului de siguranţă a Reichului, condus de Himmler, începu pregătirea unor grupuri de terorişti şi diversionişti ce urmau să se infiltreze în Uniunea Sovietică.

În acest loc se tipăreau manifeste care erau expediate pe teritoriul Uniunii Sovietice cu ajutorul unor baloane. Organizaţia diversionistă a lui Osima creştea neîncetat, extinzîndu-şi aria geografică.

În Afganistan, agenţii japonezi au început să-i aţîţe pe conducătorii unor comandamente militare, îndemnîndu-i la acte duşmănoase împotriva Uniunii Sovietice. Dar diversioniştii erau urmăriţi mereu de fatale insuccese... Din cauze necunoscute lui Osima, oamenii săi erau împuşcaţi la trecerea graniţei sovietice... Agentul japonez din Kabul, care reuşise să cîştige încrederea comandamentului garnizoanei de grăniceri, fu brusc expulzat din Afganistan...

Într-un jurnal al lui Himmler, acesta scria despre întîlnirile sale cu ataşatul militar japonez Hirosi Osima. În acea vreme, Osima fusese avansat general.

„Astăzi i-am făcut o vizită generalului Osima, scria Himmler. El mi-a comunicat că întreprinde o intensă activitate de diversiune şi demoralizare a Rusiei, la graniţele din Caucaz şi Ucraina. Această organizaţie poate deveni de un ajutor efectiv în caz de război cu U.R.S.S. Osima a reuşit să treacă, peste graniţele din Caucaz, zece oameni înarmaţi cu explozive. Cu toate acestea, mulţi agenţi au fost împuşcaţi la trecerea graniţei de către grănicerii sovietici..."

E de înţeles de ce acorda Sorge o atenţie specială ataşatului militar la Berlin, care conducea activitatea diversionistă îndreptată împotriva Ţării Sovietice.

În zilele sărbătoririi Anului Nou, Osima apăru iar la Tokio. El se întîlni cu doctorul Sorge la o recepţie diplomatică, oferită de ministrul de externe, domnul Arita. La hotelul „Imperial" se adunase crema înaltei societăţi din Tokio: diplomaţi, miniştri, reprezentanţi ai cercurilor de afaceri, generali şi, bineînţeles, o întreagă pleiadă de ziarişti. Pentru scurt timp, atît cît cerea protocolul, şi-a făcut apariţia chiar şi prim-ministrul, prinţul Konoye. După plecarea sa, atmosfera deveni mai puţin oficială, invitaţii începură să vorbească mai tare, discuţiile se însufleţiră.

Printre invitaţi se aflau, firește, şi soţii Ott. Richard stătea de vorbă cu Frau Helma... Ott se apropie de ei, însoţit de generalul Osima.

— Iki, iată pe cine am întîlnit aici! Generalul Osima.

Sorge îl salută ca pe un vechi prieten – generalul venea destul de des la ambasada germană, cînd se afla la Tokio.

Osima – vorbea liber limba germană – spuse că a părăsit

Europa pentru scurt timp şi că i-ar fi plăcut să se întîlnească cu Sorge în alte condiţii, pentru a sta de vorbă mai pe îndelete. Richard îşi puse mari nădejdi în discuţia cu acest tip plin de sine, dar, neîndoielnic, şi bine informat. Osima trebuia convins, oricum, că el, doctorul Sorge împărtăşeşte ideile acestui extremist japonez. Cum avea s-o facă? Prilejul se şi ivi pe dată.

Printre ziariştii care stăteau lîngă un cămin, Sorge îl zări şi pe corespondentul sovietic; îl cunoştea, dar se purta rece faţă de el, aşa cum îi stătea bine unui nazist adevărat. Richard trase cu urechea şi auzi că se vorbea despre evenimentele din Spania care, de multe luni, erau la ordinea zilei. Scuzîndu-se, Sorge se apropie de colegii săi şi intră în discuţie.

— Domnilor! exclamă el destul de tare, astfel încît să fie auzit de Osima şi privind provocator la corespondentul sovietic. Propun să bem pentru succesele sovieticilor în Spania! – Richard ţinea în mînă o cupă în care mai era încă băutură, făcînd-o pe cherchelitul. – Nu vreţi? Păcat! Germania este interesată de tancurile şi avioanele trimise de ruşi în Spania. Noi le transformăm în fier vechi. Führerul şi aliaţii săi au nevoie de metal... Nu-i aşa, domnilor? Hai să bem!...

Vădea cruzime şi sfidare prin vorbele aruncate, dar Richard trebuia să-şi joace rolul. Dădu pe gît băutura din cupă şi izbucni într-un rîs de om beat.

Scos din fire, şi luînd ca atare vorbele lui Sorge, corespondentul sovietic răspunse tăios:

— Asta mai rămîne de văzut!

Cum scandalul era gata să izbucnească, interveni von Urach:

— Domnilor! Domnilor! strigă el, încercînd să se facă auzit în larma ce se înteţea. Domnilor! M-am săturat pînă peste cap de aceste dispute politice!... Mai bine să discutăm despre femei! Despre femeile din Spania... Mă auzi, Richard? Să bem pentru doamne! Pentru superbele spaniole!

Prinţul înălţă cupa. Un rîs vesel curmă patimile; însă, după acest conflict, corespondentul german şi cel sovietic încetară să se mai salute. În schimb, reputaţia lui Sorge, ca nazist neînduplecat, se întări în colonia germană. Osima fusese martor la cearta gata să izbucnească.

La Tokio, schimbul între serviciile de informaţii se făcea prin

intermediul colonelului Usui, din secţia a doua a Marelui Stat Major. O dată, sau de două ori pe săptămînă, se prezenta la el adjunctul ataşatului militar german, locotenent-colonelul Petersdorff, care venea întotdeauna la aceeaşi oră, primea informaţiile şi se înapoia la ambasadă. În acest timp, ca din întîmplare, Sorge se afla, de asemenea, la ambasadă. Deseori, înainte de a se încuia în cabinetul său, pentru a studia materialul primit, Petersdorff trecea pe la Sorge, să mai flecărească împreună despre ultimele noutăţi. Sorge şi Petersdorff erau prieteni la cataramă.

Într-un rînd, întorcîndu-se de la Marele Stat Major, Petersdorff se întîlni în uşa ambasadei cu Sorge, care se grăbea să ajungă undeva. Petersdorff îl opri:

— Ascultă, am să-ţi povestesc ceva. Vino la mine pentru cîteva clipe.

— Iar ai să-mi spui cine ştie ce despre dislocarea trupelor ruseşti, că altceva nu mai ştii! mormăi Sorge. Mai degrabă aş avea eu ce să-ţi povestesc. Merită mai curînd. Dar mai tîrziu, acum sînt grăbit…

— Vino, totuşi, n-o să-ţi pară rău.

Fără prea mare plăcere, Richard intră.

Noutatea se dovedi extrem de importantă. Serviciul de informaţii japonez susţinea că, în cazul unui conflict la graniţă, pentru Cota Zaozernaia, din apropierea lacului Hasan, ruşii nu ar dori extinderea conflictului; e probabil că se vor retrage de bună voie de la Cean Ku-fîn – în ruseşte locul se numea cota Zaozernaia. Nu erau pregătiţi pentru lupte în această zonă.

— Da… murmură tărăgănat Sorge. E un lucru foarte important.

Apoi rezumă cele spuse de Petersdorff:

— Cota despre care vorbeşti domină ţărmul Vladivostokului. În cazul unui război, ea poate juca un anumit rol. Nu e prima oară, cînd japonezii pun ochii pe această cotă.

Datele aflate de la Petersdorff completau informaţia transmisă de Miaghi, pe care acesta o obţinuse de la Direcţia cartografică: un grup de geodezişti se deplasase la graniţa sovietică, pentru a pune la punct hărţile topografice ale sectorului respectiv. Geodeziştilor li se acordase un termen foarte scurt pentru

întocmirea acestei lucrări. O altă echipă mare de geodezişti plecase la graniţa cu Mongolia.

Îl puneau în gardă şi călătoria ofiţerului de stat major, maiorul Yamasaki la Dairen, la atamanul Semionov, ca şi venirea ulterioară a lui Semionov la Tokio, întîlnirea lui cu Araki şi cu ofiţeri din Marele Stat Major.

Şi din Harbin soseau rapoarte: generalul Hata, şeful misiunii militare japoneze, îşi intensifica activitatea în rîndurile alb-gardiştilor. Japonezii mizau pe emigranţii albi din Rusia.

Prins după război, atamanul Semionov a confirmat aceste prezumţii, declarînd în mărturisile sale:

„În anul 1938, Marele Stat Major japonez a hotărît să efectueze o recunoaştere ofensivă şi să înceapă acţiunile militare în regiunea lacului Hasan. Ofiţerul de stat major, maiorul Yamasaki a propus să acţionez în fruntea unor unităţi alb-gardiste; se considera că, în caz de reuşită a operaţiunilor în zona Hasan, în Primoria sovietică vor fi introduse importante forţe ale armatei japoneze.

Şeful misiunii militare din Harbin, generalul Hata, începuse să formeze unităţi militare secrete, care puteau deveni ulterior scheletul armatei formată din emigranţi albi”.

Grupul lui Sorge aduna cu migală şi constituia într-un întreg toate informaţiile directe sau indirecte ce veneau să confirme evenimentele care se puneau la cale. Generalii Itagaki şi Doihara se înapoiaseră din China. Itagaki fu numit ministru de război, iar generalul Tojo deveni locţiitorul său.

Pe lîngă toate, Japonia refuzase categoric să poarte vreun fel de tratative cu guvernul sovietic, în legătură cu încheierea unui pact de neagresiune. Era o atitudine deosebit de grăitoare…

Treptat se adunau noi date care probau că la graniţele sovietice din Extremul Orient erau iminente noi provocări. Centrul continua să fie ţinut la curent cu regularitate de către Sorge, dar un eveniment neprevăzut era gata-gata să întrerupă activitatea grupului „Ramsai”.

Întîmplarea a avut loc la 14 martie 1938. În acea seară, Richard convenise cu Max Klausen că îi va aduce textul raportului ce trebuia cifrat imediat şi expediat la Centru. Dar Sorge fusese reţinut la „Rheingold”, de o societate veselă, cu chef, care nu-i

îngăduia să plece. Richard avea în buzunar textul raportului, încă necifrat, iar timpul se scurgea neiertător. Trecuse de miezul nopţii, se apropia ora stabilită cu Moscova pentru legătură şi Sorge şedea ca pe ghimpi.

În sfîrşit, după ce părăsiră restaurantul, Sorge rămase singur cu prinţul Urach, care n-avea unde se grăbi. Ora transmisiei trecuse.

— Ascultă, Albrecht, propuse Richard, vrei să te duc acasă cu motocicleta? Aşază-te în spate, în cinci minute eşti acasă. Doar ştii cu ce viteză merg eu...

— Tocmai de aceea nu mă duc cu tine. Alergi ca un turbat. Nu, mai bine iau un taxi.

Richard se afla într-o acută criză de timp cînd, scăpat în sfîrşit de Urach, sări pe motocicletă. Ca un vîrtej, trecu pe Hinza, luă un viraj scurt, ca pe o pistă de întreceri, coti la stînga şi, mărind viteza, începu să gonească pe străzile pustii ale oraşului Tokio. Spera să cifreze măcar prima pagină a textului şi, în vreme ce Max va transmite, el să cifreze celelalte pagini. Aplecat pe ghidon, Richard zbura de-a lungul stîlpilor de telegraf, care păreau că, aidoma unor vergi uriaşe, taie aerul, alergîndu-i în întîmpinare.

Nu mai era departe... Acum va depăşi casa lui Max, se va convinge că totul e în ordine, apoi se va întoarce. Va mai dura un minut, dar altfel nu se putea... Încă puţin şi Richard va fi la locul transmisiei. Farul puternic străpungea întunericul. Strada era pustie. Foarte bine, altfel n-ar mai ajunge la timp. Iată şi ambasada americană, raza de lumină sclipi pe pereţii clădirii şi se înfipse înainte. Deodată, dintr-o stradă lăturalnică, apăru un turism. Richard nu mai putea frîna. Smuci ghidonul spre trotuar, roata alunecă pe bordură şi Sorge simţi că motocicleta îl împinge puternic spre zidul unei case.

Izbitura fu atît de puternică, încît Richard îşi pierdu cunoştinţa. Întins pe jos, zăcea lîngă motocicleta distrusă, iar sîngele îi inunda faţa. Cunoştinţa îi reveni repede, dar n-avea putere să se ridice de jos.

Aceeaşi maşină care-i adusese ghinionul, îl transportă la spitalul „Sf. Luca”. Richard stătea culcat pe targă, în camera de gardă; pierdea sînge şi îşi încorda întreaga-i voinţă, să nu-l părăsească iar cunoştinţa, care i se înceţoşa, la fel ca atunci,

cîndva, la Verdun.

Grav rănit, zăcînd în faţa medicului de gardă, cerea ca, înainte de a fi dus pe masa de operaţie, să fie chemat la telefon cunoscutul său Max Klausen, pe care trebuia să-l vadă neîntîrziat.

Medicul japonez încerca să-l convingă că acest lucru nu e posibil:

— E plină noapte, domnule, trebuie să amînaţi pentru dimineaţă, acum aveţi nevoie de asistenţă medicală urgentă.

Dar încăpăţînatul european nu permitea nimănui să se atingă de el. Pretindea să se telefoneze mai întîi la numărul pe care-l indica.

Richard cunoştea prea bine rînduielile japoneze: lîngă orice accidentat, oriunde s-ar fi aflat el, îşi făcea repede apariţia un agent de poliţie, întocmea procesul verbal, controla şi înregistra obiectele pe care victima le avea asupra sa, îi verifica actele. Şi dacă el avea să-şi piardă cunoştinţa, raportul necifrat încă va ajunge în mîinile poliţiei.

Iată căderea! Ce absurditate, ce inepţie!

Richard avea senzaţia că îşi dă sfîrşitul şi se silea din răsputeri să nu se cufunde în bezna inconştienţei înainte de vreme…

Max Klausen şedea lîngă radioemiţător şi încerca să prindă în eter „Wiesbadenul”. În acele clipe, pentru el nu mai exista pe lume nimic altceva decît aceste zgomote venind parcă din îndepărtate galaxii. Anna îi atinse umărul şi-i spuse că sună telefonul. Max îşi scoase căştile de la urechi, ridică receptorul. Şi, deodată, extrem de agitat, începu să strîngă în grabă aparatul pregătit pentru lucru.

— Ce s-a întîmplat? întrebă alarmată Anna.

— O nenorocire! Ce nenorocire! bîigui Klausen. Richard s-a accidentat, probabil că are asupra sa nişte documente. Ne ameninţă căderea… Ascunde aparatul, eu mă duc la maşină.

Anna îl urmă pe Max, care scosese maşina în stradă şi îşi aştepta soţia. Ajunseră la spital aproape în acelaşi timp cu maşina poliţiei. Max se aplecă deasupra lui Richard. Chipul acestuia era plin de sînge, faţa şi ochii îi erau umflaţi, nu mai vedea nimic.

— Ce-i cu tine?

— Lasă, pe urmă, şopti Sorge, abia mişcîndu-şi buzele. – Îl recunoscuse pe Max după voce. – Ia ce găseştî în buzunar… ia

totul… totul… Aleargă la mine acasă… În birou…

Klausen băgă mîna în buzunarul hainei lui Richard, simţi foşnetul hîrtiilor pe care le scoase rapid şi le puse în buzunarul său, găsi şi legătura cu chei, într-un toc de piele… În camera de gardă intrară poliţiştii, fapt pe care Richard nu-l mai sesiză.

Medicul constată la accidentat un grav traumatism cranian, luxaţia unui umăr, o fisură a maxilarului; o parte a danturii îi lipsea…

Sorge fu transportat în sala de operaţii. Klausen îşi privi ceasul – era aproape ora cinci. Se revărsau zorile. Cînd se urcă în maşină, Max îi spuse Annei:

— Mergem în strada Nagasaki.

Motocicleta lui Richard mai era în stradă, cu ghidonul strîmb şi cu rezervorul de benzină turtit. Lîngă un stîlp se întindea o pată mare de sînge. Anna se aplecă, privi ceva pe pămînt şi, îngrozită, închise ochii:

— Priveşte, priveşte acolo, sînt dinţii lui!

— Numai de-ar trăi, numai de-ar rămîne în viaţă! şopti Klausen, năucit de nenorocirea care se abătuse asupra lor. Să mergem! Să nu pierdem timpul!

Intrară în casa lui Sorge din strada Nagasaki. Pe biroul de lucru se afla aparatul de fotografiat. Max scoase în grabă caseta şi o ascunse în buzunar. Deschizînd sertarele, adună toate hîrtiile pe care le găsi şi i le dădu Annei. Pe masă se afla un anuar statistic german. Klausen îl aşeză pe un raft al bibliotecii, în cel mai îndepărtat colţ, şi-l acoperi cu tot felul de cărţi… Telefonul sună strident, prelung. Max nu ridică receptorul.. După cîteva minute, Klausenii erau din nou în maşină.

Cînd la ambasada germană se află despre accident, în locuinţa lui Sorge îşi făcu apariţia prinţul Urach, însoţit de ataşatul de poliţie [1], Sturmbahnführerul Haas. După ce inspectară toate camerele, puseră sigiliul pe uşa de la intrare a casei.

Zilnic, dimineaţa, la întretăierile marilor artere de circulaţie din Tokio şi la comisariatul de poliţie – drept avertisment pentru conducătorii de maşini – se afişau tablouri mari, iluminate, care anunţau numărul accidentelor de circulaţie din oraş, al morţilor, al răniţilor… În acea zi, printre numele celor grav răniţi în urma

[1] Oficial, această funcţie era numită „şef al protocolului”.

accidentelor de motocicletă, figura şi cel al corespondentului german Richard Sorge. Şeful poliţiei nici nu putea bănui că, îndeplinindu-şi misiunea, agentul sovietic încălcase cu bună ştiinţă legea circulaţiei, mergînd cu o viteză ce întrecea o sută de kilometri pe oră.

În ciuda celor întîmplate, raportul cifrat fu trimis totuşi la „Wiesbaden“ în aceeaşi zi, deşi cu o oarecare întîrziere – şi mai departe – la Centru. Pentru a emite, Klausen plecă pe ţărmul oceanului. Funcţionarul Kempeitaiului, însărcinat cu urmărirea emisiunilor-radio notă iar în registrul său de serviciu:

„15 martie 1938, ora 19 şi 20 de minute. Din nou a fost captată emisiunea unei staţii pe unde scurte. Nu s-a putut goniometra radioemiţătorul. Se presupune că emisiunea s-a făcut de pe un vas submarin, în apropiere de peninsula Itsu. N-a fost posibilă descifrarea emisiei”.

Într-un dosar special, păstrat la Kempeitai, aceasta era poate a suta radiogramă interceptată ca plecînd din Japonia, dar nedescifrată. De fiecare dată, misteriosul emiţător lucra pe o altă lungime de undă, iar cifrul era cu totul deosebit de cel folosit anterior.

Tulburată de nenorocirea petrecută, Frau Helma Ott fu prima vizitatoare care veni să-l vadă pe Richard la spital. Soţul ei, ambasadorul, se afla, în acea vreme, la Berlin. După o zi, veni şi Isii Hanako. Richard îi telegrafiase pe adresa mamei ei, lîngă Hiroşima, unde Isii plecase pentru o vreme. Multă lume îl vizita pe Richard la spital, veneau toţi cunoscuţii. Toţi, în afară de tovarăşii săi de activitate ilegală.

Înfloreau iarăşi vişinii... Dar Richard se mai afla în spital. Medicii îi îngăduiseră să stea ridicat în pat. El începu să lucreze cîte puţin şi, curînd, rezerva lui se transformă într-un veritabil birou de presă, plin cu ziare, cu buletinele agenţiilor telegrafice, cu decupaje şi carnete de notiţe. Printre numeroşii săi vizitatori, singurul om de legătură cu ilegaliştii era Isii Hanako, fiinţă devotată fără margini lui Richard Sorge.

Alarmată de telegramă, ea sosise la Tokio a doua zi după accident şi se duse la spital direct de la gară. Intră în rezervă cu privirea unei păsări speriate, neştiind încă ce s-a întîmplat cu Richard. Faţa lui era bandajată, se vedeau doar o parte a frunţii,

sprîncenele arcuite şi ochii închişi.

— Iki-san! Ce s-a întîmplat, Iki-san? întrebă ea înspăimîntată, aplecîndu-se asupra lui.

Sorge abia putea vorbi, durerea şi bandajul îi imobilizau faţa. Fără să-şi mişte buzele, şopti printre dinţi:

— Nu-i nimic, Mitiko... Îţi mulţumesc că ai venit, am mare nevoie de tine.

Peste cîteva zile, o rugă pe Isii să-i citească ziarele. Apoi, în rezervă apăru o maşină de scris şi Richard începu să dactilografieze cu o mînă.

Sorge îşi relua munca gazetărească şi, bineînţeles, activitatea de agent de informaţii.

Într-o zi, veni la el Petersdorff. Acum, Richard putea să şi şadă în pat, să fumeze, fără ajutorul cuiva, şi să ţină creionul în mînă.

Isii părăsi salonul; la fel proceda ori de cîte ori venea cineva străin. Petersdorff aducea noutăţi. Pe Richard îl interesau îndeosebi cele privind situaţia la cota Cean Ku-fîn din regiunea lacului Hasan, lîngă Vladivostok, punct de întîlnire a trei graniţe: sovietică, manciuriană şi coreeană – poarta spre Primorie. Tocmai acolo se coceau marile evenimente. În legătură cu aceasta, Richard informase anterior Centrul, dar acum Petersdorff îi relata ultimele noutăţi, fapte concrete extrem de importante.

— Nu m-ar mira, spuse Petersdorff, dacă, la toamnă, acolo va izbucni conflictul sau „incidentul”, cum le place japonezilor să-i spună.

— E posibil, fu de acord Sorge, am însă îndoieli asupra datei. Cine poate şti? Între noi fie vorba – dacă Tojo, Itagaki şi Doihara se pregătesc să înoate în aceeaşi luntre într-o anumită direcţie, călătoria lor prevesteşte evenimente importante. Ei sînt aidoma peştilor vărgaţi, care înoată înaintea rechinilor... Acum i-am pierdut din vedere. Afurisitul acesta de accident nu mi-a smuls numai dinţii, ci şi posibilitatea de a urmări evenimentele politice.

— Sînt în stare să-mi ajut prietenul ştirb! rîse Petersdorff. Află că Direcţia cartografică a expediat de urgenţă grupuri de geodezişti militari la graniţele mongolă şi sovietică, în Manciuria, şi, de asemenea, în raionul Zaozernaia. Măsurătorile trebuie să fie terminate pînă în august. Şi încă ceva: curînd, colonelul Tanaka va pleca în Manciuria. A fost numit comandantul artileriei din divizia

a nouăsprezecea, care se deplasează către graniţă... Ascultă ce-ţi spun, în viitorul apropiat, acolo o să izbucnească un incendiu mare!

— E clar! Dar la ambasadă ce mai e nou? – Richard schimbă subiectul discuţiei, nevrînd să manifeste un interes deosebit faţă de ştirile aduse de Petersdorff. – Pocher mai jucaţi? Cred că, în curînd, îmi voi relua şi eu locul în „echipă”...

Noutatea despre care flecărea Petersdorff era extrem de însemnată şi confirma o informaţie mai veche: japonezii intenţionau să înceapă conflictul la lacul Hasan în august-septembrie 1938.

Sorge luă articolul pregătit pentru „Frankfurter-Zeitung” şi îl parcurse cu privirea. Cîte ceva trebuia corectat, completat. În primul rînd, titlul. Îl tăie pe cel vechi şi-l înlocui cu acesta: „Japonia îşi adună forţele”.

„Imaginea vieţii la Tokio – scrise el – se completează cu un climat cald, frumos, cu tabloul plin de splendoare al vişinilor înfloriţi, simbolul primăverii japoneze. În acest cadru, e tot mai greu să-ţi pierzi speranţa că, odată cu primăvara, va veni şi pacea.

Politicienii japonezi nu se arată însă sensibili la asemenea speranţă. Dimpotrivă, toate raţionamentele oficiale cunoscute reliefează, mai evident decît oricînd, intenţia de a continua războiul în China. Însuşi prinţul Konoye, şeful guvernului, a socotit necesar să preîntîmpine eventuale tendinţe de pace, subliniind puternic că, după părerea guvernului, «lupta în genere abia începe».

Legea în legătură cu economia militară, adoptată de Parlament şi, mai ales, legea privind mobilizarea, marchează trecerea la «mobilizarea totală». Bugetul a atins proporţii colosale: de la două miliarde de yeni, cît era în 1936, adică înainte de începerea conflictului cu China, a crescut la opt miliarde şi jumătate în acest an. Şi nu e vorba numai de «incidentul chinez». Sumele alocate întrec cu prisosinţă necesităţile actuale. Bugetul militar alocat stă mărturie a unor foarte mari pretenţii”.

Richard trebuia să se oprească aici. Dacă ar fi scris mai mult despre „excesivele pretenţii”, şi-ar fi dat în vileag prea marea-i competenţă în problema dată. Dar era clar că una din pretenţiile

la care se referea, însemna Orientul Îndepărtat sovietic. Datorită datelor pe care le deţinea, Richard ajunsese la concluzia că Armata din Kwangtung intenţionează să tatoneze chiar în acea toamnă forţa Armatei Roşii în Orientul Îndepărtat. De felul cum avea să se desfăşoare conflictul, depindea viitoarea orientare a politicii japoneze. Cea mai mică manifestare de slăbiciune din partea armatei sovietice la graniţă, avea să zgîndărească apetitul agresorilor, îi va împinge la acţiuni aventuriste şi mai mari; spre acestea se vor scurge alocările suplimentare prevăzute de Japonia pentru bugetul militar. Numai o ripostă hotărîtă a Forţelor Armate Sovietice, în orice punct al graniţelor din Orientul Îndepărtat, putea să răcorească înfierbîntatele capete ale militariştilor japonezi. Această concluzie trebuia transmisă Centrului.

Richard scrise cîteva fraze pe o bucată de hîrtie separată, ca un fel de anexă la articol, şi o chemă pe Isii.

— Ascultă, Mitiko, spuse el, te rog să mergi la agenţia Havas de pe Hinza, să-l cauţi pe domnul Vukelić şi să-i dai acest articol. Dar ia aminte: i-l dai numai lui! Să citească atent anexa. Apoi treci pe la biroul meu şi ia corespondenţa. Va trebui să mai lucrăm puţin.

În aceeaşi noapte, Max transmise la Moscova ştirea parvenită prin intermediul lui Vukelić. Atenţia grupului „Ramsai“ era concentrată asupra evenimentelor ce se pregăteau în Manciuria: în legătură cu aceasta, Centrul solicita insistent informaţii.

Richard petrecu aproape zece săptămîni la spital. Dar, într-o bună zi, hotărî să pună capăt acestei vieţi plicticoase, inactive. La 20 mai, o ştire îmbucurătoare îi insuflă puteri noi.

Vara venise cu arşiţa-i înăbuşitoare şi un suflu fierbinte. Richard citea într-o grădină mică, la umbra unor sakurá bătrîni. Primăvara, Richard zăcuse în spital şi nu putuse admira frumuseţea coroanei lor înflorite. Acum visa să plece la Atami, pe malul oceanului, să hoinărească prin munţii Hakone. Acolo creşte alt soi de sakurá, ce înfloreşte mult mai tîrziu.

— Mitiko, i se adresă Richard lui Isii, care şedea lîngă el, pe bancă, te rog cîntă-mi cîntecul sakuráiului înflorit.

— Cu plăcere, Iki-san, şi mie îmi place acest cîntec.

Cu vocea-i plăcută, caldă, Isii îngînă încet melodia îndrăgită de Sorge…

Pe cărarea străjuită de sakurá, apăru Petersdorff. Isii îi lăsă singuri pe cei doi bărbaţi.

Noutatea pe care adjunctul ataşatului militar o aducea, îi dădea acestuia o stare de euforie, care i se putea citi pe chip.

— De-ai şti, Richard, ce se petrece în lume, în vreme ce tu stai aici şi te desfeţi cu cîntece bătrîneşti! Piloţii-voluntari sovietici zboară deasupra insulelor japoneze!

— Ei, nu, nu te cred! exclamă Richard, aproape sufocîndu-se de bucurie. Ei n-au asemenea avioane.

— Închipuie-ţi că au! Au zburat cu avioane rapide de bombardament, au aruncat manifeste deasupra oraşelor şi au plecat. În Tokio e panică, cursul acţiunilor a scăzut imediat la bursă. Ca să vezi ce se întîmplă în Japonia! Portavionul nescufundabil!

— Dar unde s-a întîmplat asta? Cînd?

— Acum trei zile. Au zburat peste insula Kyusiu, deasupra oraşelor Sasebo, Fukuoka, Nagasaki. Şi, imaginează-ţi: asupra avioanelor nu s-a tras nici măcar un foc! Dar dacă în locul manifestelor le-ar fi trecut prin minte să arunce bombe?! Puteau s-o facă, nu? La Marele Stat Major vor să păstreze tăcere în legătură cu acest zbor. Toţi tac, de parcă au luat apă în gură. Chiar şi prietenul meu, colonelul Usui, e foarte discret. Numai mie mi-a destăinuit această veste.

— Da, rezultă că nu-i de glumă cu ruşii... Noi tot mai continuăm să subapreciem forţa Rusiei...

După această veste, Richard nu-şi mai găsi astîmpăr şi părăsi spitalul. Nu se simţea bine, accidentul îi zdruncinase puternic sănătatea. Nici ceilalţi membri ai grupului „Ramsai“ nu se puteau lăuda cu o sănătate prea bună. Se vede că organismul omenesc nu rezistă o vreme atît de îndelungată la asemenea tensiuni nervoase şi fizice. Faptul era valabil pentru toţi, şi pentru pictorul Miaghi, bolnav de tuberculoză, şi pentru Vukelić, şi pentru Klausen, cu gravele lui crize cardiace.

Pe măsură ce treceau anii, în radiogramele lui Sorge care porneau din Tokio spre Centru, se strecurau tot mai des consideraţii despre caracterul istovitor al muncii, despre îngrijorarea pentru sănătatea tovarăşilor săi. Demult depăşiseră toate termenele activităţii lor în Japonia. La scurt timp de la

ieşirea din spital, Richard expedie la Moscova o radiogramă cifrată:

„Cauzele pentru care doresc insistent să mă întorc acasă, vă sînt cunoscute. Ştiţi că e al cincilea an de cînd lucrez aici. Ştiţi, de asemenea, că este foarte greu. E timpul să mă întorc acasă şi să rămîn acolo, într-o muncă permanentă".

Richard se gîndea că mesajul său va ajunge la Uriţki, poate chiar la Berzin, care trebuia să se fi întors din Orientul Îndepărtat. Răspunsul aşteptat veni abia spre sfîrşitul verii, cînd începuse conflictul la lacul Hasan. Bineînţeles că, în aceste condiţii noi, nici vorbă nu mai putea fi de înlocuirea grupului. Centrul transmitea că situaţia din Europa şi Extremul Orient este de asemenea natură, încît solicitarea lui Ramsai nu poate fi satisfăcută. Sorge însuşi îşi dădea seama de acest lucru. Într-o radiogramă cifrată, el asigura Centrul că întreg grupul va continua să stea neclintit la postul său de luptă. „Deocamdată, nu ne duceţi grija, comunica Richard. Cu toate că ne-am săturat de aceste locuri, cu toate că sîntem epuizaţi, cu puterile sleite, vom rămîne, indiscutabil, aceiaşi oameni perseverenţi şi hotărîţi ca şi pînă acum. Ne însufleţeşte nestrămutata voinţă de a îndeplini orice misiune pe care marea noastră cauză ne-o va cere".

Lupta continua. Continua bătălia în numele apărării socialismului.

Conflictul care izbucnise la lacul Hasan, lîngă graniţa sovietică, în apropiere de Vladivostok, a confirmat avertizările lui Sorge, transmise în rapoartele sale. La sfîrşitul lunii iulie, trupele japoneze au ocupat cotele ce domină împrejurimile lacului Hasan. În acest scop, comandantul diviziei a 19-a, Suetako Kameijo concentrase peste zece mii de soldaţi în raionul Cean Ku-fîn, la cota Zaozernaia.

Rezistenţa înverşunată a micului pichet de grăniceri ruşi a uluit comandamentul japonez. Datele preliminare, aparent foarte sigure, duceau la presupunerea că ruşii nu vor apăra cota nici măcar o zi. Pichetul de grăniceri a luptat cu îndîrjire, dar forţele superioare şi-au spus cuvîntul: stindardul japonez flutura deasupra înălţimii Cean Ku-fîn. La Marele Stat Major jubilau: calea spre Primoria sovietică era deschisă! Ziarele din Tokio relatau victoria cu lux de amănunte. Pentru o perioadă de timp,

evenimentele de la lacul Hasan au pus în umbră chiar războiul din China.

Bolnav, slăbit după accidentul suferit, Sorge nu era în stare să se deplaseze în locurile unde se desfăşurau evenimentele. S-a stabilit ca acolo să plece Branko Vukelić, în calitatea sa de corespondent al agenţiei franceze Havas. Richard a făcut mari eforturi pentru a organiza această deplasare, el însuşi rămînînd în umbră şi nedînd în vileag interesul ce-l purta întregii probleme.

Branko Vukelić sosi în Manciuria în toiul evenimentelor dezlănţuite. I s-a permis chiar să ajungă în punctul de întîlnire al graniţelor Manciuriei, Coreii şi Uniunii Sovietice, în apropierea cotei pe vîrful căreia flutura, de cîteva zile, drapelul japonez. Îmbătate de succes, autorităţile japoneze nu mai făceau un secret din conflictul armat, provocat la graniţa sovietică.

Totuşi, Branko Vukelić n-a fost lăsat să ajungă la cota Cean Ku-fîn, în locul exact al acţiunilor militare – dincolo de rîu se duceau lupte. Branko discută cu generalul Kameijo la punctul de comandă al diviziei. Generalul era într-o dispoziţie excelentă. Întinzînd pe masă o hartă absolut curată, fără nici o însemnare, şi vorbind pe un ton de nedisimulată satisfacţie, el expuse situaţia din zona acţiunilor de luptă.

— Iată, aceasta e cota Cian Ku-fîn… Aici e lacul… Calea ferată construită de noi, în preocuparea de a asigura prosperitatea statului Manciu-ko… Ruşii s-au aflat aici pînă în ultimele zile, dar bravele mele trupe le-au ocupat poziţiile, trecînd rîul Tumen Ula şi atacînd cu vitejie…

Generalul Suetako Kameijo era un tip înfumurat şi vorbăreţ. În explicaţiile sale, nu lipseau, fireşte, referirile la gloria naţională, la poruncile străbune, la menirea armatei de a le traduce în viaţă.

Vukelić încercă să-l oblige la o precizare. Îl întrebă:

— Dacă-mi permiteţi, generale, totuşi, de ce a izbucnit acest conflict, care s-a transformat într-o ciocnire armată cu ruşii?

Kameijo se eschivă de la un răspuns direct. El vorbi în doi peri, despre nişte vechi hărţi şi dispute cu ruşii în legătură cu graniţele, după care sublinie:

— Guvernul nostru i-a dat dispoziţii domnului Sighemitsu, ambasadorul japonez la Moscova, să nu poarte nici un fel de discuţii pe tema acestor hărţi. Dealtfel, acum, nu diplomaţii, ci

militarii trebuie să reglementeze relaţiile cu celelalte state.

După spusele generalului, cauza principală a conflictului consta în faptul că ruşii ocupaseră, chipurile, colina sfîntă, unde populaţia locală îşi săvîrşea riturile religioase. Generalul arătă cu degetul pe hartă o cotă oarecare, ce se afla la cîţiva kilometri în spatele poziţiilor japoneze.

— Probabil că nu aceasta este cota pentru care se duc luptele, domnule general! îl corectă corespondentul. Judecînd după hartă, ea se află în spatele frontului unde se găsesc armatele dumneavoastră…

Kameijo se încurcă:

— Asta… asta n-are importanţă… Populaţia îşi face rugăciunile pe toate colinele… Noi avem datoria să apărăm locurile sfinte ale strămoşilor lor…

Generalul chemă aghiotantul şi-i ordonă să-l conducă pe corespondent pînă la poziţiile artileriei, comandată de colonelul Tanaka.

Aici discuţia se desfăşură la modul mai concret. Colonelul Tanaka comanda artileria afectată unităţilor de infanterie.

În timp ce beau ceai, Tanaka se lăuda, la rîndu-i, cu succesele obţinute. Pe înălţimea unde se aflaseră grănicerii sovietici, regimentul de artilerie a tras douăsprezece mii de proiectile. Colonelul îşi manifestă regretul că, deocamdată, nu-şi poate conduce oaspetele la cota Cean Ku-fîn. De acolo, pe timp senin, se vede Vladivostokul şi ţărmul sovietic. Tanaka nu-şi ascundea poftele de cuceritor. Iată, data viitoare, cînd Vukelić-san va veni din nou, va urca în mod sigur pe colina Cean Ku-fîn. Acum însă…

Colonelul Tanaka se ridică greoi de pe rogojina pe care stătuseră şi-l conduse pe Vukelić la postul de observaţie. În lentilele lunetei se zărea, dincolo de rîu, o înălţime cu panta foarte lină şi vîrful aplatizat, acoperit cu pietre. Nici un tufiş, nici un copac. Din acea direcţie nu se auzea nici un foc de armă.

— Din cauza acestei înălţimi, care ne este necesară, am fost nevoiţi să construim pînă aici calea ferată! – spuse Tanaka şi schimbă cîmpul vizual al lunetei spre stînga, unde calea ferată ajungea pînă la malul rîului. – Iar ruşii n-au nimic în partea aceea! adăugă, plin de sine, colonelul.

Corespondentul agenţiei Havas, Branko Vukelić, tocmai se

pregătea să părăsească Mukdenul, cînd, la Hasan, luptele izbucniră din nou, cu şi mai mare îndîrjire. Concentrîndu-şi forţele, Comandamentul sovietic atacă puternic unităţile generalului Kameijo. Cîteva zile s-au desfăşurat lupte crîncene. Din datele Serviciului de informaţii japonez reieşea că ruşii şi-au creat o superioritate de trei ori mai mare în ceea ce priveşte efectivele şi că, totodată – pe un spaţiu limitat al frontului – au concentrat o sută douăzeci de tunuri, au introdus în luptă tancuri, avioane de bombardament.

Luptele pentru cota Cean Ku-fîn–Zaozernaia continuau, dar ziarele încetară brusc să publice informaţii despre operaţiunile militare de la graniţa sovietică. Presa tăcu, de parcă nici n-ar fi existat vreun conflict, de parcă nici n-ar fi existat înălţimea Zaozernaia…

Pentru a întocmi raportul privind operaţiunile militare ale unităţii, politrucul superior Jigalin începu să răsfoiască o copie a jurnalului de front trimis de către detaşamentul de grăniceri. Atenţia îi fu atrasă de întîmplările înregistrate în luna iulie.

„3 iulie, 1938. Postul de grăniceri aflat la cota Zaozernaia telefonează: aproape o companie de soldaţi japonezi se apropie de graniţa păzită de pichet. Unitatea a mărşăluit pînă la vreo două sute de metri de graniţa sovietică, apoi s-a îndepărtat. În apropiere de localităţile Homukou – Dingaşeli, se observă o concentrare de trupe japoneze – infanterie, artilerie, mitraliere uşoare şi grele. Efectivul trupelor n-a putut fi stabilit…

6 iulie, 1938. Continuă concentrarea de trupe japoneze. În zona localităţii Homukou – cam un regiment de infanterie, cu aruncătoare de mine şi şase baterii de artilerie…

8 iulie, 1938. Pe înălţimile aflate în partea japoneză de lîngă lacul Hasan, au fost instalate mitraliere. Locul este ţinut sub observaţie; transmisionişti japonezi întind firele telefonice spre graniţă.

13 iulie, 1938. În zori se constată sosirea unui mare contingent de trupe japoneze. Transportul se face pe calea ferată construită de japonezi în apropierea graniţei, cu oprire la gara Koci.

15 iulie, 1938. Un grup de militari japonezi a încălcat frontiera

de stat sovietică, la înălţimea Zaozernaia. Trăgătorul lunetist Vinevitin a deschis focul. Unul dintre cei care au trecut graniţa, a fost ucis. Ceilalţi s-au retras. Asupra celui ucis s-au găsit acte pe numele Matsusima Sikuni – caporal.

În aceeaşi zi, un alt grup de militari japonezi a încălcat graniţa. La ordinul „Stai!”, japonezii s-au retras pe teritoriul lor.

17 iulie, 1938. Populaţia manciuriană din satele de pe lîngă graniţă este evacuată. La orele 11,00, doi delegaţi-parlamentari s-au apropiat de graniţă cu un steag alb şi ne-au predat o scrisoare-ultimatum din partea comandantului pichetului de grăniceri japonez, prin care se cere retragerea grănicerilor sovietici de pe cota Cean Ku-fîn–Zaozernaia, dincolo de lacul Hasan. Nu s-a răspuns la scrisoare.

21 iulie, 1938. La o sută de metri de graniţă, pe teritoriul nostru, a fost găsit un steag alb, de care era legată o scrisoare-ultimatum, avînd acelaşi conţinut ca şi cea anterioară.

Întreaga populaţie a localităţii Homukou, de la poalele cotei Zaozernaia a fost evacuată din locuinţe, acum ocupate de militarii japonezi.

26 iulie, 1938. Trupe japoneze trec rîul Tumen Ula, pe pontoane. În ultimele trei zile, au trecut rîul aproape patru mii de oameni. Trupele japoneze se concentrează în imediata apropiere a graniţeî de stat.

Efectivul pichetului de grăniceri se pregăteşte pentru a respinge un eventual atac. Săparea tranşeelor este imposibilă: stînca începe la 15–20 centimetri adîncime de pămînt. Orice alte fortificaţii nu există.

29 iulie, 1938. În jurul orei patru dimineaţa, dinspre cota Bezîmeannaia s-au auzit focuri de armă şi de mitralieră, explozii de grenade. Locotenentul Mahalin a raportat telefonic: o companie japoneză, împărţită în două grupuri, atacă înălţimea Bezîmeannaia. Acţiunile grupului nostru sînt îngreunate de ceaţă şi de o ploaie măruntă. Inamicul s-a apropiat pe ascuns de graniţă, prin viroagele apropiate. Luptele cu arma şi cele corp la corp continuă.

Atacul a fost respins cu ajutorul întăririlor trimise, după darea alarmei.

Pichetul aflat la cotă era compus din unsprezece grăniceri,

comandaţi de locotenentul Mahalin. Cinci oameni au fost ucişi, printre care şi locotenentul; ceilalţi şase sînt grav răniţi. Aceştia au continuat lupta pînă la sosirea întăririlor.

30 iulie, 1938. Japonezii continuă să treacă pe malul de răsărit al rîului Tumen Ula. Inamicul dispune de artilerie de calibru mare; a fost observată apariţia unui tren blindat. În tot cursul zilei, japonezii ţin înălţimea Zaozernaia sub tirul artileriei. Conform ordinului, nu răspundem la focul inamicului.

31 iulie, 1938. În noaptea de 31 iulie, susţinute de focul artileriei, trupele japoneze au pornit la atac cu unităţile diviziei a 19-a sosită din Coreea. Forţele noastre: 60 de grăniceri la cota Zaozernaia, 32 de grăniceri la cota Bezîmeannaia. În total – 92 de grăniceri. Totodată, la luptă au participat o companie de infanterie şi o unitate de tancuri, sosite la locul luptelor către miezul nopţii. Unităţile de bază ale diviziei se află în marş spre noi.

La ora 6,25 dimineaţa, trupele japoneze au ocupat cota. Aproape toţi grănicerii au căzut în luptă.

2 august, 1938. Contraatacurile noastre la cotele Bezîmeannaia şi Zaozernaia n-au avut succes. Inamicul se consolidează pe poziţiile ocupate”.

— Dacă divizia noastră ar fi ajuns cu cîteva zile mai devreme, gîndi Jigalin, situaţia ar fi fost cu totul alta la cota Zaozernaia.

Printre frazele lapidare, scrise în grabă, ale jurnalului de front, el vedea mult mai mult decît era consemnat. Eroism, bărbăţie, patriotism. O mînă de oameni, fără mijloace de apărare, se „pregătea să respingă un eventual atac”, al unui inamic temeinic pregătit din toate punctele de vedere. Nici unul nu dăduse înapoi, nu se clintise de la locul datoriei. A înfrunta duşmanul însemna pentru ei, a lupta pînă la jertfa supremă.

Unităţile diviziei nou sosite aveau datoria să dea neîntîrziata ripostă inamicului, să nu-i lase timp pentru refacere.

Jigalin, pe baza jurnalului de front, începu să întocmească raportul…

„După un marş trudnic de trei zile – scria el – pe drumuri desfundate şi un timp mizerabil, în zorii zilei de 3 august 1938, Divizia a 40-a infanterie a ajuns la hotarul stabilit, conform ordinului Statului Major al frontului din Extremul Orient…”

După o zi, divizia primi ordinul de luptă: inamicul să fie respins şi alungat de pe teritoriul sovietic. Graniţa de stat să fie restabilită în zona Zaozernaia şi înălţimile ce ţin de zonă.

În ziua cînd politrucul superior Jigalin întocmea raportul, la Tokio avea loc o şedinţă a Consiliului Secret, consacrată evenimentelor de la cota Cean Ku-fîn. Şedinţa era condusă de noul preşedinte al Consiliului, baronul Hyranuma, „părintele fascismului japonez", cum fusese poreclit de cercurile de la Curte. În afară de membrii Consiliului Secret, mai participau prinţul Kanin, şeful Marelui Stat Major, comandantul de armată Koiso – înţeleptul Koiso, cunoscut pentru nemărginita-i vanitate – şi alţi cîţiva militari cu feţele împietrite. În spatele tronului, ascuns după o draperie, se afla nelipsitul secretar al păstrătorului de sigiliu, Kido, consilierul din umbră al împăratului.

Prezenta raportul ministrul de război, generalul Itagaki. Era cuprins de nelinişte şi îngrijorare. Nu-şi putea da seama dacă împăratul i-a iertat greşeala săvîrşită cu cîtva timp în urmă. Înainte de declanşarea conflictului la cota Cean Ku-fîn, în timpul unei audienţe la palat, ministrul trîntise o minciună sfruntată, afirmînd că atît Ministerul de Externe, cît şi marina militară susţin hotărîrea armatei de a începe conflictul armat la graniţa sovietică. Dar cum împăratul era mai bine informat decît presupunea ministrul, cum ştia că partizanii acţiunilor prudente nu se hotărîseră să declanşeze acţiunea respectivă, el demască minciuna lui Itagaki şi, mîniat, întrerupse audienţa. Itagaki plecase de la palat ca un şcolar prins cu mîţa-n sac, umilit şi acoperit de ruşine... Acum trebuia să facă totul pentru a se reabilita. La urma urmelor, acţiunile hotărîte avuseseră succes.

Ministrul de război îşi începu cuvîntarea cu binecunoscuta referire la poruncile strămoşeşti. Cota Cean Ku-fîn se afla în mîinile japonezilor! S-au confirmat datele pe care le furnizase Serviciului de informaţii al Armatei din Kwangtung – ruşii nu sînt dispuşi să extindă conflictul şi menţin, în acest punct de graniţă, doar un mic pichet de grăniceri. Nu se observă nici un fel de pregătiri ale ruşilor pentru apărarea graniţei; părţi disparate ale grupei lor s-au luptat, ce-i drept, cu vitejie, dar au fost înfrînte de către armata japoneză, purtătoare a virtuţilor de samurai.

Ministrul enunţă, pe scurt, evenimentele care au precedat conflictul, subliniind că încăpăţînarea părţii ruseşti, care n-a acceptat să părăsească înălţimea Cean Ku-fîn, a dus la declanşarea inevitabilă a acţiunilor armate. Apoi relată momente ale acestor acţiuni.

— Pregătirea şi desfăşurarea incidentului au fost îndeplinite în mod strălucit! continuă Itagaki să-şi expună punctul de vedere. Cei care au manifestat nehotărîre şi îndoieli în privinţa reuşitei merită, astăzi, stigmatizarea noastră.

Ministrul de război solicită aprobarea planului de acţiuni ulterioare. Totodată, Marelui Stat Major să-i fie făcută recomandarea de a trimite trupe suplimentare în zona conflictului. În situaţia care se configurează, ele ar putea fi necesare pentru înaintarea în viitor spre Primoria Sovietică.

Expunerea ministrului de război n-a fost urmată de discuţii. Doar generalul Araki se simţi dator să tragă următoarea concluzie:

— Hotărîrea Japoniei de a lupta în vederea lichidării Chinei şi Rusiei e suficient de fermă, pentru a mai purta războiul cel puţin de-a lungul a încă zece ani. Cota Cean Ku-fîn ne deschide porţile spre o înaintare necontenită pe calea Kondo.

Rămaşi singuri, membrii Consiliului Secret aprobară în unanimitate propunerile ministrului de război.

Prim-ministru îl luă deoparte pe secretarul păstrătorului de sigiliu şi-i spuse:

— Kido-san, veştile bune vin în acelaşi timp… Azi a sosit, de la Berlin, generalul Kosihara, care aduce un mesaj secret din partea domnului Ribbentrop. Înainte de a-l transmite, ministrul de externe a conferit cu Hitler cîteva ceasuri. Germanii ne propun să încheiem o alianţă militară. Una din condiţii – asistenţa mutuală – în cazul cînd Japonia sau Germania s-ar afla în război cu un terţ stat. Faptul creează perspective extraordinare… Mîine vă voi înmîna mesajul primit.

Aşadar, se urzea, într-adevăr, un nou complot al celor două ţări – Germania şi Japonia. Dar evenimentele din zilele următoare au amînat temporar discutarea, de către guvernul japonez, a propunerii secrete germane.

Începutul acestor evenimente a fost sesizat de către Soseki

Ogai, cercetător în seismologie, om care nu avusese niciodată vreo contingenţă cu politica.

Bătrînul om de ştiinţă japonez îşi petrecuse jumătate din viaţă la o îndepărtată staţiune seismologică, pe coasta coreeană, în apropierea portului Cihonjin. Ani de-a rîndul, Ogai ţinea sub observaţie adîncurile pămîntului şi ale oceanului, consemnînd, ca într-o cronică, ecourile îndepărtatelor cutremure care aveau loc înlăuntrul planetei. Cu vreo cincisprezece ani în urmă, el prevenise asupra unui cutremur de o forţă neobişnuită, care se abătuse catastrofal asupra capitalei japoneze, secerînd o sută de mii de vieţi omeneşti. Printre victime erau şi fiul său, nora, un nepoţel care abia învăţase să meargă. Cu un an în urmă, aparatele lui Soseki Ogai înregistraseră un cutremur în Filipine, iar mai înainte – în munţii Pamir, apoi în Asia Mică... Dar sensul principal al vieţii şi activităţii sale consta în lupta cu uriaşele valuri devastatoare, stîrnite din adîncul oceanului, în urma cutremurelor, valuri care înaintau cu o viteză ameţitoare, umflîndu-se înspăimîntător, invadînd şi distrugînd orice aşezare omenească ivită în cale. Studiind cu pasiune acest fenomen natural, stabilindu-i legile de apariţie şi forţa distructivă, Ogai încerca să-i prevină pe oameni, să-i apere de nenorocirile care se puteau abate asupra lor.

Cobora zilnic în subsolul clădirii unde aparatele lui înregistrau cele mai mici ondulaţii ale adîncurilor, nota minuţios indicaţiile lor. „Aparatele mele sînt sensibile ca sufletul unui copil! obişnuia să spună Ogai. Cred în ele mai mult decît în mine însumi”.

Dar iată că la 6 august, 1938, aceste aparate îl înşelară. În după-amiaza acelei zile, toate aparatele staţiei seismologice au înregistrat un cutremur ce se produsese la nord, pe ţărmurile Oceanului Pacific. După calculele cercetătorului, epicentrul se afla undeva, la sud de Vladivostok. Savantul seismolog notă indicaţiile aparaturii şi întocmi o radiogramă pe care o expedie la Tokio pe adresa Institutului pentru studiul fenomenului tsunámi. După o destul de îndelungată tăcere, veni şi răspunsul: i se comunica lapidar că în ziua de 6 august nu s-a produs nici un cutremur, în nici o parte a lumii...

Şi, totuşi, Ogai avusese dreptate. Despre acest cutremur notase în jurnalul său şi subofiţerul japonez Nakamura, din

compania căpitanului Sato, care-şi găsise moartea în luptele de la cota Cean Ku-fîn, lîngă lacul Hasan.

„6 august. Proiectile de calibru greu ale inamicului explodează neîncetat pe pozîţiile noastre, scria Nakamura. La orele 14, deasupra noastră au apărut avioanele ruşilor şi au lansat bombe uriaşe...

În aceste zile, am săpat tranşee, am fortificat cota Cean Ku-fîn. Azi a fost o zi îngrozitoare. Ne-au atacat tancurile. Bombele şi proiectilele explodau fără încetare. De mîncare nici nu mai putea fi vorba. O zi şi jumătate nimeni n-a mîncat nimic. Nu puteai sălta capul de pe pămînt. Pierderile noastre sînt colosale.

Azi e o zi senină, dar la amiază, după atacul aviaţiei, soarele nu se mai vedea. Sînt deprimat, mă simt îngrozitor. Astfel nu se poate lupta. Ăsta nu-i război, ci cutremur de pămînt... S-a ordonat să pornim la contraatac şi să recuperăm cota Cean Ku-fîn”.

Acest „cutremur“ fusese înregistrat de aparatele staţiei seismologice unde lucra bătrînul savant japonez Soseki Ogai.

După lupte grele, divizia a 40-a a Armatei sovietice a ocupat cota de lîngă lacul Hasan. În dimineaţa zilei de şapte august, trupele japoneze încercară să recucerească poziţiile pierdute. Aproape douăzeci de sîngeroase atacuri n-au înregistrat nici un succes. Înfrînte, unităţile japoneze s-au retras dincolo de rîul Tumen-Ula. Pe cîmpul de luptă au rămas peste trei mii de soldaţi răniţi şi ucişi.

La şase august, Statul Major al Armatei din Kwangtung transmise o ştire alarmantă la Tokio: cu forţe superioare, ruşii trecuseră la contraatac în zona cotei Cean Ku-fîn. Trupele japoneze au fost nevoite să părăsească poziţiile deţinute. Luptele continuă.

Pentru această zi, Marele Stat Major emisese un ordin care prevedea deplasarea unor divizii suplimentare în zona de operaţii. Se nutrea speranţa că numeroasele unităţi vor extinde succesul diviziei a 19-a la cota Cean Ku-fîn. Acum, însă, aceste trupe trebuiau să participe la acţiuni de apărare. La Mukden sosi o radiogramă cifrată extraurgentă, cu parafa „Kio Ku Mitsu!“ Marele Stat Major cerea deplasarea mai rapidă a trupelor şi aruncarea lor neîntîrziată în luptă. Dar acum nimic nu mai putea fi de folos. La

12 august, amplificînd atacurile, unităţile diviziei a 40-a infanterie respinseră trupele japoneze, alungînd inamicul pe malul apusean al rîului Tumen-Ula.

Sighemitsu, ambasadorul japonez la Moscova, primi indicaţii în vederea începerii tratativelor de pace, pentru lichidarea conflictului de la lacul Hasan.

Şi doar, cu puţin timp înainte, fusese avertizat să nu accepte nici un fel de discuţii cu ruşii! Acum, însă, situaţia luase cu totul altă întorsătură. Ministrul de război Itagaki, ministrul afacerilor externe Arita şi ministrul marinei militare Ionai şi-au petrecut toată noaptea la Marele Stat Major, în cabinetul prinţului Kanin, aşteptînd cu nerăbdare comunicarea de la Moscova, în legătură cu rezultatul tratativelor. Discuţia nu se închega. Toţi erau demoralizaţi. Arita mai ţinea în mînă dosarul cu documentele privind cota Cean Ku-fîn: justificarea punctului de vedere japonez în conflictul de graniţă, argumentele şi obiecţiile ruşilor, vechi acte, hărţi... Arita îşi dădea seama că toate acestea nu mai au nici o valoare. Era convins că, în diplomaţie, cel mai puternic argument e forţa. Forţa care, acum, nu era de partea sa. Şi, totuşi, păstra dosarul întocmit de predecesorii care se perindaseră la acest post înaintea lui. Poate că materialele vor fi necesare, poate că ambasadorul Sighemitsu va trebui să primească noi indicaţii...

La Moscova, în acea vreme, era trecut de amiază. Probabil că Sighemitsu se afla la Litvinov şi începuse tratativele. La Tokio era noapte. Cît de încet se scurgea timpul... Deschizînd dosarul, Arita răsfoia distrat documentele. Itagaki îl urmărea cu ochii săi somnoroşi.

— Acum, acest protocol e împotriva noastră... Acum ruşii se bizuie pe el! spuse Arita şi-i întinse lui Itagaki un document datat cu anul 1886.

— Asta nu înseamnă nimic! replică Itagaki. Semnele de graniţă pot fi puse în orice loc. Eu recunosc graniţa numai pe linia malului, dar şi aceasta – numai cînd ne convine! Protocolul a fost semnat cînd noi nici nu ne născusem.

În cabinet intră Tojo, adjunct al ministrului de război. După el apăru şi Doihara. Componenţii acestui triunghi – Itagaki, Tojo şi Doihara – erau întotdeauna gata să se sprijine reciproc. În ultimul

timp, toţi aveau puterea în mînă. Doihara îl recomandase pe Itagaki pentru postul de ministru. Itagaki şi-l luase ca adjunct pe Tojo, fostul şef al jandarmeriei din Kwangtung.

Tojo aduse o veste: de la Moscova sosise o comunicare necifrată – Sighemitsu se întorsese de la întrevederea cu Litvinov. Amănuntele aveau să fie transmise printr-o scrisoare cifrată.

Toţi răsuflară uşuraţi.

Itagaki spuse:

— Să considerăm aceasta ca o pauză temporară… Hakko Itio!

— Hakko Itio! răspunseră ca un ecou toţi ceilalţi.

Eşecul pe care-l suferiseră era socotit de militari ca un fapt vremelnic. Sperau să se revanşeze.

UN NOU COMPLOT

Înfrîngerile armatei japoneze la lacul Hasan, i-au obligat la meditaţii pe militari. Da, insuccesele i-au pus pe gînduri, dar nu i-au făcut să şi renunţe la intenţiile de a continua acte de cuceriri în direcţia nordică. Din diferite zone, grupul „Ramsai“ primea informaţii despre noile comploturi şi planuri aventuriste ale militarilor, puse la cale împotriva regiunilor sovietice din Orientul Îndepărtat şi împotriva Republicii Populare Mongole. Dezvăluind, la timpul cuvenit, intenţiile celor din „Gumbaţu“ – clica militariştilor japonezi – care puseseră la cale atacul de la lacul Hasan, grupul „Ramsai“ continua să ţină sub observaţie evoluţia evenimentelor. Acum, ele se precipitau în raionul Halhîn-Göl sau Nomongan, cum îi spun manciurienii acestei zone mongole de stepă, vecină cu Transbaikalul sovietic. Trecuseră abia cîteva luni de la conflictul ce avusese loc la lacul Hasan şi izbucniră noi incidente de graniţă, de data aceasta, în stepa mongolă. Soldaţilor Armatei din Kwangtung li se prelungise termenul serviciului militar în Manciuria. Şi, din nou se iscară discuţii. Acum nu ruşii, ci mongolii ocupaseră, chipurile, străvechile teritorii ale statului Manciu-ko.

Istoria se repeta. Richard Sorge îşi aminti de relatările lui Miaghi despre expediţiile secrete ale topografilor japonezi în apropierea graniţei sovietice. În anul scurs, conflictul de la lacul Hasan se iscase imediat după aceste expediţii. Acum se petrecea ceva asemănător. Miaghi adusese iarăşi la cunoştinţă: la graniţa mongolă, în apropiere de Nomongan, au fost trimise grupuri de topografi; în afară de aceasta, serviciul meteorologic al Marelui Stat Major începuse un studiu de durată al condiţiilor climaterice în Kamciatka. Faptul nu era oare legat de o politică a viitorului, o politică cu bătaie lungă, avînd ca scop pregătirea debarcării de trupe în cazul unei extinderi a operaţiunilor militare?

Locotenent-colonelul Petersdorff îi comunică lui Sorge conţinutul discuţiei cu Tojo. Adjunctul ministrului de război îi spusese ceva foarte semnificativ. „Vom şterge tabla!" – adică vom relua totul de la început. Zicala japoneză, rostită de general, era de natură să înlesnească o concluzie privind starea de spirit a militarilor. Petersdorff îl cunoscuse pe Tojo în urmă cu un an, la o manifestare hipică, organizată cu ocazia semnării Pactului Anticomintern şi, de atunci, cei doi întreţineau relaţii foarte strînse.

Evenimentele din Europa – succesele lui Hitler şi ale lui Mussolini – avură ecou în cealaltă parte a planetei, ele încingeau spiritul războinic al generalilor japonezi. Ministrul Itagaki îi trimisese lui Hitler o telegramă de felicitare, cu ocazia ocupării regiunii Sudete a Cehoslovaciei, exprimînd, totodată, sentimentele de admiraţie ale armatei japoneze şi menţionînd că ea se roagă lui dumnezeu „ca succesele să ia o tot mai mare amploare".

Telegrama a fost publicată în presă.

Totuşi, destule fapte continuau să rămînă necunoscute doctorului Sorge şi ajutoarelor sale…

La Marele Stat Major reveniseră iarăşi asupra preocupării în legătură cu planul O.Ţ.U. – agresiunea împotriva Uniunii Sovietice, plan aprobat cu trei ani în urmă şi păstrat în seifurile Ministerului de Război. Acum erau necesare revizuiri şi completări. De aceasta se ocupa şeful secţiei operative a Marelui Stat Major. Honjo era consultant principal. Fostul comandant al Armatei din Kwangtung cunoştea la perfecţie viitorul teatru al operaţiunilor militare.

În cazul unui război cu Rusia, lovitura principală trebuia îndreptată asupra Habarovskului, pentru a secţiona Primoria. Pentru această operaţiune fusese prevăzută folosirea a douăsprezece divizii de infanterie, susţinute de alte două de artilerie, un regiment de tancuri, două brigăzi de cavalerie, cinci regimente ale aviaţiei de bombardament...

Noua variantă a planului O.Ţ.U. prevedea ca, după lovitura asupra Habarovskului şi ocuparea Vladivostokului, atacul pe frontul de nord să se desfăşoare cu şapte divizii, împreună cu unităţile tehnice afectate acestora, artilerie, aviaţie, grupuri de diversionişti.

Dacă pe frontul de nord aveau să se obţină succese, trebuia să intre în acţiune frontul de vest, cu sarcina de a ieşi spre Cita, pentru a ocupa întreg teritoriul pînă la Baikal.

Grăbit, Marele Stat Major porni imediat la acţiunile pregătitoare ale armatei, conform planului O.Ţ.U.

Comandantul Armatei din Kwangtung primi directive speciale cu parafa „Kio Ku Mitsu!" – strict secret, se păstrează numai în seif! În caz de pericol, se arde!

Această armată voia să-şi ia revanşa pentru înfrîngerea de la cota Cean Ku-fîn, în apropiere de Vladivostok. Începu construirea unei căi ferate spre zona viitoarelor acţiuni militare; linia urma să fie utilizată pentru aprovizionarea armatei ce avea să acţioneze în direcţia oraşului Cita. Se construiau, de asemeni, şosele pentru transportul auto de-a lungul frontului, depozite, aerodromuri, cazărmi şi alte construcţii aferente, necesare unui război de amploare.

Pentru a întări forţele armate din Kwangtung, a fost creată Armata a şasea sub comanda generalului locotenent Oghiso Rippo, la dispoziţia căruia fură puse, conform normelor de război, numeroase trupe şi mijloace tehnice de toate armele. Erau trupe pentru prima linie. Spre graniţele sovietice, în direcţia Blagoveşcensk, a fost adusă, totodată, şi Armata a cincea, de rezervă, pentru a continua înaintarea, în cazul desfăşurării cu succes a conflictului de la Halhîn-Göl. Comanda armatei de rezervă i-a fost încredinţată lui Doihara Kenji. În acest scop, fusese rechemat din China, detaşat la Marele Stat Major şi trimis să preia conducerea armatei...

Din nou şi din nou apărea Doihara Kenji, comis-voiajorul războiului!

Pe cerul Orientului Îndepărtat sovietic apăruseră iarăşi norii ameninţători ai războiului. La drept vorbind, de-a lungul ultimilor zece ani, aceşti nori nu se destrămaseră cu adevărat niciodată.

În acel timp, Marele Stat Major japonez numea „incident“ orice acţiune militară în genul celei care se punea la cale, orice atac agresiv fără declararea războiului. Pînă şi îndelungatul război din China, care secerase milioane de vieţi, fusese numit „incident”.

Pentru realizarea aventurilor militare, se căutau aliaţi. Astfel că sosirea generalului Kosihara la Tokio se dovedi a fi foarte nimerită.

Generalul Kosihara era consilier militar pe lîngă ambasada japoneză din Germania. Înainte, condusese Serviciul de informaţii din cadrul Marelui Stat Major. Acum se transformase în curier diplomatic. Chiar şi acest singur fapt demonstra marea însemnătate a scrisorii secrete ce o aducea şi care privea cele două state. Kosihara se oferise din proprie iniţiativă să ducă scrisoarea la Tokio. Era de părere că merită să suporte greaua călătorie, străbătînd zece mii de kilometri... Înmînîndu-i scrisoarea, Ribbentrop îl prevenise la despărţire:

— Am dori ca textul acestei scrisori să fie cunoscut de către un cerc cît mai restrîns al prietenilor noştri din Japonia. Nici domnul Togo nu trebuie să afle nimic. Preferăm să avem relaţii numai cu militarii.

Domnul Togo – ambasadorul Japoniei la Berlin – era un civil şi nu împărtăşea întru totul punctele de vedere extremiste ale cercurilor militare. Ataşatul militar, generalul Osima, îl prevenise pe Ribbentrop asupra acestei poziţii.

Generalul Kosihara raportă imediat la Marele Stat Major despre discuţia purtată cu Ribbentrop. În fapt, atunci începuse pregătirea pentru promiţătoarea alianţă militară cu Germania. Deci, Araki avusese dreptate – în acele timpuri, problemele diplomatice trebuiau rezolvate de către militari. Era necesar să se acţioneze cu convingere şi printr-o justă interpretare a situaţiei – calităţi ce nu-l caracterizau pe omul lipsit de fermitate care era Togo. Ei, da, generalul Osima se dovedise incomparabil mai potrivit, el ar trebui numit ambasador în Germania!

Generalul Osima se împotrivi însă acestei idei, încercînd să demonstreze că e mai bine să rămînă la Tokio. A fost necesară folosirea întregii autorităţi a Marelui Stat Major, invocarea regulilor de disciplină militară, pentru a-l convinge sau, mai bine zis, pentru a-l obliga pe Osima să accepte decizia clanului militar.

În octombrie, curînd după amara înfrîngere de la cota Cean Ku-fîn, generalul Osima plecă să-şi preia noul post. Acum, ministrul de război Itagaki putea da dispoziţii ambasadorului japonez, trecînd peste Ministerul de Externe. Cît despre Togo, el fu mutat de la Berlin la Moscova. Acolo, liberalismul lui Togo putea servi drept paravan, simulînd o atitudine de bunăvoinţă faţă de Rusia Sovietică...

Aproape simultan, a fost schimbat şi ambasadorul din Italia: la Roma plecă Siratori, omul de încredere al Marelui Stat Major.

Multă vreme, nici chiar ambasadorul celui de-al III-lea Reich, Eugen Ott, n-a ştiut despre propunerea Germaniei de a încheia alianţa militară cu Japonia. Doar după cîteva luni, Ribbentrop l-a înştiinţat şi i-a cerut să informeze Berlinul în legătură cu starea de spirit din cercurile guvernamentale ale Japoniei. Totodată, Ribbentrop îi ceru lui Ott să păstreze în mod desăvîrşit secretul asupra problemei respective.

La 23 martie, 1939, Eugen Ott expedia la Berlin o radiogramă cifrată, cu următorul conţinut:

„Din surse bine informate, am aflat că şedinţa Consiliului celor cinci miniştri, condusă de premier, a durat astăzi pînă la 2 noaptea şi că, în urma unor îndelungi consultări, s-a hotărît începerea tratativelor diplomatice cu Germania, pentru încheierea alianţei militare împotriva Rusiei. Ott”.

Richard Sorge a fost pus imediat la curent în legătură cu acest eveniment. Era un succes al său, fireşte, dar cu ce preţ obţinut! Strădania de a se afla permanent în miezul evenimentelor, de a descoperi intenţiile adversarului, îi solicita o inimaginabilă încordare a voinţei, a gîndirii, un colosal efort fizic. Copleşitoarea oboseală, slăbiciunea resimţită după accident, se manifestau prin chinuitoare insomnii, dureri de cap, o epuizare totală a organismului. Cu toate acestea, el rămînea neclintit la locul de veghe, împreună cu tovarăşii săi.

„Ne aflăm la postul nostru de luptă – comunica Sorge într-o

radiogramă trimisă Centrului cu prilejul aniversării Zilei Armatei Roşii. – Întîmpinăm sărbătoarea împreună cu voi”.

Era anul 1939. În presa japoneză se pomenea tot mai frecvent punctul geografic numit Nomongan, pînă atunci total necunoscut, un raion, pierdut în îndepărtata stepă a Mongoliei, aflat la aproape o mie de kilometri de graniţa Uniunii Sovietice, de Transbaikal. În ultimele două luni, aici se desfăşuraseră zeci de incidente între călăreţii barguţi [1] şi grănicerii mongoli. Comandaţi de ofiţeri japonezi, barguţii deschideau focul asupra pichetelor de grăniceri, încălcau frontiera, săvîrşeau tîlhării şi, de fiecare dată, se făceau auzite proteste, aveau loc schimburi de note.

Atmosfera se încingea tot mai mult. Ziarele din Tokio învinuiau unităţile de graniţă mongole, care, chipurile, ar fi răpit străvechi pămînturi manciuriene.

Moscova aştepta mereu noi informaţii de la „Ramsai”. Pentru Centru era foarte important să cunoască intenţiile imediate ale posibilului adversar, dar rapoartele lui Sorge provocau uneori nejustificate îndoieli. Cu toate acestea, spiritul său de previziune, avertismentele sale se confirmau întotdeauna, astfel că îi cereau noi date, analize ale evenimentelor, confirmarea unor fapte.

Sorge şi oamenii săi continuau să acţioneze cu abnegaţie. Tocmai în anul 1939, cînd fascismul german tîra omenirea în cel de-al doilea război mondial, radioemiţătorul secret al lui „Ramsai“ lucra cel mai intens. Klausen lansase în eter peste douăzeci de mii de grupe cifrate, cuprinzînd rapoartele secrete transmise de Sorge, mai mult decît dublu faţă de anul precedent.

Cam în aceeaşi perioadă, la Tokio, Washington, Londra au început tratative secrete între diplomaţii japonezi, americani şi englezi, aparent fără nici o legătură cu conflictul ce se punea la cale lîngă Nomongan. Ministrul de Externe al Japoniei, Arita, fu vizitat de către ambasadorul S.U.A., mister Grew – diplomat de şcoală veche americană. În urma lui îşi făcu apariţia şi trimisul englez Craig. Arita încerca din răsputeri să-i convingă că politica Japoniei este îndreptată numai împotriva Uniunii Sovietice; în acest timp, observa atent cum reacţionează la spusele lui reprezentanţii Occidentului. Dar diplomaţii din Londra şi Washington nu trebuiau convinşi asupra unui fapt de care erau

[1] Populaţie băştinaşă.

gata încredinţaţi. Cordell Hull, secretar de stat al S.U.A., făcu o afirmaţie fără echivoc într-o discuţie cu ambasadorul japonez la Washington: America nu intenţiona să se amestece în eventualul conflict care s-ar ivi între Japonia şi Rusia Sovietică. Se juca o mare carte diplomatică.

Richard află toate acestea de la Eugen Ott, care-i arătă şi raportul întocmit pentru a fi expediat la Berlin.

La una din întîlnirile obişnuite – în parcul Hibia, unde se aduna lume multă, care hrănea porumbei domesticiţi – Hozumi Ozaki aduse o cărţulie a profesorului Tanaka pentru a i-o arăta lui Sorge. Ca de obicei, cei doi se întîlniră ca din întîmplare, discutară degajat, aruncară ca şi alţii boabe de orez în direcţia porumbeilor, apoi se apropiară de un iaz, într-un loc mai ferit, şi Hozumi îi arătă cartea lui Richard.

„Făurirea marii unităţi spirituale a Asiei se va produce în trei etape, scria autorul. La început, se vor uni Japonia, China şi Manciuria, apoi acestora li se vor adăuga Filipinele, Birmania şi Indochina, iar în încheiere – Australia, India şi Siberia…”

Pe coperta colorată a cărţii era reprodusă harta geografică a Asiei, pe care erau trasate linii concentrice. Aici era scris şi un text cu hieroglife mari: „Dincolo de cea mai sudică extremitate a statului nostru se află un grup de insule mici. Dacă le luăm drept centru şi descriem un cerc mare a cărui rază va ajunge pînă la Baikal, cercul va cuprinde Primoria, Kamciatka, Australia, India… Aceasta va însemna uniunea economică, geografică şi rasială în frunte cu marea Japonie”.

— Mi-e ruşine pentru acest autor! exclamă Ozaki, după ce Richard îi înapoie cărţulia. Orice s-ar întîmpla, n-am să regret niciodată calea pe care mi-am ales-o. Urăsc oamenii care gîndesc ca profesorul Tanaka. Îţi sînt recunoscător, doctore Sorge, că m-ai găsit aici, la Tokio…

— Din păcate, răspunse Sorge, nu-i vorba numai de Tanaka, ăsta-i un intelectual – hoitar care, anticipînd, ridică crima la rang de virtute, numind-o „unitatea spirituală“ a naţiunilor. Apropó, oare nu prea mulţi poartă acelaşi nume sumbru: Tanaka – un ministru, Tanaka – un ofiţer artilerist, Tanaka – un profesor. Unii pregătesc crimele – altul le justifică. Tanaka – profesorul poate justifica orice rău săvîrşit pe planeta noastră. Dar nu despre

aceştia e vorba – dacă vor dispare criminalii, vor dispare şi teoreticienii fărădelegilor... Ne-am cam abătut de la ale noastre... Ce crezi, Ozaki-san, n-ar fi bine să schimbăm tactica?

— În ce sens?

Sorge privea fix spre celălalt mal al iazului, unde se jucau copiii. Pe faţa-i bronzată, se vedeau cicatricele vinete, ce se întindeau de la bărbie în sus, spre tîmple – urmele accidentului. După o clipă de tăcere, răspunse:

— Gîndesc că ar trebui să trecem la forme mai active de muncă.

— Dar noi, oare...

— Nu, nu! cu o mişcare a mîinii, Richard îl opri pe Ozaki. Se înţelege, nu puteam fi învinuiţi de pasivitate. Despre altceva vreau să vorbesc. În toţi aceşti ani, ne-am pregătit pentru evenimente mari, de importanţă capitală. Iată că ele încep să se apropie... Acum nu ne mai putem limita doar la consemnarea sau descoperirea lor, trebuie să le şi influenţăm desfăşurarea. Iată în ce sens înţeleg intensificarea activismului nostru. E necesar să apărăm, cu orice preţ, relaţiile paşnice dintre Japonia şi Uniunea Sovietică. Vezi şi dumneata ce se întîmplă...

Richard îi relată ce aflase, cu cîteva zile în urmă, de la Eugen Ott. Îi povesti despre şedinţa Consiliului celor cinci miniştri, despre asentimentul Cabinetului japonez pentru începerea tratativelor cu Berlinul în legătură cu alianţa militară îndreptată împotriva Uniunii Sovietice. Ambasadorul Ott primise instrucţiuni de la Ribbentrop; acesta îi dăduse dispoziţie să înceapă pregătirea tratatului militar.

Nu exista nici o îndoială că Hitler intenţiona să antreneze Japonia în războiul cu Uniunea Sovietică, îndată ce Germania va declanşa acţiunile militare împotriva ruşilor.

— Trebuie făcut orice e omeneşte posibil, pentru a torpila aceste tratative sau, măcar, pentru a amîna cît mai mult încheierea tratatului! spuse Sorge.

Hozumi Ozaki, aflase la rîndul său cîte ceva despre ultimele evenimente. Recent, prinţul Konoye părăsise postul de prim-ministru, astfel că Ozaki, care-i era consilier, nu mai avea acces la documentele Cabinetului de guvernămînt. Continua, însă, miercurea „amatorilor de dejunuri”. În plus, Hozumi devenise

consilier la Direcţia Căii ferate a Manciuriei de Sud, funcţie ce-i oferea posibilitatea să intre în posesia unei bogate arii de informaţii.

— Membrii Cabinetului, spuse Ozaki, nu sînt unanimi în privinţa noului tratat militar. Nu pot cădea de acord asupra cîtorva probleme.

— Care sînt acestea? întrebă Sorge.

— După cum era de aşteptat, Marele Stat Major susţine propunerea Berlinului, însă Comandamentul marinei militare are anumite dubii: nu vor considera oare englezii că tratatul este îndreptat împotriva lor? Fără îndoială că Statele Unite vor fi de partea Londrei. Amiralii japonezi nu se pot hotărî să intre acum în conflict cu englezii şi americanii, fie şi din cauză că rezervele de petrol ale bazelor flotei militare japoneze sînt, deocamdată, insuficiente pentru un război naval. E nevoie de timp pentru acumularea unor rezerve strategice. Dar, în acelaşi timp, Germania consideră că tratatul militar va întări poziţia antiengleză a Wehrmachtului.

— Cred că tocmai acesta-i punctul cel mai vulnerabil în desfăşurarea tratativelor! rosti Richard gînditor. Dacă am izbuti să torpilăm tratativele! Trebuie să discutăm cu Vukelić.

Stabiliră ca la viitoarea întîlnire să fie prezent şi Branko Vukelić. Poate că Atami ar fi locul indicat – începuse sezonul balnear şi o întîlnire între cunoscuţi nu va trezi suspiciuni. Pe lîngă toate, Richard avea, într-adevăr, nevoie de odihnă.

Ozaki începu să acţioneze cu precauţie... În cercul de oameni apropiaţi de guvern el îşi exprima părerea: un tratat prea categoric, obligînd în multe privinţe Japonia, ar putea irita Anglia şi Statele Unite... Ar fi bine să se cadă la alte învoieli, să se meargă pe căi mai ocolite... În ce priveşte Rusia, Ozaki îşi expunea opiniile în mod reţinut, dar absolut logic: din păcate, evenimentele de la Cean Ku-fîn au dovedit că Rusia nu-i chiar atît de slabă, după cum se presupunea. Graba trebuie înlăturată! E necesară acumularea de forţe...

Acestea erau principalele argumente strecurate în discuţii de către Ozaki. Spusele sale erau luate în consideraţie.

Dispute în legătură cu tratatul militar se iscară şi la întîlnirile „amatorilor de dejunuri”. După începerea tratativelor, tema nu

mai era atît de secretă ca înainte. Ozaki îşi exprima foarte prudent părerea. Într-un rînd, aminti un vechi proverb japonez: „Nu te repezi niciodată să spui „da”, nu te grăbi nicicînd să crezi în făgăduieli!”

Prinţului Konoye îi plăceau proverbele spuse la timpul potrivit. Îi fu pe plac şi cel plasat de Ozaki. În Consiliul Secret al cărui preşedinte devenise acum Konoye, părerile erau de asemenea împărţite.

Divergenţele apărute în guvernul japonez provocau nemulţumiri, suspiciuni şi enervare la Berlin, Ribbentrop cerea un răspuns clar. În ultimele zile ale lunii mai, el îi scrise lui Ott:

„Ieri, în timpul unei discuţii neoficiale, strict confidenţiale, Osima mi-a comunicat următoarele: a primit o telegramă de la Arita, din care rezultă limpede că guvernul japonez a stabilit să se abţină de la intrarea în război, în cazul unui conflict european. În termeni foarte hotărîţi, Osima a răspuns că el refuză să transmită un asemenea punct de vedere guvernului german. După aceasta, ministrul de război Itagaki l-a rugat să nu încordeze relaţiile cu Arita, să nu împiedice continuarea discuţiilor pe marginea tratatului. El a reafirmat că armata este ferm decisă să rezolve această problemă cît mai repede posibil, chiar şi cu riscul căderii guvernului. Noi, aici, nu putem înţelege ce se petrece la Tokio, de ce guvernul japonez are o atitudine atît de nehotărîtă şi ambiguă”.

Între Tokio şi Berlin trecuse o pisică neagră – ceea ce era dealtfel în intenţiile grupului „Ramsai”.

Primăvara, Richard plecă să se odihnească o săptămînă la Atami, un orăşel balnear pe ţărmul oceanului, aflat la cîteva ceasuri de drum distanţă faţă de capitală. Isii se simţea fericită. Într-un chimono roz deschis, în nuanţa florilor de vişin, ea şedea alături de Richard, care conducea sigur maşina. Îmbrăcămintea ei era în ton cu anotimpul – înfloreau vişinii! Dar părul, acum liber, după moda europeană, se îndepărta de stilul naţional japonez. Richard zîmbi:

— Arăţi ca o sakură, ar trebui să înfloreşti într-o grădină…

Isii îl privi bucuroasă pe Iki. În sfîrşit, se mai înveselise puţin…

Pe drum, se opriră la Kamakura pentru a admira statuia Marelui Buddha. Urcară pe scara în spirală, din interiorul statuii,

pînă sus de tot, unde era capul lui Buddha. De acolo se vedea ţărmul deluros, marginea oceanului, templul Hatimana, lăcaşul în care se păstrau cele trei comori ale zeiţei Amateresu.

Prînziră la un iaht-club, pe insuliţa Enosima, legată de ţărm printr-un podeţ lung, sprijinit pe stîlpi de beton. Insula era înaltă, cu maluri abrupte.

— În timpurile shógunilor [1], povestea Sorge, locuitorii acestei insule n-au rezistat asediului duşmanilor şi s-au sinucis pînă la unul – soldaţi şi femei... Dacă izbucneşte războiul, lumea va deveni o astfel de insulă. Războiul înseamnă sinucidere...

Oricît ar fi vrut să profite de scurta odihnă, Richard nu izbutea nici aici să se desprindă de gîndurile-i chinuitoare.

Mai departe, au mers de-a lungul ţărmului. Apăru şi dispăru îndată, după o dună de nisip, căsuţa în care locuiau Klausenii. Apoi se văzură crestele munţilor Hakone; dincolo de ele se înălţa spre cer mîndrul Fuji Yama.

La Atami sosiră cînd abia se înserа. Întîi priviră oraşul de sus: părea străveziu, aerian. Aşezat în amfiteatru, Atami era înconjurat din toate părţile de culmile munţilor.

Apoi, Richard şi Isii coborîră pe un drum îngust, cu panta abruptă.

Seara, după ce îmbrăcară chimonouri gri-verzui, special pregătite la hotel, coborîră iarăşi şi ieşiră să respire aer curat. Scăldată în lumini multicolore, împodobită ca o gheişă, strada Atami Hinza ducea spre ţărmul oceanului. În magazine micuţe se vindeau obiecte de artizanat, cactuşi pitici şi delicatese din peşte. Ei păşeau încet, privind vitrinele. La înălţime atîrnau ghirlande cu felinare de toate culorile şi crenguţe mlădioase, imitînd pe cele de sakurá. Sorge îşi privea ceasul: trecuse de opt, trebuia să apară Hozumi Ozaki. El le şi făcea semne cu mîna de pe cealaltă parte a străzii. Îl însoţeau Aiko – tot proaspătă şi frumoasă, de parcă timpul n-ar fi avut nici o putere asupra ei – şi Ioko, fiica lor, pe care Richard o văzuse încă în China. Acum Ioko era o fetişcană adolescentină, dar continua să poarte bretonul care-i acoperea toată fruntea. Familia Ozaki era îmbrăcată în chimonouri

[1] Titlu purtat de conducătorii Japoniei feudale, între anii 1192–1867 cînd întreaga putere de stat era concentrată în mîinile lor.

portocalii.

— Kombamwa![1] Aţi venit să vă odihniţi la Atami? exclamă cu voce tare Ozaki, în timp ce traversa strada. Locuiţi la hotelul „Fuji”? Ce mai chimonouri gri-verzui aveţi!

— Dar voi preferaţi culoarea portocalie! replică rîzînd Sorge. Care hotel vinde asemenea chimonouri?

Femeile făcură cunoştinţă, înclinîndu-se adînc şi atingînd genunchii cu palmele.

Hozumi şopti:

— Vukelić ne aşteaptă la restaurant.

După cină, ieşiră din nou la plimbare. Branko Vukelić venise singur. Richard ştia că între el şi soţia sa se va produce ruptura. Îşi amintea de prima întîlnire cu Vukelić, la acesta acasă. Atunci cînd soţia lui Branko lipsise de la petrecere, Richard crezuse că e ceva întîmplător. Dar adevărul era că, încă din acea vreme, se iviseră neînţelegeri în familie. Soţia lui Vukelić, Eda, făcea parte acum din grupul „Ramsai“ şi despărţirea celor doi nu-l putea lăsa rece pe Richard.

Aiko le dori noapte bună şi plecă să culce fata. Sorge îi spuse lui Isii:

— Mitiko, tu eşti probabil obosită, du-te şi te odihneşte, noi ne mai plimbăm puţin.

După ce o conduseră pe Isii la hotel, cei trei bărbaţi porniră iar pe Atami Hinza, spre ţărmul oceanului. De-a lungul malului se înălţa un zid de beton. Dincolo de dig, în întunericul nopţii, se auzeau loviturile puternice ale valurilor şi plescăitul stropilor de apă. Bărbaţii urcară pe scările tăiate în zid şi se aşezară pe o bancă din beton.

— Ştiţi unde am fost azi? rosti Ozaki. La templul zeiţei Kannona, pe care-l construieşte generalul Matsui. El însuşi sculptează statuia zeiţei, din pămîntul pe care l-a adus din China.

Generalul-locotenent Matsui Iwane – acum ofiţer în rezervă – fusese Comandantul armatei expediţionare în China. Sub comanda lui se aflaseră trupele din Nankin, despre ale căror crime îi povestise lui Richard, Agness Smedley.

La bătrîneţe – trecuse bine de şaizeci de ani – generalul se stabilise la Atami, devenind stareţul propriului templu, pe care-l

[1] Bună seara!

construia cu banii săi. Ipocritul general îşi descoperise talente de sculptor: din pămîntul îmbibat cu sînge, adus de pe malurile fluviului Yantzî, ridica acum statuia zeiţei caritǎţii, ocrotitoarea liniştii omeneşti!

Ozaki cunoştea bine aceste amănunte...

Richard, Branko şi Hozumi începură să discute despre evenimentele din China.

Războiul se prelungise mult în această ţară, fără a aduce japonezilor succesele scontate. Pe continent fusese deplasată o armată de un milion şi jumătate de oameni, iar acum se pregăteau să mai trimită patru sute de mii. Pe vremea cînd mai era prim-ministru, vorbind la radio, prinţul Konoye se referea cu îngîmfare la China ca la o problemă gata rezolvată.

— În realitate, lucrurile stau cu totul altfel, spuse Ozaki. Trupele expediţionare întîmpină o neaşteptată rezistenţă. Această situaţie neprevăzută dă peste cap toate planurile strategice, provoacă iritare în cercurile militare.

Ozaki cită o serie de cifre şi date – pe care le deţinea Compania căii ferate a Manciuriei de Sud – despre bogăţiile naturale ale Chinei, puternicele surse de materii prime, fără de care Japonia nu putea crea sfera „marii coprosperităţi a Asiei". Tot în legătură cu China, Ozaki povesti despre încercările Consiliului Secret de a crea un nou guvern-marionetă, asemănător celui „condus" de Pu-i în Manciuria.

Apoi, Ozaki relată informaţiile obţinute de la pictorul Miaghi. Acum se puteau întîlni mai des, Miaghi îi dădea lecţii de pictură fetei lui Hozumi şi venea de două ori pe săptămînă acasă la acesta. Ozaki avea o memorie fenomenală; reţinuse, aproape pe de rost, raportul şefului Statului Major al armatei expediţionare, raport pe care i-l citise Miaghi.

„Sîntem încredinţaţi – se spunea în raport – că bombardamentele aeriene asupra Chinei continentale trebuie să se înteţească. Viitoarele operaţiuni ofensive vor crea o atmosferă de groază în rîndurile armatei duşmane şi ale populaţiei civile. Groaza pe care o vor insufla bombardamentele va fi mai eficace decît pierderile ce le provocăm duşmanului prin distrugerea oamenilor şi a armamentului. Aşteptăm momentul în care chinezii, cu moralul total scăzut, îngroziţi şi terorizaţi, ca ieşiţi din

minţi, se vor apuca grăbiţi să-şi formeze un alt guvern, folositor scopurilor noastre”.

Raportul fusese întocmit încă pe vremea cînd actualul stareţ al templului din Atami comanda trupele expediţionare. Dar iată că generalii japonezi n-au reuşit să sădească groaza mistică în sufletele chinezilor.

Iţele trase de militari se încurcaseră şi datorită acţiunilor efectuate de piloţii voluntari ruşi.

Mai tîrziu, aducînd în discuţie întîmplările de la Halhîn-Göl, lîngă graniţa mongolă, Sorge îşi exprimă părerea că acolo, la faţa locului, ar trebui să plece careva dintre ei.

— Cred că cel mai nimerit ar fi să pleci tu, Branko. Eşti cunoscut de cei din Armata de la Kwangtung.

Se cerea de asemenea o permanentă supraveghere a tratativelor dintre Tokio şi Berlin, în legătură cu alianţa militară.

Sorge atrase atenţia:

— Dacă survine ceva important, transmiteţi imediat, nu mai aşteptaţi întîlnirile stabilite.

La Atami s-au mai văzut de două ori – erau nişte remarcabili agenţi de informaţii, care aveau atît de multe să-şi spună!

Rămînînd numai cu Vukelić, Sorge îl întrebă:

— În ce relaţii eşti acum cu Eda?

— Totul s-a sfîrşit între noi, Richard… Sîntem firi deosebite. Nu e vorba nici de vinovaţi, nici de nevinovaţi. Pur şi simplu, sîntem oameni care nu ne potrivim.

Tăcu o vreme, apoi adăugă trist:

— Îmi pare rău pentru copilul nostru…

Eda avea un anumit rol în grupul „Ramsai”, îndeplinea misiunea de curier, era om de legătură. Ce va fi mai departe? Şi-apoi, Branko… Suportă atît de greu ruptura…

Vukelić plecă primul din Atami. Nici Richard nu rămase toată săptămîna, cum îi promisese lui Isii Hanako.

— Mitiko, iartă-mă, îi spuse el într-o zi, trebuie să ne întoarcem mai repede la Tokio.

— Cînd?

— Azi. Dejunăm şi pornim.

— Deci, acum?

— Da, iartă-mă…

Supusă, Isii, începu să împacheteze lucrurile. Peste o oră, erau plecaţi din Atami.

Mergeau cu maşina pe drumul vechi. Hanako şedea tăcută, copleşită de tristeţe.

— La ce te gîndeşti? o întrebă Richard.

— Nu ştiu ce să mai spun, Iki-san… Uneori, eşti atît de straniu. Trăiesc mereu cu sentimentul că te pot pierde.

— Nu-i exclus! replică Sorge zîmbind.

— Eu aş vrea…

Isii se poticni, apoi reluă, cu timiditate:

— Aş fi vrut să avem un copil…

Richard se întoarse brusc spre ea, cu sprîncenele încruntate.

— Nu vorbi despre asta! Eu n-am acest drept, Mitiko! Nu-mi aparţin mie… Altceva va fi cînd vom pleca în patria mea… Vei pleca împreună cu mine, Mitiko?

— Da… Însă nu cred că voi avea parte de o asemenea fericire…

Lupta pentru semnarea tratatului militar devenea tot mai aprinsă. Ministrul de război Itagaki întîmpina o puternică opoziţie din partea unor membri ai guvernului. Ajunsese chiar să ameninţe cu demisia, în caz că nu se va accepta propunerea germană.

Sorge află despre aceste divergenţe din telegrama pe care Eugen Ott o expedie la Berlin.

„Din ordinul lui Itagaki, scria ambasadorul, reprezentantul Ministerului de Război a solicitat să-l primesc de urgenţă. El mi-a comunicat că armata a reluat lupta pentru realizarea pactului militar cu Germania… Întrucît n-a putut sparge, pînă acum, frontul comun constituit de alţi miniştri, generalul Itagaki a hotărît să încerce o ultimă măsură: demisia din postul său de ministru, fapt ce va antrena după sine, demisia întregului Cabinet. Itagaki e susţinut de ofiţerii tineri care cer semnarea necondiţionată a alianţei militare cu Germania.

În ceea ce priveşte opoziţia dîrză faţă de încheierea tratatului militar, circulă zvonuri despre o seamă de planuri teroriste ale militarilor, îndreptate împotriva celor care opun rezistenţă.

Esenţa divergenţelor privind definitivarea pactului militar constă în următoarele: unii dintre membri Cabimetului, civili,

consideră că Japonia nu va putea acorda ajutor practic aliatului său, în cazul cînd Anglia sau Franţa ar ataca Germania. Ei ar dori să se menţioneze în tratat că acesta nu este îndreptat împotriva Occidentului, ci împotriva Rusiei Sovietice. În opoziţie cu acest punct de vedere, cercurile militare susţin poziţia germană şi socotesc că, în afară de caracterul antirusesc al pactului militar, scopul lui constă şi în intimidarea Statelor Unite, şi împiedicarea americanilor de a-şi activiza politica în Europa şi în Extremul Orient.”

Discuţia avea loc în cabinetul ambasadorului. Cifratorul tocmai adusese telegrama, pentru a fi semnată de Ott.

— Ce părere ai despre toate astea, Iki? îl întrebă Ott, după ce Sorge citi textul telegramei.

— Mi se pare că japonezii o scaldă, tergiversează semnarea pactului. Le fug ochii şi spre sud şi spre nord. La Berlin ar trebui să se ştie acest lucru. Şi apoi, nu m-aş mira dacă, într-o bună dimineaţă, aş auzi că militarii extremişti au ucis pe careva dintre incomozii membri ai guvernului…

Richard începu să enunţe nume de miniştri sau înalţi demnitari – oameni nedoriţi de clanul militar şi, ca atare, lichidaţi.

— Ai dreptate, spuse Ott, dar acum mă interesează, mai ales, ceea ce spuneai adineaori. E vădit că japonezii tărăgănează tratativele.

Ambasadorul luă textul raportului şi adăugă: „S-a creat impresia că Japonia tergiversează semnarea tratatului”.

În sinea sa, Richard gîndi: „Bravo, Ozaki! Activitatea ta a şi dat roade. Se pare că am dibuit punctul vulnerabil în desfăşurarea tratativelor…”

Dar Itagaki nu se lăsă învins. În luna mai, el îi expedie ambasadorului Osima instrucţiuni semnate de şeful Marelui Stat Major. Ministrul de război îşi permitea să comunice cu ambasadorul, ignorînd Ministerul de Externe. În corespondenţa cu Osima, el folosea un cifru special, inaccesibil altora. În instrucţiunile trimise de Itagaki se spunea:

„Armata este ferm hotărîtă să cîştige în această dispută, riscînd chiar căderea Cabinetului. Noi sîntem de acord cu proiectul tratatului, elaborat de generalul Kosihara. E necesar să se specifice foarte precis problemele legate de acordarea asistenţei

mutuale pe plan militar, în concordanţă cu convenţia secretă. Aceste prevederi vor fi anexate tratatului de bază. Dorim ca Germania să urgenteze, pe cît e posibil, realizarea acestui plan”.

Dar urgentarea a fost imposibilă. Timpul trecea… Tratativele se prelungeau. Era tocmai ceea ce dorea şi izbutise să facă doctorul Sorge.

ÎN NISIPURILE NOMONGANULUI

La 14 mai 1939, un detaşament de cavalerie japono-bargut, numărînd trei sute de soldaţi, a atacat pichetul mongol de grăniceri, a ocupat ailul Dungur şi, urmărindu-i pe grănicerii mongoli, a ieşit pe malul răsăritean al rîului Halhîn-Göl, infiltrîndu-se pe teritoriul Republicii Populare Mongole pe o distanţă de douăzeci de kilometri. Primului detaşament, i s-au alăturat alţi patru sute de cavalerişti.

Aşadar, în apropierea Transbaikalului sovietic începură operaţiuni militare.

Din primele zile ale lunii ianuarie, trupele japoneze încălcaseră, de peste treizeci de ori, graniţa mongolă, în zona culmilor nisipoase Nomongan Burd-obo. Însă acest ultim atac, la 14 mai, desfăşurat de cavaleria japono-bargută, susţinută de aviaţie – care mitraliase şi bombardase pichetul înaintea atacului – fusese deosebit de puternic. În aceeaşi zi, aviaţia japoneză a efectuat un raid asupra oraşului Bain Tumeni şi a bombardat localitatea Tamţan Bulak, de pe teritoriul Republicii Populare Mongole.

Sosită în ajutor, o unitate militară sovietică, reprezentînd un batalion mixt moto mecanizat – sub conducerea locotenentului major Afinogen Bîkov – i-a respins pe japonezi şi a ocupat poziţia la zece kilometri de rîu.

Atacurile crîncene, de o parte şi de alta, au durat aproape două luni, Armata a şasea japoneză, comandată de generalul Oghiso Rippo, nereuşind să înfrîngă rezistenţa celor o mie două

sute de oameni, cît număra batalionul sovietic, şi a unei divizii mongole, care lua parte la luptele din zona Halhîn-Göl.

În iulie, Comandamentul trupelor sovietice dădu un ordin ce prevedea trecerea la defensivă, la consolidarea poziţiilor pe întreg frontul. Schimbarea de tactică a fost observată imediat de către Comandamentul japonez, care urmărea lucrările de fortificaţii executate de armatele sovieto-mongole. Serviciul de informaţii al armatei japoneze raporta că ruşii au renunţat la operaţiunile ofensive, din cauza epuizării fizice şi morale a armatei. Nu exista îndoiala că se apropia ziua hotărîtoare a înfrîngerii totale a trupelor sovietice. Triumfător, Oghiso Rippo îşi încunoştinţă superiorii din Tokio şi de la Statul Major din Kwangtung despre aceste stări de lucruri.

Conform datelor culese de Serviciul de informaţii japonez, reieşea că, în zona conflictului, lîngă Nomongan, Comandamentul sovietic n-a putut concentra decît maximum unsprezece mii de infanterişti şi o mie de cavalerişti. Oghiso Rippo dispunea de douăzeci şi două de mii de infanterişti şi de cinci mii de cavalerişti. În afară de aceste trupe, pe calea ferată continuau să sosească noi unităţi, astfel încît să se creeze un raport de superioritate de şase ori mai mare, comparativ cu forţele inamicului…

Referindu-se la aprovizionarea armatei, generalul Rippo mai raporta că aceasta se desfăşoară după planul stabilit, rezervele create fiind suficiente pentru efectuarea unor mari operaţiuni ofensive. În ceea ce-i priveşte pe ruşi, ei sînt nevoiţi să aprovizioneze armata cu alimente şi muniţii de la o distanţă de şapte sute de kilometri de linia frontului, pe drumuri impracticabile. Pînă şi lemnele necesare bucătăriilor de campanie trebuiau transportate de la cinci-şase sute de kilometri.

Rippo încunoştinţa, de asemenea, că în spatele frontului inamic au apărut epizootii de febră aftoasă şi antrax, astfel că armata nu poate folosi pentru hrană carnea animalelor.

Aceste elemente reunite motivau preaplinul optimism al generalului Rippo în legătură cu evoluţia evenimentelor. El ordonă comandamentului diviziei a 23-a de infanterie – generalul Kamatsubara – să pregătească atacul în vederea distrugerii poziţiilor defensive ruseşti şi a interceptării căilor de comunicaţie

aparţinînd inamicului, deschizînd drumul spre Transbaikal.

La şapte august, Oghiso Rippo primi un ordin secret de la Marele Stat Major. Se dispunea ca regimentul aviatic de bombardament afectat trupelor de acţiune să fie pregătit pentru a ataca oraşul Tomsk, situat departe în spatele frontului, pe teritoriul sovietic. Atacul urma să aibă loc cu o zi înainte de declanşarea ofensivei generale, cu scopul de a demoraliza inamicul…

Oghiso Rippo triumfa cu anticipaţie, după cum jubila şi comandantul Armatei din Kwangtung, generalul Ueda. Fiecare din ei considera că viitoarea înfrîngere a ruşilor la Nomongan va fi meritul său personal.

Bătînd toba, triumfau şi cei de la Tokio: victorie, victorie totală!

Din Manciuria, de la graniţa mongolă, zburau veşti, anunţînd victoria. Generalul Ueda, comandantul Armatei din Kwangtung, deveni eroul zilei. Itagaki era bucuros să dea interviuri: „Ruşii nu sînt în stare să întreprindă nimic serios! S-au dovedit neputincioşi în faţa eroismului japonez! Armata japoneză se bucură de superioritatea numerică! Singurul lucru bun pe care l-au făcut ruşii, a fost că au ocupat poziţii de apărare, pe noua linie de graniţă, unde s-au văzut siliţi să se retragă, în nisip, printre rîpe! În fapt, ruşii şi-au recunoscut astfel înfrîngerea! Forţa armelor şi-a spus cuvîntul! Armatele ruseşti sînt zdrobite! Armata imperială japoneză înaintează!”

Fiecare interviu pe care-l acorda ministrul de război era împestriţat cu semne de exclamaţie – un întreg noian.

La orizont îşi făcu din nou apariţia atamanul Semionov. Se întîlnise cu Ueda, purtase discuţii cu acesta despre Transbaikal… Trupele lui de şoc, numărînd şapte sute de oameni, aşteptau. Pentru toţi fuseseră pregătite uniforme de soldaţi roşii. Intenţionau să treacă graniţa sovietică şi să comită acţiuni diversioniste în Transbaikal. Semionov avea de gînd să rămînă acolo şi să pună bazele unei noi puteri de stat. Atamanul se lăuda că mai are în rezervă cincisprezece mii de cavalerişti. La primul semnal toţi vor fi pe cai… Se înţelege că Semionov minţea de stingea, încercînd să-şi dea importanţă, dar ceea ce conta erau sentimentele lui, dorinţa de a sluji Japoniei.

Toate aceste date i-au fost transmise lui Richard Sorge de către Vukelić. Branko se deplasase din nou în Manciuria, fusese pe teatrul de operaţii, îl vizitase pe comandantul Armatei din Kwangtung, care îl întîmpinase ca pe un vechi cunoscut, dovedindu-i încredere, vorbindu-i deschis.

Vukelić aflase că lucrurile nu stăteau nici pe departe atît de bine, precum scriau ziarele: bunăoară în luptele din mai, trupele japoneze suferiseră pierderi grele. Şi, totuşi, se avîntau în luptă, agitau săbiile, în cel mai autentic sens al cuvîntului! Un detaşament de cavalerie atacase cu săbiile blindatele sovietice. Ce fanatism fără noimă! Cei mai curajoşi erau numiţi kamikadze – adică au înfruntat moartea pe cai. Înaintea bătăliilor, îşi aşterneau pe hîrtie angajamentele de luptă. Hieroglifele erau scrise cu sînge.

Oricum, situaţia rămînea încordată. Părea ciudat, dar trupele sovietice trecuseră, într-adevăr, în apărare. Din ansamblul situaţiei, se putea prevedea prelungirea conflictului pînă în anul următor.

De această dată, Vukelić reuşise să ajungă pînă în primele linii. Noaptea, din tranşee, auzea zgomote distincte dinspre poziţia sovietică: zăngănitul lopeţilor, uruitul escavatoarelor... Serviciul de informaţii japonez reuşise să intercepteze şi unele radiograme – ruşii cereau Comandamentului lor să urgenteze trimiterea materialelor de construcţii, transmiteau necesarul pentru echipamentele de iarnă... Avanposturile japoneze găsiseră un îndreptar tipărit pentru soldaţii Armatei Roşii, referitor la felul cum trebuie acţionat în apărare... Broşura i-a fost arătată lui Vukelić, ba i s-au şi tradus cîteva pasaje.

Era neîndoielnic că japonezii pregăteau un nou atac, armata lor continua să se concentreze în zona conflictului.

Miaghi izbuti să aducă unele precizări – atacul avea să fie declanşat în ziua de 24 august. Din Port-Arthur au fost aduse tunuri grele de asediu – se spunea că nu le rezistă niciun sistem de apărare.

În acele zile, Max Klausen lucra în condiţii de solicitare maximă, emitea aproape zilnic; în acest scop, făcea drumuri lungi, obositoare, la zeci de kilometri de oraş, de-a lungul coastei; de fiecare dată se oprea în alt loc, pentru a deruta agenţii Kempeitaiului, tehnicienii din detaşamentele de captare a

emisiunilor. Demonta radioemiţătorul şi îi ascundea părţile componente, mereu în alt loc din maşină: sub banchetă, în portbagaj, în spătarul banchetei, sub covoraşul de sub picioare... Apoi totul trebuia montat din nou, reglat... Chema „Wiesbadenul”, transmitea mesajele, iar după cincisprezece-douăzeci de minute demonta iarăşi aparatul şi se întorcea acasă. Sănătatea i se şubrezise, inima începuse să cedeze, sub ochi îi apăruseră cercuri vineţii.

Max îi ceru lui Sorge încuviinţarea de a transmite mai des de acasă; în apropiere se afla cazarma unui regiment de gardă, cu respectivele aparate de radioemisie, cu transmisiunile sale, care puteau masca activitatea lui Klausen. Dar Richard era de neînduplecat. Îi îngăduia lui Max să transmită de acasă numai în cazuri cu totul excepţionale. Richard ştia cît de metodic şi de stăruitor este urmărit radioemiţătorul său. Trebuia, aşadar, o precauţie maximă. Singura excepţie de la regulă putea fi numai îmbolnăvirea radiotelegrafistului. Sănătatea lui Max îl neliniştea tot mai mult. Într-unul din rapoartele sale scria:

„Klausen a avut o criză de inimă. Transmite la radioemiţător stînd în pat... Din păcate, Max e atît de bolnav, încît nu se poate conta pe refacerea completă a sănătăţii lui, a capacităţii lui de muncă. Lucrează aici de cinci ani, iar condiţiile în care ne aflăm, ar măcina chiar şi cel mai puternic organism. Învăţ acum meseria lui, în viitor o voi exercita eu.”

Dar, deocamdată, nu era nevoie să se ocupe Richard de această parte a misiunii. Klausen continua să rămînă la postul său. Se împlineau zece ani de cînd, aflîndu-se în China şi în Japonia, el era vocea misteriosului Ramsai, în numele căruia transmitea în eter şi pentru care primea noi şi noi misiuni. Ultimele lui transmisiuni erau consacrate, cu deosebire, evenimentelor de la Halhîn-Göl.

Între timp, în Manciuria se petrecu ceva neobişnuit. Armata japoneză se pregătea pentru ultima lovitură decisivă. Concentra forţe, rezerve, artilerie. Armata a şasea se încorda ca un arc, ca o cobră în nisipuri, pentru ca, destinsă, să se avînte înainte. La indicaţia Marelui Stat Major, generalul Ueda semnase ordinul prin care se interzicea tuturor divulgarea orei şi a zilei atacului, apoi îl expediase în unităţi, prin ofiţeri de legătură. Pe plicurile trimise

numai celor care trebuiau puşi în cunoştinţă de cauză, era prezentă parafa „Kio Ku Mitsu”. Comunicarea strict secretă anunţa că ofensiva asupra poziţiilor sovietice va începe în dimineaţa zilei de 24 august.

Secretul militar a fost respectat. Dar, pe neaşteptate, cu patru zile mai devreme decît data stabilită pentru atac, trupele sovietice au luat-o înaintea Armatei din Kwangtung şi au efectuat o ofensivă de o forţă nemaiîntîlnită. Astfel s-a văzut că pregătirile armatei sovietice pentru o apărare îndelungată au fost doar o stratagemă militară care le-a permis ruşilor să-şi concentreze forţele pe neobservate, pentru a declanşa lovitura. După trei zile, Armata a şasea japoneză, numărînd peste şaptezeci de mii de soldaţi, a fost încercuită şi începea distrugerea ei.

În aceeaşi zi, la 23 august 1939, asupra guvernului japonez se mai abătu o lovitură. Germania semnase Pactul de neagresiune cu Uniunea Sovietică. Cele două ţări se angajau să rezolve orice probleme pe cale paşnică.

La Halhîn-Göl Armata a şasea japoneză a suferit pierderi grele: peste cincizeci de mii de morţi, răniţi, prizonieri. Trupele sovieto-mongole au capturat un armament numeros, au doborît peste două sute de avioane inamice. Acesta a fost preţul aventurii, pusă la cale de Gumbaţu – clica militariştilor japonezi.

PACTUL MILITAR GERMANO-ITALIANO-JAPONEZ

Anul ’39 al secolului XX – primul an al celui de-al doilea război mondial – s-a caracterizat prin bogăţia de complicate tratative diplomatice. „Podul Kuznetk”, cum era numit de Occident Comisariatul Poporului pentru Afacerile Externe al U.R.S.S. depune mari eforturi pentru a preîntîmpina sau măcar a îndepărta pericolul războiului.

Germania fascistă, care investise pentru înarmare o sumă astronomică – nouăzeci de miliarde de mărci – continua să-şi perfecţioneze, în văzul întregii lumi, maşina de război şi să

şantajeze ţările vecine. Hitler izbutise să realizeze multe. După succesul în războiul din Spania, prinsese aripi, începuse să acţioneze cu impertinenţă. Nu se poate afirma că Germania nazistă devenise deodată o forţă capabilă să cucerească întreaga lume, dar Hitler izbutise să găsească punctul vulnerabil în conduita diplomatică a ţărilor occidentale. Anglia, America, Franţa lăsau să se înţeleagă că Germania trebuia să-şi concentreze atenţia spre Răsărit, spre Rusia Sovietică. Aceste state presupuneau că, astfel, Occidentul va fi lăsat în pace. Hitler, diplomaţii şi generalii săi, aveau şi ei în vedere acest obiectiv. Erau pregătiţi pentru cruciada împotriva Rusiei bolşevice, dar... plătiţi pentru asta! cereau ei. Faceţi concesii! Şi naziştilor li se făceau concesii: s-a trecut cu vederea ocuparea Austriei, a fost semnat Acordul de la München, li s-a oferit ca pradă Republica Cehoslovacă. Plăteau, numai ca Hitler să lase în bună pace Occidentul.

În acest timp, la Kremlin şi la „Podul Kuzneţk”, se făcea totul pentru a se împiedica organizarea complotului împotriva Ţării Sovietelor, pentru a izola Germania fascistă şi a-i tempera intenţiile războinice, pentru a îndepărta pericolul ce creştea ameninţător. În acest scop, trebuia găsit în primul rînd, un limbaj comun cu politicienii şi diplomaţii Occidentului. Dar ei făceau un joc ascuns, făţarnic. Pentru Soviete, nu era un secret faptul că americanii, englezii şi francezii negociau, în acelaşi timp, cu Moscova, cu Berlinul, cu Roma şi cu Tokio. În culisele acestor negocieri nu mai era vorba despre nişte avantaje mărunte, ci de finalitatea unei chestiuni esenţiale – cine va fi izolată: Rusia Sovietică sau Germania fascistă. Putea oare Moscova să nu se pună în gardă? Iată doar o singură întîmplare, care justifica starea ei de spirit: delegaţia guvernamentală anglo-franceză, trimisă în Uniunea Sovietică pentru tratative şi semnarea pactului de asistenţă împotriva agresiunii germane, a voiajat trei săptămîni pînă a ajuns la Leningrad – călătorise cu un vapor de marfă, care îşi făcea cursa-i comercială obişnuită; cînd, în sfîrşit, delegaţii sosiră la Moscova, în cadrul primei întîlniri s-a dovedit că nici unul dintre ei nu era împuternicit de guvernele respective să ducă tratative, să semneze vreun acord! Totul fusese ticluit astfel, pentru a trage de timp.

În ceea ce-o privea, Germania nazistă îşi intensifica eforturile diplomatice, căuta aliaţi, fapt de asemenea cunoscut guvernului sovietic.

Din Tokio, grupul „Ramsai“ comunica permanent la Moscova date despre tratativele secrete între Berlin şi Tokio privind alianţa militară dintre cele două ţări, despre pactul îndreptat împotriva Uniunii Sovietice. Semnarea pactului întîrzia; japonezii, la rîndul lor, se tocmeau pentru nişte avantaje, le era teamă să scadă preţul. Evident, această conjunctură trebuia folosită, pentru a împiedica Germania să încheie pactul militar cu Japonia.

Naziştii, enervaţi de tărăgănarea japonezilor şi de jocul dublu al statelor occidentale, îşi schimbară brusc poziţia şi renunţînd, chipurile, la vechea duşmănie faţă de Rusia Sovietică, propuseră Kremlinului semnarea unui pact de neagresiune. Propunerea îndepărta conflictul armat ce devenise atît de ameninţător, spărgea zidul de izolare ridicat în jurul Uniunii Sovietice. La Moscova se hotărî acceptarea propunerii germane.

Dubla lovitură, pe tărîm militar şi diplomatic – insuccesele de la Nomongan şi Tratatul dintre Germania şi Rusia – ce se abătuse asupra Cabinetului condus de Hiranuma, zguduise întreaga ţară. Ministrul de război Itagaki demisionă, comandantul Armatei din Kwangtung, generalul Ueda, fu înlocuit, la Marele Stat Major se produseră schimbări, prim-ministrul profascist Hiranuma demisionă şi el, asemeni multor lideri militari şi politici.

Nici treburile ambasadorului german în Japonia nu mergeau strălucit. Ott nu i-a putut convinge pe japonezi să accepte propunerile germane; la început, ei lăsau impresia că ar susţine ideea unei alianţe militare, dar apoi începură să ezite, să tergiverseze şi, drept rezultat, iată Tratatul cu Rusia!

Ştirea despre călătoria lui von Ribbentrop la Moscova a provocat la Tokio o stare de spirit deprimantă. Primul care informase guvernul japonez asupra acestui fapt fusese ambasadorul Osima. La 20 august, von Ribbentrop îi telefonase, pentru a-i comunica ştirea despre viitorul tratat cu Rusia. Osima rămase perplex. Nici nu găsi ce să răspundă şi glasul nu i se auzi multă vreme în receptor.

— Dar... Dar... poate că pentru această problemă ar fi mai bine să ne întîlnim, să discutăm? spuse el, în sfîrşit, fără

convingere.

Ministrul îi răspunse că întîlnirea e imposibilă, el va pleca a doua zi la Moscova şi are încă multe probleme de rezolvat. Să-l ierte domnul ambasador că îi transmite la telefon o asemenea veste.

Osima îşi recăpătă oarecum echilibrul.

— În acest caz, spuse el, trebuie să vă aduc la cunoştinţă, domnule ministru, că acţiunea guvernului german contravine Pactului Anticomintern. După opinia mea, acest fapt constituie un act de rea credinţă din partea Germaniei.

— Ei, de ce... De ce sînteţi atît de categoric? Obişnuita dumneavoastră stăpînire de sine lasă de dorit, domnule Osima... Vă asigur că vom rămîne prieteni, doar nu s-a schimbat nimic important...

Vocea lui von Ribbentrop suna acum foarte blajin, dar Osima înţelegea că ministrul încerca să îndulcească pilula amară. La telefon e oricînd mai uşor să anunţi veşti neplăcute; de aceea Ribbentrop evitase întîlnirea.

— În ceea ce mă priveşte, continuă Osima, trag concluzia că e necesar să-mi dau demisia. O voi face chiar astăzi.

— Nu vă sfătuiesc! Nu vă sfătuiesc să faceţi aşa ceva... Vă doresc toate cele bune!

Se auzi un declic în aparat şi apoi... tăcere! Dar ambasadorul Osima ţinu receptorul în mînă încă multă vreme. Totul se năruise! Lui Osima îi trecu prin minte să-şi facă harakiri, dar alungă repede acest gînd. Trebuia să lupte!

Ambasadorul Japoniei la Roma, domnul Siratori, îşi dădu demisia. Din Berlin, Ribbentrop îl rugase insistent să vină în Germania – aveau de discutat ceva important – dar Siratori refuză, spunînd că a comandat bilete de vapor pentru Tokio. Cele întîmplate îl răniseră profund.

În adîncul sufletului său, Hirosi Osima mai spera că încă nu-i pierdut totul, nu merita să-şi taie craca de sub picioare atît de repede...

În ziua cînd se pregătea să părăsească Berlinul, primi de la Tokio instrucţiunea de a prezenta un protest oficial referitor la Tratatul germano-rus. Dar Eugen Ott, luînd-o înaintea înceţilor funcţionari ai Ministerului de Externe japonez, îl informă primul pe

von Ribbentrop despre acest protest.

„De extremă importanţă! Secret! Cu cifrul ambasadorului! Înmînaţi imediat! scrise el, de îndată ce află importanta ştire. Chiar acum am fost informat în legătură cu instrucţiunea ce va fi expediată ambasadorului Osima la Berlin. El a fost împuternicit să declare că semnarea Tratatului germano-sovietic anulează actualele tratative germano-japoneze, privind alianţa militară. Guvernul japonez consideră încheierea de către Germania a Tratatului de neagresiune cu Rusia ca o gravă încălcare a convenţiei secrete anexată la Pactul Anticomintern. Din aceste motive, ambasadorul Osima este împuternicit să prezinte un vehement protest. Ott".

Asumîndu-şi riscul, Osima refuză să îndeplinească instrucţiunea Ministerului de Externe şi nu prezentă protestul. Era un caz nemaiîntîlnit în diplomaţie! Dar acţiunea lui Osima a fost aprobată de către Itagaki şi de către Marele Stat Major. Militarii mai aveau încă speranţe, nu trebuia să se ajungă la o ruptură!

Richard Sorge a reuşit să fotografieze raportul lui Ott. Dar grupului „Ramsai" îi venea din ce în ce mai greu să expedieze la Centru, prin intermediul curierilor, tot felul de documente: microfilme, dări de seamă, tot ce nu se putea transmite prin radiograme. Războiul din China cuprinsese un teritoriu foarte întins, întrerupînd linia de legătură prin Şanhai. Trebuia găsit ceva nou, trebuiau deschise alte căi şi Richard hotărî să folosească, în acest scop... poşta diplomatică germană! Ideea era fantastică. Dar de ce n-ar încerca? Cîndva, la o ceaşcă de cafea, ambasadorul Eugen Ott îi spusese:

— Iki, n-ai vrea să faci un zbor pînă la Hong Kong cu poşta diplomatică? Ar trebui să te aeriseşti puţin.

Sorge refuzase atunci. N-avea nimic pregătit, îşi expediase corespondenţa la Moscova pe o cale mai puţin obişnuită: prin Klausen. Un curier secret venise din Uniunea Sovietică, să preia documentele. Se întîlniră la teatru. Max şi Anna primiseră prin poştă două bilete pentru un spectacol. Sorge îl instruise pe Max cum să procedeze.

La teatru, Max avea locul lîngă curierul sosit de la Moscova. În timpul spectacolului, pe întuneric, cei doi schimbară între ei nişte pachete. Dar era riscant să folosească des asemenea formă de

legătură, se ştia doar că cei mai experimentaţi agenţi de informaţii au căzut, adesea tocmai în timpul întîlnirilor conspirative. Această activitate necesita un spirit inventiv deosebit.

Şi iată că, după cîteva luni, Ott îi propuse din nou lui Sorge să devină curier diplomatic pentru o vreme.

În ajunul plecării, Richard veni la ambasadă cu valiza lui şi intră în camera cifrului. În afară de meseria sa, Ernst, cifratorul, mai pregătea şi poşta diplomatică.

— Hello, Ernst, ai sigilat valiza cu poşta? Nu încă? Foarte bine! Fii bun, te rog, sigilează, odată cu poşta, şi valiza mea, altfel vameşii japonezi o să-mi dea de furcă.

Părea logic. Bagajul diplomatic nu era supus controlului vamal. Dacă aveai pe valiză sigiliul ambasadei, nu mai pierdeai timpul cu formalităţile vamale. Era mai comod aşa, curierii diplomatici procedau frecvent astfel. Ernst aplică sigiliul cu ceară roşie pe ambele valize, pregăti inventarul, scrisoarea de însoţire, le aplică ştampila violetă a ambasadei, şi astfel materialele agentului sovietic de informaţii căpătară imunitatea diplomatică.

La aeroportul din Hong Kong „curierul diplomatic“ fu întîmpinat de funcţionarul consulatului german. El îl ajută pe Sorge să ducă valizele, le puse în maşină. La consulat, Sorge îndeplini toate formalităţile de transmitere a poştei secrete, obţinu semnătura de predare a bagajului diplomatic şi plecă la hotel. Ducea în mînă valiza sa, pe care mai erau încă sigiliile protectoare ale ambasadei germane.

Camera de hotel fusese reţinută de la Tokio. Seara, sună telefonul şi cineva întrebă de miss Agness. Pe un ton glumeţ, Richard răspunse:

— Din păcate, eu n-o pot înlocui. Probabil că aţi greşit numărul.

Era parola. Sorge stinse lumina, se întinse pe canapea şi aşteptă. După cîteva minute, se auzi o bătaie în uşă şi intră un om care întrebă în englezeşte:

— Pot primi pachetul?

— Luaţi-l, e pe măsuţa de lîngă cuier, răspunse Sorge.

Omul de legătură plecă. Cei doi nu se văzuseră la faţă. Richard era un agent prea experimentat, ca să rişte ceea ce nu

era necesar.

Revenit la Tokio, el se cufundă din nou în activitatea sa cotidiană, încărcată de primejdii. Uneori, simţea o oboseală copleşitoare, dar nu se lăsa învins, uimindu-i pe cei din jur cu temperamentul său vulcanic.

Trecuseră mai mult de şase ani, de cînd Richard Sorge trăia aproape neîntrerupt la Tokio. Visa la întoarcerea acasă, ducea dorul prietenilor, al mestecenilor dragi. Scrisese de cîteva ori, întrebînd cînd îi vor permite să se înapoieze, dar răspunsul era mereu unul şi acelaşi: trebuia să mai aştepte. Chiar recent, cînd fusese la Hong Kong, expediase o scrisoare în care spunea:

„... Acum pun problema mea. V-am mai comunicat că atît timp cît va dura războiul european, voi rămîne la post. Dar, întrucît germanii care se află aici susţin că războiul nu va dura mult, trebuie să ştiu ce soartă mă aşteaptă în viitor. Pot să sper că, după terminarea războiului, mă voi întoarce acasă? E timpul să mă stabilesc undeva, să termin cu acest rătăcitor mod de viaţă, să folosesc marea experienţă pe care am acumulat-o. Vă rog să nu uitaţi că trăiesc aici neîntrerupt de atîta vreme şi că, spre deosebire de alţi „străini respectabili", nu plec la fiecare patru-cinci ani să mă odihnesc. Faptul poate să pară suspect.

Faţă de voi rămînem mai departe – ce-i drept, cu sănătatea cam zdruncinată – aceeiaşi credincioşi tovarăşi şi colaboratori. Ramsai".

După cîteva săptămîni, Sorge primi din nou un răspuns negativ. Îi scriau că situaţia actuală nu îngăduie rechemarea lui la Centru. Trebuia să mai aştepte măcar un an. Sorge răspunse:

„Dragul meu tovarăş, oricît de mare ar fi dorinţa noastră de a ne întoarce acasă, vom respecta indicaţia voastră de a mai rămîne un an. Ne vom face datoria, continuînd să îndeplinim greaua noastră muncă. Se înţelege că, dată fiind situaţia de război actuală, amînăm data întoarcerii acasă. Într-adevăr, sîntem convinşi că acum nu-i timpul potrivit să punem astfel de probleme".

Şi iată că mai trecu un an de încordată activitate clandestină. Oamenii lui Sorge aveau cîteodată impresia că balansează pe un otgon şubred, întins deasupra unei prăpastii. Dar ei îşi desfăşurau munca, în ciuda primejdiei, în pofida oboselii, a epuizantei

încordări nervoase. Uneori, aveau sentimentul că duşmanul le-a dat de urmă, că grupul e descoperit şi încercuit. Şi-ntr-adevăr agenţii Kempeitaiului se tot învîrteau în jurul lor, dar nu puteau descoperi nimic. Doar dosarul cu copiile radiogramelor interceptate se umfla tot mai mult, fără a putea duce la vreo dezlegare. Cifre, cifre, cifre. În îngrămădirea haotică de cifre nu se putea descifra nimic. Fiecare radiogramă se transmitea cu un cifru deosebit, fapt care provoca, de asemenea, derută. Ce aparat, ce tehnică folosea misterioasa organizaţie? Nici radiolocatoarele nu indicau nimic esenţial. Aparatura veche putea să detecteze radioemiţătorul în acţiune numai pe o rază de trei kilometri. Staţia de emisie tăcea brusc, apoi începea să lucreze pe altă lungime de undă, în alt loc. Nici ora transmisiunilor nu era aceiaşi. În această încîlceală, se intuia, evident, un sistem propriu, imposibil de descoperit.

Odată, în timpul unei recepţii la ambasada germană, manifestare al cărei organizator era Sorge, acesta se apropie de grupul unor ataşaţi militari germani, adunaţi la bufet. Locotenent-colonelul Kretschmer, un proaspăt lucrător al ambasadei, care studiase înzestrarea cu armament şi dotarea tehnică a armatei japoneze, răspundea cuiva:

— Fără noi, nu se vor putea descurca... Radiolocatoarele noastre oferă indicaţii absolut precise. Ele au sosit săptămîna trecută, la cererea Marelui Stat Major japonez.

Sorge înţelese pe dată despre ce era vorba, ce pericol de moarte însemna pentru grupul său sosirea radiolocatoarelor germane. Dar nu-şi trădă de fel tulburarea.

— Domnilor! exclamă el, poate măcar azi să nu discutăm problemele activităţii noastre! Doamnele se plictisesc... Paulchen, rişti să pierzi bunăvoinţa ce ţi-o arată Frau Mohr!

Ofiţerii trecură spre salonul în care începuse dansul.

Richard Sorge îi comunică lui Klausen să reducă la minimum durata emisiunilor, limitîndu-se la fraze cît mai puţine şi mai scurte. Centrul, înştiinţat de cele întîmplate, recomandă, ca, pentru o perioadă de timp, să se renunţe în genere la transmisiuni, dar Sorge nu se putea împăca cu această idee – evenimentele evoluau cu repeziciune şi Moscova trebuia informată în consecinţă.

Şeful serviciului de contrainformaţii din Tokio era colonelul Osaka, protejatul lui Tojo, cu care lucrase încă la jandarmeria Armatei din Kwangtung. Osaka îşi bătea capul fără răgaz, în încercarea de a găsi o dezlegare a misterioasei istorii cu cifrul de... nedescifrat. În cele din urmă, se hotărî să acţioneze pe cale ocolită. Prin Serviciul de informaţii al Marelui Stat Major, ataşaţii militari japonezi aflaţi în diferite ţări primiră sarcina să urmărească deosebit de atent informaţiile ce soseau din Japonia. Totodată, el ceru să i se întocmească o listă a tuturor celor care puteau fi implicaţi, mai mult sau mai puţin, în strecurarea informaţiilor secrete din Japonia. Lista ce-i fu prezentată se dovedi colosal de lungă, apăreau numele tuturor ziariştilor străini acreditaţi la Tokio, ale unor comercianţi, consilieri, funcţionari publici, militari... Lista definitivă o alcătui însuşi Osaka, incluzînd în ea numele celor care puteau fi ei înşişi surse de informaţii. O parcurse şi se îngrozi: în această listă, cu totul şi cu totul secretă, apăreau numele unor foşti prim-miniştri, consilieri militari, membri ai Consiliului Secret, al Marelui Stat Major, miniştri şi cei din anturajul lor – secretari, stenografi, curieri. De la o lună la alta, colonelul scurta lista, tăind numele celor care cu nici un chip nu puteau trezi bănuieli. Şi, totuşi, lista, cît era de scurtată, tot mai conţinea sute de nume ale căror purtători erau verificaţi în continuare de colonel. Totul era controlat, selectat, trecut printr-un filtru fin, în conformitate cu rapoartele agenturilor, cu informările ce-i parveneau de peste tot.

Uneori, Osaka lansa cîte o informaţie secretă „marcată“ şi urmărea unde va apare. Deocamdată, însă, niciuna din rafinatele metode utilizate, inclusiv radiolocatoarele germane, nu dădeau rezultate. Insuccesul îl scotea din fire pe colonel. Descoperirea tainicei organizaţii devenise pentru el o chestiune de prestigiu profesional. Deşi ştia că nici predecesorii săi nu izbutiseră mai mult, el se îndîrjea, socotindu-i pe agenţii invizibili drept proprii săi duşmani. De la primele transmisiuni cu cifru secret lansate în eter şi interceptate de Kempeitai, trecuseră şapte ani...

Grupul „Ramsai“ îşi continua activitatea...

Japonia sărbătorea aniversarea a 2600 de ani de existenţă a imperiului. Aveau loc parăzi, recepţii, serbări populare, de peste tot sosiseră delegaţii... Din delegaţia germană făcea parte un

necunoscut care se ţinea de-o parte: Heinrich Stahmmer. Era un om în vîrstă, cumpănit, care ştia să-şi ţină gura. La Berlin avea o funcţie modestă, de om de legătură între Ribbentrop şi ambasadorul japonez în Germania. În realitate, Stahmmer era un vechi agent de informaţii, specialist în problemele Extremului Orient, însă acest lucru nimeni nu trebuia să-l afle. Întreţinea bune relaţii cu generalul Osima; de aceea nimeni nu se miră că, ajuns la Tokio, din primele zile Stahmmer fu oaspetele fostului ambasador. În timpul vizitei, transmise gazdei salutări din partea lui Ribbentrop şi-i aminti despre discuţia la telefon, înainte de semnarea Tratatului germano-sovietic. Ministrul îi spusese atunci lui Osima: „Vă asigur că vom rămîne prieteni, doar nu s-a întîmplat nimic important...” Acum Ribbentrop îl ruga pe domnul Osima să clarifice situaţia: oare n-a sosit timpul să fie reluate tratativele în legătură cu alianţa militară?

Osima se bucură la gîndul că atunci avusese atîta dreptate, refuzînd să prezinte protestul către guvernul german. Dacă o făcea, cît de mult s-ar fi complicat acum lucrurile! Lui Stahmmer îi răspunse:

— Avem nevoie de oameni puternici şi hotărîţi pentru încheierea alianţei militare între ţările noastre. Cred că va fi necesar să se mai schimbe încă două-trei cabinete, pentru ca linia politicii de stat a Japoniei să ia alt curs. Facem eforturi în această direcţie. Berlinul trebuie să ne înţeleagă şi să nu ne zorească.

Eugen Ott transmise aproape cuvînt cu cuvînt la Berlin discuţia purtată de Stahmmer cu generalul Osima. „Cît timp va exista Cabinetul actual, scria Ott, nu ne putem aştepta ca Japonia să se alăture vreunei grupări a ţărilor europene... Osima şi Siratori se străduiesc din răsputeri să provoace căderea Cabinetului, dar vor mai fi necesare încă două-trei schimbări de guvern, pentru realizarea unei linii politice japoneze favorabilă nouă”.

Heinrich Stahmmer îl mai vizită o dată pe Osima. Fostul ambasador îi transmise că noua propunere germană a fost întîmpinată cu satisfacţie de către cercurile militare.

Trecură cîteva luni şi Heinrich Stahmmer sosi din nou la Tokio. Venise singur, nici o persoană oficială nu-l întîmpină la Yokohama, n-au fost de faţă nici ziarişti, nici fotoreporteri. În ziua venirii lui Stahmmer, ziarele şi agenţiile telegrafice primiseră o dispoziţie

secretă din partea poliţiei fapt despre care aflase Branko Vukelić. La o săptămînă după apariţia trimisului secret la Tokio, Branko îi reproduse din memorie lui Sorge dispoziţia poliţiei: „În presă nu trebuie să se pomenească nimic despre sosirea în Japonia cît şi despre activitatea trimisului german Heinrich Stahmmer, care se află la ambasada germană, cu însărcinări speciale”.

— Ce părere ai despre asta? întrebă Vukelić.

— Aceea că, de cîteva zile, eu, umila dumneavoastră slugă, împreună cu generalul Ott şi cu numitul trimis berlinez Stahmmer, pregătim textul tratatului militar dintre Germania şi Japonia. Eu îi dau chiar consultaţii lui Ott! – Richard izbucni în rîs, cînd văzu chipul uimit al tovarăşului său. – Da, da! exclamă el. N-ai ce-i face! Decît altul, mai bine eu! Dar cum poate fi explicată atitudinea lui Hitler? În urmă cu un an, a semnat Tratatul de neagresiune cu Rusia, acum iar îşi schimbă poziţia. De ce?

Reprezentantul personal al lui Ribbentrop, Heinrich Stahmmer, sosise la Tokio la începutul lui septembrie 1940 şi trecuse neîntîrziat la îndeplinirea misiunii speciale ce-i fusese încredinţată. În ziare nu s-a pomenit niciun cuvînt despre această prezenţă. Tratativele s-au purtat cu uşile închise, nimic nu răzbatea în afară. Ambele părţi se străduiau să ajungă la o înţelegere, terenul fusese pregătit în acest sens. Şaptesprezece zile au fost suficiente pentru încheierea tratativelor, care, anterior, duraseră luni de zile şi nu dăduseră nici un rezultat.

Încă de la mijlocul verii, Ott primise indicaţii de la Berlin să le sugereze discret japonezilor ideea că era momentul cel mai potrivit pentru cotropirea Indochinei franceze. O asemenea acţiune va fi bine privită de Germania. Ribbentrop îşi avea calculele lui: expansiunea Japoniei în sud va înăspri relaţiile ei cu anglo-saxonii, va înlătura pericolul unei eventuale înţelegeri între aceste părţi... Berlinul zgîndărea, aţîţa patimile. La Tokio ideea fu însuşită, dar se considera că ar fi mai bine să se înceapă acţiunea prin ocuparea Hong Kongului.

Curînd, Ott era în măsură să comunice la Berlin următoarele:

„După toate simptomele, un atac al Japoniei în Indochina pare inevitabil. Cel puţin trei divizii sînt pregătite pentru a ocupa oraşele mai importante, inclusiv Saigonul.

În legătură cu înlocuirea Cabinetului – cerută de armată – e de

aşteptat ca Japonia să purceadă curînd la operaţiuni active. De la Marele Stat Major deţin o informaţie strict confidenţială, conform căreia artileria de asediu pentru atacul asupra Hong Kongului ar fi pregătită."

Se apropiase timpul de care vorbise Osima la prima întîlnire cu Stahmmer: cabinetele se schimbau şi politica lor devenea, de fiecare dată, tot mai agresivă.

Stahmmer intuise că un asemenea moment ar fi cel mai prielnic pentru sosirea sa la Tokio.

Eugen Ott se consulta în permanenţă cu Sorge. La început, Stahmmer se purta rece faţă de Richard dar, cu timpul, începu să apeleze tot mai des la ajutorul capabilului şi eruditului ziarist.

În ajunul semnării pactului, Consiliul Secret s-a întrunit în şedinţă. Raportul l-a prezentat ministrul de externe Matsuoka. El încerca să justifice pactul militar cu Italia lui Mussolini şi Germania lui Hitler, subliniind că, în cazul unui conflict armat ruso-japonez, Germania va acorda ajutor Japoniei, la fel cum, în situaţia izbucnirii unui război între Germania şi Rusia Sovietică, Japonia va oferi tot sprijinul necesar ţării aliate.

După citirea proiectului de tratat, Matsuoka părăsi şedinţa, urmînd ca membrii Consiliului Secret să analizeze acest proiect.

Primul vorbi noul păstrător al sigiliului privat, precautul Kido, care dădu glas cunoscutelor sale principii:

— Într-o politică de anvergură, ca a noastră, n-are importanţă dacă acţiunile sînt echitabile, principalul este să evităm orice risc în ceea ce întreprindem... Nu sîntem convinşi că Germania va rămîne multă vreme o prietenă credincioasă a Japoniei. Nu e cazul să acordăm o încredere absolută Germaniei şi Italiei. Cu toate acestea, astăzi, îl putem socoti pe Hitler ca un aliat deosebit de preţios. Scopul nostru e să instaurăm în strînsă conlucrare o nouă ordine politică în Europa şi Asia. Germania e de acord să ne dea mînă liberă în acţiunile noastre din Asia de Est. La rîndul ei, Japonia va susţine acţiunile aliatului său german în Europa şi Africa. Domnul Ribbentrop ne propune să ocupăm Indochina franceză, să debarcăm trupe la Saigon. Trebuie să luăm ceea ce ne dăruieşte soarta. Drept compensaţie pentru libertatea de acţiune în Indochina, noi vom oferi Germaniei cauciuc, wolfram, staniu...

Pentru ţările noastre, care încheie acum alianţa, deocamdată e mai avantajos să-şi menţină poziţia de neutralitate faţă de Rusia. Dar e puţin probabil ca asemenea relaţii să dureze vreme îndelungată... În ceea ce priveşte Rusia, noi socotim în vigoare anexa secretă a Pactului Anticomitern.

Generalii care şedeau în jurul mesei înclinau capul în semn de aprobare faţă de spusele vorbitorului.

După ce revenise de la Berlin, generalul Osima fusese ales membru al Consiliului Secret. Luînd acum cuvîntul, el vorbea plin de sine, cu ochii închişi, parcă pentru a se concentra mai bine asupra ideilor pe care le expunea:

— Se observă o oarecare destindere în relaţiile ruso-japoneze, dar această situaţie nu trebuie să-i deruteze pe membrii Consiliului, e îndoielnic că ea va dura mai mult de trei ani. Cam la sfîrşitul acestei perioade sau, poate mai devreme, Germania va începe războiul cu Rusia. Japonia trebuie să fie pregătită pentru a folosi situaţia favorabilă ce se va crea atunci în Europa...

Consiliul Secret aprobă pactul militar.

A doua zi, la Berlin fu semnat Pactul tripartit de alianţă militară între Germania, Italia şi Japonia. Ambasadorul Eugen Ott şi reprezentantul diplomatic Heinrich Stahmmer fură decoraţi cu cea mai înaltă distincţie japoneză, pentru merituoasa lor contribuţie adusă la pregătirea pactului.

Deşi Hozumi Osaki, cum era şi firesc, n-a participat la şedinţa Consiliului Secret, el a fost informat pe larg, chiar în aceeaşi seară, asupra celor petrecute. Cîteva ore mai tîrziu, afla şi Moscova despre toate acestea.

Era al optălea an de cînd Richard Sorge lucra în Japonia. În tot acest timp, el se convinsese neîncetat că cercurile militariste din Ţara Soarelui Răsare manifestă o atitudine duşmănoasă faţă de cel mai apropiat vecin din Extremul Orient. De fapt, atitudinea nu era valabilă numai faţă de Rusia. Odată, în timpul unei recepţii, Hirosi Osima s-a apropiat de doctorul Sorge şi-i spuse:

— De peste o sută de ani, în Japonia se coace ideea unei Mari Asii Orientale sau, cum îi spunem noi, „sfera coprosperităţii”. Ea cuprinde o arie mare, întinsă – spre sud şi spre nord. Cu ajutorul aliatului german ne vom îndeplini această străveche năzuinţă.

Hirosi Osima făcu o plecăciune în semn de stimă, zîmbi vag şi

adăugă:

— Acum, cu puteri unite, dumneavoastră în Europa, iar noi în Asia, vom instaura o nouă ordine.

Nimeni nu putea şti ce se ascunde sub zîmbetul rece al diplomatului japonez. La amintita recepţie diplomatică, Osima apăruse în uniformă de general. De ce? Şi acest amănunt îi dădu de gîndit doctorului Sorge.

Richard observa cum conducerea politică a ţării e preluată, în tot mai mare măsură, de militari. Generalul Tojo, fost şef al jandarmeriei din Kwangtung, ajunsese ministru de război. Doihara Kenji era acum consilierul militar principal al guvernului, Itagaki lucra la Marele Stat Major... În cea ce-i privea, prinţul Konoye – din nou şef al guvernului – şi ministrul de externe Matsuoka, aceştia erau partizani notorii ai vederilor ultra naţionaliste, adepţi ai unor cît mai strînse legături cu Germania fascistă.

Eugen Ott sublinia acest lucru în raportul său către Ribbentrop: „Odată cu revenirea la putere a prinţului Konoye, se observă o orientare progermană tot mai accentuată a Cabinetului japonez".

Cu toate că, deocamdată, aparenţele nu erau de natură să impună o nelinişte deosebită, doctorul Sorge intuia, cu toată fiinţa sa, încordarea atmosferei politice; era o senzaţie ca înaintea furtunii, cînd încep să te doară vechi răni şi o ciudată apăsare îţi îngreunează respiraţia. Acum, Richard se orienta perfect în orice împrejurare, ştia despre ce se discută la şedinţele Consiliului Secret, îi erau cunoscute discuţiile secrete din cadrul Marelui Stat Major, starea de spirit a guvernului, a ambasadei germane. Se bucura de atîta încredere, încît i se propuse să devină conducătorul organizaţiei de partid naziste din zona Tokio-Yokohama. Ba mai mult, a fost rugat să-l ţină sub observaţie, pe ambasadorul Reichului german, generalul-maior Eugen Ott!

Propunerea i-o făcuse noul ataşat de poliţie [1] pe lîngă ambasada germană, Obersturmbannführerul S.S. Joseph Meisinger, cu care Sorge se întîlnea uneori pentru a juca cărţi. Richard reuşise să cîştige bunăvoinţa şi încrederea acestui S.S.-ist şi agent de contraspionaj, ce-i drept pierzînd cîteodată, cu bună ştiinţă, la pocher.

---

[1] Şi acesta – cu titlul oficial de „şef al protocolului".

Într-o seară, jucau cărţi în clădirea ambasadei. Meisinger era în mînă bună. De bucurie, Obersturmbannführerul băuse zdravăn. După ce se sculară de la masă, Meisinger merse să-l conducă pe Sorge, dar se opri şi-l invită pentru cîteva minute în biroul său, să discute ceva.

Meisinger puse în faţa lui Sorge o sticlă cu băutură şi zise:

— Ascultă, Iki, ce am să-ţi spun... Ascultă şi uită pe dată, de parcă n-ai fi auzit nimic. Tu îl cunoşti bine pe ambasadorul nostru, Ott? Îl cunoşti! Ştii şi că era în relaţii bune cu generalul Schleicher, nu? Sigur! Iar Schleicher a fost implicat în puciul împotriva Führerului nostru şi, ca atare, împuşcat ca un cîine... Se pare că ţie nimic nu-ţi este necunoscut. Ascultă, intră în serviciul Gestapoului! Nu eşti de acord? Păcat!

Noua sticlă cu băutură tare îşi făcu efectul şi Meisinger începu să vorbească tare, sacadat, limba i se împleticea şi rîdea fără motiv.

— Tu ce, crezi cumva că sînt mai beat ca tine! Deloc! – Meisinger întinse mîna să ia sticla, dar o răsturnă. – Hai să discutăm despre treburile noastre... Aşadar, tu trebuie să-l supraveghezi pe Ott! Altul n-ar fi în stare s-o facă. Aici, doar în tine am încredere... Supraveghează-l! M-ai înţeles?

Joseph Meisinger, un om de aproape doi metri înălţime, cu pumnii uriaşi, inspira teamă tuturor lucrătorilor ambasadei. Căsătorit cu secretara lui Himmler, avînd relaţii de prietenie cu şeful Gestapoului – Müller, cît şi cu conducătorul activităţii de spionaj-diversiune peste hotare – Heidrich, acest Joseph Meisinger venise la Tokio pentru a dirija filarea poliţienească în cadrul ambasadei şi a stabili legături cu contraspionajul japonez [1]. Şi, iată, cu acest om se „împrietenise“ Richard Sorge.

— Pe cine urăsc eu? bălmăjea beat Meisinger. Pe intelectuali, pe evrei şi pe comunişti... Iată pe cine!

Uită imediat cele spuse şi trecu la alt subiect.

— Eşti de acord să devii şeful nostru, nu-i aşa? Şi încă ce fel de şef! Gauleiterul Partidului naţional-socialist în Japonia! Iată! Toţi trebuie ţinuţi uite-aici! – Meisinger arătă pumnul – Ai refuzat?!

---

[1] Meisinger a venit la Tokio în 1940, sosind din Varşovia, unde a lucrat în Comenduirea oraşului şi şi-a cîştigat faima de fioros călău al patrioţilor polonezi. După război a fost judecat şi executat la Varşovia.

De ce-ai refuzat?

— Uite-aşa, fiindcă n-am chef. Le-am propus să organizeze adunările în cîrciuma „Fledermauss“ şi fiecare nazist să ţină pe genunchi cîte două japoneze! Dar ei n-au fost de acord. Atunci am refuzat şi eu…

Meisinger hohoti.

— Grozav! Pentru fiecare, cîte două japoneze pe genunchi! Aşa zic şi eu adunare a Partidului naţional-socialist! Dar refuzul tău n-are rost!

Cu timpul Obersturmbannführerul Meisinger căpătă o încredere fără margini faţă de doctorul Sorge. Îi spunea lui Richard Pochergenosse, „prietenul lui de la masa de cărţi”.

TAINA TAINELOR

La ambasada germană, generalul Umezu Yoshijiro fusese poreclit Kaiserul al VI-lea al Manciuriei…

Umezu era al şaselea comandant al Armatei din Kwangtung, de la „incidentul din Mukden“ încoace. Al şaselea cîrmuitor al Manciu-ko-ului.

Noul comandant sosise în Manciuria în toiul luptelor de la Halhîn-Göl, cînd totul era pierdut, cînd nimic nu se mai putea îndrepta. Generalul se îngrozi de cele petrecute în apropierea Nomonganului. Cum de reuşiseră ruşii să-l ducă de nas pe generalul Ueda, un militar atît de experimentat şi calculat?! Timp de două luni ei concentraseră forţe, prefăcîndu-se că se pregătesc pentru o lungă perioadă de apărare şi reuşind să-şi creeze o superioritate care depăşea de trei ori pe cea a Armatei a şasea. Şi ce pierderi îngrozitoare!

Singurul lucru pe care reuşise să-l facă noul comandant a fost organizarea unei contralovituri în spatele inamic; au fost distruse cîteva zeci de maşini cu muniţii şi… cam atît! În zona de operaţii fuseseră trimise trei divizii, pentru întărirea Armatei din Kwangtung. Dar lipsea elementul esenţial: timpul! Comandantul

primise un ordin: să nu extindă conflictul! Să execute o lovitură puternică cu trupele aflate sub comanda sa, pentru a reface prestigiul militar al Japoniei şi să înceapă tratativele pentru aplanarea incidentului (luptele de la Halhîn-Göl continuau să fie numite „incident”). Era însă prea tîrziu. Trupele japoneze continuau să sufere pierderi. La 16 septembrie, Comandamentul japonez a semnat armistiţiul cu ruşii.

Umezu se simţea nedreptăţit: plătea pentru greşelile predecesorilor săi...

Cînd i-a predat conducerea Armatei din Kwangtung, generalul Ueda i-a întins noului comandant o cheiţă nichelată, de o formă cam ciudată.

— Este cheia seifului, îi explică el, am ţinut-o întotdeauna la mine.

Trecu destul timp, pînă ce generalul Umezu găsi răgazul să deschidă uşa grea a seifului şi să privească documentele la care n-avea acces decît comandantul Armatei din Kwangtung. Aci se păstrau documentele strict secrete, printre care şi ultima variantă a planului „Kan Toku-en” – atacul împotriva Orientului Îndepărtat sovietic. Răsfoind dosarele, generalul zări unul care-i atrase atenţia prin cîteva inscripţii ce avertizau: „Accesibil numai unui cerc restrîns al Înaltului Comandament!” „A se păstra numai în seif!” „În caz de pricol, se arde!” Era prezentă parafa „Kio-Ku Mitsu!”.

Conţinutul dosarului îl uimi pe generalul Umezu... Deşi, după atîţia ani de serviciu în Marele Stat Major, s-ar fi cuvenit să ştie toate tainele ţării. El citi:

„Dosarul detaşamentului Nr.731. Institutul de cercetări al Armatei din Kwangtung. Războiul bacteriologic”.

Acest institut de cercetări se afla într-un orăşel militar, în apropierea gării Pinfan, la vreo douăzeci de kilometri de Harbin, iar filiala sa, detaşamentul nr.100 – în apropiere de Sintzian. Institutul – apărut cu cinci ani în urmă şi devenit o puternică instituţie medico-militară – era dirijat de profesorul Isii Siro, sub a cărui conducere lucrau trei mii de oameni, avînd la dispoziţie laboratoare moderne, un poligon experimental, un aerodrom propriu. Întregul raion Pinfan – pe o rază de zeci de kilometri – era declarat zonă interzisă. Era interzis pînă şi zborul avioanelor din

unităţile militare cantonate în Manciuria... Toate acestea erau realităţi necunoscute generalului Umezu. Răsfoirea dosarului îi dezvălui taina tainelor din Japonia acelor vremi.

Toate cele opt secţii erau conduse de oameni de ştiinţă, care se ocupau de cercetări sau de pregătirea armelor bacteriologice. Numai o secţie, a treia, se afla la Harbin, neascunsă de ochii lumii, şi purtînd inofensiva denumire de „Institut pentru profilaxie şi aprovizionare cu apă. Subordonat armatei din Kwangtung". Firma masca întreaga activitate a institutului. În locul denumirilor, celelalte secţii purtau numere.

În dosar, activitatea acestei instituţii era reprodusă prin date înspăimîntătoare – o singură şarjă, care dura cîteva zile, dădea bunăoară treizeci milioane de miliarde bacterii de ciumă – Pasteurella pestis. În limbaj curent – 30 de kilograme de masă bacteriologică. Într-o lună, secţia 731 pregătea 300 kilograme bacterii de ciumă, pînă la 600 kilograme – de antrax şi aproape o tonă – de holeră.

Cobaii nu erau numai animale, ci şi oameni. În cele din urmă, organismul lor proba eficacitatea şarjelor de agenţi patogeni ai ciumei, antraxului, holerei, tifosului exantematic, febrei tifoide. Oamenii-cobai erau aleşi dintre arestaţi, bănuiţi a fi partizani, adversari ai politicii japoneze în Manciuria, sau simpatizanţi ai Rusiei Sovietice.

Într-una din zile, dispunînd de timp liber, generalul Umezu făcu o vizită la institut, pentru a se documenta mai în detaliu asupra armelor bacteriologice ce aveau să fie puse la dispoziţia armatei sale. După ce fu condus prin aproape toate clădirile, generalul urmări un film documentar, în care era fixat pe peliculă întregul proces de preparare a armelor bacteriologice şi experienţele pe oameni. Profesorul Isii Siro făcea apologia războiului bacteriologic, afirmînd că e cea mai eficientă armă. Unul dintre avantaje: bacteriile preparate în Institut distrug numai fiinţe omeneşti. Clădirile, bunurile materiale rămîn în stăpînirea armatelor cuceritoare...

Trecînd pe coridorul unde se înşiruiau zeci de celule-colivii, generalul zări o femeie tînără, cu faţa suptă, chinuită, şi ochii arzînd. Umezu întrebă:

— Cine e?

— O rusoaică. Nu ne interesează cine sînt cei aduşi pentru experienţe! răspunse profesorul Siro. I s-au injectat doze mortale pentru experimentarea produselor – culturi de holeră, tifos exantematic şi alte boli infecţioase – dar a scăpat cu viaţă! E un caz deosebit. Acum îngrijeşte de bolnavi, are pregătire medicală.

Experienţa institutului trebuia extinsă prin înfiinţarea unor filiale şi aplicată în practică – aceasta fu concluzia cu care generalul părăsi institutul, promiţînd să discute posibilitatea găsirii unui loc unde să acţioneze cercetătorii.

După o vreme, avînd la dispoziţie o serioasă încărcătură de arme bacteriologice, cei din institut începură să se pregătească pentru prima expediţie... Conform ordinului dat de comandantul Armatei din Kwangtung, un grup de specialişti bacteriologi avea să plece în China. Locul acţiunii: Nimbo – la sud de Şanhai.

Peste o lună, profesorul Siro culegea roadele activităţii sale. Expediţia morţii, patronată de el, îşi îndeplinise misiunea: epidemia de ciumă izbucnise în oraşul Nimbo. Un bacteriolog chinez publica un articol în legătură cu această tragedie. El îşi exprima o nedumerire: epidemia, secerînd nemilos vieţi omeneşti, nu fusese însoţită de o epizootie printre rozătoare – de obicei cele care răspîndesc microbii.

Profesorul Siro citi şi îşi frecă mîinile: nedumerirea medicului chinez confirma succesul nefastei sale activităţi.

HITLER ATACĂ RUSIA

Anul 1940 a fost marcat, în Germania, de intensele pregătiri în vederea agresiunii împotriva Rusiei. Data declanşării războiului fusese iniţial fixată în primăvara anului 1941. Detaliile pregătitoare ale operaţiunilor militare erau cunoscute de cercuri restrînse de iniţiaţi.

Starea de spirit a celor puşi în temă era una şi aceeaşi: Rusia este problema noastră fundamentală în Europa. Rusia trebuie lichidată!

Cu o lună înainte ca Hitler să aprobe planul „Barbarossa”, cînd acest plan mai purta încă denumirea convenţională „Fritz”, din Japonia sosi la Moscova primul avertisment despre pregătirile Germaniei fasciste, în vederea începerii războiului împotriva Uniunii Sovietice. Raportul cifrat purta data de 18 noiembrie, 1940. Klausen îl transmisese zăcînd în pat. Boala de inimă îl doborîse pe radiotelegrafist, dar el nu înceta să lucreze.

Primejdia ce ameninţa Uniunea Sovietică era concluzia la care Richard ajunsese din închegarea unor date fragmentare, minuţios verificate şi răsverificate. La Tokio sosea în permanenţă cîte cineva din Europa: curieri diplomatici, funcţionari ai ambasadei, oameni de afaceri care se întorceau din vacanţă... Observaţiile răzleţe exprimate de aceştia sau de diferite alte persoane, păreau să nu reprezinte o importanţă deosebită; dar, punîndu-le cap la cap, Richard ajunsese la unele concluzii.

Fiica lui Papa Riedel, portarul ambasadei, scria că slavă domnului, fiul ei s-a întors acasă; după campania din Franţa, soldaţii fuseseră lăsaţi la vatră. Ei şi, ce putea însemna aceasta? Dar Anita Mohr, vesela guralivă fără griji, care fusese în Vaterland, povestea altceva: nepotul ei se întorsese de asemenea din Franţa, dar venise acasă temporar, după ce se obligase în scris că se va înapoia la unitate după prima convocare.

Adjunctul ataşatului militar îi spusese în mod confidenţial lui Richard că la Leipzig se formează o nouă armată de rezervă, compusă din patruzeci de divizii.

Cîte ceva mai pălăvrăgeau şi japonezii, încercînd să afle noutăţi de la ziaristul Sorge, pe care-l ştiau bine informat şi apropiat de ambasadorul german.

Richard analiza lucid, confrunta faptele, verifica. Se confirma că, la răsărit de Germania, în Polonia, circulau eşaloane militare, că douăzeci de divizii participante la campania din Franţa, au rămas, de fapt, sub arme.

Toate acestea îl îndreptăţeau pe Sorge să transmită Moscovei unul din cele mai importante semnale de alarmă.

Pregătirile de război împotriva Rusiei Sovietice se desfăşurau în cea mai mare taină. Hitler dăduse indicaţii stricte să nu fie iniţiaţi nici măcar aliaţii săi apropiaţi – Italia şi Japonia – în legătură cu planul „Barbarossa”, aprobat de Führer la sfîrşitul lui

decembrie.

Deocamdată, ministrul afacerilor externe al Japoniei, Matsuoka, era aşteptat la Berlin. El trebuia convins de necesitatea urgentării atacului asupra Singaporelui. Din punctul de vedere al Germaniei, era o acţiune diversionistă, care avea să înlesnească realizarea intenţiilor lui Hitler privind Anglia şi politica faţă de Statele Unite. Aceste dedesubturi nu trebuiau însă să ajungă la cunoştinţa aliatului japonez, al cărui reprezentant urma să sosească în Germania.

Familia Ott, care locuia într-o clădire de pe teritoriul ambasadei, socotea drept o tradiţie ca, „Onkel Richard“ să dejuneze împreună cu ambasadorul; uneori li se alătura şi Helma.

Cînd dejunau prea devreme, cei doi bărbaţi îşi pregăteau singuri cafeaua. La un asemenea dejun, avusese loc o discuţie interesantă...

Obţinînd informaţii alarmante din Occident, Richard concentră atenţia şi observaţiile întregului său grup asupra acestei direcţii. „Acum, nu ne putem dezlipi de «periscop» nici un minut!” le spuse el tovarăşilor săi, cînd reuşiră să se întîlnească într-un restaurant. Dar eforturile grupului nu dădură nici un rezultat. Probabil că nici Ott nu ştia nimic. Tocmai la sfîrşitul iernii, la dejunul amintit, el îi comunică lui Richard:

— Ministrul de externe Matsuoka intenţionează să plece la Berlin; m-a rugat să clarific punctul nostru de vedere. Aseară am primit răspunsul lui Ribbentrop, care susţine bucuros iniţiativa japonezilor. Japonezii visează să pună mîna pe Singapore şi vor să obţină sprijinul nostru. În această privinţă sîntem şi noi interesaţi. Citeşte ce mi-a scris domnul Ribbentrop.

„Vă rog să întreprindeţi tot ce e posibil, scria Ribbentrop, pentru ca Japonia să ocupe cît mai repede Singapore. Amănunte veţi afla din telegrama de informare, expediată concomitent”.

— Cred că aceasta va fi problema esenţială ce se va discuta la Berlin, spuse Sorge. Cînd va avea loc întîlnirea?

— Probabil curînd, poate peste o lună.

În mintea lui Sorge se născu o nouă idee: iată unde vor dezbate cei doi aliaţi planurile lor comune, iată de unde se pot obţine informaţiile necesare! Acolo trebuie să fie şi „omul nostru”!

— Spune-mi, Eugen, tu n-ai de gînd să pleci la Berlin,

împreună cu Matsuoka?

— Ce să fac eu acolo? Şi-apoi, nici nu m-am gîndit...

— Păcat... Tratativele germano-japoneze pot lămuri multe semne de întrebare.

Discuţia continuă pe această temă şi ambasadorul căzu de acord cu Sorge. Hotărîră să acţioneze imediat. Ott dictă secretarei telegrama către Ribbentrop, în care cerea permisiunea să vină la Berlin, odată cu domnul ministru al afacerilor externe, Matsuoka.

La începutul lui martie, Ott plecă la Berlin împreună cu Matsuoka. Aveau de făcut un drum lung, prin Siberia şi Moscova. Sorge aştepta cu nerăbdare întoarcerea lui Ott din această călătorie. Richard n-a stat însă fără treabă, pînă să se întoarcă acasă informatorul său. După o discuţie la un restaurant cu colonelul Kretschmer, Sorge expedie la Centru o radiogramă foarte scurtă:

„Ataşatul militar german la Tokio a afirmat că, imediat după terminarea războiului actual din Europa, va începe războiul împotriva Uniunii Sovietice."

Sorge spera că, odată cu întoarcerea lui Ott din Germania, va obţine informaţii mult mai precise.

În drum spre Berlin, Matsuoka se opri, pentru cîteva zile, la Moscova. Primise instrucţiuni din partea guvernului său să sondeze care e poziţia ruşilor. Pusă în temă de rapoartele grupului „Ramsai", Moscova aştepta şi ea întîlnirea cu ministrul de externe japonez: trebuia întreprins totul pentru a se întîrzia, cel puţin, o mai strînsă alianţă militară între Japonia şi Germania.

La gara „Severnaia" a fost aliniată o gardă de onoare. În întîmpinarea delegaţiei japoneze a venit însuşi Stalin. Era ceva cu totul neaşteptat. Faţa lui Matsuoka era numai zîmbet. Gîndea că ruşii intenţionează, într-adevăr, să menţină relaţii bune cu vecinul lor din Extremul Orient...

În aceeaşi zi, Matsuoka a fost primit la Kremlin. La început, timp de o jumătate de oră, a discutat cu el comisarul poporului pentru afacerile externe, Molotov. Apoi, cei doi au trecut împreună în cabinetul lui Stalin.

În timpul discuţiei cu ei, Matsuoka se străduia, în fel şi chip, să-i convingă că Japonia nu poartă sentimente ostile Rusiei, că răul principal în lume îl constituie anglo-saxonii şi politica lor

colonială. Chiar şi în China, asigura Matsuoka, Japonia nu luptă împotriva chinezilor, ci împotriva Marii Britanii, care sprijină burghezia chineză, regimul capitalist...

„În ce priveşte Japonia, noi sîntem cum s-ar spune, o ţară comunistă din punct de vedere moral, continua să debiteze Matsuoka, o ţară a proletarilor, care luptă cu ţările capitaliste. În mare măsură, este o luptă ideologică".

Reieşea că ruşii şi japonezii au interese comune... Apoi, Matsuoka aminti de o veche propunere a Japoniei făcută ruşilor: crearea unui stat-tampon, în care trebuiau să intre Siberia răsăriteană, Manciuria şi Coreea. Acel stat ar fi dus politica uşilor deschise. Matsuoka îşi amintea cu regret de acele tratative neizbutite, dar Stalin evită acest subiect.

— Să nu mai vorbim de trecut, spuse el, aprinzîndu-şi pipa. Cum priviţi propunerea noastră în ceea ce priveşte încheierea unui pact de neagresiune?

Matsuoka răspunse că trebuie să informeze guvernul său despre discuţia avută şi îşi exprimă speranţa că, la înapoierea din Berlin, va fi în măsură să dea un răspuns concret.

La Berlin, Matsuoka vorbi în linii mari despre convorbirea cu Stalin. Îşi avea socotelile lui...

În timp ce ducea tratativele cu Hitler şi Ribbentrop, Matsuoka primi noi instrucţiuni de la Tokio; guvernul îl împuternicea pe ministrul de externe să semneze pactul de neagresiune cu Rusia Sovietică.

După o absenţă de cîteva săptămîni, Eugen Ott reveni la Tokio pe la jumătatea lunii aprilie. Îi aduse lui Richard un cadou splendid – o haină dintr-o piele moale, elastică, cu o mesadă de blană. Asemenea lucruri nu se mai găsesc azi în Germania. Lui Ott nu i-a fost uşor s-o obţină, însă merita să se ostenească, îi făcea plăcere să ofere un asemenea dar prietenului său.

Dar Sorge aştepta alt cadou şi cînd rămaseră singuri întrebă:

— Ei, cum arată Germania noastră?

Discuţia dură pînă tîrziu, spre noapte.

Bătrînul portar al ambasadei privea mereu, cu nerăbdare, ferestrele luminate ale cabinetului domnului ambasador. De mult venise timpul să încuie poarta, să meargă la odihnă. Dar, iată, maşina doctorului stătea nemişcată în curte. Cît despre domnul

Sorge, n-avea de ce cîrti: un om sociabil, vesel, salută întotdeauna, nu seamănă deloc cu namila aceea necioplită de Meisinger. Toţi din ambasadă îi ştiu de frică, chiar şi lui papa Riedel îi este teamă de el. Păi cum? Meisinger are puteri mari, dacă vrea te arestează, te trimite în Germania, te obligă să denunţi! Şi n-ai încotro... Papa Riedel e nevoit să-i raporteze, în fiecare zi, cine unde a fost, cînd a plecat, cu ce maşină. Mîine va trebui să-i raporteze că doctorul Sorge întîrziase la domnul Ott pînă la o asemenea oră. Asta-i regula, n-ai ce-i face!

Altfel... papa Riedel n-are nimic cu doctorul Sorge, dimpotrivă...

Timp de cîteva ore, Eugen Ott îi povesti lui Sorge despre cele aflate la Berlin.

Ambasadorul participase la toate întîlnirile lui Matsuoka cu Hitler şi Ribbentrop. Îi raportă lui Richard absolut tot ce auzise.

La început, a avut loc întîlnirea cu Hitler. Führerul afirmase că era momentul cel mai potrivit pentru ocuparea Singaporelui. Rusia, Anglia şi America nu se vor putea opune. O asemenea ocazie se iveşte o dată la o mie de ani.

Matsuoka se declarase de acord şi răspunse că aşa e soarta nehotărîţilor; să şovăie! Dar cine vrea să aibă un pui de tigru, trebuie să intre în vizuina tigrilor. Problema mărilor din Sud nu va putea fi rezolvată de Japonia, fără ocuparea Singaporelui. Singapore înseamnă, în traducere, „oraşul leului”. Matsuoka rîse, încîntat de calamburul său.

După convorbiri, Ott îşi nota ceea ce era mai important în conţinutul lor. Acum, răsfoia caietul cu însemnări, reconstituind în minte tot ce se discutase în cabinetul Führerului şi la Ministerul de Externe german. Astfel, Richard Sorge, conducătorul grupului „Ramsai“ a fost informat, în cele mai mici detalii, asupra unor consfătuiri strict secrete, de mare importanţă, între reprezentanţii Germaniei şi Japoniei, cei mai probabili duşmani ai Ţării Sovietelor.

Eugen Ott trase următoarea concluzie: Führerul este interesat ca Japonia să înceapă imediat războiul. Dar împotriva cui? Vorbind despre Singapore, despre mările din Sud, Hitler revenea neîncetat la Rusia. Încerca să-i dea asigurări ferme interlocutorului său că spatele frontului japonez nu va avea de suferit, Rusia nu va

îndrăzni să intervină. Dacă e necesar, el, Hitler, e gata să ofere orice garanţii. În caz de nevoie, Germania va ataca imediat Rusia, dacă aceasta va întreprinde ceva împotriva Japoniei. De aceea, Führerul considera că Japonia va avea spatele asigurat. Şi, din nou, Hitler susţinu că Singapore trebuie atacat neîntîrziat. Anglia nu va fi capabilă să ducă lupta şi în Europa şi în Asia. Hitler era gata să acorde armatei japoneze şi ajutor tehnic, putea să-i ofere torpiloare, „Stukassuri“ – avioane de bombardament în picaj, împreună cu piloţii germani.

Von Ribbentrop se exprimase şi mai deschis: „Japonia poate să înainteze fără grijă spre sud şi să ocupe Singapore, n-avea motive să se teamă de Rusia. Germania e în stare să mobilizeze 240 de divizii, inclusiv 20 divizii de tancuri. Principalele forţe armate au fost amplasate la graniţele de răsărit. În orice moment, ele sînt pregătite pentru atac. Dacă Rusia va lua o atitudine duşmănoasă faţă de Germania, Führerul o va distruge în cîteva luni”.

Cuvînt cu cuvînt, Ott citi acest fragment din carnetul său de însemnări. Richard memora. Avea o formidabilă ţinere de minte şi cu toate că acum faptele de reţinut erau foarte numeroase, lui Sorge nu-i scăpă nimic.

În cadrul numeroaselor discuţii ce s-au desfăşurat la Berlin, prezentau importanţă chiar şi unele amănunte, aparent nesemnificative. Ott sublinie: Göering şi Ribbentrop, fiecare în parte, îl sfătuiseră pe Matsuoka să nu se bizuie pe Calea ferată siberiană. Göering spusese: „Căile de comunicaţie ale Germaniei şi Japoniei nu trebuie să depindă de Calea ferată siberiană”. Ribbentrop repetase, aproape întocmai, aceeaşi afirmaţie.

— Ce părere ai, Iki, nu vom fi nevoiţi să luptăm cu Rusia? întrebă Ott, punînd de o parte carnetul de notiţe.

— Nu ştiu. Dar dacă acest lucru se va întîmpla, războiul cu Rusia va fi actul celei mai colosale demenţe. De asta sînt sigur.

— Dar ce putem face noi doi?

— Noi? Îi putem convinge să nu comită o nebunie!

Sorge sări de pe fotoliu şi începu să se plimbe prin cabinet.

În aceeaşi seară, Eugen Ott îi povesti şi despre convorbirea de încheiere dintre Hitler şi Matsuoka. Luîndu-şi rămas bun, Matsuoka îi spuse Führerului:

— În viitor, n-aş vrea să folosim telegraful în legătură cu cele discutate aici. Este riscant. Mă tem că problemele noastre secrete vor fi descoperite. E mai bine să ne trimiteţi curieri speciali.

Hitler răspunse:

— Puteţi să vă bizuiţi pe priceperea germanilor de a păstra secrete.

Matsuoka replică:

— Sînt încredinţat, domnule Hitler. Dar, din păcate, nu pot spune acelaşi lucru despre Japonia.

Sorge zîmbi.

— Matsuoka ne face complimente... Îţi aminteşti cum era cît p-aci s-o păţim, atunci, pe ţărmul oceanului... Japonezii ştiu să-şi păstreze tainele, dar noi ne pricepem să le descoperim. Nu-i aşa!

— Nu chiar întotdeauna, răspunse evaziv Ott. Acelaşi Matsuoka ni se părea cît se poate de loial la Berlin, dar la întoarcere, s-a oprit la Moscova şi a semnat Pactul de neagresiune. Uite ce-mi scrie Ribbentrop, e revoltat de comportarea lui Matsuoka.

Ribbentrop îl împuternicea pe Ott să-i comunice ministrului de externe contrarierea sa în legătură cu Pactul de neagresiune sovieto-japonez. Ribbentrop nu înţelegea cum a putut Matsuoka să semneze un astfel de pact, tocmai cu ţara împotriva căreia Germania poate începe războiul într-un viitor apropiat.

A doua zi, de dimineaţă, papa Riedel se prezentă la Obersturmbannführerul Meisinger şi-i comunică tot ce observase în ziua precedentă, cine şi ce a făcut. Cînd raportul se apropie de sfîrşit, papa Riedel coborî vocea:

— Aseară doctorul Sorge a stat pînă seara tîrziu la domnul Ott, a plecat de aici la zece şi un sfert.

Meisinger nota plictisit neînsemnatele comunicări ale portarului, îl enerva acest bătrîn slugarnic. Cînd auzi numele lui Sorge, Meisinger izbucni. Ridică ameninţător privirea spre Riedel. Faţa îi era congestionată.

— Ascultă, mă! Idiotule... Poate că începi să-l spionezi şi pe Reichsführerul Himmler?! Te-ar duce mintea! Să nu mai aud nici un cuvînt despre Sorge. Sorge este aici, ce sînt şi eu. Ai înţeles?

— Jawol! răspunse portarul speriat, luînd poziţie de drepţi.

Richard Sorge nu mai avea nevoie de alte confirmări ale faptului că naziştii pregăteau războiul împotriva Rusiei Sovietice. El expedie la Centru un raport despre tratativele secrete de la Berlin, despre preparativele de război ale Germaniei. Radiograma cifrată a fost trimisă fragmentar, din locuri diferite, pentru a induce în eroare agenţii Kempeitaiului.

La 1 mai, Sorge îşi începu raportul către Centru cu aceste cuvinte: „Cu toate gîndurile noastre, păşim alături de voi prin Piaţa Roşie".

În continuare Ramsai transmitea că Hitler este ferm hotărît să dezlănţuie campania împotriva Uniunii Sovietice. Intenţia era să-şi pună planul în aplicare imediat ce ruşii vor termina cu însămînţările de primăvară. Recolta aveau să o strîngă nemţii. Sorge îl indica pe Ott, ambasadorul german în Japonia, ca sursă a acestor informaţii.

„Hitler e ferm hotărît să înceapă războiul – transmitea Sorge – şi să distrugă U.R.S.S., pentru a folosi partea europeană a ţării drept bază cerealieră şi de materii prime. Termenele critice probabile ale începerii războiului:

a) zdrobirea definitivă a Iugoslaviei,

b) încheierea însămînţărilor,

c) încheierea tratativelor dintre Germania şi Turcia.

Hotărîrea definitivă asupra începerii războiului va fi luată de Hitler în mai. Ramsai".

Unul după altul, la Moscova soseau semnalele de alarmă transmise de Sorge. La începutul lui mai 1941, el comunica:

„O serie de reprezentanţi germani se întorc la Berlin. Ei presupun că războiul cu U.R.S.S. va începe la sfîrşitul lunii mai".

La 19 mai, cu o lună înainte de începerea războiului, Sorge transmitea la Moscova:

„Pentru lupta împotriva Uniunii Sovietice, sînt concentrate 9 armate, 150 de divizii".

1 iunie 1941:

„Din partea nemţilor sînt de aşteptat manevre de învăluire şi atacuri de flanc, tendinţa de a încercui şi a izola anumite grupuri de armate".

Sorge dezvăluia Centrului concepţia strategică cea mai secretă a Înaltului Comandament german, cuprinsă în planul

„Barbarossa”. Dar Stalin nu acordă importanţa cuvenită acestor informaţii. El credea în pactul încheiat cu Hitler.

Comunistul Sorge nu ştia acest lucru, el continuă să tragă sirena, fiind convins că semnalele lui merg la ţintă. Sorge triumfa: Rusia nu va fi luată pe nepregătite!

Încă în mai, Sorge citise indicaţia dată de Ribbentrop ambasadorului său la Tokio:

„Cînd se va ivi prilejul, amintiţi-i lui Matsouka de afirmaţia sa, precum că «nici un prim-ministru sau ministru de externe japonez, nu va putea determina Japonia să rămînă neutră în cazul în care între Germania şi Uniunea Sovietică ar izbucni un conflict». În asemenea situaţie, fireşte, Japonia va trebui să intre în război alături de Germania. Niciun pact de neutralitate nu va mai fi atunci în vigoare”.

Într-adevăr, japonezii nu acordau importanţă Tratatului de neutralitate încheiat cu Uniunea Sovietică.

Miaghi îi transmise lui Sorge parte din conţinutul cuvîntării generalului Umezu, comandantul Armatei din Kwangtung:

„Tratatul de neutralitate cu Rusia nu-i decît o manevră diplomatică. Armata nu trebuie să slăbească, în nici un caz, pregătirea continuă în vederea acţiunilor de război. Pactul nu va aduce nici un fel de modificări în preparativele de război. E necesar chiar să amplificăm activitatea subminatorie şi de informare...” Aşa vorbea generalul Umezu, la două săptămîni după întoarcerea lui Matsuoka de la Moscova.

În astfel de momente fierbinţi, Sorge nu putea părăsi Tokio nici măcar pentru o zi. Şi, totuşi, el avea nevoie de informaţii sigure din Manciuria, trebuia să ştie ce se petrece la graniţele sovietice din Extremul Orient. Richard găsi soluţia: îl convinse pe prinţul Urach – corespondentul ziarului central nazist „Völkischer Beobachter“ – să se ducă în Manciuria! Urach plecă şi aduse confirmarea multora din pronosticurile lui Sorge.

Drept urmare a relatării pe care Richard i-o făcu lui Ott în legătură cu călătoria lui Urach în Manciuria, ambasadorul german telegrafie la Berlin.

„Prinţul Urach ne-a informat asupra discuţiei sale cu generalul Umezu, comandantul Armatei din Kwangtung la Sinzin. Umezu a subliniat că salută Pactul de neutralitate încheiat între Japonia şi

Rusia, dar că Pactul tripartit este, de fapt, baza de neclintit a politicii japoneze. Atitudinea de neutralitate faţă de Rusia va trebui să se schimbe, imediat ce se vor schimba relaţiile dintre Germania şi Rusia Sovietică".

Pentru grupul „Ramsai" acum era absolut evident că Germania va ataca curînd Uniunea Sovietică. La 6 iunie, Hitler îi comunică ambasadorului japonez Osima hotărîrea definitivă a Germaniei de a ataca Rusia. Totodată, Hitler îi dădu de înţeles dorinţa Germaniei ca şi Japonia să intervină în acest război.

Noutatea era senzaţională. Ea a fost adusă imediat la cunoştinţa prim-ministrului Konoye. Hozumi Ozaki avea din nou acces la premier, astfel că, în aceeaşi zi, află ştirea transmisă de Osima. Îl căută pe Sorge şi, tulburat, îi povesti cele întîmplate. În aceeaşi noapte, o nouă radiogramă cifrată porni în eter.

Dar, la 14 iunie, Richard Sorge citi în ziare dezminţirea TASS, în care se spunea că Agenţia Telegrafică a Uniunii Sovietice este împuternicită să anunţe: zvonurile despre intenţiile Germaniei de a ataca U.R.S.S. sînt neîntemeiate... Sorge nu-şi dădu crezare ochilor. Cum e posibil? Doar de-a lungul multor luni el anunţase contrariul la Centru! Ori poate că era o manevră de natură să dezinformeze adversarul...

Richard citi pînă la sfîrşit dezminţirea răspîndită în toată lumea.

„Conform informaţiilor deţinute de U.R.S.S., Germania respectă Pactul sovieto-german, la fel de ferm ca şi Uniunea Sovietică. În consecinţă, după părerea cercurilor oficiale sovietice, zvonurile despre intenţia Germaniei de a încălca Pactul şi de a ataca Uniunea Sovietică sînt lipsite de orice temei..."

— Cum e posibil? Cum e posibil? repeta Sorge, închis în biroul său şi strîngîndu-şi tîmplele cu pumnii pînă la durere.

Se simţea rănit de ultima frază – „... zvonurile despre intenţia Germaniei de a încălca Pactul şi de a ataca Uniunea Sovietică sînt lipsite de orice temei". Poate că nu mai au încredere în el? îi fulgeră prin minte. Dar Richard alungă această idee absurdă. Nu, nu, aşa ceva nu e cu putinţă! Conducerea Centrului nu se putea îndoi de el. Dacă ar fi fost aşa, nu l-ar fi mai lăsat aici, la Tokio. Totuşi, de ce apăruse această dezminţire, atît de liniştitoare şi demobilizatoare pentru popor?

Richard Sorge nu putu găsi răspuns la întrebările care-l frămîntau atît. Cu toate acestea, în aceeaşi zi în care citi dezminţirea TASS, Richard mai expedie o informare, ultima sa informare înainte de începerea războiului:

„Atacul se va desfăşura pe un front larg, în zorii zilei de 22 iunie 1941. Ramsai".

În această comunicare categorică, Richard includea întregul său protest, dezacordul faţă de dezminţirea TASS, toată dîrzenia agentului-comunist, care-şi apără justeţea opiniilor. Dar nici această comunicare n-a avut efectul scontat.

Şi iată că veni ziua de 22 iunie. După ora locală a Japoniei, războiul începuse în Rusia la ora zece dimineaţa, dar la Tokio s-a aflat abia la prînz că Germania a atacat Uniunea Sovietică.

Nervii lui Richard erau încordaţi pînă la limită, umbla abătut, posomorît, aştepta veşti din Europa, dar ştirile nu soseau şi el începu să spere că, poate, în cele din urmă, Hitler n-a îndrăznit să atace Rusia. Era duminică şi la familia Mohr se adunase o societate numeroasă. Ştirea fu comunicată, cînd toţi se aflau la masă. Ambasadorul Osima telegrafiase de la Berlin că războiul a început.

Tăcerii încordate, îi luară imediat locul dispute aprinse, oaspeţii se întrerupeau unul pe altul. Anita Mohr, care stătea la masă în faţa lui Sorge, spunea şi ea ceva, dar Richard asculta fără s-o audă... În sfîrşit, cuvintele amfitrioanei ajunseră la înţelegerea sa.

— Foarte bine că Führerul s-a hotărît să le dea o lecţie ruşilor, trăncănea Anita. – Avea faţa îmbujorată de surescitare şi băutură. – De cîte ori n-a vorbit el despre ţărmurile Mării Negre, despre petrolul care ne e atît de necesar! Ruşii n-au vrut să ne meargă în întîmpinare, acum să răspundă! Le vom lua totul cu forţa. Se spune că litoralul Mării Negre e grozav de frumos...

Richard nu mai rezistă. Nervii îi cedară. Lovi cu toată palma în masă şi, în liniştea care se lăsă, strigă cu mînie:

— Ei, voi, omuleţilor! Parcă ştiţi voi ce înseamnă Rusia! În praf ne va preface şi va avea dreptate!

Sorge se ridică de la masă şi, clătinîndu-se, se îndreptă spre ieşire. Probabil că, în acea zi, era, într-adevăr, beat.

Spre seară, a fost văzut la restaurantul „Imperial”. Şedea la o masă şi-i vorbea unui interlocutor nevăzut:

— Acest război mă va da gata... Mă va da gata! Iar toţi aceşti porci mă vor plînge...

Sorge veni să cineze la familia Ott. Acolo se discuta, bineînţeles, despre războiul cu Rusia şi, din nou, Sorge nu rezistă.

— Iar eu vă spun că Hitler îşi va frînge gîtul în Rusia! se adresă el, strigînd, către cineva care afirma că ruşii vor fi înfrînţi foarte curînd. Rusia este ţara viitorului! Şi, dacă vreţi să ştiţi, eu aş vrea să trăiesc în Rusia, pentru că aici m-am săturat de toate...

Ott fu nevoit să intervină în discuţie. Cunoştea bine firea nestăpînită a prietenului său, dar această atitudine întrecea orice măsură. Ambasadorul însuşi putea avea neplăceri pentru asemenea discuţii în casa sa. Zîmbind cu indulgenţă, Ott spuse:

— Iki, încetează, să faci pe filorusul, nu ţi se potriveşte deloc!

Sorge hohoti zgomotos.

— Dar eu spun adevărul, cînd afirm că vreau să trăiesc în Rusia! Nu mă credeţi? Treaba voastră!

Discuţia deveni mai reţinută. Cuvintele lui Sorge fură luate ca o glumă nelalocul ei.

Noaptea, după prima zi de război, Richard Sorge expedie la Centru o radiogramă cifrată, în numele întregului grup.

„Vă dorim din inimă să rezistaţi vremurilor grele. Aici, toţi ne vom îndeplini cu dîrzenie datoria”.

PICTURA DE REMBRANDT

Venise seara. Prin ferestrele deschise ale exoticului restaurant în stil japonez, pătrundea adierea vîntului, care legăna flacăra lumînărilor aşezate în sfeşnice grele, masive. Erau iluminate mijlocul sălii, feţele oamenilor aşezaţi în jurul mesei, statuia aurită a lui Buddha, de o stranie frumuseţe în această strălucire difuză, tabloul ce înfăţişa un ţărm de mare stîncos, pictat în două culori – auriu şi negru.

— Rembrandt! spuse Sorge.

— Nu, tabloul simbolizează cultul japonez al umbrelor! replică Miaghi. Aţi observat? Ziua, auriul pare o simplă poleială, iar în întuneric, luminat de o flacără vie, capătă o frumuseţe de vrajă.

— Îmi place Rembrandt, maniera sa de a da lumină elementului esenţial, concentrînd atenţia asupra lui şi lăsînd restul în umbră... – Ozaki zîmbi, el însuşi surprins de asociaţia ce-i venise în minte. – Oare noi, toţi, nu iluminăm elementele esenţiale?...

O răbufnire a vîntului aplecă flăcările lumînărilor, ca pe nişte frunze. Buddha încetă să mai strălucească. Ozaki bătu din palme. Intră o femeie tînără, cu pieptănătură înaltă, care se opri în prag.

Ozaki o rugă să închidă ferestrele. După ce femeia dispăru, Hozumi spuse:

— Acum putem discuta.

Ozaki, Miaghi şi Sorge sosiseră la Kioto cu trenuri diferite.

De la izbucnirea războiului în Europa, corespondentul german Sorge se purta deosebit de sfidător faţă de colegii ruşi, cu englezii încetase să se mai salute, cu Vukelić – corespondentul francez – vorbea de sus, cum se cuvine să te adresezi reprezentantului unei ţări învinse. Numai cu japonezii îşi mai putea permite să se poarte firesc şi prietenos. Acum, nu-şi mai îngăduia să stea cu Vukelić la o masă, într-un restaurant...

Richard începuse să folosească propria-i locuinţă, din strada Nagasaki, pentru întîlniri conspirative, dar acest lucru nu-i reuşea oricînd. Şi de această dată, Sorge preferase să se întîlnească cu prietenii săi la Kioto.

Din primele zile ale războiului, primise o categorică indicaţie a Centrului: trebuia să stabilească dacă Japonia intenţiona să profite de avantajoasa situaţie creată şi să atace Uniunea Sovietică în Extremul Orient. Cunoaşterea intenţiilor în această privinţă era extrem de importantă. Guvernul german lupta pe toate căile să atragă Japonia în războiul împotriva Uniunii Sovietice. Centrul dădu dispoziţii grupului „Ramsai“ să renunţe la oricare altă activitate de informare şi să-şi concentreze toate eforturile pentru a clarifica problema cea mai însemnată. În acest scop se hotărîse Sorge să se sfătuiască cu principalii membri ai grupului său. Mai mult, trebuiau gîndite şi găsite toate argumentele ce puteau

pleda în favoarea neutralităţii japoneze în condiţiile create.

În legătură cu aceasta, Richard avea să scrie următoarele:

„Uniunea Sovietică nu se pregăteşte să atace Japonia; chiar dacă aceasta va încerca să pătrundă în Siberia, U.R.S.S. se va limita la lupte de apărare. Războiul cu ruşii ar fi un act de miopie, un pas greşit, dat fiind că imperiul n-ar cîştiga nici un avantaj politic sau economic esenţial, în afară de întinderile deşerte din Siberia răsăriteană. Pe de altă parte, Marea Britanie şi Statele Unite ale Americii se vor bucura că Japonia s-a încurcat în război; aceste state nu vor scăpa prilejul de a-i da o puternică lovitură Japoniei, după ce rezervele ei de petrol şi oţel se vor fi epuizat în lupta împotriva ruşilor. Dacă, însă, Hitler va obţine victoria, atunci Siberia şi Extremul Orient vor reveni oricum Japoniei, fără ca ea să mişte măcar un deget”.

Fiind de acord cu argumentele lui Sorge, Ozaki adăugă:

— Sînt de părere că fiecare persoană cu care vom discuta, trebuie abordată sub alt aspect. Să mă explic: dacă, de pildă, eu voi încerca să-i sugerez prinţului Konoye că noi subestimăm forţele Rusiei, la Statul Major al marinei militare trebuie atrasă atenţia amiralilor asupra pericolului care-i ameninţă în Oceanul Pacific din partea Angliei şi Statelor Unite; să fie convinşi că aceste ţări vor porni neîndoielnic războiul împotriva Japoniei, imediat ce armata imperială se va împotmoli în Rusia…

În acea seară stabiliră oamenii politici, conducătorii militari, cu care urma să se poarte discuţii în primul rînd. Mai întîi – prim-ministrul, prinţul Konoye şi reprezentanţii aşa zisului „trust al materiei cenuşii“ din Japonia. Pomeniră numele prinţului Kinkazu, nepotul răposatului Saionji; prinţul era consultant în Ministerul de Externe şi se bucura de o mare autoritate în rîndul diplomaţilor. Pe listă fură trecuţi, de asemenea, Kazami Akira, secretar guvernamental în cadrul Cabinetului Konoye, cîţiva dintre înalţii funcţionari ai Companiei căilor ferate ale Manciuriei de Sud; aceştia aveau relaţii cu magnaţii industriei japoneze, cu amirali din Statul Major al marinei militare. Miaghi mai pomeni numele cîtorva ofiţeri superiori din Marele Stat Major, care manifestau o atitudine extrem de agresivă, afişîndu-se ca partizani ai atacului împotriva Orientului Îndepărtat sovietic.

— Ştiţi cu cine m-am întîlnit nu de mult? întrebă Miaghi, după

ce hotărîră tot ce aveau de făcut. Cu mătuşa Katabaiasi, din San Francisco; era proprietara pensiunii în care am locuit. Acum se află la Tokio. N-ar fi bine s-o atragem şi pe ea în munca noastră?

— Ce fel de om e? întrebă Sorge suspicios. Se hotăra foarte greu să accepte oameni noi în organizaţie, mai ales după ce grupul se închegase organizatoric.

— La San Francisco ne ajuta…

— Mai bine nu! se opuse Sorge. Avem şi aşa destui oameni hotărîţi şi curajoşi.

Cu aceasta, discuţia despre Katabaiasi se încheie.

Berlinul începu să exercite presiuni asupra Japoniei, imediat după ce Germania atacă Uniunea Sovietică. Hitler trebuia să se adapteze urgent la noua situaţie. E adevărat că, în ultimele luni, îşi dăduse toată silinţa să cîrmească agresiunea japoneză asupra Singaporelui, dorind să cîştige un aliat activ împotriva englezilor. Acum, însă, condiţiile se schimbaseră şi masiva maşină de război japoneză trebuia îndreptată împotriva Rusiei. De aceasta se ocupa von Ribbentrop, care recurgea la fel de fel de tertipuri, pentru a-şi atinge scopul. Minţea, şantaja, promitea o victorie rapidă, încerca toate metodele de convingere, în dorinţa de a precipita lucrurile.

Ribbentrop acţiona prin Eugen Ott, aşa că Sorge – cel mai apropiat prieten al ambasadorului – cunoştea toate aranjamentele de culise. Pentru a dejuca uneltirile celor două ţări, Richard punea la bătaie întreaga-i iscusinţă. Infirma pe ocolite argumentele diplomaţilor fascişti, se străduia să sădească neîncrederea şi să semene discordia între Japonia şi Germania. Se ducea o încordată bătălie a inteligenţelor, fapt despre care, mai tîrziu, Richard Sorge avea să spună:

„Fireşte, nu cred cîtuşi de puţin că relaţiile paşnice dintre Japonia şi U.R.S.S. s-au menţinut atît de mulţi ani numai datorită activităţii grupului nostru, dar rămîne de necontestat că ea a favorizat acest lucru. Tocmai concepţia ideologică aflată la baza activităţii ce am desfăşurat-o ne deosebeşte pe noi de cei care, în mod obişnuit, sînt numiţi spioni…”

În prima zi de război, von Ribbentrop îl invitase pe Osima. Pe un ton de o politeţe mieroasă, ministrul îi spusese ambasadorului:

„Expansiunea Japoniei în mările din Sud are, fără îndoială, o mare importanţă. Dar, ţinînd seama de pregătirea insuficientă în vederea unei astfel de operaţii, ar fi de preferat ca, deocamdată, să rezolvaţi problema rusă şi să vă alăturaţi Germaniei, în războiul contra Uniunii Sovietice. După rapida cădere a Rusiei, Japonia îşi va avea asigurat spatele şi-atunci va porni absolut liber spre sud”.

Osima comunică despre aceasta la Tokio şi conţinutul discuţiei îi deveni cunoscut lui Ozaki. Într-o convorbire cu Konoye, Hozumi îi strecură, printre altele:

— Acum, domnul Hitler îi spune cu totul altceva ministrului nostru de externe. Germanii ne asigurau tot timpul că spatele ne e de mult asigurat în nord… Nu vor oare ca noi să le scoatem puii de tigri din vizuină?…

Curînd, Eugen Ott primi de la Berlin o radiogramă cifrată, ca de obicei – absolut secretă, ce nu trebuia cunoscută decît într-un cerc foarte restrîns.

„Am ajuns la o înţelegere cu domnul Osima, care a acceptat să influenţeze guvernul său pentru a întreprinde acţiuni urgente împotriva Rusiei Sovietice. Vă rog ca, la rîndul dumneavoastră, să faceţi tot ce e posibil pentru a înrîuri, în această direcţie, guvernul Japoniei şi cercurile influente din ţară. Avînd în vedere desfăşurarea rapidă a evenimentelor, Japonia trebuie să declanşeze fără şovăire acţiuni militare împotriva Rusiei Sovietice. În discuţiile pe care le veţi purta, subliniaţi că o intervenţie tîrzie a japonezilor, împotriva unei Rusii înfrînte, va scădea prestigiul moral şi politic al Japoniei. Ribbentrop”.

— Ce au de gînd ăştia?! exclamă Sorge, după ce citi telegrama ministrului von Ribbentrop. Ba aşa, ba altminteri! Cînd Singapore, cînd Blagoveşcensk! Are oare ministerul nostru vreun punct de vedere al său?

Arătîndu-se revoltat de inconsecvenţa Ministerului de Externe german, Sorge urmărea să-l facă pe Ott nesigur de justeţea atitudinii pe care o adopta Berlinul. Dar, momentan, evenimentele nu evoluau în favoarea lui Sorge. Japonia se pregătea în mod cert pentru un război cu Uniunea Sovietică. Semnalul de declanşare urma să fie căderea Moscovei. Sorge transmise Centrului: „Japonia va intra în război, dacă va fi ocupată Moscova…”

În urma unei discuţii pe care o avusese cu Matsuoka, Ott se

întorsese într-o dispoziţie foarte bună şi-l invită pe Richard în cabinetul său. Îşi freca palmele, plin de satisfacţie.

— Ştii ce mi-a spus Matsuoka? Ascultă: „Japonia nu poate rămîne mult timp pe poziţia de neutralitate în acest conflict". Textual! În timpul discuţiei, ministrului i-a fost adusă o telegramă a lui Osima: von Ribbentrop îl prevenise pe acesta că ruşii îşi retrag trupele din Orientul Îndepărtat. Matsuoka mi-a citit telegrama.

— Şi tu dai crezare unei asemenea prostii?

— Nu chiar de tot. Dar ce poate însemna asta? Principalul e să determinăm Japonia să intre în luptă... Ambasadorul rus Smetanin l-a vizitat pe Matsuoka, pentru a sonda terenul. Ministrul i-a spus că pactul sovieto-japonez a fost încheiat în timpul cînd relaţiile dintre Moscova şi Berlin erau de altă natură... Baza politicii japoneze o constituie Pactul tripartit, fapt în virtutea căruia s-ar putea ca Pactul sovieto-japonez să nu mai rămînă în vigoare. Tu îţi imaginezi, Iki, ce înseamnă asta? Îi comunic imediat lui Ribbentrop...

Radiogramele continuau să circule între Berlin şi Tokio. Se făceau auzite mereu alte ştiri cu privire la pregătirile de război ale Japoniei.

Grupul lui Ramsai era în alertă. Complotul militar începea să capete forme concrete. Miaghi confirmă această realitate. Pe căi ocolite, printr-un cifrator dintr-un oarecare stat major, el aflase că generalul Amakami, comandantul armatelor din Ceahar a primit dispoziţii să se pregătească pentru războiul cu Rusia, urmînd a da lovitura prin Mongolia Exterioară, la Ulan-Bator şi Baikal... Iar ministrul de război Tojo rostise nişte vorbe cu tîlc: „Pruna s-a copt şi ne va cădea singură la picioare..."

În această perioadă, noapte de noapte, uneori chiar şi ziua, Max Klausen transmitea radiograme cifrate. Rapoartele erau alarmante, dar iată, ca o rază de lumină străfulgerînd în bezna nopţii, licări o speranţă. Ozaki adusese o ştire bună: cercurile guvernamentale japoneze începeau iar să şovăie, să se întrebe dacă e necesară chiar atîta grabă?

În fiecare dimineaţă, Sorge se trezea cu acelaşi gînd: oare azi armata japoneză nu va ataca Rusia? Deodată, Ozaki îi dădu un semnal: cerea o întîlnire urgentă. Acesta veni la Richard, în strada

Nagasaki. Întîrzie puţin în taxi, de parcă ar fi încercat să-şi amintească adresa, văzu buchetul de flori în vasul de pe verandă – deci totul era în regulă. Richard dăduse drumul femeii de serviciu mai devreme, n-avea încredere în ea. Richard şi Ozaki erau singuri în toată casa.

Ozaki povesti că, timp de o săptămînă, neîntrerupt, au avut loc şedinţe ale Consiliului de coordonare militară. Ele s-au încheiat pe data de două iulie, cînd s-a întrunit în conferinţă Consiliul Secret. Aici participaseră prinţul Konoye, ministrul de război Tojo, şeful Marelui Stat Major Sugiyama, din partea flotei navale – amiralul Nagano şi mulţi alţii.

Ozaki povestea laconic, expunea esenţialul din ceea ce reuşise să afle. Enunţa din memorie hotărîrile adoptate de Consiliu.

„Japonia susţine consecvent principiul stabilirii sferei de coprosperitate în Marea Asie…”

„Deşi atitudinea noastră faţă de războiul germano-sovietic se păstrează şi pe mai departe în spiritul axei Roma-Berlin-Tokio, un timp oarecare nu ne vom amesteca, din iniţiativa noastră, în acest război…”

„Consiliul Secret îşi exprimă părerea că, deocamdată, trebuie să se evite acţiuni categorice imediate împotriva Rusiei, dinspre răsărit, aşa cum propune Germania...”

Ozaki mai relată că, în cadrul reuniunii Consiliului Secret, se amintise despre Nomongan. Înfrîngerea suferită la Halhîn-Göl îi punea în gardă pe militari. Totuşi, se hotărîse mobilizarea secretă a unui milion de rezervişti, pentru completarea armatei.

Sorge se grăbi să transmită la Centru informaţiile obţinute. Împreună cu Ozaki ajunsese la concluzia că Japonia era în aşteptare, nu intenţiona să atace imediat. Multe depindeau de mersul luptelor pe frontul sovieto-german.

Abia după o vreme, cei de la ambasada germană începură să aibă bănuieli că se petrec lucruri ciudate. Ott raporta:

„De-a lungul ultimelor zile, în cadrul Cabinetului japonez au loc frecvente consfătuiri, în prezenţa şefului Marelui Stat Major, dar o hotărîre în legătură cu războiul ruso-german n-a fost luată. Deşi informaţiile ce ne parvin din armată arată că s-au început pregătiri energice pentru atacul asupra Rusiei, totuşi acestea vor

dura cel puţin şase săptămîni…

Prinţul Konoye şi majoritatea membrilor Cabinetului susţin că nu trebuie întreprins nimic de natură să înrăutăţească situaţia militară în China. Toate acestea ar putea dăuna acţiunilor Japoniei în nord.”

Richard îndeplini bucuros rugămintea lui Ott de a redacta această radiogramă. Informaţiile lui Ott confirmau datele de care dispunea Sorge.

— Doar ţi-am spus, îi aminti el ambasadorului, că optimismul nostru e cam prematur: una e să arunci praf în ochi, promiţînd războiul pentru azi-mîine şi alta e să treci la acţiuni practice. În această privinţă, cuvîntul hotărîtor îl au militarii. Ei, desigur, ştiu mai bine ce au de făcut. Trebuie să ne împăcăm cu gîndul că, mai devreme de şase săptămîni, nu va începe războiul în Extremul Orient…

După două zile, această informaţie ajunse la Moscova.

Cu toate astea, clica militară japoneză continua pregătirile de război. Richard aflase acest lucru din diverse surse.

Ataşatul militar, colonelul Kretschmer întocmise un raport pentru Berlin – era adresat şefului Marelui Stat Major al armatelor terestre, general-colonelul Halder – şi, înainte de a-l preda ambasadorului Ott, i-l arătase lui Richard. Ataşatul militar enunţa o serie de măsuri privind mobilizarea rezerviştilor în armata japoneză, presupuneri în legătură cu planul „Kan Toku-en” – de pregătire a armatelor care vor ataca Uniunea Sovietică – cît şi probabilele direcţii de atac. În acelaşi timp, el atrăgea atenţia că nu s-a fixat data începerii acţiunilor militare. Era de presupus că lucrurile se vor tărăgăna pînă la mijlocul lui august. Din nou se afirma că Japonia va acţiona numai după ocuparea Moscovei de către armatele germane.

Sorge îi zise lui Kretschmer.

— În locul dumitale, eu aş expune mai pe larg conţinutul planului „Kan Toku-en”, e îndoielnic că cei de la Berlin ştiu cum se va realiza. Iată, de exemplu, grupul de armate din Kwangtung va crea mai multe fronturi… Cred că general-colonelul Halder ar fi foarte bucuros să afle astfel de date.

— Ai dreptate, doctore! Şi ar trebui arătată misiunea fiecărui front. Le-au gîndit foarte interesant. Poftim, priveşte…

Colonelul scoase o hartă a raioanelor sovietice din Orientul Îndepărtat şi începu să dea explicaţii.

Richard reuşi să obţină informaţii amănunţite despre planurile „Kan Toku-en“ şi O.Ţ.U. – ambele îndreptate împotriva Uniunii Sovietice. Fireşte, în aceste planuri era inclusă şi declanşarea epidemiei de ciumă. Dar oricît de dibaci erau concepute, ele rămîneau deocamdată planuri.

Richard Sorge şi tovarăşii săi erau ferm hotărîţi să împiedice realizarea lor, convingîndu-se tot mai mult că lupta plină de abnegaţie a armatelor sovietice pe frontul sovieto-german contribuie la zădărnicirea planurilor japoneze, încurcînd calculele clicii militare.

În august, ambasadorul Ott îl primi în vizită pe ministrul de război, Tojo, care venise să mai afle cîte ceva despre evoluţia războiului în Europa.

Richard era translatorul. În timpul discuţiei, el traduse amănunţit cuvintele lui Ott, care se punea luntre şi punte pentru a-l convinge pe generalul Tojo că, pe front, lucrurile ar merge straşnic şi soarta Moscovei ar fi pecetluită... Poate lipsa de convingere pe care Sorge o strecura în tonul său, ori poate excesiva lăudăroşenie în privinţa succeselor, nuanţe bine subliniate în traducerea lui Richard, îl făcură pe Tojo să devină bănuitor. Blitzkriegul nu-i reuşise lui Hitler! Probabil punînd la îndoială spusele ambasadorului, Tojo plecă nemulţumit. La scurt timp după această întîlnire, ministrul de război îl însărcină pe Osima să se informeze amănunţit la Berlin cum stau lucrurile, să afle totul din sursa cea mai sigură.

Osima răspunse destul de repede:

„La începutul lui august, am aflat despre încetinirea ritmului de înaintare a trupelor germane în Rusia. Termenele prevăzute pentru ofensivă nu sînt respectate. Moscova şi Leningradul n-au fost ocupate la datele stabilite. După cum mi-aţi dat dispoziţie, m-am adresat domnului Ribbentrop, care l-a invitat la convorbire pe domnul feldmareşal Keitel, şeful Statului Major al Comandamentului Suprem – O.K.W.

Domnul feldmareşal mi-a explicat că ritmul de înaintare a fost încetinit din cauza mijloacelor de comunicaţie întinse pe o zonă prea mare, a rămînerii în urmă a serviciilor faţă de unităţile aflate

în primele linii. Nepotrivirea dintre planul stabilit şi evoluţia efectivă a operaţiilor este de trei săptămîni, ceea ce, într-o asemenea campanie de proporţii, nu are o importanţă hotărîtoare."

Richard înţelegea: soarta Orientului Îndepărtat sovietic ca, dealtfel, soarta întregii ţări se hotăra atunci pe frontul sovieto-german, pe cîmpurile de luptă din împrejurimile Moscovei. Totul depindea de dîrzenia trupelor sovietice, de posibilitatea realizării... aproape a imposibilului: a opri hoardele naziste, a nu le lăsa să pătrundă în inima Rusiei Sovietice! În acelaşi timp, Richard îşi dădea seama că soarta Moscovei era legată de posibilitatea deplasării unei părţi a trupelor aflate în Orientul Îndepărtat, pe frontul din apus. Dar pentru efectuarea acestei operaţii, în Uniunea Sovietică trebuia să se ştie dacă Japonia intenţionează sau nu să înceapă războiul cu Rusia în acel an.

Intenţiile clicii militare japoneze se lămuriră la începutul lui septembrie. Ozaki îi dădu de ştire lui Richard că trebuie să-l vadă şi se întîlniră la cafeneaua „Imperial". Băură suc de fructe cu gin, discutară despre fleacuri, apoi îşi amintiră despre vechii poeţi japonezi şi Ozaki începu să recite fragmente din elegiile lui Hitomara.

Richard ceru un foc, se aplecă deasupra brichetei, iar Ozaki, continuînd parcă să recite, şopti:

— Consiliul Secret a stabilit direcţiile expansiunii. Fii atent...

Ozaki reproduse pe de rost anumite părţi din hotărîrea Consiliului Secret. Hozumi nu folosea carnetul de însemnări – calitate de nepreţuit a unui agent de informaţii!

— „Japonia îşi menţine politica sa de expansiune spre sud". Asta e prima veste.

Hozumi declamă cu voce tare cîteva versuri, apoi continuă să vorbească, parcă subliniind cu mişcările mîinii silabele accentuate ale versurilor.

— A doua veste: „Dacă în a doua jumătate a lunii octombrie, nu vom mai avea temei să sperăm că pretenţiile noastre vor fi satisfăcute de către Statele Unite, trebuie să fim pregătiţi pentru un război cu America, Anglia şi Ţările de Jos". În al treilea rînd: „Planurile O.Ţ.U. şi „Kan Toku-en" se amînă în consecinţă". Atît am avut eu să-ţi spun. Miaghi confirmă datele despre viitoarele

acţiuni ale flotei în direcţia mărilor din Sud. L-am văzut ieri.

Sorge termină de fumat ţigara şi apoi se despărţiră. Ştirile se contraziceau cu datele anterioare, parvenite din cercurile militare şi industriale. Era necesară o verificare amănunţită. Richard traversă încet holul, se urcă în vechea sa maşină şi plecă la ambasadă.

— Ai aflat noutatea? îl întrebă el pe Ott, intrînd în cabinetul acestuia, fără să fie anunţat. Flota japoneză îşi schimbă direcţia, nu va mai debarca trupe în Kamciatka…

Ott aflase.

— De această dată, nu mi-ai luat-o înainte! spuse el zîmbind. Poftim, citeşte ce-am scris la Berlin.

Eugen Ott îi raporta lui von Ribbentrop:

„Cabinetul prinţului Konoye a hotărît să efectueze o mobilizare de amploare, îndreptată împotriva Uniunii Sovietice. Totodată, premierul Konoye şi-a întărit Cabinetul cu aşa-zisele elemente realiste, înclinate să susţină punctul de vedere al marinei militare – în primul rînd, rezolvarea problemei mărilor din Sud. Faptul va crea mari greutăţi acţiunii de înaintare în nord. Comandamentul armatei nu se manifestă pentru o ruptură imediată cu U.R.S.S. Argumentul îl constituie slăbirea armatei japoneze, prinsă în războiul din China, motiv pentru care nu va putea suporta o campanie de iarnă împotriva Rusiei Sovietice. Luînd în considerare dîrza rezistenţă a ruşilor faţă de o armată germană atît de puternică, Marele Stat Major japonez se îndoieşte că se vor putea obţine succese decisive în Rusia, pînă la venirea iernii.

Părerea Marelui Stat Major este influenţată şi de amintirea apăsătoare a evenimentelor de la Nomongan din 1939 – încă vii în memoria Armatei din Kwangtung.

Exagerata apreciere privind forţa armatei ruse este întărită de faptul că, pînă şi în condiţiile zdrobirii Frontului ucrainean, Uniunea Sovietică s-a dovedit capabilă să-şi concentreze trupele pe Frontul din Caucaz, pentru a pătrunde în Iran[1].

Din surse sigure, am aflat că, în ultimul timp, la Cartierul general imperial, s-a hotărît amînarea, pentru o vreme, a

---

[1] În august 1941, pentru a curma periculoasa activitate a agenturii hitleriste, care ameninţa interesele Rusiei Sovietice şi a aliaţilor ei în Iran, pe teritoriul acestei ţări au pătruns trupe sovietice şi engleze.

acţiunilor împotriva Rusiei Sovietice, în cazul în care situaţia militară nu se schimbă şi Rusia nu va fi înfrîntă în apus”.

Ambasadorul acorda o importanţă atît de mare acestei telegrame, încît îi ceru şi lui Kretschmer s-o semneze. Nici Richard nu putea amîna transmiterea unei asemenea informaţii.

Se însera cînd Sorge ajunse acasă, în strada Nagasaki, şi se apucă de lucru. Mai întîi, aprinse veioza cu dragoni pictaţi pe abajurul portocaliu şi o apropie de fereastră – semnalul că e necesară o întîlnire urgentă. Era o măsură pentru eventualitatea în care Klausen ar apare prin apropiere cu maşina sa. De obicei, întorcîndu-se spre locuinţa lui, Max trecea pe lîngă căsuţa lui Richard.

Sorge scoase din raftul bibliotecii un volum foarte uzat – anuarul statistic german din 1935. Apoi privi calendarul: era 14 septembrie, 1941. Răsfoi volumul şi găsi pagina necesară în vechiul anuar, care continua să-l servească cu devotament şi conştiinciozitate. Aici se afla cheia cifrului tuturor radiogramelor. Era o cheie originală, impecabilă, de fiecare dată alta şi, astfel, de nedescoperit. Un asemenea anuar mai aveau radiotelegrafistul Max Klausen, Branko Vukelić şi, bineînţeles, cei care descifrau textele la Habarovsk şi Vladivostock. Era necesar doar să deschizi anuarul la data respectivă din calendar, apoi descifrarea nu constituia o greutate deosebită; mai ales că, în ultimele luni, Richard nu mai transmitea radiograme lungi. Iată, şi acum, acea multitudine de preţioase informaţii trebuiau concentrate în rînduri cît mai puţine. Pe foaia de hîrtie apărură grupe de cîte cinci cifre. Sorge cifră o informaţie de o importanţă deosebită:

„Guvernul japonez a hotărît să nu acţioneze împotriva U.R.S.S. Totuşi, forţele armate vor fi menţinute în Manciuria. Acţiunile militare vor începe în primăvara anului viitor, dacă Rusia va fi înfrîntă. Ramsai”.

Sorge nu mai aşteptă, plecă el spre locuinţa lui Max, după ce, în prealabil, îl prevenise de la un telefon public. Radiograma lui Ramsai porni pe calea undelor înainte ca cifratorii ambasadei germane să fi isprăvit de cifrat detaliata telegramă a lui Ott şi s-o fi transmis la Berlin, domnului ministru von Ribbentrop.

După terminarea radioemisiei, Richard se întoarse acasă. Era foarte bine dispus. Îşi aminti de cuvintele lui Ozaki despre pictorul

olandez Rembrandt, despre umbrele japoneze şi asociaţia pe care o făcuse... Da, ei lucraseră bine în acea zi, reuşiseră să pună în lumină esenţialul din tainicile evenimente care se petreceau.

ULTIMUL RAPORT AL LUI RICHARD SORGE

În vremea din urmă, Ramsai era liniştit în aparenţă, dar, cu instinctul experimentatului agent de informaţii, simţea tot mai intens că pericolul din juru-i creşte.

În zadarnicele-i încercări de a descoperi emiţătorul-fantomă şi oamenii care transmiteau radiogramele de nedescifrat, colonelul Osaka era gata să se dea bătut, cînd o întîmplare neaşteptată îi ridică moralul.

În urma unei îndelungate şi minuţioase selecţionări, lista pe care figurau cei bănuiţi se redusese simţitor. Rămăseseră doar cîteva zeci de nume, printre care şi al doctorului Richard Sorge, ajutorul ambasadorului german la Tokio, al lui Hozumi Ozaki, consilierul primului ministru Konoye şi, în acelaşi timp, înalt funcţionar la Compania căilor ferate ale Manciuriei de Sud.

Mai rămăseseră pe listă Branko Vukelić, corespondentul Agenţiei „Havas“ la Tokio, pictorul Miaghi, alte cîteva cunoscute şi respectabile persoane. Şi, totuşi, era peste putinţă să bănuieşti în vreun fel asemenea oameni ca doctorul Sorge, ori ca Hozumi Ozaki sau ca prinţul Kinkazu – nepotul prinţului Saionji, recent răposat întru domnul... Te lua cu ameţeală de atîtea gînduri!

Osaka îşi împărtăşi frămîntările generalului Nakamura, şeful contraspionajului militar al Japoniei, care ordonă încetarea acţiunii fără rost privind filtrarea listelor. Dar tocmai în acele zile, colonelul primi un raport: Tokkoko – poliţia secretă – o pusese sub urmărire pe Tomo Katabaiasi, bănuită că întreţine legături cu elemente de stînga. La Tokio, ea conducea o şcoală de croitorie. În timpul unui interogatoriu, Katabaiasi amintise, printre cunoscuţii săi, şi numele pictorului Miaghi, pe care-l cunoştea din San Francisco: locuise în pensiunea ei, împreună cu alţi japonezi

avînd convingeri politice de stînga.

Agentul poliţiei secrete nu acorda vreo importanţă celor raportate colonelului – socotea că îşi face în mod curent serviciul. Apăruse o croitoreasă oarecare… Dar, auzind numele lui Miaghi, colonelul Osaka deveni deodată atent. Miaghi… Miaghi – un nume cunoscut – îşi aminti colonelul – se pare că figurează pe listă…

Osaka deschise dosarul. Da, chiar aşa era: „Iotoku Miaghi, pictor, se întîlneşte cu ofiţeri din Marele Stat Major…”

Pentru orice eventualitate, Tomo Katabaiasi fusese arestată. Într-adevăr, ea declară că a locuit cîndva la San Francisco, a fost proprietara unei pensiuni, apoi a revenit cu soţul ei în Japonia. Nu mai întreţinea relaţii cu nici unul din foştii ei locatari. Singurul dintre aceştia, pe care-l întîlnise întîmplător aici, era pictorul Miaghi.

Colonelul ordonă să-i fie adusă arestata Katabaiasi, o anchetă chiar el şi dispuse ca pictorul Miaghi să fie pus sub urmărire, împreună cu toate persoanele cu care venea în contact. Urmărirea pictorului duse la amplificarea bănuielilor. Ieşi la iveală că Miaghi se întîlnea cu Hozumi Ozaki, îl cunoştea pe ziaristul german – doctorul Sorge, era în relaţii şi cu alte persoane aflate pe lista secretă…

Toate acestea se întîmplau în perioada cînd Serviciul japonez de contraspionaj îşi intensificase activitatea în legătură cu urmărirea tuturor străinilor care locuiau în Japonia. Se apropiau evenimente importante, ţara se pregătea de război şi militarii se străduiau să-şi asigure spatele, să preîntîmpine orice posibile lovituri. Începură arestările preventive. Printre străinii supuşi unui filaj intens se aflară şi Vukelić, doctorul Sorge, corespondentul englez James Cox, care se întîlnea frecvent cu ziaristul francez Branko Vukelić. Urmărirea doctorului Sorge fu încredinţată agentului de poliţie Hirano. În ultimii ani, Hirano reuşise să facă şi el carieră, devenise un informator experimentat şi iată soarta îl punea din nou faţă în faţă cu doctorul Sorge.

La început, informatorul stabili pe unde umbla Sorge: dimineaţa, devreme, pleca la ambasadă şi îşi petrecea acolo toată ziua. Seara, mergea la „Imperial”, de acolo – la micul restaurant „Rheingold”, pe Hinza, iar uneori se oprea, pentru scurt timp, la „Fledermauss”. La „Imperial”, întîrzia cel mai mult. Se aşeza

întotdeauna la aceeaşi masă, în acelaşi loc – lîngă perete, într-un fotoliu adînc, şi discuta cu cîte cineva, sau picotea pur şi simplu.

Observaţiile agentului fură raportate colonelului, la Kempeitai şi Osaka dădu dispoziţie ca, în peretele lîngă care se aşeza Sorge, să fie montat un microfon pentru înregistrarea discuţiilor.

Urmărirea pe stradă, ca şi ascultarea discuţiilor la telefon nu dădură nici un rezultat, astfel că Hirano se hotărî să pătrundă în casa de pe strada Nagasaki. Nu era greu, dat fiind că, ziua, nu era nimeni acasă. Trei zile la rînd, Hirano se ascunse în diferite locuri, pentru a afla cine intră, ce se petrece, despre ce se discută, dar degeaba: nu află nimic. La Sorge nu apăruse nici un musafir, doar de două ori venise o femeie tînără, făcuse curăţenie şi plecase.

A treia zi, Hirano pătrunse în casă, controlă totul şi nu descoperi nimic suspect. Nici microfonul de la „Imperial” nu dădu rezultate. Sorge discuta cu prietenii tot felul de nimicuri, nu exista nici cea mai mică aluzie la vreo informaţie secretă.

Venise luna octombrie, cu ploi lungi, mărunte.

În ultimele luni, Richard se simţea rău, făcea mari eforfuri să se ridice din pat. Noaptea avea coşmaruri. Cel mai des îl chinuia amintirea de la Verdun, cînd, pierzîndu-şi ultimile puteri, zăcea agăţat de sîrma ghimpată. Apoi i se părea că e în spital... deasupra lui se apleca cineva... Aproape, aproape de tot...

— Soră! striga el şi deschidea ochii.

La trezire, coşmarurile trecutului dispăreau. Richard se afla în patul său, în casa sa de pe strada Nagasaki. De-a lungul pereţilor – cărţile, vechile manuscrise şi statuetele orientale, pe care le colecţiona de ani de zile. Cameră de erudit orientalist.

Deasupra lui se apleca credincioasa-i Mitiko. Era îmbrăcată într-un chimono elegant, cu broderii de crizanteme galben-portocalii şi o încingea un brîu lat, de culoare aprinsă. Richard ştia – pentru el s-a îmbrăcat astfel Mitiko. Richard îi zîmbea. Dar de ce se afla Mitiko aici? De ce-i era chipul atît de îngrijorat?

— Iki-san, ai vorbit în somn, ai gemut, şopti Mitiko. Eşti bolnav, Iki-san? Ţi-am făcut un ceai. Bea-l!

Richard avea îngrozitoare dureri de cap – probabil va începe iar gripa. Se întinse să ia o ţigară. Mitiko luă bricheta de pe birou, o aprinse şi o apropie de Richard.

— Arigató, Mitiko! Mulţumesc! Richard trase adînc în piept

fumul aromat-dulceag, aruncă pledul şi se aşează în pat. Mitiko aprinse focul. În cameră se răspîndi o căldură plăcută. Şi, totuşi, Sorge îşi puse halatul peste pijama, îi era frig.

Prezenţa lui Mitiko îi făcea plăcere... Dar de ce a încălcat convenţia?

Isii Hanako locuia acum la mama ei şi rareori venea la Richard. Mai tot timpul şi-l petrecea la Press-Camp, pe Hinza. Aşa hotărîse Sorge, după ce Isii fusese chemată la poliţie. Domnul Matsunaghi, inspectorul de poliţie, îi atrăsese atenţia, în mod foarte serios, să nu mai aibă de-a face cu „pletoşii". Matsunaghi îi poreclise astfel pe toţi europenii; îi mai numea şi „ramuri crescute în umbră" – din cauza pielii lor albe. Inspectorul o întrebase pe Isii ce face Sorge, pe unde umblă, cu cine se întîlneşte, îi ceruse să-i aducă un manuscris de-al lui. Mitiko îi răspunse că ea nu ştie nimic. Matsunaghi o prevenise: să nu sufle nimănui vreun cuvînt despre discuţia avută la poliţie!

Isii întrebă timid cum să procedeze, doar era în serviciul domnului Sorge. Inspectorul de poliţie nu-i dădu un răspuns, mormăi doar că „Ştim noi ce-i cu acest serviciu..."

Bineînţeles, Mitiko îi povestise totul lui Iki-san, chiar în acea seară. El o ascultase posomorît şi, deodată, izbucnise. Acum semăna cu un străvechi zeu japonez din templul Kamakura – întruchiparea mîniei! Sprîncene încruntate, ochi arzători, riduri adînci în colţurile gurii.

— Bine! Dacă îţi interzic să mai vii la mine, le voi răspunde cu aceeaşi monedă! Fac astfel, ca nici un japonez aflat în Germania să nu se poată întîlni cu o nemţoaică! Fie el chiar şi ambasadorul Hirosi Osima în persoană!... Aşa să le spui! M-ai înţeles?

— Da, Iki-san, am înţeles, dar la ce ajută asta? Oricum, îmi interzic să mai lucrez aici...

Şchiopătînd, Sorge se plimba prin cameră, lovindu-se de rafturile cu cărţi şi aprinzînd, în neştire, ţigară de la ţigară.

— Probabil că va trebui, totuşi, să pleci de-aici, Mitiko! zise Richard, ceva mai liniştit. Spune-mi, ce-ai fi făcut dacă eu, să zicem, aş fi murit atunci, în accidentul acela de motocicletă? Doar era posibil, nu-i aşa?

În ultimul timp, Richard aborda tot mai des asemenea discuţii. Poate că vroia s-o pregătească pe Isii pentru ceea ce s-ar fi putut

întîmpla. Se gîndea neîncetat ce-ar trebui să facă pentru a o ocroti, pentru a o feri de primejdii pe femeia a cărei soartă nu-i era cîtuşi de puţin indiferentă.

— Ascultă, Mitiko, spuse el, adîncit în gînduri, tu trebuie să te căsătoreşti…

— Nu, nu!… Nu spune asta, Iki-san! – Mitiko întinse mîinile, ca şi cum s-ar fi apărat. Ochii i se umplură de lacrimi. Mai bine mă duc la Mihara…

Mihara este craterul unui vulcan stins, în care se aruncau femeile părăsite de bărbaţii îndrăgiţi. Isii scăpase acele cuvinte fără să-şi dea seama. Acum îşi lăsă capul în jos, adînc tulburată.

— Ce legătură are vulcanul Mihara cu discuţia noastră? Mitiko, mai bine ai pleca pe insula Miyashima. Ai auzit despre această insulă, se spune că acolo oamenii nici nu se nasc, nici nu mor. Acolo există numai fericire! Acolo nu se nasc şi nu mor nici păsările, nici cerbii, nici o vietate! De asta au grijă călugării, care trăiesc în umbra criptomerelor… Viaţa e un vis, să mergem acolo!

Richard pomenise despre insula sfîntă Miyashima, încercînd să aducă măcar un zîmbet pe chipul nefericitei Isii. Dar nu izbuti. Apoi continuă:

— Mă gîndesc la fericirea ta, Mitiko… Dacă nu vrei să pleci la Miyashima, atunci du-te la Şanhai pentru o vreme. Oricum trebuie să trimit acolo pe cineva cu o misiune. Apoi voi veni şi eu, îţi voi arăta oraşul, ne vom plimba cu barca pe fluviu…

— Dar n-am paşaport! se împotrivi Isii. Cine-mi va da drumul să plec la Şanhai? Apoi… apoi… nu vreau să plec de-aici. N-ai să vii niciodată la Şanhai, Iki-san! Şanhaiul e o poveste, la fel ca insula fericirii Miyashima…

— Dar înţelege, aici nu mai poţi rămîne…

Această discuţie avusese loc în august, cu două luni în urmă. Acum, Isii venea rar în strada Nagasaki. Dar de ce apăruse astăzi?

— S-a întîmplat ceva, Mitiko? întrebă Richard.

— Nu ştiu, Iki-san, poate n-am motive serioase, dar inima mi-e grea… Ieri m-au chemat din nou la poliţie. Am venit să-ţi povestesc… Aici a umblat cineva, priveşte…

Mitiko arătă spre scăriţa folosită de Sorge pentru a putea ajunge la rafturile de sus ale bibliotecii. Pe o treaptă se vedea urma vagă a unei tălpi de cauciuc. Sorge nu purtase niciodată

încălţăminte cu asemenea talpă.

Mitiko adăugă că mai văzuse o asfel de urmă în curte, lîngă verandă. Cine, ce avea cu Iki-san?

Richard se străduí să potolească nelinişteа de care era cuprinsă Isii: sînt fleacuri, poate fusese electricianul, el venise săptămîna trecută. Bineînţeles, el luase scăriţa pentru a ajunge la firele electrice! Isii ştia că vineri, cînd făcuse curăţenie, aceste urme nu erau încă... Totuşi, nu-l contrazise pe Sorge, se prefăcea că au liniştit-o vorbele lui. De ce să-l mai amărască pe Iki-san? Are şi aşa destule griji! Ştie el mai bine ce trebuie să facă. Ea dorise doar să-l prevină.

În realitate, situaţia era alarmantă. Sorge simţea că cercul se strînge în jurul său. Dar acum se gîndea la un singur lucru: numai azi să nu se întîmple nimic! Astăzi este o zi hotărîtoare, o zi care-l costase mulţi ani de trudă pe Richard şi tovarăşii săi. O informaţie de cîteva rînduri, pe care o va transmite diseară la Moscova, va confirma definitiv concluziile sale categorice: în acest an, Armata din Kwangtung nu va ataca Orientul Îndepărtat, agresiunea japoneză va fi îndreptată spre mările Sudului. Bineînţeles că Japonia nu va putea duce lupta pe două fronturi. Dîrzenia Rusiei temperase înflăcărarea militariştilor japonezi. Această ştire trebuia transmisă astăzi la Centru. Neapărat astăzi! Acum era preţioasă fiecare zi. Conta fiecare ceas. Postul de radio Berlin trîmbiţa nestăvilit despre succesele armatei germane. Poate că totuşi trupele din Siberia vor reuşi să vină în ajutorul Moscovei. Cum ar fi vrut Richard să se afle acum acolo, în împrejurimile Moscovei, să lupte deschis, fără să se ascundă! I se promisese de mult că va fi rechemat din Japonia. Era şi timpul! Sorge considera că îşi încheiase misiunea aici. Astăzi va transmite informaţia pentru care, la drept vorbind, stătuse în Japonia atîţia ani grei şi plini de primejdii. Trebuia să mai reamintească încă odată, în radiograma cifrată: misiunea principală e îndeplinită, grupul putea fi rechemat.

Spre nemulţumirea lui Isii, Richard renunţă la dejun, bău doar o ceaşcă de ceai tare. Spuse că va mînca mai tîrziu, la ambasadă. Se înţeleseră să se întîlnească seara, la restaurantul „Rheingold”. În vîltoarea treburilor, Richard nu-şi mai aminti nici de ziua sa de naştere, nici de aniversarea datei cînd o cunoscuse pe Mitiko –

acum şase ani... O rugă pe Isii să-l ierte, el avea de rezolvat o problemă foarte urgentă.

Sorge o mai rugă pe Isii să ia florile de pe verandă, se ofiliseră. Nu, nu era nevoie să pună altele, proaspete. Vaza aceea de pe verandă trebuia să rămînă goală...

Sorge făcea acest lucru, pentru a-şi înştiinţa tovarăşii că locuinţa sa se află în „carantină".

După ce Isii plecă, Richard se apucă de lucru, trebuia cifrat ultimul raport al lui Ozaki.

Hozumi îi povestise despre consfătuirea secretă care avusese loc la reşedinţa primului ministru. Konoye dăduse dispoziţie să plece toţi slujitorii din casă. Hozumi Ozaki fusese nevoit să pregătească ceaiul.

La şedinţă, ministrul marinei militare spusese:

— Ne aflăm la o răscruce. Trebuie să hotărîm problema păcii sau a războiului.

Toţi se pronunţaseră pentru război. Doar Konoye îşi manifestase o oarecare îndoială.

— Port o mare răspundere pentru războiul din China, rostise el rar, nici astăzi, după ce au trecut patru ani, acest război n-a dat rezultate. Mi-e greu să mă hotărăsc pentru un nou război...

Generalul Tojo, ministrul de război, îl contrazise vehement pe Konoye, susţinînd că războiul este necesar, fie chiar şi pentru menţinerea combativităţii armatei.

Discuţia fusese dură, dar nu s-a spus nimic despre demisia cabinetului Konoye.

Consfătuirea celor cinci miniştri hotărîse ca Japonia să atace în sud. Faţă de Rusia avea să se menţină o neutralitate relativă, din care nu lipseau intenţiile duşmănoase.

Ozaki îi promisese lui Richard că îi va comunica, a doua zi, noi ştiri, dar nu se prezentase la întîlnirea stabilită.

Sorge cifră radiograma în care expunea situaţia politică ce se crease. Pe foaia de hîrtie se aşterneau grăbit coloane de cifre... Dezlegate, ele însemnau că:

„...În decursul primelor săptămîni de pregătire a agresiunii împotriva U.R.S.S., Comandamentul Armatei din Kwangtung a ordonat chemarea sub arme a trei mii de experimentaţi muncitori de cale ferată, în vederea asigurării mijloacelor de comunicaţie

militare de-a lungul arterei siberiene. Au fost mobilizaţi toţi translatorii cunoscători ai limbii ruse. Acum, însă, totul s-a contramandat”.

Sorge îşi încheie raportul cu următoarea frază:

„Cele arătate vădesc că războiul nu va începe în acest an”.

Radiograma cifrată era mai lungă ca de obicei şi, totuşi, gîndindu-se o vreme, Sorge mai adăugă:

„Misiunea noastră în Japonia a fost îndeplinită. S-a reuşit evitarea unui război între Japonia şi U.R.S.S. Rechemaţi-ne la Moscova sau trimiteţi-ne în Germania. Personal, aş vrea să devin un soldat de rînd, să lupt pentru patria mea, ori să-mi continui munca de informare în Germania fascistă. Aştept indicaţii. Ramsai”.

În ajunul zilei în care Sorge îşi cifra ultima sa comunicare, se consumaseră evenimente furtunoase la reşedinţa prinţului Konoye. Ministrul de război ceruse o şedinţă extraordinară, care fu fixată pentru dimineaţă la prima oră. În cadrul guvernului, nu se aflase încă despre descoperirea grupului „Ramsai”. Nici prinţului Konoye nu i se adusese la cunoştinţă arestarea consilierului său de încredere – Hozumi Ozaki. Singurii care ştiau acest lucru erau doar păstrătorul sigiliului, Kido, şi bunul său amic – Tojo. Ministrul de război hotărîse să acţioneze grabnic: o lovitură neaşteptată, înlăturarea Cabinetului Konoye şi preluarea puterii!

Îşi începu discursul luînd-o de departe.

— Aş vrea să revin asupra unei probleme nerezolvate la şedinţa precedentă, spuse Tojo. Nu ne e permis să pierdem ceea ce am cîştigat. În nici un fel nu trebuie să cedăm poziţiile faţă de Rusia, faţă de Statele Unite ale Americii, la fel cum e necesar să continuăm, cu orice preţ, războiul în China. În aceste condiţii, atitudinea prinţului Konoye este mult prea pasivă, pentru ca el să mai poată rămîne în fruntea Cabinetului. Există temeri că s-ar putea ivi acte de nesupunere în armată, dezordini în imperiu. Nu avem dreptul să riscăm…

Poziţia neaşteptat de tăioasă a lui Tojo provocă uimirea generală. Dar prinţul Konoye nu era deloc dispus să cedeze puterea. Izbucniră dispute aprige. În momentul culminant, Tojo aruncă principalul său atú – organele de contraspionaj au descoperit o întinsă reţea de spionaj a ruşilor, membrii ei au

pătruns în cele mai înalte sfere ale statului japonez; printre arestaţi se află şi consilierul personal al primului-ministru, Hozumi Ozaki.

Păstrătorul sigiliului confirmă spusele ministrului de război.

— În cazul acesta... în cazul acesta... trebuie să-mi prezint demisia... rosti buimăcit prinţul Konoye. E mai bine să părăsesc arena politică, de mult m-am gîndit să mă retrag într-o mînăstire...

Formarea noului guvern fu încredinţată generalului Tojo care, îl alcătui în grabă, încredinţînd postul de ministru de externe lui Togo.

Se făcuse aproape şapte dimineaţa, cînd Sorge se ridică de la birou. Îi era foarte rău, simţea că-i plesneşte capul, îl dureau toate încheieturile corpului. Desigur, iar dăduse o gripă peste el! Şi-n ce moment nepotrivit! Privi distrat la ceas şi începu să se pregătească grăbit de plecare – ambasadorul Ott îl aştepta la dejun.

Scoase maşina din garaj şi plecă spre ambasadă. În drum făcu un popas şi cumpără un buchet de crizanteme pentru Frau Helma.

Urcă pe veranda care ducea la locuinţa lui Ott. Masa era pusă, dar ambasadorul nu apăruse încă. Sorge aşează buchetul alături de tacîmul Helmei şi porni spre camera cifrului.

În această cameră – considerată sfînta sfintelor la ambasada germană – aveau acces doar patru persoane: ambasadorul Ott, ataşatul militar Kretschmer, împuternicitul special al Serviciului Central de Siguranţă a Reichului – Meisinger şi... Sorge. Richard nici nu mai sună la intrare. Scoase din buzunar legătura cu chei, o găsi pe cea care-i trebuia, deschise şi intră în camera cu fereastră zăbrelită. Cu băgare de seamă, închise uşa grea, placată cu stejar. Verifica întotdeauna dacă uşa e bine închisă, aşa îl sfătuise Ott. Era încă devreme, dar Ernst se şi afla lîngă maşina de cifrat. Sorge îl salută.

— Bună dimineaţa, domnule Sorge! răspunse prietenos Ernst.

Richard îşi aruncă o privire indiferentă peste umărul cifratorului: pe masă se afla tocmai ceea ce îl interesa, textul radiogramei despre ultimele evenimente. O luă în mînă şi citi:

„Urgent. Secret. Cu cifrul ambasadorului. A se păstra numai în seif. 15 octombrie 1941.

Dacă nu se va produce prăbuşirea regimului comunist, nu e de aşteptat ca, înainte de primăvara viitoare, să aibă loc acţiuni militare ale japonezilor împotriva armatei sovietice din Extremul Orient, armată încă puternică din punct de vedere al forţei de luptă. Dîrzenia dovedită de Uniunea Sovietică în războiul cu Germania duce la presupunerea că, dacă ar începe în august sau septembrie, atacul japonez n-ar avea şanse să deschidă drumul prin Siberia în acest an".

— Toate astea le ştiu! spuse Sorge, punînd telegrama la loc. Nou nu-i nimic?

— Nu, domnule Sorge, deocamdată nimic. Poate mai tîrziu.

Cînd Sorge urcă din nou pe verandă, Ott şi Helma se şi aşezaseră la masă.

— Cu ce ocazie mi-ai adus flori? întrebă Helma. Ce eveniment sărbătorim?

Sorge se plecă în faţa ei şi îi reţinu mîna, ceva mai mult ca de obicei, în palma sa mare.

— Ce eveniment sărbătorim? repetă Richard întrebarea. Doar ai binevoit să dejunezi împreună cu noi!

— Dar asta se întîmplă aproape în fiecare zi...

— Şi de fiecare dată, acesta e pentru noi un eveniment... Nu-i aşa, Eugen?

— Bineînţeles, bineînţeles! confirmă ambasadorul pe un ton glumeţ.

Dejunară în trei. Pe masă se afla şi al patrulea tacîm, îl aşteptau pe colonelul Kretschmer.

Aduseră vorba despre Theo Kordt, consilierul ambasadorului, trimis la Berlin încă din primăvară. Era un tip antipatic, îşi băga nasul peste tot. Ambasadorul nu-l putea suferi.

— Sînt sigur că a fost trimis pentru a mă supraveghea! spuse iritat Ott. Se ţine după mine ca o umbră, oriunde m-aş duce.

Izbucnind în rîs, Sorge exclamă:

— Ascultă, Eugen! Să-ţi fac o mărturisire: Şi eu am fost rugat să-l ocrotesc pe ambasadorul german!

— Ei, Iki, replică ambasadorul, mi-ar fi făcut o mare plăcere dacă „ocrotitorul" persoanei mele ai fi fost tu şi nu un oarecare altul...

Kretschmer apăru, cînd ceilalţi îşi beau cafeaua.

— Iertaţi-mi întîrzierea, se scuză el cu vocea-i de bas, dar în oraş se petrece ceva de neînţeles. Circulă zvonuri că prinţul Konoye şi-a dat demisia.

— Din ce cauză? exclamă Ott plin de mirare.

Kretschmer privi încurcat spre Frau Helma. Ea înţelese şi se ridică.

— Domnilor, eu vă părăsesc, văd că v-aţi şi început ziua de muncă… Îţi mulţumesc pentru flori, Iki.

În cabinetul ambasadorului, unde bărbaţii trecură după dejun, ataşatul militar spuse:

— Tojo şi partizanii săi cer începerea imediată a acţiunilor militare în sud.

— Dar şi Konoye este pentru „Drang nach Süden”, replică Sorge. El visează la Singapore. Aşadar, nu aceasta e cauza demisiei Cabinetului. Poate că motivul e Rusia?

Richard Sorge nu bănuia că tocmai el era cauza căderii Cabinetului Konoye. Cu cîteva zile în urmă, deşi nu obţinuse vreun corp delict, Kempeitaiul îl arestase, totuşi, pe pictorul Miaghi.

În timpul primei anchete, Miaghi se aruncase pe fereastră, dar încercarea de sinucidere nu-i reuşise; pictorul căzuse între crengile unui copac cu coroana deasă; încercase să fugă, dar poliţia îl prinsese. La percheziţia efectuată în casa sa, fu descoperită o scrisoare ciudată, în legătură cu Calea ferată manciuriană, rezervele de cărbuni, benzină, oţel. O parte din materiale erau scrise în engleză.

A mai fost arestat şi James Cox, corespondentul englez al Agenţiei „Reuter”, care-şi găsi sfîrşitul aruncîndu-se de la etaj.

— Degeaba nu se aruncă ei pe fereastră! hotărî colonelul Osaka.

Contraspionajul japonez era în alertă.

După trei zile, fu arestat secretarul şi consilierul primului ministru, Hozumi Ozaki.

În cercurile guvernamentale vestea arestării lui Ozaki căzu ca o bombă: consilierul şi secretarul personal al prinţului Konoye – agent sovietic! Izbucni un scandal politic colosal. Generalul Tojo nu lăsă să-i scape favorabila conjunctură şi-l doborî pe nehotărîtul premier. Konoye demisionă laolaltă cu întregul său Cabinet.

Activitatea desfăşurată de grupul lui Sorge, deşi acum

descoperită, prezenta aceeaşi gravitate ca şi un insucces militar sau diplomatic... Dar adevăratul motiv al demisiei guvernului rămăsese o taină pentru mulţi muritori de rînd ai Japoniei, fie ei şi chiar foarte suspuşi. Prinţului Konoye i se sugeră să se îmbolnăvească de urgenţă şi să se interneze în clinica universitară Waseda. Era, de fapt, un arest neoficial. Anchetatorul veni în rezerva lui Konoye pentru a-l interoga în legătură cu afacerea Ozaki-Sorge.

Dar toate acestea se petrecură cu cîteva zile mai tîrziu.

În cabinetul lui Ott, discuţia continua...

Ataşatul militar Kretschmer mai comunică o noutate. Colonelul Matsamura, din Serviciul de informaţii al Marelui Stat Major, îi spusese că, pe frontul sovieto-german, a fost observată apariţia unor unităţi siberiene. Această ştire o telegrafiase ambasadorul Osima. Conform altor informaţii, divizii sovietice părăseau Orientul Îndepărtat; eşaloane militare se deplasau pe magistrala Transiberiană, îndreptîndu-se spre Moscova. Aceleaşi informaţii au fost primite şi de la Marele Stat Major german. Colonelul cită şi o serie de date concrete, ce dovedeau că ruşii continuau să deplaseze trupe pe frontul sovieto-german.

— Acum, nimic nu-i mai poate salva pe ruşi! conchise Kretschmer, plin de convingere. Uitaţi-vă, o confirmă şi generalii americani.

Kretschmer le arătă un articol din ultimul număr al ziarului „New York Times". O oficialitate de la Ministerul de Război scria:

„Ar trebui să se întîmple o minune, o minune cum n-a mai fost din vremurile biblice, pentru a-i salva pe ruşi de la înfrîngerea totală ce se va produce într-un timp foarte scurt..."

Sorge calculă: trecuse o lună de cînd transmisese la Moscova prima înştiinţare privind schimbarea direcţiei agresiunii japoneze.

Dar îi replică ataşatului militar cu totul altceva:

— Nu-i posibil, Kretschmer. Din punct de vedere fizic, ruşii nu pot transporta armata din Siberia atît de repede. Asta ar scoate din uz singura lor cale din Siberia. Magistrala Transiberiană nu e aptă pentru un trafic în asemenea ritm. Chiar şi pentru transportul unei singure divizii pe front, e necesară cel puţin o săptămînă.

— De acord, dar faptul rămîne fapt! insistă Kretschmer. Totul se petrece în aşa fel, de parcă ruşii ar fi prezenţi în Marele Stat

Major japonez şi ar şti precis că în Orient acum nu-i mai ameninţă nici un pericol.

— Ei da, aşa ceva e posibil! căzu de acord Sorge. Serviciul de informaţii al ruşilor nu-i de lepădat... Dar asta-i de domeniul lui! – Sorge arătă din cap spre Meisinger care tocmai intra.

— Ai auzit, Joseph? i se adresă Sorge, se spune că agenţii ruşi au pătruns în Marele Stat Major japonez... Ce te uiţi aşa?

— Dacă aş fi lucrat eu la Kempeitai, asta nu s-ar fi întîmplat! pară SS-istul. După cum văd, nu-mi poţi ierta că pierzi la pocher... Mai bine spune-mi: cînd vrei să-ţi iei revanşa?

Dar doctorul Sorge abordă imediat un ton serios.

— Eugen, oare nu e prematur să înştiinţezi Berlinul că japonezii nu vor ataca acum Orientul Îndepărtat sovietic? Am citit azi textul radiogramei cifrate.

— Din păcate, nu! răspunse Ott. Speranţele de a atrage Japonia de partea noastră nu s-au justificat.

— Japonezii s-au dovedit mai perspicace decît cei de la Berlin! spuse Sorge.

— Adică? întrebă Kretschmer.

— Evenimentele din Nomongan – sau Halhîn-Göl cum îi spun ruşii – au demonstrat tenacitatea armatei ruse. Actualul război dovedeşte acelaşi lucru. În aprecierea evenimentelor, e nevoie de luciditate şi, după părerea mea, japonezii au probat-o. Ei nu se aruncă orbeşte spre nord, dispunînd de şaptesprezece divizii în Armata din Kwangtung, contra celor treizeci, ruseşti.

— Acum sînt numai douăzeci şi trei! preciză Kretschmer. În schimb, diviziile japoneze au acum un efectiv dublu, deci, treizeci şi patru.

— De acord, continuă Sorge disputa. Aceste cifre erau exacte la începutul războiului. Acum, lîngă graniţa sovietică se află Armata din Kwangtung, cu un efectiv de un milion de oameni. Şi, totuşi, Japonia nu va lupta pe două fronturi – în mările de sud şi în nord. Ea va lupta doar acolo unde-i va fi mai uşor. Poftim, priviţi ultimele date...

Sorge scoase din buzunar carnetul de însemnări, îl răsfoi şi citi cîteva cifre.

— De unde ai astfel de date? întrebă Kretschmer.

— Dintr-o sursă demnă de încredere: colonelul Sugiyama din

Direcţia operativă a Marelui Stat Major.

— Dă-mi-le mie…

— Poftim! Doar n-am să public astfel de cifre în corespondenţele mele. M-ar expulza imediat pentru divulgarea secretelor militare. Ia-le, sînt generos! Ei, domnii mei, va trebui să mă scuzaţi, am să vă părăsesc… Eugen, dacă nu mă îmbolnăvesc, voi trece mai tîrziu pe la tine.

Cu orice preţ, Richard trebuia să-l vadă acum pe Vukelić. Unde l-ar putea găsi? La agenţie? Acasă? Îi telefonă şi stabiliră să se întîlnească urgent la Press-Camp.

Vukelić aştepta. Drumurile lor se încrucişară pe scară. Cei doi schimbară un salut şi se despărţiră. Hîrtia cu însemnările cifrate rămase în mîna lui Vukelić. Sorge apucase să-i şoptească:

— E o comunicare foarte urgentă. Trebuie transmisă neapărat azi. Max să fie cu ochii în patru. Nici un contact cu mine! Bănuiesc că sînt urmărit.

După-amiază, Max trase maşina cu motorul spre uşa din faţa atelierului – semnalul că sarcina a fost îndeplinită – şi se duse să se ocupe de afacerile sale comerciale.

Richard îşi petrecu seara împreună cu Isii, la „Rheingold”, restaurantul lui papa Kettel. Era trist şi tăcut. Cufundat în gînduri, nu-şi lua privirea de la chipul tinerei femei.

— De ce mă priveşti astfel, Iki-san? Arăt rău?

— Nu, Mitiko… Astăzi am să-ţi spun Agness… Parcă ne-am fi cunoscut ieri. Îţi aminteşti? Acolo, la masa aceea… Dar acum nu trebuie să ne întîlnim. E mai bine să pleci din Tokio.

— Doar ţi-am spus, Iki-san, nu plec nicăieri! Vreau să respir acelaşi aer pe care-l respiră şi Iki-san, să calc pe acelaşi pămînt, să privesc acelaşi cer… Pentru ce…

Isii îşi întoarse capul, ascunzîndu-şi lacrimile.

— Ascultă, Mitiko, să nu vorbim astăzi despre lucruri triste.

Cu un mare efort, Sorge încercă să pară vesel. Dar un gînd obsedant nu-l părăsea o clipă: de ce n-a venit Ozaki la întîlnire?

După o oră, părăsiră restaurantul şi Sorge chemă un taxi.

Îşi luară rămas bun în stradă. Richard o ajută pe Isii să urce în maşină, îi sărută mîna cu gingăşie şi rămase mult timp în stradă, sub lumina unui felinar, privind în urma maşinii care se îndepărta. Fusese ultima lor întîlnire. Isii Hanako nu l-a mai văzut niciodată

pe Richard.

Înainte de a se întoarce acasă, Sorge trecu pe lîngă atelierul lui Klausen. Maşina stătea cu motorul spre uşă – deci totul era în ordine. Radiograma pornise la destinaţie.

Gripa nu-l ocoli şi Richard zăcea în pat. După o zi, în ciuda „carantinei", Klausen trecu pe la el. Vizitarea unui bolnav nu putea provoca bănuieli. Căutau să deducă pricinile pentru care Ozaki şi Miaghi nu veniseră la întîlnirile fixate. Richard presupunea că demisia guvernului îi crease multe probleme lui Ozaki.

— Bine, dar Miaghi? întrebă Klausen.

Nu găsiră răspuns. Cei doi aveau toate motivele să fie alarmaţi.

Richard îl mai întrebă o dată pe Klausen.

— Deci ai transmis raportul?

— L-am transmis, dar nu în întregime. Am încheiat subliniind că nu va fi război. Despre rechemarea grupului nostru voi transmite mîine. Acum putem să ne facem valizele.

Dar dimineaţa, Max şi Anna Klausen fură arestaţi. Fu arestat şi Branko Vukelić şi mulţi alţii. Printre aceştia se aflau Joseph Newman, corespondentul ziarului american „New York Herald Tribune", economistul britanic sir George Sens, ambii bănuiţi că fac parte din grupul lui Vukelić.

Ministrul justiţiei, Ywamura, a semnat ordinul de arestare a prinţului Kinkazu, din Ministerul Afacerilor Externe. Din ordinul aceluiaşi ministru a fost arestat şi fiul fostului prim-ministru al Japoniei, Inukai. Dar ministrul Ywamura nu se putea hotărî să-l aresteze pe colaboratorul ambasadei germane, doctorul Sorge. Pentru aceasta, era necesară semnătura unei personalităţi mai importante. Mandatul de arestare a doctorului Sorge a fost semnat de însuşi Tojo – noul prim-ministru al Japoniei.

Erau bănuiţi chiar şi fostul prim-ministru, prinţul Konoye, ambasadorul german Eugen Ott... Dar rezolvarea unor probleme la asemenea nivel nu mai intra în competenţa ministrului de justiţie.

Mai tîrziu, a fost arestat şi doctorul Yasuda. Printre arestaţi se aflau oameni de nouă naţionalităţi. Rezulta că a fost descoperită o întinsă reţea internaţională.

În zori, cînd agenţii Kempeitaiului veniră să-l aresteze pe Sorge, împreună cu ei se prezentă şi procurorul de stat Mitsusada Yosikawa, care conducea ancheta. Dînd buzna în camera agentului sovietic, acesta rămase uimit: era camera unui cărturar! Procurorul nu văzuse atîtea cărţi în nici o casă. Pe masă se afla, deschis, un volum de versuri ale lui Ranran, străvechi poet japonez. Alături, era voluminosul anuar statistic german din 1935.

Percheziţia se desfăşură extrem de minuţios, dar nu scoase la iveală nici un corp delict împotriva lui Sorge.

Anchetatorul Yosikawa condusese acţiunile de percheziţie şi la ceilalţi arestaţi. Acasă la comerciantul german Max Klausen descoperiseră, sub un panou de lemn, un emiţător pe unde scurte, la ziaristul francez Vukelić găsiseră un microfilm cu negativele unor documente secrete, dar la doctorul Sorge – nimic! Şi abia mai tîrziu atenţia lui Yosikawa fu atrasă de prezenţa anuarului statistic. La Klausen, la Vukelić văzuse, de asemenea, cîte un astfel de volum. Şi, iată, al treilea se afla pe biroul lui Richard Sorge! Ce semnificaţie putea avea? Nu cumva aici se ascundea un cifru?

Cheia misterioaselor emisiuni care zburaseră atîţia ani, din Japonia în eter, fusese descoperită.

Vestea arestării lui Richard Sorge provocă o teribilă stupefacţie la ambasada germană. Generalul Ott, care vorbea de obicei cu un glas ponderat, uniform, urla acum din toate puterile. Faţa îi devenise stacojie.

— Vor să provoace discordie între noi şi Japonia! ţipa el. Să-şi găsească alte metode în acest scop... Nu vom permite! Voi face totul ca Berlinul să rupă relaţiile diplomatice cu Tokio! Vor avea ce merită! E o monstruozitate nemaipomenită! Să-l învinuiască pe Sorge că e agent sovietic! Astăzi l-au arestat pe Sorge, mîine mă vor aresta pe mine. E o insultă adusă naţiunii germane! Ascultă, Meisinger, du-te urgent la Kempeitai, la generalul Nakamura şi cere eliberarea lui Sorge! Să n-o mai facă pe nebunii! Asta-i lucrătura lor – curată spionomanie!

Colonelul Meisinger stătea cu trupul încordat aplecat înainte şi mîinile proptite în şolduri.

— Eu însumi sînt gata, domnule ambasador, să sfărîm tot contraspionajul japonez! E chestiunea de onoare a unui SS-ist! Voi

rămîne pînă la sfîrşit alături de Sorge!

— Da, da! Acţionează şi în numele meu! Plec chiar acum la Ministerul Afacerilor Externe. Ştiu eu ce să le spun! Formulează comunicarea pentru Berlin în termenii cei mai aspri. Asta întrece orice măsură! Trebuie informat Führerul...

La Ministerul Afacerilor Externe, ambasadorul german a fost primit de noul ministru, domnul Togo. El se purtă politicos, prevenitor, dar rămase neclintit şi refuză categoric să îndeplinească cererea lui Ott.

— Domnule ambasador, vă împărtăşesc amărăciunea, dar e o chestiune foarte gravă... Mandatul de arestare a doctorului Sorge a fost semnat de noul premier, generalul Tojo. Probabil că acesta este primul document pe care l-a semnat, de cînd ocupă înalta funcţie. Probele sînt de necontestat – Richard Sorge e învinuit de spionaj în favoarea Rusiei sovietice... Primiţi, vă rog, domnule ambasador, asigurările mele...

— Dar voi v-aţi pierdut minţile! exclamă Ott, încălcînd tactul şi limbajul diplomatic.

— Presupun că domnul ambasador este foarte tulburat, de vreme ce lasă să-i scape astfel de expresii... Îl scuz, avînd toată înţelegerea...

Togo se ridică, dînd de înţeles că audienţa luase sfîrşit.

Singurul lucru pe care-l obţinuse Ott fu aprobarea pentru o întrevedere cu Sorge, în închisoarea Sugamo. Togo îi promise că va insista pe lîngă autorităţile poliţieneşti. Eugen Ott nu putea crede nici o clipă că cel mai bun prieten al său, doctorul Sorge, cel care-l scosese la lumină dintr-o amărîtă de cazarmă din Nagoia, lucrează pentru Serviciul sovietic de informaţii. Pur şi simplu era imposibil! El însuşi, avînd experienţă în activitatea de spionaj, ştia să aprecieze oamenii. Îl cunoştea pe Richard de aproape zece ani şi, într-o bună măsură, lui îi datora numirea în postul de ambasador.

Chiar şi mai tîrziu, peste ani de la îndepărtarea generalului Ott din funcţia de ambasador – ca urmare a acestei istorii de necrezut – chiar şi atunci, Ott n-avea să dea crezare acuzaţiilor aduse lui Richard.

— Sorge agent sovietic? Dar v-aţi ieşit din minţi! exclama el. E imposibil. Îl cunosc foarte bine!

Clanul militarilor japonezi avu, în sfîrşit, ocazia să vină la putere.

Fostul şef al jandarmeriei din Kwangtung, acum prim-ministru, îşi rezervă şi portofoliile altor două ministere: cel de război şi cel de interne. În funcţia de ministru al marinei militare fu numit amiralul Simada, revenit din China. Era clar, pentru cei apropiaţi guvernului, că numirea lui se datora, în bună parte, eforturilor depuse de păstrătorul sigiliului, marchizul Kido.

În afară de funcţiile ministeriale, militarii acaparară toate poziţiile-cheie în stat. După aghiotantul imperial, care era generalul Honjo, un alt general – Doihara – deveni consilier militar principal al Cartierului general imperial. Fostul agent de informaţii, amiralul Yamamoto, fu numit comandant al Forţelor navale unificate ale imperiului. Şeful Direcţiei planificării – care se ocupa de planificarea economiei militare – deveni generalul Suzuki. În trecut, el conducea Serviciul secret de informaţii al Marelui Stat Major. Marchizul Kido reuşise să obţină funcţia de consilier principal imperial. Neţinînd seama de nici un fel de considerente morale în conducerea statului, îşi cîştigase repede o poreclă: „Machiavelli din Tokio”.

Doar o singură „cioară albă“ rămăsese în acest stol de ulii belicoşi: ministrul de externe, domnul Togo, cu liberalismul său naiv. Clanului militarilor el le servea drept paravan perfect în spatele căruia, pînă într-un anume punct, le convenea să-şi mascheze adevăratele intenţii. Totuşi, influenţa şi rolul lui erau restrînse, prin faptul că Siratori fusese numit consilier principal la Ministerul de Externe şi, în afară de aceasta, efectuaseră o „curăţenie“ profilactică a întregului aparat diplomatic. Din Europa şi de pe alte meleaguri fuseseră rechemaţi peste douăzeci de ambasadori şi consuli pe care nu se putea conta. Printre ei se nimeri şi domnul Togo, care fu rechemat de la Moscova.

În timpul slujbei efectuată în memoria celor căzuţi pentru imperiu, Tojo, care pînă atunci nu avusese răgazul să-l viziteze pe bunul său prieten, i se adresă lui Kido:

— E timpul să începem, Kido-san, nu ne putem juca prea mult cu răbdarea destinului!

— Eu am discutat aceste lucruri, răspunse Kido, şi am primit

încuviinţarea. E timpul să eliberăm din vizuină puiul de tigru. Am propus să fie pregătit din vreme un rescript asupra războiului...

— Ar trebui ca flota să înceapă pregătirea pentru operaţia „Yamato". Acum nimic nu mai poate schimba hotărîrea Consiliului Secret!

Discuţia dintre cei doi nu rămase fără urmări. În dimineaţa zilei de 8 decembrie, aviaţia japoneză demonstra ţării că operaţia „Yamato" asupra mărilor din sud[1] începuse.

ÎN ÎNCHISOAREA SUGAMO

După arestarea lui Richard, ambasadorul german continua să spumege de furie şi revoltă. Nemulţumit de discuţia avută cu ministrul de externe Togo, ceru audienţă şi la noul premier, Tojo, îl vizită pe fratele împăratului, dar rezultatul era mereu acelaşi: refuzul!

La Berlin a fost expediată o detaliată radiogramă cifrată, în care se cerea insistent exercitarea unor presiuni diplomatice asupra Japoniei, folosirea unui ton cît mai dur în cererea de eliberare a lui Sorge. Ribbentrop a răspuns că totul va fi adus la cunoştinţa lui Hitler, hotărîrea urmînd a fi luată ulterior.

Obersturmbannführerul Meisinger nu mai ieşea din cabinetul său, ameninţa cu lagărul de concentrare pe oricine ar fi îndrăznit să pronunţe măcar un cuvînt jignitor la adresa lui Sorge... Meisinger lucra la un document alcătuit din douăzeci şi două de puncte, din care rezulta că lui Richard Sorge nu i se poate aduce vreo vină. Acest document urma să fie predat la Kempeitai, generalului Nakamura. Numai el, colegul său japonez va trebui să dea dovadă de înţelegerea necesară. Meisinger trimitea rapoarte la Direcţia Generală de Siguranţă a Reichului, lui Himmler, la Abwehr, puternicului amiral Canaris... Îl rugă pe şeful Gestapoului, Müller, să întocmească o fişă, cu date de arhivă, despre viaţa lui

[1] La 7 XII 1941 Japonia începea, de fapt, războiul, atacînd baza americană de la Pearl-Harbour.

Sorge în Germania.

Ambasadorul german şi ataşatul de poliţie erau gata să ridice în picioare toată Germania, dar nu obţinură nimic – japonezii se menţineau ferm pe poziţiile lor.

După a cincea zi de la arestarea lui Sorge, ambasadorului i se îngădui să se întîlnească cu el în vorbitorul închisorii Sugamo. Anchetatorul îi atrase atenţia că arestatului i se pot pune doar trei întrebări: Cum se simte? Se consideră vinovat? De ce are nevoie? Atît. Acestea erau condiţiile categorice ale întîlnirii.

Însoţit de trei poliţişti japonezi, Eugen Ott stătea în uşa vorbitorului, cînd printr-o altă uşă, situată în partea opusă, îl introduseră pe Sorge. Bărbatul elegant, bine făcut, întotdeauna proaspăt bărbierit, aşa cum îl cunoştea Ott, era acum îmbrăcat în uniformă de deţinut, încălţat cu nişte ghete mari, grosolane; barba îi crescuse mare. Richard avea, însă, o ţinută demnă, păşea cu capul sus. Îl însoţeau trei poliţişti.

Ott făcu un pas spre Sorge, dar fu oprit cu un gest. Discutară de la distanţă. Ambasadorul puse prima întrebare:

— Cum te simţi, Iki?

— Mulţumesc, nu mă plîng de nimic, răspunse calm Sorge.

— Te consideri vinovat?

Japonezii începură să se agite.

— Tocmai acum mi s-a interzis să răspund la această întrebare, răspunse Sorge, arătînd cu capul spre poliţişti. Să nu mai discutăm despre asta.

Ott se zăpăci, pentru el era important să obţină un răspuns mai ales la această întrebare. El mai întrebă:

— Ce pot face pentru dumneata, Iki?

— Mulţumesc, nu-mi trebuie nimic... E puţin probabil că ne vom mai vedea vreodată, domnule ambasador. Transmiteţi salutări familiei dumneavoastră.

Întîlnirea luase sfîrşit. Ott mai adăugă în grabă:

— Iată, Helma m-a rugat să-ţi dau acest pachet.

Unul dintre cei care-l însoţeau pe Ott se apropie de Sorge şi-i dădu pachetul. Apoi, Richard se retrase.

În celulă, desfăcu pachetul, în care găsi fructe, o pătură călduroasă cu iniţialele „H.O.“ şi nişte butoni de cămaşă – cadoul lui Ott. „Butonii nu mai au nici un rost“! îşi spuse Sorge zîmbind,

în timp ce-şi privea vestonul de deţinut.

De-a lungul multor zile Sorge se purtă sfidător, pretinse să se întîlnească cu ambasadorul german, protestă împotriva arestului ilegal. După întîlnirea cu Ott, Richard Sorge fu chemat iar la interogatoriu. Ancheta o conducea procurorul de stat Yosikawa. El repetă din nou întrebarea: recunoaşte Sorge că e vinovat de participare la activitatea organizaţiei clandestine? Richard dădea răspunsuri laconice, mereu aceleaşi. Dar după întrebările cu tîlc ale procurorului, se convingea tot mai mult că japonezul mărunt ce stătea în faţa lui ştia destul de multe. Acum, principalul consta în a-i acoperi pe ceilalţi, în a-şi asuma întreaga vină. Această hotărîre se contură definitiv în mintea lui Richard cîteva săptămîni după arestare cînd, în timpul unuia din numeroasele interogatorii, anchetatorul scoase din sertarul biroului trei anuare statistice germane, cele cu ajutorul cărora se cifraseră radiogramele.

— Negaţi şi acum legătura dumneavoastră cu Moscova? întrebă procurorul, fluturînd volumele. Acesta-i anuarul dumneavoastră?

— Da, e al meu, dar ce legătură poate avea problema la care vă referiţi cu un anuar statistic german? replică Richard pe un ton nepăsător.

— Iată ce legătură!

Yosikawa deschise dosarul şi citi ultima radiogramă expediată de Sorge la Moscova: „Cele arătate demontrează că războiul nu va începe în acest an”.

— Dumneavoastră aţi scris asta? întrebă triumfător procurorul. N-are rost să mai negaţi. Cheia codului se află în mîinile noastre. Acum recunoaşteţi că sînteţi spionul Moscovei?!

O negare absolută nu mai avea nici un sens, dar Sorge răspunse astfel:

— N-am fost niciodată spion! Am luptat doar împotriva războiului. Sînt comunist şi cetăţean al Uniunii Sovietice... Dar aş vrea să amînăm interogatoriul, astăzi mă simt foarte obosit. Mai tîrziu, voi aşterne pe hîrtie tot ceea ce va fi cu putinţă.

— Aici eu hotărăsc cînd are loc interogatoriul! replică Yosikawa. Deşi... aşteptaţi puţin...

Sorge fu scos în coridor. Procurorul îi telefonă primului ministru Tojo şi-i raportă: Sorge a recunoscut că e comunist rus şi

a cerut amînarea interogatoriului.

— În nici un caz! strigă în receptor prim-ministrul. Continuaţi interogatoriul pînă la epuizarea totală a arestatului! Altfel, nu veţi obţine nimic...

Generalul Tojo, fostul şef al jandarmeriei Armatei din Kwangtung, ştia cum trebuie condusă o anchetă...

Interogatoriul continuă. Dar, după cîteva ore, epuizat se dovedi a fi anchetatorul şi nu Sorge.

Sorge n-a fost bătut, nici torturat în timpul interogatoriilor – exista o dispoziţie ca străinii să nu fie maltrataţi, deoarece se puteau naşte complicaţii diplomatice. Excepţie făceau doar faţă de Branko Vukelić. El era considerat francez, întrucît reprezenta o agenţie telegrafică franceză. Iar Franţa – ţară învinsă! Cine mai ţinea seamă de ea! Vukelić suporta cu stoicism cele mai crude torturi. Bătut, însîngerat, el era mereu adus în cabinetul anchetatorului, dar Vukelić continua să tacă. Înfuriat, procurorul întrebă odată: „Ăsta ce e? Francez ori indian american care şi-a muşcat limba? Faceţi-l să vorbească!” Dar nimic nu l-a putut determina pe Branko Vukelić să vorbească.

Şi pictorul Miaghi a fost schingiuit, biciuit cu beţe de bambus, iar el îşi dorea să moară cît mai curînd; organismul său, măcinat de tuberculoză, nu suporta chinuri îndelungate.

Richard ceru să i se dea o maşină de scris şi un top de hîrtie, afirmînd cu încăpăţînare că s-a dezobişnuit să scrie de mînă... Disputa dintre arestat şi administraţia închisorii a durat mult, dar Sorge a cîştigat. Procurorul a dispus să i se aducă arestatului o maşină de scris.

Şi iată-l în celulă, faţă în faţă cu maşina de scris, aflată pe o masă. Cu ce să înceapă? Şi pentru ce? Avea vreun rost? Da, avea!

Richard îşi dădea seama că n-are şanse să scape dintre zidurile închisorii japoneze. Atunci fie, măcar să afle oamenii cum a trăit el, să-i păstreze o amintire bună.

El, Richard Sorge, va povesti despre trecut, despre momente îndepărtate, care nu mai puteau influenţa afacerea grupului „Ramsai”. Va începe cu fapte de demult şi le va înşira pe îndelete. Aceasta îi va permite să se sustragă de la presiunea interogatoriilor zilnice. Şi în închisoare e important să cîştigi timp. Fie ca ceea ce va scrie să constituie testamentul său, exprimarea

crezului, a convingerilor, a gîndurilor sale.

Richard începu cu date oficiale:

„Eu, Richard Sorge, m-am născut la 4 octombrie 1895, în Caucazul de sud, la Adjikend. Tatăl meu a fost inginer la o societate petrolieră germană, aflată la Baku. Mama, rusoaică, provine dintr-o familie săracă de muncitor la calea ferată. În familia noastră există tradiţii revoluţionare. Bunicul şi fraţii săi au fost participanţi activi la revoluţia din 1848“.

Richard nu-şi amintea perioada fragedei copilării, despre ea îi povestise doar mama sa, Nina Semionovna, care locuia încă la Hamburg, fără a şti ceva despre soarta fiului ei.

La vîrsta de trei ani, Sorge s-a pomenit în Germania, unde a trăit peste un sfert de veac, după care a venit în Uniunea Sovietică. În familia inginerului Alfred Sorge, cu cinci copii, fete şi băieţi, Richard era mezinul.

Tatăl lui Richard participase cîndva la o expediţie în Asia Centrală, lucrase la Societatea petrolieră a Rusiei imperiale şi, revenind în Germania, devenise furnizor de utilaj petrolier pentru nişte firme ruseşti.

„...Pînă în perioada începerii războiului, anii copilăriei mele s-au desfăşurat normal, scria Sorge. Am trăit într-o familie îndestulată, care aparţinea clasei burgheze. Familia noastră n-a suferit nici un fel de greutăţi materiale. Dar în mine exista ceva care mă deosebea întrucîtva de ceilalţi.

Despre evenimentele ce se petreceau pe-atunci în Germania, eu ştiam mult mai multe decît oamenii maturi. Un timp îndelungat, am studiat cu minuţiozitate situaţia politică. Datorită acestui fapt, în şcoală am fost poreclit „prim-ministrul”.

Ştiam că bunicul meu s-a dedicat mişcării muncitoreşti. Ştiam, de asemenea, că concepţiile tatălui meu se deosebeau radical de cele ale bunicului. Tata era un naţionalist tipic. Dar fratele meu avea vederi ultrastîngiste”.

Copilăria şi tinereţea lui Richard Sorge au luat sfîrşit în timpul vacanţei de vară a anului 1914. Elevii se întorceau dintr-o excursie în Suedia. Navigau spre casă cu ultimul vapor german – începuse războiul şi navele, prinse în iureşul evenimentelor, se grăbeau să-şi găsească adăpost în porturile lor.

Germania Kaiserului trăia în delirul şovinismului. Romantismul

noului, plictiseala faţă de viaţa şcolară, dorinţa de a începe o viaţă nouă, delirul şovin, considerat drept patriotism – au hotărît soarta adolescentului. Richard nu s-a mai întors la şcoală. În taină, fără ştirea cuiva, Sorge s-a înrolat voluntar în armată.

Astfel începuse destinul său. Şi iată finalul: se afla în închisoare şi de aici, poate că singurul drum pe care va mai păşi va fi spre eşafod. Sorge nu ştia ce se va întîmpla cu el, dar era pregătit pentru tot ce poate fi mai rău. Acum, cînd îşi trăise viaţa se întreba: era bine cum trăise? Da, era bine!

„...Primul război mondial, între anii 1914–1918, a avut o influenţă covîrşitoare asupra viitorului meu destin, scria Sorge. Chiar dacă n-aş fi avut nici un fel de convingeri, numai ura faţă de acest război ar fi fost suficientă, pentru a mă face să devin comunist...”

Dar aceasta nu s-a produs dintr-o dată. Simţămintele şovine dispărură cu vremea. În privinţa asta, un merit deosebit revenea unui soldat, fost zidar din Hamburg. Numai în faţa lui Sorge îşi dezvăluise convingerile sale politice de stînga. Soldatul îşi găsise curînd moartea, pe frontul de Vest. Lui Richard i se întipăriseră în memorie, pentru toată viaţa, discuţiile purtate în tranşee, cu soldatul din Hamburg. Zidarul a fost primul om care l-a făcut pe Sorge să vadă limpede ceea ce se petrece în jur. Richard a fost rănit de cîteva ori. A stat o vreme prin spitale, apoi reveni pe front şi – din nou în spital, grav rănit, de această dată la Verdun. Atunci fu expediat la Königsberg.

Tînărul soldat era îngrijit de o infirmieră voluntară, fiica unui medic din spital, care-i aducea cărţi de-acasă. Sfărîmate de schije, oasele se sudau greu, lunile treceau. Fără a se despărţi de cîrje, Richard deveni oaspete obişnuit în casa medicului. De-atunci trecuseră treizeci şi cinci de ani, dar şi acum, uneori în vis, Richard auzea glasul infirmierei, vedea chipul cu basma albă aplecat deasupra lui... Pentru soldatul Sorge era o neasemuită fericire să stea în casa tihnită a medicului şi să-l audă povestind. Acesta era un social-democrat de stînga şi fiica sa împărtăşea convingerile politice ale tatălui. Aici auzise Richard, pentru prima dată, pomenindu-se numele Roza Luxemburg, Karl Liebknecht, Vladimir Lenin... După mulţi ani, Richard avea să citească cuvintele lui Lenin închinate lui Friedrich Albert Sorge, fratele

bunicului său. Richard avea să devină un comunist convins, dîrz, profund devotat idealului său. Dar atunci, în spitalul de campanie, abia începea să se alăture mişcării revoluţionare.

„...În acea vreme, adică în vara şi toamna anului 1917, scria Sorge, am simţit, cu durere în suflet, că acel război n-avea nici un sens, că aducea peste tot pustiire, fără vreo pricină justificată. În război, ambele părţi pierduseră, fiecare, cîteva milioane de oameni. Şi nimeni nu putea prevedea cîte milioane de oameni mai erau pîndiţi de aceeaşi soartă..."

Pentru Richard Sorge, războiul s-a sfîrşit cu două cîrje, în care se sprijinea cînd s-a întors acasă. S-a înscris apoi la Universitatea din Berlin. În acea perioadă, în Rusia se desfăşura Revoluţia din Octombrie.

Mama lui Richard, Nina Semionovna, fiica feroviarului din Kiev, a primit cu bucurie vestea despre revoluţia care începuse în Rusia. Era pe atunci o femeie în vîrstă, dar tot mai ducea dorul patriei, visa să-şi revadă locurile natale. Richard i-a rămas întotdeauna recunoscător pentru sentimentele ei faţă de patrie, faţă de revoluţie, pe care i le-a transmis şi lui.

În celula din închisoarea Sugamo, izolat de toată lumea, Richard îşi mărturisea crezul – să ştie temnicierii săi că nu l-au înfrînt!

„Revoluţia rusă, scria el, mi-a arătat calea spre mişcarea muncitorească internaţională. M-am hotărît s-o susţin nu numai din punct de vedere teoretic şi ideologic, ci să devin eu însumi o părticică activă a acestei mişcări. De-atunci, luînd hotărîri chiar şi în probleme personale, porneam de la acest punct de vedere. Şi acum, devenind martor al celui de-al doilea război mondial care, iată, durează de aproape trei ani, dar mai ales avînd în vedere războiul germano-sovietic, sînt tot mai convins că hotărîrea mea, luată în urmă cu douăzeci şi cinci de ani, a fost justă. O spun cu toată fermitatea, după ce am chibzuit asupra a tot ceea ce s-a întîmplat cu mine de-a lungul unui sfert de veac şi, mai cu seamă, în anul care s-a scurs..."

Comunistul Sorge nu regreta calea parcursă.

Evenimentele revoluţionare l-au antrenat şi pe tînărul student. La Kiel îşi desfăşura activitatea clandestină printre marinari, pătrundea pe ascuns prin cazemate, chemînd soldaţii la luptă, la

revoluţie. Curînd, la Kiel izbucni răscoala marinarilor din flota de război germană. Richard era alături de ei.

Apoi au urmat Berlinul, Hamburgul, întîlnirile cu Thälmann, clocotul revoluţiei. Iar în clipele mai liniştite – examenele, cursurile, adunările studenţeşti, mitingurile... Şi iată că Richard deveni licenţiat al Universităţii din Hamburg. Acum se putea dedica cu totul activităţii de partid.

Despre această perioadă, Sorge scrise:

„...În 1918, eram membru al organizaţiei social-democrate din Kiel. Am creat un cerc printre marinari. În timpul răscoalei marinarilor, am participat la demonstraţii...

Din Kiel m-am mutat la Hamburg. Aici, în cadrul Universităţii, am lucrat la teza de doctorat şi am obţinut titlul de doctor în sociologie. Din Hamburg m-am transferat la Aachen. Am lucrat ca asistent universitar. Am făcut parte dintr-un comitet de grevă. Am fost concediat. Am lucrat în minele din Olanda. În 1919, am fost primit în Partidul Comunist German. Din noiembrie 1920, pînă în 1921, am fost redactorul ziarului de partid din Solingen. În 1920, am participat la înăbuşirea puciului contrarevoluţionar în frunte cu Kapp...”[]

Sorge a mai participat şi la răscoala din Hamburg, la luptele revoluţionare din Saxonia Roşie. Apoi a urmat munca ilegală la Frankfurt, conducerea detaşamentului de pază a congresului ilegal al Partidului Comunist German... Se înţelege că, în arhivele poliţiei germane, se aflau rapoarte amănunţite în legătură cu munca asiduă dusă de activistul comunist Richard Sorge. Cîndva, se temuse, dealtfel ca şi Ian Karlovici Berzin, că Gestapoul ar putea să dea peste această arhivă... Acum, aici, în închisoarea Sugamo, toate astea nu mai aveau nici o importanţă, erau doar date privind biografia lui Sorge. Richard continua să relateze amănunţit despre sine. Să ştie duşmanii cu cine au de-a face! Sorge purta bătălia finală ca un vas militar care şi-a arborat la catarg pavilionul de luptă.

Trecuseră multe săptămîni de la arestarea lui Sorge, dar Meisinger continua să bată pragurile Kempeitaiului, încercînd să demonstreze nevinovăţia prietenului său. Într-un rînd, cînd Meisinger îşi făcu iar apariţia la Serviciul de contraspionaj

[] Puci militarist, cu scopul lichidării „Republicii de la Weimar”.

japonez, colonel Osaka îl rugă să verifice unele date referitoare la doctorul Sorge. SS-istul acceptă. Dar, citind documentul cu datele respective, fu cuprins de revoltă: rezulta că Sorge era un activist comunist, prieten cu Ernst Thälmann – conducătorul comuniştilor germani.

— De unde aveţi aceste date?

— Însuşi arestatul Richard Sorge a mărturisit.

Ataşatul de poliţie dădu din mîini şi exclamă:

— Ei, asta întrece orice măsură! Richard Sorge prietenul lui Thälmann! Meisinger izbucni într-un puternic hohote de rîs. – Dar vă daţi seama de aberaţia acestei afirmaţii? E ceva de domeniul fanteziei! În sfîrşit, bine! Mă oblig să verific, însă nu invidiez deloc situaţia anchetatorului dumneavoastră, domnule colonel, la primirea răspunsului pe care-l va da poliţia secretă germană.

Meisinger îi povesti revoltat lui Ott despre noile născociri ale contraspionajului japonez. Şi, totuşi, expedie documentul la Gestapo.

La ambasada germană, sărbătorile Crăciunului fură întîmpinate într-o atmosferă apăsătoare, ca într-o casă unde se află un om grav bolnav. În ajunul Crăciunului, toată colonia ambasadei se adună în jurul bradului, bogat împodobit, scînteind de lumini. Eugen Ott pronunţă cîteva cuvinte despre steaua de la Bethleem, despre naşterea Mîntuitorului. Generalul vorbea ca un propovăduitor. Începuse prin a pomeni despre simţămintele pe care le resimţeau toţi datorită absenţei lui Sorge. Dar el era convins că chinurile lui Richard vor lua sfîrşit în curînd, cînd va fi eliberat din închisoarea japoneză.

După un timp oarecare, nedîndu-şi crezare ochilor, colonelul Meisinger citea telegrama de la Berlin: şeful Gestapoului, Müller, îl înştiinţa că toate datele referitoare la Richard Sorge, primite pentru verificare din Tokio, erau confirmate întru totul de materialele existente în arhivele poliţiei…

Meisinger începu să priceapă cum Sorge îl dusese de nas. Acum striga în gura mare, oriunde, că toţi, în afară de el, nu-l putuseră dibui pe agentul sovietic comunist. Se apucă să facă demersuri, pentru a obţine de la Kempeitai ca Sorge să fie predat Gestapoului.

Vîlva stîrnită de arestarea doctorului Sorge şi a grupului său îi

ştirbise, fireşte, reputaţia lui Eugen Ott, dar el mai rămase ambasador în Japonia încă doi ani.

Berlinul mai spera să atragă aliatul său japonez în războiul cu Uniunea Sovietică, fapt care găsea un ecou favorabil în cercurile militare ale imperiului. Promisiuni, ameninţări voalate erau folosite atît de diplomaţii germani, cît şi de cercurile militare.

Intrarea Japoniei în război era condiţionată de astă dată de succesele trupelor germane în Caucaz şi la Stalingrad.

Procurorul şi anchetatorii aşteptau cu nerăbdare ca Sorge să-şi termine de scris mărturisirile. Dar Richard nu se grăbea, el lucra încet şi consemna numai ceea ce nu avea vreo însemnătate operativă pentru activitatea Centrului.

Richard Sorge îşi încheie mărturisirile cu următoarele cuvinte: „Ţelul meu principal a fost apărarea statului socialist, a U.R.S.S., zădărnicirea diferitelor maşinaţiuni politice de natură antisovietică, precum şi a pericolului unei agresiuni armate.

Uniunea Sovietică nu doreşte conflicte politice sau ciocniri militare cu alte state. În intenţiile ei nu intră săvîrşirea unei agresiuni împotriva Japoniei. Aşadar, eu şi grupul meu nicidecum n-am venit în Japonia ca duşmani ai acestei ţări. Nouă nu ni se potriveşte deloc sensul care se include în obişnuita noţiune de «spion»... Culegînd informaţii despre Japonia, departe de noi gîndul s-o lovim. Centrul ne-a instruit în cu totul altă direcţie: munca, strădaniile noastre aveau ca scop să înlăture posibilitatea unui război între Japonia şi U.R.S.S. Aflîndu-mă în Japonia şi consacrîndu-mă activităţii de informaţie, am respectat cu stricteţe această indicaţie, de la început pînă la sfîrşit. Principala mea sursă de informaţii a fost ambasada germană la Tokio. Informaţiile mi se ofereau de bunăvoie. Pentru a le obţine, n-am întreprins nici un fel de acţiune pasibilă de pedeapsă. Niciodată n-am recurs la ameninţări sau la metode de constrîngere”.

Aceasta a fost conduita de apărare a lui Sorge. Ca un înaintaş de artilerie, el se străduia să atragă tirul asupra sa, apărîndu-şi tovarăşii de lovituri. Firesc, Sorge nici n-ar fi putut proceda altfel.

Însufleţit de înălţătoarele-i îndatoriri partinice şi cetăţeneşti, luptătorul internaţionalist Richard Sorge era animat, totodată, de profunde sentimente tovărăşeşti, de simţămîntul frăţiei între oameni, uniţi prin aceleaşi nobile şi umane idealuri. Aceasta

constituia însăşi substanţa ideologică, morală, care-i insufla încredere, îi conferea dîrzenie şi în bătălia finală, cînd misiunea-i fusese înfăptuită pe de-a-ntregul şi nu-i mai rămînea decît să-şi păstreze cinstea, să-şi apere demnitatea. Nu-i totul să fii erou în viaţă. Trebuie să-ţi menţii forţa, să înfrîngi orice slăbiciune care te încearcă în faţa morţii, să părăseşti viaţa cu capul sus... Astfel s-a şi comportat Richard Sorge, pregătit pentru o moarte demnă prin întreaga-i viaţă eroică.

În cele din urmă, anchetatorii, procurorul de stat obţinură mărturisirile scrise ale lui Richard Sorge. Dar ele reprezentau cu totul altceva decît aşteptaseră ei. În locul unor destăinuiri care să-i probeze vinovăţia, în mîinile lor se aflau amintirile, gîndurile, mărturisirile de credinţă ale unui om care-şi povestea viaţa.

Începură, din nou, îndelungile, chinuitoarele interogatorii... Anchetatorii dispuneau de principala probă împotriva organizaţiei „Ramsai“ – dosarul cu rapoartele acum descifrate, expediate la Centru de-a lungul multor ani. Reieşea că, numai în cursul ultimilor trei ani, au fost emise, pe calea undelor, 65 420 grupe de cîte cinci cifre. Deci, peste 327 000 de cifre! Anchetatorii care se ocupau de grupul „Ramsai“ au socotit meticulos totul, pe ani...

— Recunoaşteţi aceste cifre? întrebă anchetatorul.

— Eu n-am avut timp să fac astfel de calcule! răspunse Sorge. Dar dacă altcineva n-a mai transmis ştiri din Japonia pe undele noastre, probabil că cifrele sînt acestea. Deşi... presupun că ele nu reprezintă nici pe departe realitatea...

— Cum adică? întrebă anchetatorul.

— Sînteţi oare atît de sigur că radiolocatoarele dumneavoastră au lucrat chiar la modul ideal? Le puteau scăpa multe...

— Probele de care dispunem sînt suficiente, pentru a vă trimite în judecată!

— O, atunci nici nu-i nevoie să vă documentaţi atît de detaliat! Vă sînt suficiente cîteva fapte...

Anchetatorul îl privi duşmănos pe arestat. Purtarea lui Sorge îl scotea din sărite. Atrăgînd focul asupra sa, Richard slăbea atenţia aţintită spre tovarăşii săi.

Cînd îi fu prezentată lista informaţiilor pe care le transmisese la Centru, Sorge exclamă zeflemitor:

— Nici nu-mi dădeam seama că am realizat atît de mult...

Erau informaţii despre hotărîrea Marelui Stat Major de a moderniza armata după modelul german, despre industria de război, date privind uzinele de preparare a benzinei sintetice, producţia de aluminiu, construcţia de avioane. Dintre vechile emisiuni, anchetatorul aminti cea referitoare la Uzina de fabricare a torpilelor din Nagoia, camuflată sub firma unei întreprinderi ce producea vase de faianţă. Abundau date cu privire la efectivul Armatei din Kwangtung, numărul diviziilor sosite din Japonia în China de Nord. Şi iată ultimele radiograme descifrate, care preveneau că, la graniţa sovieto-germană, se află concentrate nouă armate. Urma informaţia despre rezervele naţionale de benzină, cu cifre detaliate: rezervele marinei militare erau de patru ori mai mari decît ale armatei de uscat. Şi concluzia: se aşteptau acţiuni ale flotei marinei de război, agresiunea Japoniei se îndrepta spre sud... În sfîrşit, ultimul raport din acel an 1941: Japonia nu era hotărîtă să atace Uniunea Sovietică...

Anchetatorul citea monoton, uitîndu-se la Sorge prin lentilele groase ale ochelarilor. Richard asculta, dar gîndurile lui zburau departe... Da, nu puţine făcuseră el şi curajoşii săi tovarăşi pentru apărarea patriei, pentru menţinerea păcii. Pe chipul lui se ivi un zîmbet de satisfacţie. Anchetatorul privea nedumerit la acest om ciudat, care surîdea în timpul unui interogatoriu...

În mai 1942, presa japoneză publica prima ştire despre arestarea grupului lui Sorge.

„În a doua jumătate a lunii octombrie 1941 – se spunea în comunicatul Ministerului de Justiţie – Direcţia poliţiei din Tokio a arestat o serie de persoane aparţinînd unei organizaţii internaţionale de spionaj, condusă de doctorul Richard Sorge. De curînd, Procuratura tribunalului teritorial al oraşului a încheiat cercetările privind activitatea principalilor componenţi ai acestei organizaţii. Cinci persoane, constituind nucleul de bază, sînt trimise în judecată sub învinuirea de a fi comis delicte pedepsite de legile privind apărarea secretelor de stat. Astăzi, la tribunalul teritorial din Tokio, va începe procedura instrucţiei judiciare preliminare”.

Mai departe, erau înşirate numele acuzaţilor, vîrsta, profesiunea, domiciliul: doctor Richard Sorge, 47 de ani,

corespondent în Japonia al ziarului „Frankfurter Zeitung”; Branko Vukelić, 38 de ani, colaborator al Agenţiei „Havas”; Iotoku Miaghi, 40 de ani, pictor; Hozumi Ozaki, 40 de ani, fost salariat al Companiei căilor ferate din Manciuria de Sud; Max Klausen, 44 de ani, proprietarul unui atelier de fotoheliografie…

„În toamna anului 1933, în ţara noastră a sosit Richard Sorge, avînd sarcina, din partea Cominternului, de a crea în Japonia o organizaţie de informaţii în favoarea ruşilor. Aici, el a luat legătura şi a început să lucreze cu Branko Vukelić. Ulterior, acestora li s-au alăturat Ozaki, Miaghi şi Klausen. Numiţii au constituit nucleul organizaţiei conspirative de informaţii. De-a lungul multor ani, pînă la arestare, acuzaţii s-au ocupat de culegerea a diferite informaţii cu caracter secret, referitoare la situaţia ţării noastre; cu ajutorul unor mijloace de legătură – tehnice sau de altă natură – ei au transmis informaţiile obţinute «Centrului» lor”.

Instrucţia judiciară preliminară a durat o jumătate de an, dar nici Tokkoko – poliţia secretă – nici Serviciul de contrainformaţii n-au putut descoperi nimic nou. În cazul Sorge, au fost puşi sub acuzare oameni de nouă naţionalităţi. Împotriva lor nu s-au găsit dovezi suplimentare. Sorge şi-a asumat întreaga răspundere.

Cu cîteva luni înainte de arestare, Richard îi expediase pe Edith Vukelić şi fiul ei în Australia, astfel că acum ea era inaccesibilă Kempeitaiului. În schimb, contraspionajul reuşise să-l descopere pe doctorul Yasuda, care a fost arestat în iunie.

— Aceasta este bestia care l-a salvat pe Sorge de la moarte! mormăi poliţistul, cînd îl aduse la închisoare pe bătrînul medic. El i-a dat medicamentele fără de care poate că rusul n-ar mai fi trăit.

Alte culpe nu putură găsi împotriva doctorului Yasuda.

Trecuseră aproape doi ani de la arestarea membrilor grupului „Ramsai”. La 29 septembrie 1943, a fost pronunţată sentinţa: Richard Sorge şi Hozumi Ozaki – condamnaţi la moarte, Vukelić, Miaghi şi Klausen – la închisoare pe viaţă. Însă Iotoku Miaghi, grav bolnav de tuberculoză, îşi trăia ultimele zile. Într-o stare gravă se afla şi Vukelić. Regimul din închisoare îi osîndea, fără condamnare, la moarte.

Bătrînul Hidetaro Ozaki, tatăl lui Hozumi, continua să locuiască singur în Formosa. Toţi copiii lui se răspîndiseră. Soarta lui Hozumi îl neliniştea profund, dar spera că totul se va sfîrşi cu

bine. Şi, deodată, sentinţa apărută în presă îl îngrozi. Era necesar să întreprindă ceva! Hidetaro hotărî să plece îndată la Tokio. Trebuia să-l salveze pe Hozumi de la moarte! Trebuia să acţioneze!

Cu primul vapor porni spre Yokohama. În coşul împletit din papură, în afara lucrurilor trebuincioase la drum, se afla o carte în care era descris arborele genealogic al neamului, mîndria casei. Hidetaro îşi punea mari nădejdi în această carte, din care rezulta că mama lui Hozumi provenea din puternicul neam al shogunilor Tokugawa, străvechi cîrmuitori ai Japoniei. E drept că mama lui Hozumi se trăgea dintr-o spiţă mai îndepărtată a acestui neam, dar, oricum, Hidetaro va demonstra că în vinele fiului său curge sîngele Tokugawilor şi astfel îl va salva…

Pe mare, vaporul cu care călătorea Hidetaro fu lovit de o torpilă. Cînd vasul începu să se scufunde, bătrînul luă cartea, acum mai scumpă decît propria-i viaţă, şi se aruncă în valuri cu ea în mînă. Dar valurile îi smulseră comoara. Naufragiaţii fură aduşi în port cu o barcă de salvare.

Hidetaro începu să bată la porţile instituţiilor de stat, implorînd, înjosindu-se, încercînd să convingă că neamul Hozumi se trage din slăvita spiţă a shogunilor Tokugawa. Dar nimeni nu-l lua în seamă. Singurul lucru pe care-l putu obţine bătrînul fu permisiunea de a-şi vedea fiul în închisoarea Sugamo.

…Amîndoi se străduiau să-şi ascundă emoţiile ultimei întîlniri. Cu mişcări solemne, Hidetaro desfăcu un pachet şi-i dădu lui Hozumi un chimono negru, cu hieroglife albe brodate pe mîneci şi pe spate – veşmînt pentru cei care-s în pragul morţii. Hidetaro îl comandase la un atelier, înainte de a merge la închisoarea Sugamo. Hieroglifele de pe chimono simbolizau însemnele străvechiului neam Tokugawa.

Timpul întîlnirii era strict limitat şi Hidetaro se străduia să-i spună fiului său ce era mai important. Încerca să-l convingă pe Hozumi că trebuie să facă orice, numai să trăiască fie şi o zi în plus: pentru soţia, pentru fiica sa. Moartea lui le va pricinui o durere cumplită. Trebuia îndepărtată clipa morţii! Hozumi să facă o cerere de graţiere sau să solicite rejudecarea procesului. Hozumi îi promise tatălui său că-i va îndeplini dorinţa, deşi era sigur că nimic nu va putea schimba sentinţa.

Luîndu-şi rămas bun de la tatăl său, Hozumi îl rugă să treacă pe la Aiko, să ia scrisorile pe care i le trimisese din închisoare şi să le citească. În acele file, Hozumi spusese tot ce vroia să afle cei dragi.

Temnicerul anunţă că întîlnirea a luat sfîrşit.

Condamnatul la moarte Hozumi Ozaki fu dus înapoi în celulă. Aici, el frecă nişte tuş pe o plăcuţă de piatră, turnă deasupra cîteva picături de apă, luă o pensulă şi începu să scrie. Dorea să aştearnă pe hîrtie impresiile ultimei întîlniri cu tatăl său.

Mai trecu încă o jumătate de an şi Curtea supremă de casaţie confirmă verdictul, negăsind cîrcumstanţe atenuante. În toate aceste luni, tatăl lui Hozumi a locuit în capitală. Epuizase puţinele lui resurse băneşti, suferea de foame şi aştepta. Acum se spulberase şi ultima speranţă. Zdrobit de durere, Hidetaro se întoarse în locuinţa sa pustie din Formosa.

Intră tăcut în casă şi începu să citească scrisorile lui Hozumi. Conţinutul lor îi aduse mîngîiere. Fiul său avea o inimă mare, plină de dragoste. Fie ca oamenii să citească aceste scrisori, să afle ce a înfăptuit Hozumi! Hidetaro le va publica şi le va intitula cu cuvintele lui Hozumi, adresate soţiei sale, Aiko: „Dragostea se aseamănă cu o stea căzătoare!”

În închisoarea Sugamo, după confirmarea verdictului, din nou începură să se scurgă zile chinuitoare. Fiecare din ele putea fi ultima pentru cei condamnaţi la moarte. Astfel au trecut multe luni.

În dimineaţa zilei de 7 noiembrie 1944, în celula lui Hozumi Ozaki intră comandantul închisorii. Ozaki scria ceva. Ridicînd capul, zări paza în spatele comandantului şi înţelese totul.

— Sebun?[1] întrebă Ozaki.

— Da! răspunse comandantul.

— Pot să termin această scrisoare?

— Aştept…

Hozumi se aplecă deasupra ultimei pagini a scrisorii neterminate. „Ştiu foarte bine, adăugă el, că unii mă vor condamna. Vor socoti că am săvîrşit ceva monstruos, nu numai încetînd să mă gîndesc la mine, dar ignorînd şi fericirea soţiei mele, a copilului nostru. În felul lor, poate au dreptate. Dar eu am

[1] Sebun, în japoneză – execuţie.

întrevăzut foarte limpede viitorul apropiat, eram atît de pătruns de gravitatea lui, încît nu mi-a mai rămas timp să mă gîndesc la mine şi la familia mea... Am fost profund convins că, închinîndu-mi viaţa slujirii unei idei impusă de existenţa generaţiei noastre, slujesc şi intereselor mele, ale familiei mele.

Vreau să repet aceste cuvite: «Deschideţi mai bine ochii, priviţi în epoca noastră!»

Cine poate înţelege imperativele timpului, nici nu-i va invidia pe alţii, nici nu va suspina pentru nenorocirea familiei sale. Munca mea mi-a îngăduit să privesc viitorul, să-l sesizez şi acesta a fost lucrul cel mai de preţ, mai apropiat inimii mele. Fie ca astfel să rămîn în memoria oamenilor! Acest gînd vă rog să-l transmiteţi tuturor".

Hozumi Ozaki se ridică de la masă. Îşi îmbrăcă chimonoul negru, cu hieroglife albe.

— Sînt gata! spuse el.

Comandantul închisorii făcu o plecăciune şi-i permise condamnatului să iasă primul din celulă. Hozumi fu dus mai departe.

Apoi acelaşi comandant se îndreptă spre camera unsprezece, aflată la etajul al doilea. Înclinîndu-se în faţa deţinutului care stătea pe un scaun şi citea o carte, îl întrebă dacă îi pronunţă corect numele: Richard Sorge.

— Da, sînt Richard Sorge! răspunse acesta, ridicîndu-se.

— Ce vîrstă aveţi?

— Patruzeci şi nouă de ani.

Comandantul mai verifică adresa la care locuise Sorge în Tokio înainte de a fi arestat şi convingîndu-se oficial că în faţa lui se află, într-adevăr, cel condamnat la moarte, făcu iar o plecăciune ceremonioasă.

— În virtutea obligaţiilor ce-mi revin, rosti el, am fost însărcinat să vă înştiinţez că sentinţa de condamnare la moarte va fi executată astăzi, din ordinul ministrului de justiţie Ywamura. E de dorit să întîmpinaţi moartea cu calm.

Urmă iar o plecăciune tradiţională, la care Sorge răspunse cu un uşor semn din cap.

— Aveţi de comunicat ceva? întrebă comandantul.

— Nu, ultima mea dorinţă mi-am exprimat-o în scris.

— Vreţi să faceţi o ultimă declaraţie?

— Nu, am spus tot ce era de spus.

— În acest caz, vă rog să mă urmaţi.

— Sînt gata! răspunse liniştit Sorge.

Era o meschină, ticăloasă răzbunare să execuţi un comunist în ziua care însemna pentru el o mare sărbătoare.

Richard ieşi din celulă. Pe coridoarele pustii se auzea îndepărtîndu-se ecoul paşilor săi. Curînd, în închisoarea Sugamo se aşternu iar liniştea.

Richard fu dus, printr-o curte, într-un şopron mic, din cărămidă. Aici îl aşteptau procurorul, călăul şi un preot budist. Richard Sorge se opri singur sub laţul spînzurătorii, care atîrna deasupra unei trape. El ridică pumnul deasupra capului şi strigă tare, în ruseşte:

— Trăiască Uniunea Sovietică! Trăiască Armata Roşie!

Călăul îi prinse laţul de gît.

Era zece şi treizeci şi şase de minute dimineaţa, după ora de la Tokio. La Moscova – cu şase ore mai devreme. În zorii acestei zile, pe străzile capitalei sovietice, treceau trupele Armatei Roşii, artileria, tancurile. Se îndreptau spre Piaţa Roşie, pentru parada închinată Marii Revoluţii din Octombrie.

Se apropia victoria Forţelor Armate ale Uniunii Sovietice asupra fascismului german. Victoria Armatei Roşii, din rîndurile căreia făcea parte şi agentul de informaţii comunist Richard Sorge…

Era 7 noiembrie 1944.

Richard Sorge a fost îngropat la Zasigatani, cimitirul în care erau înmormîntaţi toţi cei ale căror cadavre nu erau cerute de nimeni – astfel se numea acest sumbru loc de la marginea oraşului Tokio.

Urna cu cenuşa lui Hozumi Ozaki a fost predată soţiei sale. Mai tîrziu, amintindu-şi despre ziua în care luase urna, Aiko scria în amintirile sale:

„În întuneric, pe o ploaie torenţială, singură, rătăceam spre casă, strîngînd la piept lădiţa caldă, cu cenuşa care încă nu se răcise… Casa noastră era cufundată în beznă… Am deschis uşa pe dibuite, am intrat, am aprins lumina. Şi iată-mă din nou în casa noastră, unde doreai să te întorci. Am intrat în cabinetul tău, care-

ţi era atît de drag. Cu lacrimile curgîndu-mi şiroaie, am pus urna pe birou... Afară turna cu găleata...”

După două zile de la execuţie, sosi ultima scrisoare a lui Ozaki. Hozumi scria: „Se face tot mai rece... Dar nădăjduiesc să-mi adun tot curajul şi să înving frigul care mă împresoară. Mă încălzesc sentimentele. Dragostea noastră se aseamănă cu o stea care zboară în veşnicie...”

Dragostea se aseamănă cu o stea care zboară în veşnicie!

MOARTE DUPĂ RĂZBOI

Ardeau arhive, mureau oameni şi totul numai de dragul păstrării unor taine...

El se străduia să păşească drept, milităros, aşa cum păşise o viaţă întreagă, dar umerii i se încovoiau, ca sub o greutate de nesuportat... Mergea bătrîneşte, tîrşîit şi arăta scheletic în veşmîntul avînd cusut pe mîneci şi pe spate blazonul merituoşilor strămoşi. Această neobişnuită îmbrăcăminte funerară – ardea repede pe rug – e incomodă la mers pentru cei încă în viaţă, împiedică mişcările. În mîini purta un sambo – platoul ritual – şi pumnalul, înfăşurate în furosica, dintr-o ţesătură fină, de culoare violetă. Omului îi era frică. Mergea spre moarte.

Cîndva, Honjo visase să moară pentru urmaşul zeilor, dar asta fusese în tinereţe, acum era bătrîn şi nu dorea să părăsească viaţa. Şi, totuşi, trebuie să moară: aşa hotărîse clanul din care făcea parte.

Bătrînul militarist japonez ar fi vrut să treacă neobservat, dar lui i se părea că toată lumea îl priveşte. De aceea, coti pe o ulicioară strîmtă, de-a lungul ruinelor înnegrite de pîrjol – cîndva acestea fuseseră case. Trecu printr-o grădină şi ajunse în faţa unei clădiri cenuşii, semănînd a cazarmă. Înainte vreme, aici era Academia militară a Marelui Stat Major. Acum, în clădire intraseră americanii, care instalaseră aici un institut ce studia problemele... ocupaţiei! Cine avea nevoie de acest institut? Omul în costum

ritual nu putea pricepe. Marea Japonie fusese înfrîntă în război, ţara a fost ocupată de soldaţi străini. Atunci la ce bun studiul problemelor de ocupaţie?

Bătrînul ieşi în loc deschis. Iată un copac pe care Honjo îl cunoştea de cînd era mic. Pe-atunci, cu mîna întinsă, îi atingea uşor frunzele. La umbra lui şi-au jurat credinţă veşnică, au făcut legămînt pecetluit cu sînge el, Honjo, Doihara şi Itagaki. Cînd a fost oare asta? Poate acum patruzeci de ani... Şi, iată, acum Doihara fusese primul care îi spusese: „Trebuie să mori, pentru ca taina să fie păstrată. Apoi Itagaki, Tojo... şi ei îi porunciseră: da, trebuie să mori, imperiul e mai presus de orice, acesta este preceptul samurailor. Nu există cinste mai mare, decît să mori pentru imperiu... Dar de ce tocmai el? De ce n-ar muri Itagaki, Tojo, sau Doihara? De ce, la urma urmelor, n-ar muri Okawa Siumei – acest afacerist ramolit? Şi ei cunosc multe secrete pe care nu trebuie să le afle alţii. Acum, raţionamentul său era tardiv. Se va conforma legii Busido. Dar legea Busido propagă o rece stăpînire de sine înaintea morţii. De ce nu pogoară împăcarea asupra lui? Se opri şi începu să depene amintiri trecute.

Prea multe ştia el, Sigeru Honjo... Stăpînea taine ce trebuiau duse în mormînt... La început, a vrut să se opună – de ce tocmai el să cadă jertfă? Dar clanul – Doihara, marchizul Kido, Itagaki, generalul Umezu, generalul Tojo – i-au cerut să accepte sacrificiul, pentru a-i salva pe ceilalţi. Cine să-l sfătuiască ce avea de făcut? Okawa Siumei, şeful de clan al industriaşilor şi bancherilor, clan chiar mai puternic decît al militarilor? Okawa Siumei, omul prin mîinile căruia trecuseră urzelile tuturor comploturilor şi ale crimelor politice din ultimii ani?

Şi, totuşi, Honjo se duse la el. Dar Okawa Siumei îi îndrugase tot felul de vorbe încîlcite, demenţiale[].

Ce sfat putea să-i dea un nebun? Bătrînul privi în jur. Pe gazonul din faţa Academiei militare se vedea o pată mare, de

[] Okawa Siumei, ideologul monopoliştilor japonezi, a fost trimis în faţa Tribunalului Internaţional din Tokio şi transferat, ulterior, într-un ospiciu. Psihiatrii au ajuns la următoarea concluzie: „Okawa Siumei, născut în 1886, suferă de psihoză, ca urmare a unei menigoencefalite sifilitice... Halucinaţii vizuale... stări maniacale... incapacitate de a gîndi logic, egocentrism, grandomanie, ramolisment...”

culoare cenuşie, vatra unui foc. Aici fuseseră arse arhivele, pentru ca tainele să nu fie descoperite. În curînd îl vor arde şi pe el, ca pe o grămadă de hîrtii, pe care se afla inscripţia „Kio Ku Mitsu“ – Strict secret! În caz de pericol se arde!

…Honjo a fost descoperit de un sergent american, într-o magazie. Bătrînul japonez mai dădea încă semne de viaţă. A întredeschis gura şi a mai apucat să şoptească:

— Eu sînt aghiotantul preamăritului…

Aceasta s-a întîmplat la 20 noiembrie 1945. La trei luni de la sfîrşitul războiului, în clădirea Academiei militare a Marelui Stat Major, şi-a pus capăt zilelor generalul-locotenent Sigeru Honjo, decorat cu cele mai înalte distincţii ale imperiului, om aflat, de-a lungul multor ani, în centrul celor mai importante evenimente de stat. Şi iată finalul: sinuciderea, din porunca clanului militar căruia îi aparţinea.

La fel au murit amiralul Nagano, prinţul Konoye, mulţi alţi martori şi participanţi la evenimentele ce se puseseră la cale în mare taină şi care avuseseră urmări catastrofale.

Dar nici cu preţul acesta, tainele n-au putut fi păstrate. De fapt, ele fuseseră dezvăluite demult – chiar din clipele cînd începuseră a fi urzite. Aceste taine le descoperise doctorul Sorge, misteriosul Ramsai, ale cărui rapoarte luaseră calea undelor ani de-a rîndul, sub forma unor ciudate alcătuiri de cifre. Oamenii lui erau în permanenţă la curent cu problemele şi planurile importante ale guvernului japonez. Se ciocneau două taine antagoniste: taina de dragul războiului şi taina în numele păcii.

Dacă Honjo ar fi ştiut despre toate acestea, poate că n-ar mai fi fost nevoit să se înfăşoare în acel sumbru chimono…

Înainte, întreaga istorie a Japoniei nu cunoscuse vreun caz asemănător: un străin să pătrundă în ascunzişul marilor secrete ale ţării. Şi, iată, aici pătrunsese acum un străin – doctorul Richard Sorge, omul care ura cumplit războiul. Împreună cu el lucraseră oameni de nouă naţionalităţi. Contraspionajul japonez a reuşit să lichideze grupul „Ramsai“ abia după opt ani de la sosirea lui Richard Sorge la Tokio. Acest eveniment a provocat căderea guvernului Konoye. Îndrăzneala „celui mai mare agent de informaţii al secolului XX“ – cum i se spune lui Sorge în Occident – a fost plătită cu viaţa lui. Dar descoperind cele mai tainice taine,

el preîntîmpinase războiul…

Cum a auzit, la radio, despre capitularea Japoniei, Isii Hanako a început să se pregătească în grabă de drum: pleca la închisoarea Sugamo. Nu ştia că Iki-san e mort. Toţi anii grei care trecuseră de la acea noapte în care se despărţise de omul iubit, Isii i-a petrecut fără să afle nimic. În afară de ceea ce publicaseră ziarele, nu i-a parvenit nici o ştire. Iar presa scria atît de puţin…

Mama lui Isii mergea la templu şi se închina zeilor, implorîndu-i să-i curme ei zilele, pentru a-i dărui viaţă lui Richard Sorge, omul pe care-l admira şi-l iubea nespus fiica ei. Dar zeii au rămas nepăsători la rugăminţile bătrînei japoneze.

La poarta închisorii Sugamo, se îngrămădiseră mulţi oameni care, la fel ca Isii, doreau să se afle ceva despre cei arestaţi. Se repezeau la întemniţaţii care ieşeau pe poarta închisorii, îi priveau stăruitor, îi căutau pe cei dragi, întrebau despre soarta lor… Unul dintre deţinuţi îi spuse lui Isii că Richard Sorge a fost executat în urmă cu un an.

Totul era sfîrşit, se spulberase orice speranţă.

Apoi au fost publicate listele cu numele celor executaţi în anii războiului. Erau trecute şi numele lui Sorge, al lui Ozaki… Dar nimeni nu-i putea spune unde fusese înmormîntat Richard. Isii se duse la Asanuma – avocatul numit din oficiu pentru apărarea lui Sorge. Nici el nu ştia nimic sigur, auzise doar că cei executaţi au fost înmormîntaţi la Zasigatani, în afara oraşului.

Isii începu căutările. Se zbătu pînă obţinu permisiunea de a cerceta registrele închisorii şi astfel descoperi o însemnare: „Sorge, zis şi Ramsai, executat în ziua de 7 noiembrie 1944, la ora 10,36 minute şi 16 secunde”. Locul unde fusese înmormîntat nu era specificat. Isii află că, la cimitirul Zasigatani, pe mormintele celor fără adresă, se fixau nişte plăcuţe de lemn, cu data morţii. Dar şi acolo căutările tinerei femei fură sortite eşecului: erau timpuri grele şi plăcuţele de lemn dispăruseră, luînd drumul sobelor.

Isii Hanako a căutat, vreme de patru ani, rămăşiţele pămînteşti ale lui Richard Sorge. O făcea absolut singură, fără ajutorul cuiva, fiind înconjurată de suspiciune şi duşmănie. Autorităţile militare americane au arestat-o, bănuind că Isii nu-i japoneză, ci americana cu vederi de stînga, Smedley, Agness

Smedley. Într-adevăr, în restaurantul lui papa Kettel, tinerei japoneze i se spunea Agness...

Isii Hanako le-a răbdat pe toate, a îndurat toate umilinţele posibile, dar a izbutit să descopere, la cimitirul Zasigatani, rămăşiţele lui Richard Sorge. Cadavrele fuseseră incinerate; în cenuşă fu descoperit un mic fragment de aur topit – rămăşiţă din proteza pe care o purta Richard, după accidentul de motocicletă. În memoria omului atît de scump ei, Isii Hanako a făcut din acest aur o verighetă, pe care şi-a pus-o în deget. Astfel s-a căsătorit ea cu Richard Sorge, dispărut de mult dintre cei vii. Gestul era un simbol al nemărginitei ei credinţe de femeie, al dragostei nestinse care continua s-o mistuie...

Isii n-avea bani pentru a putea cumpăra un loc de înmormîntare la cimitirul Tama. Preţul era exorbitant. În mica sa căsuţă de la marginea oraşului Tokio, Isii a păstrat un an întreg urna cu cenuşa atît de dragă. În acest timp, a adunat tot ce-a putut, a vîndut, a împrumutat... Apoi, cu propriile-i puteri, a cumpărat locul de veci, a comandat piatra funerară. Tot ea a gîndit inscripţia care avea să fie săpată în piatra cenuşie, de granit:

RICHARD SORGE
1895–1944
Aici odihneşte eroul
CARE ŞI-A DAT VIAŢA ÎN LUPTA
împotriva războiului, pentru pace în întreaga lume
Născut la Baku în 1895
Venit în Japonia în 1933
Arestat în 1941
Executat la 7 noiembrie 1944

Cînd urna cu cenuşa lui Sorge fu înmormîntată la cimitirul Tama, Isii Hanako aduse florile preferate ale lui Richard, le presără pe mormînt şi, după datina japoneză, turnă cîteva picături de apă pe piatra funerară. Fie ca în inimile şi memoria oamenilor să nu se şteargă niciodată amintirea faptelor săvîrşite de omul care odihneşte aici!

Isii se aplecă deasupra pietrei de granit şi îşi împreună mîinile a rugăciune... Stătea lîngă mormînt, ea însăşi ca o piatră a veşniciei, ca un simbol al credinţei omeneşti.

Timpul a pronunţat nepărtinitoarea-i sentinţă şi faţă de evenimentele trecute şi faţă de faptele oamenilor.

În lume s-au ciocnit două forţe şi au învins raţiunea, umanismul. Prin strădaniile popoarelor, forţele războiului au fost înfrînte. Slujitorii templului Hatimana – zeul războiului – generalii criminali Tojo, Itagaki şi Doihara – cu care Richard Sorge îşi încrucişase invizibila-i spadă – au fost spînzuraţi. Aidoma nisipurilor mişcătoare, timpul a acoperit urmele nefastei lor treceri prin viaţă.

Dar cavalerii luminii, ai binelui, vor rămîne veşnic în memoria omenirii. Fiecăruia ce i se cuvine! Este sentinţa istoriei.

Moscova – Şanhai – Tokio
1961–1968

CUPRINS

Cuvînt înainte.....3
Doctorul Sorge din Frankfurt.....15
Incidentul de la Mukden.....39
Ytagaki îl informează pe Sorge.....52
Răpirea împăratului.....70
Zile obişnuite.....85
La orizont – Japonia.....102
«Ramsai» – în prima linie.....120
Pe pămîntul străbunilor.....140
La sărbătoarea vişinului înflorit.....147
La izvoarele complotului militar.....162
Canadianul din Montreal.....171
Familia Terasima.....191
La graniţa Mongoliei.....198
Cine vrea să prindă un pui de tigru.....216
Podul Lugouţiao.....229
Din nou în China.....241
Cian Ku-fîn – Cota Zaozernaia.....256
Un nou complot.....287
În nisipurile Nomonganului.....307
Pactul militar germano-italiano-japonez.....313
Taina tainelor.....331
Hitler atacă Rusia.....335
Pictura de Rembrandt.....350
Ultimul raport al lui Richard Sorge.....364
În închisoarea Sugamo.....387
Moarte după război.....408

Lei 11

Dacă ar fi existat un microscop electronic de citit timpul, n-ar fi fost prea greu să se discearnă evenimentele scurse în toate detaliile și legăturile lor intime. Numai timpul poate dovedi cît de reale sau nereale au fost presupunerile formulate pe baza unor informații și fapte aflate indirect. Numai timpul poate confirma sau infirma valoarea unor pronosticuri. În aprecierea evenimentelor ce se coceau, doctorul Sorge și grupul său nu aveau nici un microscop fantastic de citit timpul, nici un bisturiu vrăjit care să taie tumoarea. Pentru a pune un diagnostic politic precis, nu aveau la dispoziție decît date răzlețe, zvonuri greu de verificat, dar și darul intuiției, al analizei și sintezei, talentul de a discerne esențialul din elemente disparate și a-l constitui într-un întreg.

Se înțelege că doctorul Sorge nu putea afla tot ce se petrece în cabinetele oamenilor de stat din Berlin și Tokio, dar timpul a demonstrat cît de bine a intuit el una din acțiunile secrete ce tocmai se punea la cale.

EDITURA MERIDIANE